

BYZANTINA KAI METABYZANTINA ΕΓΚΩΜΙΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ

Συνεχίζων τὴν δημοσίευσιν ἀγνώστων ἢ γνωστῶν μὲν ἀλλ' ἀνεκδότων κειμένων περὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐκδίδω κατωτέρω τέσσαρα βυζαντινὰ καὶ τρία μεταβυζαντινὰ ἐγκώμια, τὰ ὁποῖα, προστιθέμενα εἰς τὰ μέχρι τοῦδε γνωστά, ἀποτελοῦν, νομίζω, χρησιμωτάτην ὕλην διὰ τὴν μελέτην τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀντιλήψεων τῶν τε βυζαντινῶν καὶ τῶν μεταβυζαντινῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.¹ Ἡ σημασία τῶν κειμένων αὐτῶν ἐξ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ θεολογικῆς ἔχει ἤδη ἐξαρθῆ ἀρκούντως καὶ ὑπὸ ἄλλων καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ὥστε νὰ καθίσταται περιττὴ ἡ ἐνταῦθα ὑπόμνησίς της.²

Ἡ ἔκδοσις τῶν μετὰ χεῖρας ἐγκωμίων γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφιῶν καὶ μικροφωτογραφιῶν, ἀποκειμένων εἰς τὴν συλλογὴν ἀρχείων τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Διὰ τὸ κείμενον τοῦ Νεοφύτου ἐχρησιμοποίησα τὸν μόνον διασώσαντα αὐτὸ κώδικα Parisinus gr. 1189, διὰ τὸ τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῦ τὸν Monacensis gr. 10 καὶ Angelicus gr. 82, διὰ τὸ τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου τὸν Vindobonensis phil. gr. 95 καὶ Suppl. gr. 103, διὰ τὸ τοῦ Συμεῶν τὸν 2118 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὰ τρία μεταβυζαντινὰ τοὺς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κώδικας ἀντιστοίχως 76 τῆς μονῆς Σταυρονικήτα καὶ 802 καὶ 385 τῆς μονῆς Βατοπεδίου.

Τῆς ἐκδόσεως τῶν κειμένων ἐπιτάσσω σύντομα ἐρμηνευτικὰ ὑπομνήματα, πραγματευόμενα χρονολογικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα προκύπτοντα ἐκ τοῦ περιεχομένου των, ἰδιαιτέρως δὲ ἀσχολοῦμαι μὲ τὸν χαρακτῆρα δύο ἐκ τῶν τριῶν μεταβυζαντινῶν ἐγκωμίων λόγῳ τῆς διαφορᾶς, τὴν ὁποῖαν παρουσιάζουν, ἐν σχέσει πρὸς τὰ βυζαντινὰ. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ὑπομνη-

¹ Πρὸβλ. τὰ δημοσιευθέντα ἤδη ὑπ' ἐμοῦ, Φιλοθέου, ἐν Μακεδονικοῖς τόμ. 2 (1951 - 1952) 555 - 582, Ν. Κ α β ἄ σ ι λ α, ἐν Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν 22 (1952) 97 - 109, Γ α β ρ ι ἡ λ, ἐν Ἀθηνᾶ 57 (1953) 147 - 178, Ἰ σ ι δ ὴ ρ ο υ, ἐν Παραστῆματι Ἑλληνικῶν 1954, Μ α κ α ρ ἰ ο υ Χ ο ὄ μ ν ο υ, ἐν Γρηγορίῳ Παλαμᾷ 38 (1955) 346 - 350.

² Πρὸβλ. Λ α ο ὄ ρ δ α Β α σ., Ἐγκώμια εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν 24 (1954) 275 - 290.

μάτων αὐτῶν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσφύγω ἐπανελημμένως εἰς τὴν πρόθυμον συνεργασίαν καὶ τὴν πείραν τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Μακεδονικῶν» καθηγητοῦ κ. Στίλπωνος Κυριακίδου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου. Ἐπίσης θερμῶς εὐχαριστῶ καὶ τοὺς κ. Franz Dölger καὶ Bruno Lavagnini, οἱ ὁποῖοι φιλοφρόνως μὲ ἐβοήθησαν διὰ πληροφοριῶν περὶ τῶν ὡς ἄνω κωδίκων τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Angelica τῆς Ρώμης.

1.

Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ ἔνδοξον μεγαλομάρτυρα Χριστοῦ Δημήτριον, περὶ τε τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας καὶ τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ σεβασμίου ναοῦ αὐτοῦ.

1. Δημήτριος ὁ ἔνδοξος καὶ τῆς ἄνω λαμπρότητος σύσκηνος, τὴν ἑαυ-
 122_v τοῦ πανήγυριν ὡς δῶρον ὑπέρτατον δωρησάμενος ἡμῖν σήμερον, | δεῦτε καὶ
 ἡμεῖς ὅσος φιλομαρτύρων ὁ θίασος, ὡς οἶόν τε ἡμῖν, ἕσμασι θεηγόροις καὶ
 ἐγκωμίαις τοῦτον δεξιωσώμεθα, ὅπως ὡς φίλον καὶ μάρτυρα τοῦ βασιλέως
 Χριστοῦ πρεσβευτὴν ὑπὲρ ἡμῶν καρπωσώμεθα· φέρε οὖν καὶ τὸν ἔνθεον
 10 ζῆλον αὐτοῦ καὶ τὴν φιλόχριστον γνώμην καὶ τὰ χρηστὰ πλεονεκτήματα τοῦ
 ἀνδρὸς ἀγαγόντες εἰς μέσον εὐφρανθῶμεν ἐνθέως, ὡς γέγραπται, ὅτι *ἐγκω-
 μιαζόμενον δικαίου*, φησὶν, *εὐφρανθήσονται λαοί*· γένοιτο δὲ καὶ ἡμᾶς μὴ
 ἀπλῶς εὐφρανθῆναι, ἀλλὰ καὶ καρπωθῆναι ταῖς περὶ τούτου ὀμιλίαις καὶ
 μνήμαις θεοπρεπέσιν.

2. Οὗτος οὖν ὁ μακάριος Δημήτριος καὶ ὄντως τῆς ἄνω πόλεως καὶ
 15 βασιλείας πολίτης πολλὰς καὶ παρὰ τῆς κάτω βασιλείας τῆς ἐπικήρου ἔσχηκε
 τὰς τιμὰς. Οἷα γὰρ εὐγενῆς καὶ περιδοξος καὶ βίου καθαροῦ καὶ ἀμέμπτου
 ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπιμελούμενος, ποθεινὸς ὁμοῦ καὶ ἐντιμότητος θεῶ καὶ
 ἀνθρώποις ἐτύγγανεν· ἔνθεν καὶ πρῶτον μὲν ἐνσκέπτωρ ἦν τὸ ἀξίωμα καὶ
 τῆς συγκλήτου βουλῆς κοινωνὸς καὶ συμμετόχος· ὕστερον δὲ καὶ ἀνθύπατος
 20 τῆς Ἑλλάδος ἀναγορεύεται· αὐτὸς δὲ τῷ ἀληθινῷ πλούτῳ καὶ τῇ δόξῃ ἀρ-
 123_r κούμενος, τῷ χριστιανὸν εἶναι καὶ λέγεσθαι, εἰς οὐδὲν τὰς ἐκ βασιλέων τι-
 μὰς ἐλογίζετο· ἔνθεν καὶ τινι διδαχῇ θεοσόφῳ καὶ λόγῳ πνευματικῷ προχε-
 ὄμενος, πολλοὺς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων μεταποιούμενος πρὸς τὴν ἀμώ-
 μητον πίστιν προσέφερε.

3. Ταῦτα δὲ ἐν τῇ Θεσσαλονικέων πόλει τοῦ ἁγίου δημηγοροῦντος καὶ
 25 μεγαλυνομένης τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης καθ' ὅλης τῆς περιχώρου, κρατεῖται
 παρὰ τῶν διωκτῶν τῆς ἀληθείας· οὐ φεύγων κρατεῖται, ἀλλὰ τὰς συνήθεις
 τῷ λαῷ ποιούμενος ὀρθοδόξους ἐκφαντορίας. Συλληφθεὶς οὖν ὡς θήραμα
 ὑπὸ κυνῶν προσάγεται Μαξιμιανῷ τῷ τυράννῳ· ἔχων δὲ ὁ ἅγιος ἐκ θείας

Parisinus graecus 1189, ff. 122_v - 129_r.

7 δεξιωσώμεθα 10 Prov. 29,2 18 ἐνσκέπτωρ: ἰνσπέκτωρ? 22 προχεώμενος

30 χάριτος κατηγλαϊσμένον τὸ πρόσωπον ἐξέπληξε τῷ τυράνῳ καὶ ὡσπερ αἰδε-
σθεις οὐδὲν ἐν τῷ τέως αὐτὸν τιμωρεῖται, ἀλλ' ὡς ἀχάριστον αὐτὸν ὀνει-
δίξει καὶ ὡς λήθης βυθοῖς παραδοὺς τὰς βασιλείους τιμὰς πιστεύει τῷ
ἐσταυρωμένῳ. Ταῦτα οὖν καὶ ἄλλ' ἄλλα θωπευτικά ληρωδῆματα εἰσφέρον,
35 ἐπειρᾶτο ὑποσκελίσαι τὸν ἅγιον ἐκ τῆς πίστεως. Ὁ δὲ ὡς στύλος ἀκλόνητος
ἴστατο καὶ ὡς πέτρα παράλιος πρὸς τῶν κυμάτων τὰς προσβολάς. Πυθόμε-
νου δὲ καὶ αὐθις τοῦ βασιλέως εἰ ἐπιμένει τῷ ἐσταυρωμένῳ, ὁ ἅγιος ἀπεκρί-
123v νατο «εἶθε μὴ μόνον ἔγωγε, βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ | πάντας ἀνθρώπους ἴσχυον
πεῖσαι πιστεύειν τῷ ἐσταυρωμένῳ καὶ τῆς πολλῆς ταύτης ἀπαλλάξαι μανίας
καὶ πλάνης τῶν εἰδώλων· κἀγὼ δὲ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ μου
40 μὴ ἕνα ἀπλῶς θάνατον ὑποστῆναι ἐτοιμῶς ἔχω, ἀλλὰ πολλούς, εἴ γε ἡ φύ-
σις τοῦτο χωρεῖ».

4. Ὁ οὖν βασιλεύς, τὴν πολλὴν τοῦ ἀνδρὸς θεασάμενος παρρησίαν καὶ
τῆς γνώμης τὸ ἀμετάθετον ἐπιγνούς, ἐθηριοῦτο βασανίσαι τὸν ἅγιον· ἐκρά-
τησε δὲ τοῦ θυμοῦ ἐν τῷ τέως, διὰ τὸ μέλλειν αὐτὸν ἀσχολεῖσθαι περὶ τὸ
45 θέατρον καὶ τὸ στάδιον· πρὸς τοῦτο γὰρ καὶ τῷ τόπῳ ἀπήνησε τούτῳ μετὰ
ὀχλήματος· διὸ καὶ κελεύει φρουρηθῆναι τὸν μάρτυρα ἐν καμάρῳ τινὶ καμίνου
λουτροῦ μήπω οὔση ἡμέμενη, ἕως οὗ ἀδειάσῃ ἐκ τῶν ματαίων θεάτρων καὶ
εἶθ' οὕτως εἰσάξῃ τὸν ἅγιον εἰς ἐξέτασιν.

5. Ἦν δὲ τὸ τῆς πόλεως θέατρον τὸ καλούμενον στάδιον, περικεκλει-
50 σμένον ὑπὸ σανίδων καὶ μαγγάνων τινῶν, ἐν ᾧ θεατρικῶς ἀντικρῶ ἀλλήλων
οἱ εἰσιόντες καὶ μονομαχοῦντες ἐφόνευον διὰ τὸ τέρειν τῷ αἰμοχαρεῖ βα-
σιλεῖ χύσεις αἱμάτων ἀνθρώπων θαμά.

6. Ἐκέκτητο δὲ ὁ βασιλεὺς μονομάχον τινα Λυαῖον οὕτω καλούμενον,
124r ἰσχυρὸν πάνυ καὶ μεγέθει σώματος καθορώμενον, ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουν-
55 δάλων ἔχοντα τὴν ὑπαρξιν, ὃς καὶ ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ ἐν τῷ Σερμίῳ καὶ ἐν τῇ
Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν πολλοῖς τόποις πολλοὺς ἀνθρώπων ἀνεῖλε μονομαχῶν,
οὗ τὸ ἰσχυρότατον καὶ φονικώτατον διὰ θαύματος ἔχων ὁ βασιλεὺς ἐσε-
μύνετο.

7. Τούτου δὲ ἐν τῷ ῥηθέντι σταδίῳ ἴσταμένου καὶ κράζοντος καὶ τοῦ
60 βασιλέως διὰ τῶν κηρῶν χρημάτων ὑπισχνομένου τῷ βουλομένῳ ἐκ τοῦ δή-
μου μονομαχεῖν τῷ Λυαίῳ, οὐδεὶς κατετόλμα ἐκείνῳ μονομαχεῖσαι, πάντων
δεδιττομένων τοῦ Λυαίου καὶ μόνην τὴν θέαν καὶ τὴν θρασύτητα.

8. Τότε οὖν κατὰ τούτου τοῦ ἀλιτηρίου νεανίσκος τις θεόθεν κινηθείς,
κομιδῆ νέος, Νέστωρ τοῦνομα, ὥραϊος τῷ εἶδει τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώμα-
25 τος, ὃς καὶ γνωστὸς ἦν τῷ θεῖῳ Δημητρίῳ, τρέχει πρὸς αὐτὸν ἐν ᾧ ἐφυλάτ-
τετο τόπῳ καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν «εὗξαι ὑπὲρ
ἐμοῦ», λέγων, «δοῦλε τοῦ θεοῦ, τὸν Χριστὸν ὀνομάσας. Βούλομαι γὰρ τῷ

Λυαίῳ ἀγρίως μονομαχήσαι». Ὁ δὲ ἅγιος ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα ἐν τῷ μετώπῳ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Νέστορος, φησὶ πρὸς αὐτὸν
 70 «ὑπάγε, τέκνον, καὶ τὸν Λυαῖον νικήσεις καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσεις».

9. Ὁ δὲ ὡσπερ θώρακα θεῖον περιβληθεὶς τὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου
 124 εὐχὴν, δρομαῖος πρὸς τὸ στάδιον ἔρχεται καὶ | τὸν αὐτοῦ ἐκβαλὼν καὶ δια-
 75 ρίψας χιτῶνα κατεπήδησε διὰ τῶν βαθμίδων καὶ ἔστη κατέμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ὃς καὶ ἐκπλαγείς τοῦ νεανίσκου τὴν τόλμαν, φησὶ πρὸς αὐτὸν «νεανίσκε, χρημάτων ἐπιθυμία ὡς ἔοικε πρὸς ταύτην σε τὴν τόλμαν εἰσήγαγεν. Ἐγὼ δέ σου διὰ τὸ κόσμιον καὶ τὸ ἄνθος τῆς νεότητός σου φειδόμενος, δίδωμί σοι χρήματα ἀποδεξάμενός σου τὴν τόλμαν καὶ ἄπιθι κερδίσας μετὰ τοῦ ζῆν καὶ τὰ χρήματα, Λυαίῳ δὲ σεαυτὸν μὴ ἀντιστήσης, ὅτι πολλοὺς
 80 μειζοτέρους τῆς σῆς δυνάμεως παρέδωκε τῷ θανάτῳ».

10. Ταῦτα οὖν ἀκούσας ὁ Νέστωρ, οὔτε τὸν Λυαῖον ἐδειλίασε διὰ τοὺς ἐπαίνους, οὔτε ταῖς βασιλικαῖς συνυπήχθη φιλοτιμίαις, ἀλλ' ἔφη τῷ βασιλεῖ «οὐ διὰ χρημάτων ἐπιθυμίαν, ὡς ἔφησ, ὦ βασιλεῦ, πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐλήλυθα τυῦτον, ἀλλ' ἵνα κρείττονα Λυαίου συστήσω ἑμαυτὸν ἐναντίον σου
 85 σήμερον». Τότε οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύνεδροι αὐτοῦ πλησθέντες θυμοῦ καὶ ἀλαζονίαν τοῦ Νέστορος ὑποτοπάσαντες, παρεθάρρουναν Λυαῖον πρὸς τὴν τούτου ἀναίρεσιν.

11. Ὁ δὲ θεῖος νεανίας τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ θωρακισάμενος καὶ ἐπὶ χειρας τὸν ἀκινάκην λαβὼν, ἠῤῥατο πρὸς οὐρανοὺς διάρᾳ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπεν «ὁ θεὸς Δημητρίου | τοῦ δούλου σου καὶ ὁ ἡγαπημένος
 125 υἱός σου Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τὸν ἀλλόφυλον Γολιάθ ὑποτάξας τῷ ἐκλεκτῷ σου Δαβίδ, αὐτός, κύριε, καὶ νῦν τὸ τοῦ Λυαίου κατάβαλε θράσος». Οὕτως οὖν εὐξαμένου καὶ εἰσπηδήσαντος διὰ μέσου τῶν μαγγάνων καὶ γενομένης τῆς συμπλοκῆς, καιρίαν ὁ Λυαῖος ὑπὸ Νέστορος κατὰ καρδίας ἔλαβε τὴν
 95 πληγὴν καὶ ἀναιρεθεὶς παραχορῆμα τὴν ἐσχάτην τῷ βασιλεῖ περιεποίησεν σύγχυσιν. Ὁ Νέστωρ δὲ ἐδίδου δόξαν τῷ θεῷ ὅτι ταῖς τοῦ ἁγίου Δημητρίου εὐχαῖς ἀνηρέθη ὁ βάρβαρος.

12. Μαξιμιανὸς δὲ μετὰ θυμοῦ ἐκηδηκῶς τῆς καθέδρας, στυγνῶς ἐφέρετο πρὸς βασιλείους αὐλάς, «μὰ τοὺς θεοὺς» λέγων «εἰ μὴ γοητεία τις γέγονεν, οὐκ ἂν ὑπὸ μικροῦ νεανίου κατεσφάγη Λυαῖος, ὁ τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἐπιδειξάμενος ἀνδραγαθίας».

13. Τότε καλέσας ὁ τύραννος τὸν Νέστορα ἐπέθετο λέγων «φράσον ἡμῖν, ὦ νεανία, ἐν ποίαις μαγικαῖς τέχναις ἢ τίνας συνίστορας ἔχων ἀπέκτεινας Λυαῖον». Ὁ δὲ Νέστωρ ὑπολαβὼν ἔφη «οὔτε μαγεία οὔτε μαγγανεία,
 105 ὡς ἔφησ, ὦ βασιλεῦ, ἀνηρέθη Λυαῖος, ἀλλὰ ὁ θεὸς Δημητρίου, ὁ θεὸς τῶν

χριστιανῶν, αὐτὸς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἀπέκτεινε τὸν Λυαῖον ἐν
 125, τῇ χειρὶ μου, ὡς ἀλάστορα καὶ ὑπερήφανον». Ἐντεῦθεν | θυμοῦ καὶ ὀργῆς
 πληρωθεὶς ὁ θεομάχος κελεύει πρὸς τὰ δυτικά μέρη τῆς πόλεως Θεσσαλονί-
 110 κης ἐν τῇ λεγομένῃ Χρυσίᾳ πύλῃ ὡς χριστιανὸν ἀπαχθῆναι καὶ ἀναιρεθῆ-
 ναι τὸν Νέστορα, καὶ οὕτως τὸν τῆς μαρτυρίας ὁ θεῖος οὗτος νεανίας ἀνε-
 δήσατο [τὸν] στέφανον, κε' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

14. Ὁ δὲ θεῖος οὗτος καὶ μέγας τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Δημήτριος ἐν
 ἧ ἔφρουρεῖτο καμάρα βλέπει ἐκ τῆς γῆς παμμεγέθη ἀναδοθέντα σκορπίον
 καὶ τὸν πόδα τῷ κέντρῳ πληῆσαι πειρώμενον, μέμνηται τοῦ δόντος ἐξουσίαν
 115 πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, πτύσας δὲ τὸν σκορπίον καὶ σφραγίσας
 σταυρῶ, νεκρὸν ἀπέδειξε παραχρῆμα. Εὐθύς δὲ ἄγγελος κυρίου παραβαλὼν
 στέφος θεῖον καταστέφει τὴν κάραν τοῦ μάρτυρος, τάχα οὐ διὰ τὸν σκορ-
 πῖον τὸ στέφος, ἀλλὰ διὰ <τὴν> τὸν Χριστὸν σφαγὴν ἤδη μετὰ μικρόν·
 120 διὸ καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος «εἰρήνη σοι, τοῦ Χριστοῦ ἀθλητά,
 ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου».

15. Τότε οὖν διαβολιμαῖοί τινες τῶν ἀρχόντων διαβάλλουσι Δημήτριον
 τῷ βασιλεῖ ὡς αἴτιον τῆς τοῦ Λυαίου σφαγῆς. Ὅπερ ἀκούσας καὶ αὐτὸς
 οἰωνησάμενος ἔλεγεν ὡς «οὐκ ἀγαθὸν τὸ συνάντημα Δημητρίου ἐν τῷ στα-
 126, διῷ ἡμῖν γέγονε». Ἐνθεν καὶ τῷ θυμῷ ὑπερζέσας κατὰ τοῦ μάρτυρος, κε-
 λεύει αὐτὸν ἐν αἷς ἐφρουρεῖτο καμάραις εἴσω λόγχῃ | ἀναιρεθῆναι, ὅπερ καὶ
 ὑπὸ τῶν δημίων γέγονεν ἀνηλεῶς τάχει πολλῷ ἐν τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ
 Ὀκτωβρίου μηνός.

16. Καὶ ἐγένετο ἡ τοῦ ἀθλητοῦ μαρτυρία σύντομος καὶ μικρά, αὐτὸς
 δὲ ἐφίετο μὴ ἐν συντομίαις ἀπλῶς, ἐν πολυημερίαις δὲ μᾶλλον καὶ ἐν πολυ-
 130 πλόκοις βασάνοις διὰ Χριστοῦ τὴν ἀγάπην ὑποστῆναι τὴν μαρτυρίαν· ἔνθεν
 καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ὡς πολυχρόνιον μαρτυρίαν τὴν ἐν μιᾷ ἡμέρῃ σφα-
 γὴν τὴν προαίρεσιν ἐστεφάνωσε καὶ τῆς σφαγῆς τὸ ἐπίτομον ἀντὶ διαρκε-
 στέρας μαρτυρίας ἀποδεξάμενος, θαυμάτων πολλῶν καὶ χαρισμάτων ἱαμα-
 135 τικῶν αὐτὸν κατεκόσμησεν, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ θεοῦ λειψάνου αὐ-
 τοῦ λίθονακα ὡς πηγὴν ὕδατος ζῶντος τὸ μῦθον ἀναπηγάξειν διὰ παντός,
 ὥστε ὄζον πηγῆς ὕδωρ λυγᾶσαι ἢ τὴν πηγὴν ἐκείνου ἐλαττωθῆναι τοῦ μύ-
 ρου ποτέ. Οὕτω γὰρ ὁ μεγαλόδωρος οἶδε θεὸς τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ἀντι-
 δοξάζειν.

17. Λοῦπος δὲ ὁ οἰκέτης τοῦ μάρτυρος τὴν τοῦ δεσπότητος σφαγὴν κα-
 140 θορῶν δρέπεται κέρδος ἐκεῖθεν οὐ τὸ τυχόν· λαβὼν γὰρ τὸ τοῦ ἁγίου οὐ-
 ράριον καὶ τὸ ἐν τῇ χειρὶ βασιλικὸν δακτύλιον καὶ ἐνειλίσας αὐτὰ ἐν τῷ τοῦ
 ἁγίου αἵματι ἐπετέλει δι' αὐτῶν ἰάσεις παντοδαπῶν παθημάτων καὶ πονη-

111 τὸν secl. 114 Luc. 10,19 118 τὴν addidi 128 μικρά: πικρά
 132 ἀοράτου σφαγῆς deinde del. ἀοράτου

126, ρῶν πνευμάτων ἀπελασμόν. Διαδραμοῦσης δὲ τῆς φήμης τῶν θαυμάτων
 ἐν ὅλῃ τῇ περιχώρῳ Θεσσαλονίκης, φθάνει καὶ μέχρι τοῦ βασιλέως, ὃς καὶ
 145 τῷ θυμῷ μεθυσθεὶς κελεύει καὶ τὸν Λοῦπον ἀναρεθῆναι· ὃς καὶ ἀνηρέθη
 ἐν τῷ οὕτω λεγομένῳ τριβουναλίῳ τῆς πόλεως Θεσσαλονικέων.

18. Τὸ δὲ καλλίνικον τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ παναγιώτατον λείψα-
 νον ἔκειτο καταπεφρονημένον φόβῳ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν διωκτῶν. Ἄλλ'
 ὅμως νύκτωρ κεκλοφότες αὐτὸ τινες ἄνδρες πιστοὶ, κατέκρουσαν χώμασιν ὡς ἦν
 150 δυνατόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη,
 οὐδ' αὐτὸ εἶσε κρυβῆναι τὸ λείψανον ἢ τῶν θαυμάτων πηγῇ, ἀλλὰ γέγονε
 περιβόητος διὰ πάσης Μακεδονίας καὶ Θετταλίας ὁ ἅγιος ἐν τοῖς θαύμασι
 δηλονότι, μεθ' ὧν καὶ τὰ τῆς εἰδωλομανίας φρονάγματα κατεβλήθησαν καὶ τὰ
 τῆς ἀμωμῆτου τῶν χριστιανῶν πίστεως δόγματα ἐφαιδρύνοντο.

155 19. Τότε οὖν καὶ τις ἀνὴρ εὐσεβῆς καὶ ἔνδοξος, Λεόντιος τοῦνομα, καὶ
 ὑπαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ γενόμενος, ὃς ἦν ἀπερχόμενος ἐν τῇ Θρακῶν χώρα
 καὶ νόσῳ ἀνιάτῳ περιληφθεὶς, ἐν τῇ Θεσσαλονικέων πόλει διὰ τινος λεκτι-
 127, κίου ὑπὸ τῶν οἰκείων προσάγεται καὶ ἀνακληθεὶς ἐπάνω τοῦ ἰαματικοῦ | μνή-
 ματος ἐκείνου τοῦ μάρτυρος παραχοῆμα καὶ τῆς τελείας ὑγιείας τετύχηκεν
 160 ἄλματι, ὥστε αὐτόν τε τὸν ὑπαρχον καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν θαυμάζειν
 τὴν τοῦ μάρτυρος ταχυτάτην ἀντίληψιν καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν καὶ τὸν αὐ-
 τοῦ μεγαλύνειν μάρτυρα Δημήτριον.

20. Ὅς αὐτίκα τὰς τῶν καμίνων ἐκείνων καμάρας καὶ τὰς τῶν θερ-
 μῶν ὑδάτων οἰκίας καταστρεψάμενος καὶ ἀπὸ πάσης συρφετώδους <ῦλης>
 165 τὸν τόπον διακαθηράμενος, ἀνεγείρει περικαλλῆ καὶ πάνσεπτον οἶκον τῷ μάρ-
 τυρι μετὰ τοῦ δημοσίου λουτροῦ καὶ τοῦ προορηθέντος σταδίου, ὃν καὶ δα-
 ψιλίᾳ κατακοσμήσας χρημάτων πολλῶν κατεκάλλυε σφόδρα· ὃς καὶ μέχρι τῆς
 σήμερον ὡς ἐπίγειος οὐρανὸς ὠραίζεται τῇ τῶν θαυμάτων πηγῇ κλειζόμενος,
 ὃς τὴν θεόβρυτον τοῦ μύρου λάρνακα φέρει ὡς πηγὴν ἀνεξάντλητον πάντοτε,
 170 ὃς ἀκεσώδυνον πρόκειται φάρμακον ποικιλοτρόπων παθῶν ἰατήριον, ὃς τὸν
 ἀοίδιμον μάρτυρα Δημήτριον φέρων οἰκοδεσπότην ἀκαταγώνιστον πολεμίων
 βαρβάρων ἐφόδους οὐ πτοήσεται, ἀλλὰ καὶ λύτρωσις αἰχμαλώτων πολλάκις
 εὐρίσκεται, ὡς πολλάκις ἐν τῷ σεπτῷ ἐκείνῳ σηκῷ αἰχμάλωτα μετὰ τῶν
 127, κλοιῶν αὐτῶν πρὸς ὄρθρον | εὐρίσκεισθαι ἀπὸ τε Συρίας καὶ χωρῶν ἄλλων
 175 βαρβαρικῶν, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου λεγόντων ἀρπάζεσθαι καὶ μέχρι τοῦ
 ναοῦ αὐτοῦ μεταρσίως διασώζεσθαι.

21. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ βασιλέων πιστῶν ὁ θεῖος οὗτος ὀπλίτης εὐ-
 ρίσκεται σύμμαχος, ὃν κἀγὼ γεγηθῶς μικρὰ χαιρετήσας περατώσω τὸν λόγον.

22. Χαίροις, ἀκαταγώνιστε Χριστοῦ στρατιῶτα παμμάκαρ Δημήτριε,

180 ὅτι τὸν καλὸν ἀγῶνα, κατὰ Παῦλον, ἀγωνισάμενος, τὸν δρόμον τετελε-
κῶς καὶ τὴν πίστιν τετηρηκῶς τὸ τῆς δικαιοσύνης στέφος ἀξίως κατεκο-
σμήθης παρὰ θεοῦ. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ὅτι τὰ τοῦ Χριστοῦ στίγματα
καὶ αὐτὸς ἐν τῷ σώματί σου προσειληφώς, χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος ἀνέ-
δραμες πρὸς αὐτόν. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ὅτι γέγονας ἀληθῶς τοῦ Χρι-
185 στοῦ μιμητής. Ἐκεῖνος γὰρ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ὑπὸ Ἰσεβοῦς στρατιώτου
ἐλογχεύθη πλευρὰν τὴν ἀκήρατον καὶ σὺ ὡς εὐσεβῆς στρατιώτης αὐτοῦ
ὑπὲρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐλογχεύθης ἐν τῇ φρουρᾷ ὑπὸ ἀνόμων ἀνδρῶν. Χαί-
ροις, μάρτυς Δημήτριε, ὡς τῆς χάριτος μύστης καὶ λυτρωτῆς αἰχμαλώτων καὶ
128_τ ἱατρὸς ταχυνότατος ποικιλοτρόπων παθῶν. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ὡς ἀγ-
γελικὴν χάριν πεπλουτηκῶς, ὡς ἐπίγειος ἄγγελος καὶ ὡς οὐράνιος ἄνθρωπος
κλειζόμενος καταφαίνεσαι. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ἅμα Γεωργίῳ καὶ Θεο-
δώρῳ τοῖς συνάθλοις καὶ συμμετόχοις σου, τὸ τρισόλβιον ὄπλον τῶν εὐσε-
βῶν βασιλέων ἡμῶν, τὸ τρίστομον φάσγανον τούτων κατὰ βαρβάρων ἀθέων,
τὸ τρίτειχον τεῖχος τῆς βασιλείου αὐλῆς, τὸ τρίξιφον κατακάρδιον ἥλωμα τῶν
195 δυσμενῶν πολεμίων, τὸ τρίκοσμον διάδημα τῶν βασιλέων ἡμῶν, τὸ τρίφεγ-
γον φάος τῆς τούτων ὁδοιπορίας ἡμέρας καὶ νυκτός, τὸ τριστέλεχον αὐτῶν
ἀποσκίασμα καὶ τῆς τριάδος ἰσάριθμον καὶ τριπόθητον. Χαίρε, ὡς τῆς ἀλή-
κτου χαρᾶς ἠξιωμένος καὶ σύνδρομος βασιλέων πιστῶν. Ὅτι δὲ ἠτιτᾶται τὸ
μέρος ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, οἶδα ἀγῶ. Ἄλλ' οὐ τῇ ἀδρανεΐᾳ τῶν στρα-
200 τηγῶν τούτων τὴν ἦταν ὑποτοπάζομεν, ἀλλ' οἱ καρποὶ τῶν πονηρῶν πρά-
ξεων ἡμῶν κραταιότερους καθ' ἡμῶν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀπεργάζονται. Πῶς
γάρ, φησί, διώξεται εἰς χιλίους καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας, καὶ
τὰ ἕξις.

23. Ὁ δὲ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ Λεόντιος, τὸν τοῦ μάρτυρος ἀπαρτίσας
205 πανσεβάσμιον ναὸν καὶ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν μέλλων ἀπαίρειν, διενεοῖτο καὶ τι
λείψανον συνεπάροι αὐτῷ, ἵνα κἀκεῖσε εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου ἀνεγείρῃ ναόν.
128_ν Ὁ δὲ ἅγιος νύκτωρ αὐτῷ | ἐπιστάς ἀπεκώλυσε τὴν δομὴν. Λαβῶν δὲ ὁ ἀνὴρ
τὴν τοῦ ἁγίου γλαμύδα καὶ ἐκ τοῦ οὐραρίου τι μέρος, ἅτινα ἦσαν καὶ τῷ
τοῦ ἁγίου αἵματι πεφοινιγμένα, ἀργυροῦν τε γλωσσόκομον ποιήσας καὶ ἀπο-
210 θέσας αὐτά, εἶχετο τῆς ὁδοῦ.

24. Φθιάσας δὲ ἐν ποταμῷ τινι Δάννουβι καλουμένῳ καὶ μὴ δυνάμε-
νος παρελθεῖν διὰ τὸ χειμέριον τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ ρεῖθρου τὸ κάλλημα,
ἐκάθητο περιμένων ἐπιλυγᾶσαι τὸν ποταμόν, αὐτὸς δὲ ὠγκοῦτο μᾶλλον ἀντὶ
τοῦ λυγᾶσαι. Ὁ δὲ θεῖος Δημήτριος, νύκτωρ αὐτῷ ἐπιστάς, ἔφη «ἀπόθες
215 πᾶσαν δειλίαν ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπιστίαν καὶ ἐπίβηθι τῷ ὀχήματί σου, λαβό-
μενος ἐπὶ χεῖρας καὶ ἦν ἐπιφέρεις σορὸν καὶ πάρελθε ἀδιστακτικῶς τὸν πο-
ταμόν ἅμα τοῖς ὑπὸ σέ». Καὶ τοῦτο ποιήσας ὁ ἀνὴρ, παρῆλθε τὸν ποτα-

<Θεοδώρου Μετοχίτου> *Εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλήτην Δημήτριον.*

A59v. 1. Εἰ μὲν περὶ τινος ἄλλου πρὸς καινὴν ἄρ' ὁ λόγος εἶχε σπουδὴν,
 τό τε μέγεθος οἶμαι περὶ αὐτῆς ἔδει κατ' ἑμαυτὸν ὑπολογίζεσθαι καὶ ἅμα
 5 δεδιέναι εἰ μὴ κατὰ λόγον ἀπαντᾶν ἐξεΐη, μηδ' ἱκανῶς πρὸς αὐτὴν ἐπιχειρεῖν
 τε καὶ διανύειν· εἰ δ' οὕτω καὶ συγγνώμην ἠτούμην καὶ ἴσως ἐλάμβανον, εἶ-
 χον ἂν οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων, ἔμοι δοκεῖν, μετ' ἀσφαλοῦς καταστάσεως. Ἄλλ'
 ἐπειδὴ πᾶσιν ἤδη καὶ ἀνεῖται τὰ μαρτυρικὰ τοῦ γενναίου Δημητρίου πα-
 λαίσματα πονεῖν τε καὶ διατιθέναι τοῖς ἐγκωμίοις σεμνύνοντας καὶ δῆτα
 10 πολλὰ πάρεστιν ἀμφοτέρωθεν, μᾶλλον δὲ πάντοθεν, σπουδῆς ἔργα καὶ ὑπο-
 δείγματα, τοῦτο μὲν ὅσοις τὰ εἰς λόγων ἐπιστήμην εὖ ἔχει, τοῦτο δὲ καὶ οἷς
 ἐνταῦθ' ἦττον εἴργασται, δεδομένον ἄνωθεν τῷ μάρτυρι συντελεῖν, ὅστις
 βούλοιο, τὴν γιγνομένην τῆς εὐφημίας φορᾶν, τί ἂν τις καὶ χρῆσαιτο, τί ἂν
 15 τις καὶ διατρίβοι τῷ μεγέθει τῆς ὑποθέσεως, περὶ τὸν ἀκροατὴν μάλα τοι
 κάμων καὶ φιλοπονῶν ἐνταῦθα μάτην καὶ παραιτούμενος, ἐνὸν οὕτω τῆς
 κοινῆς ἀπολαύειν τῶν λόγων ἐλευθερίας καὶ πείραν ἑαυτοῦ διδόναι τε καὶ
 λαμβάνειν, τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας τοῦ παντὸς ἀγωνίσματος προστησάμενος; ἀλλ'
 ἐγὼ μέντοι τοσοῦτο μοι δοκῶ προσθεῖναι καὶ προειπεῖν τ' ἀληθές, ὅτι
 20 καὶ μετὰ τούτων ὅμως τῶν λογισμῶν πρότερον ὄκνουν ἀεὶ κατὰ μεγάλων
 οὕτω διπτεῖν ἑμαυτὸν ἐγχειρήσεων καὶ ἅμα κατὰ χώραν ἐν τούτοις ἔχειν, βία
 μὲν ὅμως δ' οὖν ἐπειθε καὶ διαφέρειν ὡς οἷόν τε σιγῇ τὸν ἐπὶ τῷ μάρτυρι
 μάλιστα πόθον ἠξίου τῶν ἄριστα προειληφότεων αἰδῶς ὥσπερ εἰς πομπὴν
 25 τινὰ πάνδημον εἰσιέναι δέον καὶ θεωρίαν ἐφ' ἱεροῖς οὐ μετ' ἀξιολόγου πα-
 ρασκευῆς πρὸς ἣν κάλλιστά τε καὶ ἠδιστα τοῖς θεωμένοις οἱ φθάσαντες
 ἀπηντήκεσαν. Δεινὸν γε μὴν εἶναι κἂν τοῖς μουσικοῖς ἀγῶσι κἂν τοῖς γυμνι-
 κοῖς κἂν τοῖς εἰθισμένοις, ὅπη τις ἂν ἐρῇ, πανταχῇ, ἐφ' οἷς οἱ προειπόν-
 A60 τες, οἱ προαποδυσάμενοι καθ' ὅσον ἔξεστιν ἐπὶ τῶν | πραγμάτων ἄριστα διε-
 γέροντο, παρακινδυνεύειν ἀλόγως καὶ ἄδειν μὲν παρὰ μέλος, ἐλαύνειν δὲ παρὰ
 B1v λύδιον καὶ πάντα ὁμοῦ μεμίχθαι χρήματα· ὥστε καὶ εἰχόμεν | ἂν οὕτω μά-

Cod. Vindobonensis phil. gr. 95, 59·80v (=A) et Suppl. gr. 1·5r (=B).

μὸν ἀβλαβῆς καὶ οὕτως ἐν τῷ Σερμίῳ διασωθεὶς ἀπέθετο τὴν ἁγίαν σορὸν
μετὰ τῶν ἁγιασμάτων αὐτῆς, ἐν ᾧ καὶ ἕτερον ἐδομήσατο ναὸν τῷ ἁγίῳ μάρ-
220 τυρὶ Δημητρίῳ, προσπελάζοντα τῷ σεβασμίῳ νεῶ τῆς καλλινίκου μάρτυρος
Ἀναστασίας, ἐν ᾧ καὶ πολλῶν θαυμάτων ἀνέβλυσαν ποταμοὶ· ἐξ ὧν καὶ ἡμᾶς,
129_r Χριστὲ βασιλεῦ, ὡς ποταμὸς τῆς εἰρήνης ποτίσας, ἔμπλησον, φώτισον, | κά-
θαρον, ἴασον, θεράπευσον ψυχὰς μετὰ σωμάτων ὁμοῦ ταῖς τοῦ σοῦ θερά-
ποντος καὶ μάρτυρος Δημητρίου λιταῖς καὶ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου, ἵνα καὶ
225 ἐντεῦθεν δοξασθῇ σου τὸ πανάγιον ὄνομα, ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ
καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ σου πνεύματι πάντοτε καὶ νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

30 λα τοι νεανικῶς τῆς ψήφου ταύτης τῶν λογισμῶν καὶ ὑπεχώρουν ἂν τῆς πα-
 ρουσης ἀγωνίας ἐν ἀσφαλεῖ τῆς σιγῆς. Νυνὶ δὲ ζάλη τις ἀνθυπήνεγκε καὶ
 κλύδων αἴφνης ἐπιπεσόν· καὶ τὸ ἐντεῦθεν, κἄν ὁ λόγος ὀκνη μνηστῆσαι τῶν
 δυσχερῶν, κάμπει τὸ σῶμα νόσος ἐν ἀφύκτω συνέχουσα καὶ ἡ πληγὴ μου,
 τὸ τῆς γραφῆς, ἀλγεινὴ, ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἢ νόσος· χρόνος ἐπὶ ταύτῃ παρερ-
 35 ρύη συχνὸς καὶ οὐδὲν πλέον, πᾶσαν συμμαχίαν τῇ φύσει πάντοθεν ἐπιχει-
 ρούσης τῆς τέχνης· ἀλλ' ἐπὶ τούτοις πονήρως οὕτω κάμων καὶ πάντων ὁμοῦ
 τῶν ἄλλων ἀπεγνωκῶς, τελευτῶν δὴ πρὸς τὸν κοινόν σε πάντων μετὰ τοῦ
 λόγου καταφεύγω προστάτην, Δημήτριε. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἐλπίς ὑπερέσχε καὶ τὸ
 σῶμα κάμων ἐρρώσθη, πῶς ἂν σοὶ καὶ ἀνθομολογήσωμαι, πῶς ἂν σοὶ καὶ
 40 ἀποδοίην τὴν ὀφειλήν, τὰς ἐμὰς αἰνέσεις ἀξίως τῷ σεσωκότι; ὡς μέντοι γε ὑπ'
 ἀνάγκης, ὅμως ἐνταῦθα ἐπέστην. Τί γὰρ δεῖ καὶ διατρίβειν ἔτι πλείω τοῦ
 καιροῦ καὶ τῆς χρείας; Ἰκανὸς ὁ λόγος ἐν τούτοις. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐπέστην
 ἄρα, ἀρκτέον ἤδη τῆς εὐφημίας, αὐτὴν ἐπικαλεσαμένῳ τὴν σὴν ἄνωθεν
 45 θείαν χάριν ὀρέγειν χεῖρα καὶ συναίρεσθαι πρὸς τὴν ἀγωνίαν καθάπαξ ἐπι-
 χειρήσαντι.

2. Ἐπεὶ δ' ἡ τῶν λόγων ἐνταῦθα τέχνη καὶ πατρίδος πρὸ τῶν ἄλλων
 νομίζει χρεῖαν καὶ ὁ παλαιὸς φησὶ λόγος τῷ εὐδαίμονι μετὰ τῶν ἄλλων ἢ πρὸ
 τῶν ἄλλων δεῖν εἶναι καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονα, τοῖς μὲν ἄλλοις ἴσως μηδὲν
 ἔστω πρᾶγμα πάντοθεν ὡς ἐμπίπτει περαίνειν καὶ τοῖς τε λόγοις αὐτοῖς καὶ
 50 τοῖς ἐπαινουμένοις ἅμα φιλοτιμεῖσθαι τὴν ἀφθονίαν· ἀλλ' ἡμῖν ἐντεῦθεν καὶ
 ὅσοις ἐφ' ὁμοίαις ὁ λόγος ταῖς ὑποθέσει οὐκ οἶδ' ὅ,τι ἂν εἴη πλέον ἀξι-
 οῦν εἰσφέρειν πρὸς τὴν ἐνισταμένην σπουδὴν· εἰ μὲν γὰρ ἐνέδει τοῖς ἐγκω-
 A60v μίοις | πραγμάτων, εἰ διὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ὄντων αὐτάρκης ἦν ὁ λόγος
 ἐπιχειρεῖν ὡς ἠβούλετο, τάχα μὲν οὐδ' οὕτως ἦν ἂν προὔργου πλείω τῶν
 55 εἰκότων ἐξάγεσθαι καὶ περινοεῖν, τάχα δ' οὐκ ἄλογον οὐδὲ φορτικὸν ἰκανῶς
 ἔχοντα πόρρω διατρίβειν μετὰ τῆς τέχνης· ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα καὶ πλείστα καὶ
 μέγιστα τοῖς βουλομένοις ὁ μάρτυς οἴκοθεν τούτοις χρῆσθαι προβάλλεται καὶ
 ἅμα περὶ ὧν οὐκ ἂν τις καὶ σφόδρα τοῖς λόγοις θαρρῶν φιλονεικήσας ἐξί-
 κοιτο, ἀνάγκη μὲν οὐκ οἶδ' ἦτις ἂν εἴη τοσαύτη καὶ νόμων τέχνης καὶ πό-
 B2 λεων κακείνα... πειρᾶσθαι προστιθέναι καὶ προσάγειν τῷ | μάρτυρι. Ἄλλ' ἔστι
 μέντοι τοσοῦτο μὴ προΐεσθαι τελείως μηδ' ἔτι ὑποχωρεῖν ἀξιοῦν, ὅτι πα-
 τρίδος ἐνταῦθα δεῖσαν, ἔλαχε μὲν ἥπερ αὕτη κάλλιστα περὶ πάντων ἐστὶν
 ὅσα κόσμον ἔχειν μάλιστα πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέδωκε διὰ τούτων ὁμοῦ
 65 πάντων καὶ προῆλθεν ἡ μαρτυρικὴ τῇ πόλει φορὰ καὶ τούτου πάνθ' ἑνὸς
 τᾶλλα ἦτιτω παλαιὰ τε καὶ νέα ταύτη συντελεῖν καὶ οὐκ ἂν ἔτι λείπεσθαι λό-
 γον· ἔξεστι δὲ ὄραν τε καὶ ἅμα προΐεσθαι τῶν χρόνων τῇ μνήμῃ χρώμενον.

'Η γέ δὴ πόλις προκάθηται μὲν Μακεδονίας καὶ Θετταλίας ἀπάσης, τὴν δ'
 ἐπωνυμίαν ἐντεῦθεν μετὰ τῆς νίκης ἀξιουμένην προῖσχύουσα δεξιοῖς οὕτω
 τοῖς προοιμίοις παραχρῆμα ἀπαντᾷ καὶ φθάνει χειρουμένη τὸν λογισμὸν
 70 πρὶν ἢ πολυπραγμονεῖν ἐγχειρῆσαι περὶ τῶν ὄντων· καίτοι γε μάλιστά τις
 ἂν οὕτωςι σκοπῶν καὶ προβαίνων οὐ Θετταλίας μόνον οὐδ' ἥς τινος ἂν
 βούλη τῶν Ἑλληνίδων, ἀλλὰ διὰ πάσης αὐτῆς Ἑλλάδος νικῶσαν ὄψεται καὶ
 οὐ τοῦτο γε μὴν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ἐστὶν ἐνταῦθα προσθεῖναι τῶν κατ' Εὐρώ-
 75 πην σχεδὸν ἀπασῶν ἐν πρώταις ἔχειν τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν μῆκος ὅσον ἐξεῖ-
 ναι μέγιστον, τοῦτο δὲ θέσεως εὐκαιρίαν καὶ τὸ γινόμενον εἰς ἅπασαν ἀρε-
 τὴν πόλεσιν ὡς οὐκ ἄλλης τινὸς ἐγγὺς εἶναι προσάγειν· ἔστηκε μὲν δὴ κατ'
 A61 αὐτὸ γῆς τε ἅμα καὶ θαλάττης τὸ κάλλιστον· εἰ γὰρ δὴ τις πόλεων | ἐν
 μέσῳ, καὶ αὕτη γε τῶν ἄλλων οὐχ ἥκιστα νικᾷ λέγειν καὶ πάρεστιν ὡς οὐ
 γῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς θαλάσσης ὄραν. Τὸ ἐντεῦθεν δὲ ἤδη πάνθ' ἐξῆς
 80 ἔπεται, καὶ ἅμα μὲν ἐφ' ἑαυτῆς ὡς ἐστὶν ἰκέσθαι μάλιστ' ἀμφοτέρωτερά τε
 χάριν καὶ χρεῖαν ἅπασαν ἐντελῶς ἤρμοσται, ἅμα δὲ οὐκ οἶδ' ὅτου δεῖσαν
 οὐκ ἂν τις ἴδῃ περὶ πάντ' ἀνύειν πᾶσαν οὖσαν εὐχέριαν· τῶν γὰρ ἀπαντα-
 χοῦ τῆς θαλάσσης ἄκρων ἐπ' ἴσης ἀφισταμένη, τοῦτο μὲν εἰς Εὐρώπην καὶ
 ἐπὶ θάτερα, τοῦτο δ' εἰς αὐτὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν ἀντιπράττουσαν ἐπὶ Λιβύ-
 85 ης καὶ πρὸς Αἰγύπτου θάλασσαν, ἔχει μὲν πάντοθεν φέρειν σὺν ἄσπαστῳ
 καὶ περαίνειν ὃ βούλοιο, ἔχει δὲ τῶν ἐνότων ὡσαύτως ἀντευποιεῖν, ὅς γε
 δῆτα τρόπος τῆς κατὰ θάλασσαν εὐεξίας τῶν πόλεων. Αὐτὴν γε μὴν ἔτι τὴν
 ἔσωθεν εὐπραγίαν μάλιστά τι τις ἂν ἔχοι λέγειν, ὡς ἀμφοτέρωτερά ἐξεῖναι,
 90 μᾶλλον μὲν τὴν τοσαύτην περιουσίαν θαυμάζειν τῶν ἐνοικούντων, μᾶλ-
 λον δὲ τὸ διὰ πάντων εὐγενὲς τῆς πολιτείας καὶ τὴν ἰσότητά καὶ τὴν τῶν
 τρόπων εὐκολίαν καὶ τὸ πεφυκὸς ἠρμόσθαι, τοῦτο μὲν πρὸς αὐτούς, τοῦτο
 B2, δὲ | πρὸς τὴν τῶν ξένων ἐπιδημίαν, περὶ ὧν οὐχ ἱκανὸς διατρίβειν ὁ χρό-
 νος· καὶ οὕτω προσέθηκα τὰ κρείττω ταῦτα καὶ τῆς ὑψηλοτέρας εὐνομίας
 καὶ καταστάσεως, τὴν περὶ τὸ δόγμα δηλαδὴ τῆς ἀληθείας θερμοτότητα, τὰ
 95 τε ἄλλα πάνθ' ὁμοῦ χρήματα καὶ περὶ τοὺς θεῖους νεὼς φιλοκαλίαν ἄσχε-
 τον παντάπασιν καὶ σπουδὴν, ἱερὰς τῶν τὰ θεῖα φιλοσοφούντων συνοικίας
 καὶ φροντιστήρια καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν τῆς εὐσεβείας χύσιν καί, ὡς ἂν τις
 ἐρῇ, τροφήν· ταῦτα μέντοι πάντα καὶ ὅσα γε εἰκὸς παραπλήσια, οὐκ οἶδ'
 ὅστις τῶν ἀπάντων σφόδρ' οὕτως ἐστὶν ἀμαθής. Ἡμῖν γὰρ δὴ πόρρω σχολῆς
 100 ὁ λόγος ἐξετάζεσθαι περὶ τούτων, ἴσως δὲ καὶ ἱκανῶς ἔχει ὡς ἂν ἐν μέρει
 βραχεῖ τῆς σπουδῆς· ἀλλ' ὅθεν ὥρηται.

3. Τί ταῦτα πρὸς τὴν μαρτυρικὴν τῇ πόλει φοράν, τί πρὸς ἡλιακῶν
 A61, ἀκτίων ὑπερβολὴν ἀστέρων | φαύσεις ὥστε παραβάλλειν εὐθύς ἀμαυρούμε-
 ναι; οὕτω τοι πάντ' ἐπέσχε καὶ διεγένετο καὶ συνέφω τῇ πατρίδι τὰ ἐκ τοῦ

- 105 μάρτυρος καὶ ὅλη τις ἠρτησθαι τοῦδε δοκεῖ καὶ εἶναι καὶ συνεῖναι καὶ ἀμε-
 ρῶς ἔχειν ἢ μᾶλλον ἔχεισθαι οὐκ οἶδ' ἥς τινος ἀνάγκης ὀλκαῖς· καὶ εἰ δὴ τις
 ψυχὰς εἶναι βούλεται πόλεων, μάλιστα μὲν ἔχέτω, δεικνύτω, φιλονεικεῖτω μετὰ
 τῆς τοῦ λόγου προθέσεως· εἰ δ' οὖν, ἐρρέτω κακὸς κακῶς τὰ ἀκίνητα κινῶν,
 αὐταῖς γεωμετρικαῖς εἴτ' οὖν φυσικαῖς ἀνάγκαις, αὐτοῖς, ἴν' οὕτως εἴπω, τοῖς
 110 τῆς ἐπιστήμης σοφίσμασι. Τὸ δ' οὖν ἡμέτερον, ὡς ὁ γενναῖος οὗτος μάρτυς
 Χριστοῦ ἀντὶ ψυχῆς τῆ πόλει καθίσταται, ὑπὲρ πάντα φυσικὸν σύνδεσμον,
 ὑπὲρ πάντα νοῦν κυβερνήτην καὶ λόγον καὶ ἅμα μὲν ἐντέλειά τις καὶ συνο-
 χῆ τοῦ εἶναι καὶ εἶδος ἡμοιοῦται, ἅμα δὲ ἡγεμῶν διὰ πάσης γίνεται πράξε-
 ως καὶ ἐπιστάτης, ἅμα δὲ καὶ προστάτης καὶ πρόμαχος· καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ
 115 ῥητοῖς οὐδ' εἰς ἀριθμητῆν τῶν χρόνων περίοδον, ἀλλὰ ψυχὴ μὲν ἐξίσταται
 σώματος καὶ ὑποχωρεῖ τῆ φύσει τῆς ὕλης πράττειν ἢ πάσχειν τὰ ἑαυτῆς καὶ
 κυβερνήτης ἤδη τοῦ κλύδωνος ἠτήται καὶ ὁμοῦ τε μεθίεται τῆς ἡγεμονίας
 καὶ τῆ φορᾶ τῆς εἰμαρμένης ἐφήησιν, ἀλλὰ καὶ χορηγὸς ἅπας, ἀλλὰ καὶ τα-
 ξίαρχος καὶ παντὸς ἄλλου συστήματος ἡγεμῶν, εἴθ' ἑκὼν, εἴτ' ἄκων, ὅμως
 120 δ' οὖν λειτουργεῖ τῷ χρόνῳ καὶ τοῦ τάγματος ἐξείσι· τοῦ δὲ περὶ τὴν πόλιν
 ὁ πόθος ἀήτητος καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπλήστως ἔχει τῆς περὶ ταύτην σπου-
 δῆς, συνεῖναι τε ἀεὶ πάντα διὰ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν συνελόντα, καὶ προ-
 μαχεῖν καὶ προΐστασθαι· ἀλλὰ τὰ μὲν δὴ πρὸς τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν
 B3 τῷ μάρτυρι τοσαῦτα | καὶ τὰ πλείω γε παρεῖται φειδοῖ τοῦ μήκους τῆς ἐκ-
 125 δρομῆς· ἴσως δὲ καὶ αὐθις ἐξέσται προσάγειν· ὁ δ' οὖν λόγος ἐπαναγέσθω.
4. Τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῷ μάρτυρι κάλλιστ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συντελεῖ καὶ
 A62 οἷα μὴ πολλοῖς | ἄλλοις ἐξεῖναι τῶν λίαν φιλοτίμων κοσμεῖν τε καὶ παραβάλλ-
 λειν καὶ ὥσπερ εἰς κοινόν τινα σκοπὸν ἐν μέσοις ἀφειμένον πάντα πάντοθεν
 πρὸς ἐν φέρει, τοῦτο μὲν τύχης δῶρα, τοῦτο δὲ φύσεως, γένους σεμνότης,
 130 οὐσίας ἀφθόνου κληρῶς, ἰσχύς σώματος, κάλλους ἰσότης, ἠθῶν εὐγένεια καὶ
 ἢ διὰ πάντων τούτων ἁρμονία καὶ σύμβασις, ὡς μήτε τὸ ῥωμαλέον ἐξάγειν
 ἀηδὲς καὶ ἀκάθεκτον, μήτε τὸ ἀστεῖον ἀγενὲς εἶναι καὶ ἀνελεύθερον· καὶ μὴν
 οὐκ ἦν μᾶλλον τὴν ἕξιν θανατᾶζειν καὶ τοὺς ἀγαθοὺς θησαυροὺς ἢ τὴν ἐφ'
 ἅπασιν χρῆσιν μετὰ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐννόμου καὶ τεταγμένης αἰρέσεως,
 135 ὡς μήτε πρὸς ὄγκον, μήτε πρὸς ἄλλην ἅπασαν ἀηδίαν ἐνταῦθα βασκαίνουσαν
 ἐκτρέπεσθαι· καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ τῶν λόγων ἄσκησις ἐγγὺς συνέφω καὶ τὸ ἐν-
 τεῦθεν κράτος διὰ πάντων γενόμενον καὶ νομοθετήσαν πέθει νῦν ἴσως ἐρεῖν
 ὡς πάντα τηνικαῦτα κεραννὺς ὁ τεχνίτης ἔοικε λόγος καὶ δημιουργῶν ἕμμε-
 140 τρα τῆς τῶν ὄντων ὁμοῦ πάντων ἀνίστη τελειότητος ἄγαλμα· ἀλλὰ γὰρ δὴ τὸ
 μέγιστον ἐπὶ τούτοις, ὁ τῆς εὐσεβείας προσῆν κόσμος καὶ ὥσπερ εἶδος διὰ
 πάντων ἐρρῦθιμιζέ τε καὶ συνηρμῶζετο ἢ καὶ σύνεφω τὴν ἀρχὴν ὁ μάρτυς
 καὶ προέκοπτε τὴν ἡλικίαν μετὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος ἀεὶ προῦων ἴσως
 ἀμφοτέρω, ὅσα τῆς ἕξωθεν διαρτίας, ὅσα τῆς ψυχικῆς διαπλάσεως, ἢ μάλιστα
 τ' ἀληθὲς ἐνταῦθα προσεξετάσαι καὶ διελέσθαι, ἦν μὲν δὴ τέως ὁ σκοπὸς

- 145 και ὁ δρόμος ἀμφοτέρωθεν προσυγχωρεῖν καὶ ἀμιλλά τις ἐντεῦθεν οὐκ
 ἀγεννῆς, ἀλλ' ὁ λογισμὸς ἐξῆς ἐπεκράτει καὶ ὑπερέσχε τοῦ λόγου καὶ τῆς εὐ-
 σεβείας τὰ δόγματα· παρὰ τοσοῦτον γε μὴν τᾶλλα πάντ' ἐρρίφη τε καὶ πα-
 ρώφθη παρ' ὅσον καὶ δαπανᾶν ἔδει καὶ ὑφαιρεῖσθαι τὰ τῶν παιδῶν ὑπεκ-
 καύματα καὶ τῶν ἐκ τῆς ὕλης τοιγαροῦν ἐπιθέσεων σχολῆν ἄγειν ὁ νοῦς καὶ
 A62_v ἄνω φέρειν ἐλεύθερος ἐπειγόμενος· τοῦντεῦθεν | ἄρ' εἶχεν ὅ,τι χρῆσθαι καὶ
 151 καθ' ἑαυτὸν ἐνεργεῖν· εὐγενῆς μὲν ἦν καὶ μάλα τοι τρυφᾶν αὐτῷ περιῆν ὡς
 ἐρρέθη τὰ ἐκ τοῦ γένους. Ἄλλὰ τίς οὕτω τὸν ἐν τούτοις κόσμον καὶ νόμον
 ἄκαιρον ὠήθη καὶ παρῆλθε, τίς μᾶλλον εἰς τὸ τῆς ψυχῆς ἔνευσεν εὐγενές,
 τίς εἰς τοσοῦτον ἐπέγνω, τίς ἐνταῦθα καλῶς ἀναφέρειν ἐσπούδασεν, ὥστε
 155 καὶ εὐγενῆς ἐντεῦθεν ἀκούειν εἰκότως καὶ εἶναι τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν,
 B3_v τῶν νοητῶν τοῦ | τῆς δικαιοσύνης ἡλίου ἐλλάμψεων, ὥστε καὶ κατηργάσθη
 καὶ φῶς ἐγένετο κόσμου καὶ δίκην ἀκτίων ἐθησαύρισε τὴν αἴγλην ἐκείθεν
 καὶ πρὸς πάντα τῆς οἰκουμένης ἐξέχεε καὶ διέδοτο;
5. Ἄλλὰ μὴν ὁ γε πλοῦτος οὐ μόνον ἡγεμὼν ἡγεμόνων, ὡς ἔφη τις
 160 ἦδη, καὶ πάντα πάντων κρατῶν, ἀλλ' ἄρα καὶ οἶδεν ἠττώμενος καὶ οὐχ ὅτι
 γ' ἠττώμενος, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ὑπηρετῶν ὅστις ἄριστα χρῆσθαι βούλοιο·
 ἔδειξε δὲ ὡς προύθετο κοινὸν ὁ μάρτυς ὅτου τις δέοιτο, φέρειν, ἀπολαύειν,
 μηδὲν εἶναι πρᾶγμα, μηδενὸς ἀτυχεῖν· ὀρφανοῖς ἦν πατήρ, χηρῶν προστάτης,
 ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι, διέθρουψε πεινώσι τὸν ἄρτον, πτωχοῖς, ἀστέ-
 165 γοις τὰ τῆς οἰκίας ἀνεῖτο καὶ ἅμα προσῆν τὸ τῆς ἑαστώνης τῆ χρεῖα καὶ
 τὸ εὐκόλον ἦδη κτωμένοις καὶ ἄλυπον, ὡς ἂν τις ἐπὶ τοῖς οἰκειοῖς ἔλοιτο μά-
 λιστα, καὶ πάντα μεγαλοψύχως καὶ πάσης ἀνελευθερίας ἀπήλλακτο· καὶ τοῦτο
 πλέον ἐντεῦθεν ἐποιεῖτο μόνον τῶν λαμβανόντων ἔχειν ὡσπερ δεικνῦναι τὴν
 φύσιν καὶ ὕλης μᾶλλον πρὸς ἀρετὴν εὐπορεῖν ἢ μηδὲ τοῦτο σχεδόν, ἀλλ'
 170 ἐκατέρωθεν ἀπαντᾶν ξεῖναι τὸν τοῦ καλοῦ νόμον ᾗετο, καὶ συντελεῖν ἅμα
 τῆ κοινῇ φύσει τὸν ὀφειλόμενον ἔρανον, τῶν μὲν διδόναι καλῶς, τῶν δὲ σὺν
 κόσμῳ λαμβάνειν καὶ ἀμφότερον ὡς ἔξεστιν ἀπαθῶς τε καὶ ἐλευθέρως. Εἰ δὲ
 καὶ τὴν ὄραν εἶχε τοῦ σώματος εὐφυῆς, εἰ δὲ καὶ τὴν χεῖρα γενναῖος καὶ τὸ
 ἄνθος ἠρωϊκὸν μετὰ τῆς ἀκμῆς, τίς ὁ πολὺς πόνος, τίς ἡ χάρις, φησί, ἢ
 A63 κενὴ φιλο|τιμία τῆς φύσεως, τίς ὁ κόσμος οὐχ' ἴσταμένων, τίς ἀφέλεια τῷ
 αἵματι μου ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν, ὃ φησὶν ἢ γραφή, τί μοι
 πλέον ἢ μὴ πέφυκε μένειν, τί χαρίζῃ τὰ μὴ προσόντα, τί φέρεις ἢ μὴ πάν-
 τως ἔχεις, τί συνέχεις ἢ ᾄδει καὶ ἅμα μὲν λίνον λίνῳ συνάπτεις, ἔφη τις ἡ-
 180 δη, ἅμα δ' ἐξ ἄμμων πλέκεις σχοινία καὶ συνδεῖς ἃ φεύγει καὶ κατὰ τῶν μὴ
 ὄντων φιλονεικεῖς; εἴσω δεῖ νεύειν, εἰς ἑαυτὸν πάντοθεν ἐπεστράφθαι, μόνης
 ἐπιμελεῖσθαι καθ' ὅσον ἔξεστι τῆς αὐλοῦ καὶ ἀνωλέθρου ψυχῆς, τὰ δ' ἄλλ'
 ὁμοῦ χαίρειν ἔαν καὶ πάντ' ἄνω καὶ κάτω μετὰ τῶν χρόνων κινεῖσθαι καὶ

185 ῥέειν αἰ τῆς ὕλης τὰ παίγνια· καὶ ταῦτα μὲν οἱ λόγοι τῶν ἔργων κριταί,
 τὸ δὲ πείθειν μάλιστα εἶχον αἱ πράξεις· ἀμέλει τοι πᾶσα μὲν ἀπὴν ἀπειρο-
 185 καλία, πᾶσα δὲ δαστώνη καὶ ἀπαλότης ἀγεννῆς, πᾶσα δὲ τρυφή, πᾶσα δὲ ὕ-
 βρις ὁμοῦ καὶ τῦφος ἅπας ἐξώριστο· οὐ θυμὸς ἀρπάζων ἀλόγιστος ἐκλόνει
 B4 καὶ ἄσχετος, οὐ γέλως ἐθριαμβευεν ἀσωφρόνιστος, | οὐ γλώττης ἐξῆγεν αὐ-
 θάδεια, οὐκ ἄλλη πᾶσά τις ἀβασάνιστος ὀρμή τε καὶ κίνησις ἀλλὰ σεμνότης
 ἐκράτει καὶ νοῦς ἀληθῆς ἐνομοθέτει καὶ ἠγνισμένος καὶ λογισμοῦ καθαρότης
 190 καὶ ὕψος καὶ ἦθος ἐλεύθερον καὶ λόγων μέτρα καὶ πράξεων.

6. Εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα, ἔδει δὲ ἄρα δειχθῆναι, μᾶλλον δὲ χωρῆσαι
 πρόσω τὴν φύσιν, ὕλης τυχοῦσαν ὡς ὠρμησεν ἐξαρχῆς πρὸ τῶν χρόνων· ἔδει
 τὰς ὑποθέσεις ἀξίας ἀπαντῆσαι τῶν ὄντων, ἔδει τὸν τόπον ἐσκευάσθαι, ἔδει
 τὸ θέατρον τοῦ καλοῦ θησαυροῦ, ἔδει ταῦτα καὶ γέγονεν· ὡς δὲ γέγονε καὶ
 195 εἰρήσεται. Ὄνομα μὲν ἤδη μέγιστον Δημητρίου πρὸς ἅπαντας ἦει καὶ κού-
 φους ἢ φήμη περὶ οἷς, ὡς ὁ λόγος βούλεται, φοιτῶσα πάντ' ἐπελάμβανεν,
 ὀπόσοις ἐντύχοι. Φθάνει δ' οὕτως ἄρα καὶ εἰς αὐτὸν ἦκει τὸν βασιλέα καὶ
 παραχορήμα χειροῦται. Ἔδειξε δ' ὅτι καὶ μεταπέμπεσθαι δεῖν ἠγεῖτο καὶ με-
 A63, τεπέμπετο· ἀλλ' ἐντεῦθεν ἢ | πείρα κρείττων τῆς φήμης, δηλοῖ δὲ οἷα καὶ
 200 ὅσα εὐθύς εἶπετο. Συγκλήτου γὰρ δὴ τὰ πρῶτα κοινωνία καὶ μετουσία τῷ
 Δημητρίῳ καὶ τῶν ἐν τέλει τοῖς πρώτοις ἐγκρίνεται, ὃ γέρας ἀρετῆς ἢ γένους
 ἐπιφανοῦς ἀναγκάζει κληρὸς ἢ ἄμφω μοι δοκῶ ταῦτα μάλιστα καὶ ὡς ἄρ'
 εἶχε τῷ μάρτυρι· τὰ δ' ἐξῆς οὐ πολλοῦ τοῦ χρόνου καὶ τῆς Ἑλλάδος προ-
 βέβλητο πάσης ἀνθύπατος. Ἄλλ' ἢ μὲν δὴ πρὸ τῶν ἔργων παρασκευῆ τῷ
 205 μάρτυρι καὶ κατάστασις εἴρηται, τὸ γε μὴν ἔτι μέγεθος τῆς ἀρχῆς τοσοῦτο
 θαυμάζειν ὡς εὐθύς ἀκοῦσαι. Τοῦτο μὲν ἀξίας ὄγκος ἤδη τοσαύτης ἐπὶ τῶν
 προτέρων μάλιστα χρόνων ὑπολογιζομένῳ, τοῦτο δ' ἀπαρχῆς ταύτης κράτος,
 ἔθνους ἀρχαίου, ἔθνους οὐ μέγιστον ἄνωθεν ἐπ' εὐγενεία φρόνημα τὰ τε ἄλλα
 καὶ σοφίας σεμνότης καὶ κάλλος προσῆν καὶ ἠθῶν καὶ πολιτειῶν καὶ νόμων
 210 αἰρέσεις κρείττους ἢ παραβάλλειν κατ' ἄλλους ἐξεῖναι· τοσοῦτο γε μὴν ἔτι
 κάλλιστόν ἐστιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ γένους, ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς πατρίδος προ-
 στῆναι καὶ παρὰ τοῦ βήματος συγγίνεσθαι τοῖς πολλοῖς καὶ ταῦτ' ἐν ὀλίγῳ
 κομιδῇ τῷ προλαβόντι καὶ πόνῳ καὶ χρόνῳ, ἃ δὴ μᾶλλον περὶ ταῦτ' ἀνύειν
 δοκεῖ· οὐπω γὰρ ἦν ἔτι τῆς ἡλικίας, ὥστε καὶ στρατιωτικοῖς σχεδὸν ἐξετάζε-
 215 σθαι καταλόγοις, οὐπω τοσοῦτος, ὥστε καὶ ὑπηρετεῖν ἀξιούσθαι, καὶ προ-
 ἔδραμεν οὕτω σφόδρα καὶ εἰς ἠγεμόνας ἐκρίθη καὶ τούτων εἰς ὅσον ἔξε-
 B4, στι | μέγιστον· ἀλλ' ἐπὶ τοιούτων δὴ τῶν πραγμάτων γενόμενος καὶ ὥσπερ
 ἔξ ἀπόπτου τινὸς εἰς πέλαγος ἀποβλέψας ἀδάπανον ὀφθαλμοῖς περαινεν ἢ
 πρὸς θεωρικῶν τινὸς ἐπιστάς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐπίδοσιν καὶ νομὴν ἄμετρον,
 220 οὐκ ἠπόρησεν ἂν ἐπὶ τούτοις, οὐδ' ἐξεπλάγη, οὐδὲ πρύμναν ἐκρούσατο, οὐδὲ

196 cf. Ar. Ra. 1353, Hes. Op. 760 ect.

220 et 223 ἂν ad. A²

μὴν ταῦτόν τοῦτ' ἔπαθεν, ὁμοῦ τε εἶδε καὶ φέρειν ἀλογίστως ἀφῆκεν ἔμπλη-
 κτος, ὥσπερ οἱ πλείους πάντα μιγνύντες καὶ συγχέοντες πράγματα. Ἄλλ' ἀπο-
 A64 ρῶ μὲν ὅτι ἂν καὶ χρῆσωμαι, μᾶλλον δέ, εἰ δοκοίη, | τὰ μὲν ἄλλα τῶν τῆς
 ἀρχῆς παρείσθω ἢ πῶς γὰρ ἂν τις ἐνταῦθα τὴν ἀξίαν ἀποδοῦναι γένοιτο, καὶ
 225 περὶ πάντων ἐξῆς διορίσασθαι καὶ ἐπεξελεῖν μὴ οὐ σὺν μεγάλῳ τῷ τῶν
 λόγων πόνῳ καὶ κράτει καὶ τύχῃ καὶ ἅμα τῶν καιρῶν ἀφθονία καθ' ἕκαστον
 ἀνῦσαι; περὶ δὲ τῶν μάλιστα ἀναγκαίων νῦν εἶναι καὶ ἄ μηδὲ παραλιπεῖν
 θέμις, οὐτ' εὐλογον, οὐδ' ὄλως ἔξεστι, καὶ δὴ νῦν ἤδη πειράσομαι δεικνῦναι
 καὶ λέγειν ἄρχομαι.
 230 7. Οὕτω γὰρ ἐκεῖνος θεόθεν ὡς ἔοικε πάντα ἥλω καὶ θεία τινὶ κινή-
 σει καὶ συνέφυ τὴν ἀρχὴν καὶ ὄλως αἰεὶ συγκεκλήρωτο, ὥστε ὁμοῦ τε ἐπέβη
 τῆς ἀρχῆς καὶ ὥσπερ ἐκ πολλοῦ συνθέμενος καὶ τινα ὀφειλὴν ἀμήχανον ὑπε-
 ξελεῖν τοῖς πράγμασιν ἀποδιδούς ἢ μᾶλλον ὥσπερ πόρρωθεν ὠδίνων καὶ
 πρὸς τι κατάντημα καὶ λιμένα τῆς φύσεως ἐπειγόμενος· καὶ δὴ καὶ τυχῶν τοῦ
 235 καιροῦ καὶ τοῦ πράγματος, παραχρῆμα δὴ ῥήγγυσιν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀνακα-
 λύπτει καὶ προΐσταται σαφῶς τὴν εὐσέβειαν· ὃ ψυχῆς ἐκείνης ἀσχέτου καὶ
 μηδὲν ἔμπροσθεν τεθείσης μέτριον μηδ' ὑποπτεπτικός, μηδ' ἀνθρώπινον,
 ὃ λογισμοῦ πάντα ἐν πᾶσι κρατοῦντος καὶ νομοθετοῦντος σὺν νόμῳ καὶ μέ-
 τρω καὶ τάξει τελεωτέρα τὰ κρεῖττονα, ὃ τάχους ἐπιχειρήσεως, πάσης ἀναβο-
 240 λῆς ἀνύειν ἀσφαλεστέρου, ὃ πάντα πάντων ἐξῆς ἄξια καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ συμ-
 βαῖνον μὴδ' ἠρόσθαι πεφυκὸς πρὸς ἄλληλα καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ κίνησις,
 ἦλθεν εἰς τὰ βάθη τῆς κοσμικῆς ταύτης θαλάσσης καὶ τῇ ῥοῇ τῆς φύσεως
 ἐδοῦλευσε καὶ γέγονεν ἀνθρώπος, ἀλλ' ἀνέσχεν, ἀλλὰ κούφως ἀνέδροαμε καὶ
 τὸν μόνον τῶν πάντων ἔγνω δεσπότην καὶ ὑπὲρ τὴν ὕλην ἐφρόνησε, τὰ τῆς
 245 εὐσέβειας ἐδέξατο σπέρματα, ἀλλ' ἐπόθει καὶ γεωργῆσαι καὶ προσεπιδούναι,
 καὶ εἰς ἑκατὸν ἐπεργάσασθαι. Ἄνωθεν ἐπλάσθη μετὰ τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐκ
 A64_v εἶχε μόνον ἐνταῦθα χρῆσθαι, καὶ πρὸς τέλος | ἀφεώρα μέγα καὶ τῆς ὑποθέ-
 B5 σεως ἄξιον, ἐζήτει | τόπον κοινὸν καὶ θέατρον ἱκανὸν ἀναδείξεως ἀλλὰ τυ-
 χάνει· καὶ εἰς ἡγεμονίας τοσαύτης ἕψος ἀρθεῖς τηνικαῦτα δὴ τὸν καιρὸν λαμ-
 250 βάνει καί, ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου τινός, εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν φωνὰς ἐν-
 τεῦθεν ἀφήσει καὶ μετατάττεται καὶ ἀντὶ πάντων πάντα Χριστῷ μετατί-
 θησι· καὶ πόλις μὲν ἐπὶ ὄρους κειμένη, φησὶν ὁ θεῖος λόγος, οὐκ ἂν καὶ
 δύναιτο κρύπτεσθαι· καὶ νῦν δὴ τοῦτό τε οὐδὲν ἦτιον καὶ ἅμα πρόσεστιν
 ἐρεῖν, ὡς ὁμοῦ τε τὸ φῶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἀναιέθη καὶ τὰ εἰκότα εἶπετο τῇ
 255 φύσει καὶ ἠύγασε· καὶ εἰ δὴ τις κάλλιστα ἐπὶ τῶν ὄντων ἔχειν ἀξιοῖ τὸ πά-
 λαι δὴ τοῦτο κινούμενον, ὡς ἀρχὴ δείκνυσιν ἄνδρα, καὶ τὰ ἐκ τοῦ μάρτυ-
 ρος ἐνταῦθα μάλιστα δηλοῖ καὶ οὐκ οἶδ' ὡς εἰ τι τῶν ἀπάντων τὸ πι-

236 σαφῶς τὴν εὐσέβειαν Λ²

252 cf Matth. 5,26

257 δηλοῖ Α² συνέστη Α

στὸν τῷ λόγῳ· δίδωσι μὲν γὰρ δὴ καὶ τῶν πραγμάτων ἦψατο, γυμνοῦται μὲν
 αὐτίκα τ' ἀληθὲς εἰς προὔπιον ἅπασιν, ὅτι ποτὲ ἔστι περὶ θεοῦ φρονεῖν
 260 καὶ καθάπερ ἀμέλει σύνθημα τῆς ἀρχῆς αἴρει καὶ προβάλλεται· οὐ μόνον
 δὲ ἄρα χρῆναι φησὶν ὁ τοῦ δεσπότητος τὴν ὑπόθεσιν λαβὼν καὶ τὸ τάλαντον
 ἀμειαγώγητον ὡς ἐδέξατο συντηρεῖν, ἀλλὰ καὶ πανταχῇ φέρειν καὶ πάντοθεν
 προσπορίζεσθαι· δεινὸν γὰρ εἶναι ἀνταῦθα γε μὴν ἔτι τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀξι-
 οῦν ἀλλὰ μὴ χάριν εἰδέναι τῷ χρόνῳ τῆς δεδομένης νομῆς καὶ τάξεως μεγά-
 265 λας ἀφορμὰς ἔργων προβαλλομένῳ περὶ πολλοὺς ἐπιχειρεῖν καὶ δείκνυσθαι
 τῶν ὄντων ἀξίως· καὶ τούτων οὕτως ἤδη μεγαλοψύχως πρόσω ἦει καὶ ὡσπερ
 ἄνωθεν ἐπὶ ῥητοῖς ἤκων παγκόσμιον ἀγαθὸν καὶ θείαν τινὰ λειτουργίαν
 ταύτην ἀποδιδούς τῇ κοινῇ φύσει μεταποιεῖ τὰ τῆς ἀρχῆς κάλλιστα χρῆ-
 270 σθαι πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα μάλιστα λυσιτελοῦν καὶ οὐδὲν ὑπε-
 λογίσατο τηρικαῦτα οὐδ' ἠμβλυνεν, οὐδ' ἔσχέ τι τὴν ὁρμὴν ἐκείνου, οὐ δό-
 A65 ξης ἔρωσ, οὐ στοργὴ τῶν παρόντων, | οὐ μειζόνων ἐλπίς, οὐδ' αὖ τοῦ μπα-
 λιν, οὐκ ἀρχῆς ἀποβολὴ καὶ ζημία τοσαύτης καὶ κύβου περιτροπῆ καὶ φο-
 ρά τις ἀντίροπος, ἀκἀθεκτός τε καὶ ἄνισος τῷ περιόντι τῆς δυσχερείας,
 ὡς εὐδηλὸν γε ἦν εἰκάσαι παντί, οὐ τροπὴ τύχης καὶ μεταβολῆς αἰδῶς ἐπο-
 275 μένη, ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς ἡγεμονίας, ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς πατρίδος,
 οὐ βάσκανος ἐφηδόμενος ἐντεῦθεν, οὐ φίλοι κατακλῶντες, οὐκ ἄλλη τῆς μι-
 κροψυχίας ἐπιβουλὴ καὶ ἐπήρεια, οὐδὲ μὴν τὰ ἐπὶ τούτοις ἐξῆς, οὐ σώματος
 ἀνθολκῆ καὶ δεσμός, οὐ τυράννων ἐν ἐκείνοις τότε δὴ τότε τοῖς χρόνοις δια-
 280 φερόντως περὶ τὸ σέβας σπουδῆ, οὐ διωγμοῦ κατακλυσμὸς κατὰ πάσης ἄσχε-
 τα φέρων τῆς οἰκουμένης καὶ πάντα περιλαμβάνων καὶ πάντα παρασύρων ὁ-
 Bdes. πόσοις ἐντύχοι, οὐ βασάνων | ὁμότης, οὐχ ὑπηρετῶν ἐτοιμότης μείζων τῆς
 χρείας, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀπάντων οὐδὲν οὐδ' ἅπανθ' ὁμοῦ, ἀλλ' εἰς ὕψος τὸν
 νοῦν ἐκεῖνος διάρως ὁ γενναῖος καὶ πάντα ἀήττητος καὶ τὴν τιμὴν τοῦ καλοῦ
 καὶ τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐπίπροσθεν θέμενος, ὄλος ἡρωϊκός, ὄλος ἀνδρεῖος,
 285 ὄλος τῆς ὕλης ἀνώτερος, πρὸς τὸ μέγα τοῦτο τοῦ κόσμου στρατόπεδον ὑπο-
 δύεται παρησιᾶ, τὴν μάχην ἀναγορεύει, πρὸς οἰκουμενικὴν τῆς πλάνης ἰσχὺν
 ἐπανίσταται. Ὁ μὲν οὖν ἀγὼν τοσοῦτος, ἡ δὲ παρσκευὴ τοῦ μάρτυρος οὐκ
 ἀγεννής, οὐδ' ἀνελευθέρως κλέπτουσα ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπίδηλος ἅπαντι
 290 συνιδεῖν ὡς ἀνὴρ ἐκεῖνος ἔοικε σπουδάζειν καὶ μάλιστα ἐστὶν ἐν τοῖς πράγ-
 μασι καὶ οὐκέτι λείπεται φειδώ τις, οὐδ' ἀναχώρησις· τό γε πρᾶγμα σαφῶς
 ἐχώρει καὶ πολλοὶ κατ' ὀλίγους ἤδη καὶ κατὰ πλείους ὅμως αἰεὶ προσεχώρουν
 καὶ προσετίθεντο καὶ τῆς τῶν δαιμόνων ἀφίσταντο μανίας καὶ τὸν ἀληθινὸν
 A65v καὶ μόνον θεὸν ἀνωμολόγουν παρησιᾶ καὶ ἀνεκλήρυτον ὡς τούτοις | μηδέ-
 να τινὲ τῶν ἀπάντων λείπεσθαι λόγον ὅτι καὶ παρεσκευασμένοις εἰκόασιν, εἴ τις
 295 ἄπτοίτο καὶ πειρῶτο μεταποιεῖν καὶ μέχρις αἵματος ἀγωνιεῖσθαι καὶ δεῖσαν
 καταπροέσθαι τὸ σῶμα τοῦ δόγματος, ἐνταῦθα τῆς εὐσεβείας τὸ κέρδος ἄνω
 ταχέως δραμεῖν καὶ τοῦ ποθομένου λαβέσθαι καὶ τῆς χρηστῆς προσδοκίας.

8. Μαξιμιανὸς δὲ τέως μὲν καθῆστο, μετὰ τὴν ψῆφον ἐκείνην, πλή-
 ρης ἐλπίδων τὸ μέλλον σκοπῶν καὶ μέγιστα ἐκεῖθεν ἀγαθὰ μένων ἦκειν αὐ-
 300 τόματα καί, συντόμως ἐρεῖν, οὐδὲν ὀλίγον ἐφρόνει περὶ τοῦ ἀνδρός, οὐδ'
 οἶον καὶ παραβάλλειν ἑτέροις ἡξίου ὡς ἄρα τοῦτο γε μόνον ἔδειξεν ἀσφα-
 λῶς οἶσθαι καὶ οὐκέτ' ἐπειτ' ἐψεύσθη τῆς προσδοκίας οὐδ' ἤμαρτε· τὰ γὰρ
 δὴ κρείττω συμπάσης ὁμοῦ φύσεως ἐγχειρεῖν ταῦτ' ἐκεῖθεν ἀπῆντα καὶ ἃ μηδὲ
 βουλομένῳ θαυμάζειν ἀξίως ἐξῆν. Ἐπανιόντα δὲ αὐτὸν οἴκαδε τοῦ πρὸς
 305 Σαυρομάτας πολέμου, ᾧ μέγιστα ἠῦχει καὶ πολὺς ἦν ἐπὶ τῇ τύχῃ φρονῶν
 ὡς κάλλιστα διενεγκῶν καὶ ἀνύσας, τηνικαῦτα δὴ καταλαμβάνει τὰ πάντων
 δεινότατα, ὡς ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ πάντολμος μετέβαλεν ἀθρόον καὶ
 εἰς προὔπτον ἔρρηξεν ἤδη καὶ πάντ' ἄνω καὶ κάτω χωρεῖ καὶ τοῦμπαλιν γί-
 γνεται πράγματα, ἠεῶν μὲν καὶ δαιμόνων αἰδῶς ἐτράπη, καὶ πάντα οἴχεται,
 310 τοῦ Χριστοῦ δὲ μόνον κρατεῖ καὶ τὸ νέον ἤδη τοῦτο δόγμα κατὰ πάσης τῆς
 Ἑλλάδος ἀνίσταται. Ταξίαρχος δὲ σαφῶς οὕτως καὶ προστάτης καὶ τοῦ
 παντὸς ἡγεμῶν ἔργου καὶ τὴν ὅλην ῥοπὴν διδοὺς τῷ συστήματι αὐτὸς ἐκεῖ-
 νος μόνος Δημήτριος, ἅπαντας αἴρων ἀνθρώπους ὁμοῦ καὶ συνασπίζων μὴ
 κατὰ χώραν ἔχειν μηδ' ἐν μετρίοις φρονεῖν· ὁ δ' ὡς ἤκουσε, τὴν ἀρχὴν μὲν,
 315 οὐ γὰρ ἐχώρει τοὺς λόγους ἢ φύσις, οὐκ εἶχε πείθεσθαι, καὶ ἅμα ἢ βούλη-
 A66 σις | οὐκ εἶα, μάλιστα καὶ τὸν λογισμὸν ἀνθεῖλκε καὶ ἔτρεπε· μόλις δὲ οὖν
 ὡς ἔγνω, καὶ ἄκων συνεχώρει, ἠνιάθη μὲν, πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν, ἀμφοτέρω
 δ' ὅμως μετ' ἐλπίδος τε ὦν ἔτι καὶ δέους, τοῦτο μὲν περὶ τοῦ ἀνδρός αὐ-
 320 τοῦ, τοῦτο δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὁμοῦ πάντων εἰς αὐτὴν ὁμόσε χωρεῖν
 ἡξίου Θεσσαλονίκην τὴν πόλιν· καὶ δὴ τάχιστ' ἐχώρει καὶ ἦκε καὶ παραχρῆμα
 Δημήτριον μεταπέμπεται.

9. Τὸ τοίνυν κεφάλαιον τῆς ὅλης οἰκονομίας τῷ μάρτυρι καὶ ὁ τοῦ
 βίου παντὸς καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων σκοπὸς καὶ ἡ τῆς φύσεως ἐξέ-
 325 τασις καὶ ἡ τῆς πόρρωθεν παρασκευῆς χρεία καὶ προθεσμία ἐνταῦθα νῦν
 ἐστί· καὶ τοίνυν ἐντεῦθεν ἠνοικταί πέλαγος ἀγώνων μέγιστον ἐπ' αὐτῆς δὴ
 μάλιστα τῆς εὐφημίας κατ' ἔχνος διὰ πάντων δραμεῖν καὶ μηδὲν ὑποτρέ-
 σαι, μηδ' ὥσπερ ἀπειπόντως ἀναχωρῆσαι καὶ προλιπεῖν τὴν τάξιν. Εἰς γὰρ
 ἐκεῖνον ὄντως τὸν χρόνον καινότης μεγίστων πραγμάτων εἰς ἅπαντας ἐκράτει
 καὶ σύμπας ἦλατο λογισμὸς καὶ ψυχῶν ἦν ἐξέτασις καὶ ἀμιλλα καὶ ὀρμὴ
 330 καὶ δρόμος ὥσπερ ἐν τοῖς ἀθλοῖς εἰς ὅσον τις ἰκνεῖται καὶ ὥσπερ ἀπὸ συν-
 θήματος εἰς ἓνα τοῖτον σκοπὸν παντ' ἔβαλλεν· καὶ οὐκ ἐξῆν καθεῦδειν οὐδ'
 ἠρέμα ἔχειν οὐκέτι, οὐδ' ὅστις κομιδῇ τὴν γνώμην ὀλίγος καὶ μάλα ἀκίνη-
 τος, πᾶς δὲ τις ἠνάγκαστο δρᾶν καὶ πᾶς τις ἠγέρθη καὶ πᾶς ἀπώροητο καὶ
 ὁ μὲν τις ἐθαύμαζεν, ὁ δ' ἔτρεχεν εἰς τὸ μέλλον καὶ τὸ τέλος ἤρπαζε καὶ ὁ μὲν
 335 τις παρώρμηται καὶ παρῆλθε τοὺς ἄλλους ἔγγιστα συνορᾶν καὶ συλλογίζε-
 σθαι, ἦπου μέγιστος ἀγὼν ἤδη συμβαίνει καὶ παράταξις αὐτῆς ψυχῆς ἄο-
 πλος πρὸς πᾶσαν ἕλην καὶ πάντα πράγματα καὶ πρὸς νόμον θεῖον καὶ παντά-

πασιν ἄσχετον καὶ παντὸς ἀπτόμενον ἄτρεπτον νοῦ κόσμος ἀνίσταται καὶ
 κόσμου δεσπότης τρέπων τὴν μάχην καὶ φιλονεικῶν ἐν σώμασι καὶ δόγμα
 A66v οὐράνιον | ἐπὶ γῆς κρίνεται καὶ ἤδη τις ἀθλητῆς ἐνταῦθα ἐστὼς καὶ παρα-
 βαλλόμενος εἰς οὐρανὸν ὁμολογεῖ καὶ συνθήκας ποιεῖται καὶ τὸ σῶμα ὀπίπτων
 εἰς μέσον καὶ προτιθεὶς ἐπείγεται θαρρῶν ἄνω λαβεῖν ἔπαθλα· ὁ δὲ ἀπειπε
 λογιζόμενος εὐψυχίαν ἀπλῶς καὶ λῆμμα τοσοῦτον, ἅπας δὲ ἠθλοθέτει καὶ εἴ-
 χεν ἐπὶ τοῦ νοῦ θέατρον καὶ ἤνοιγε τῷ λογισμῷ θεωρίαν καὶ ἴστη τὸν μάρ-
 345 τυρα, ἤδη δὲ τις καὶ ἐδεδίει τί ἂν γένοιτο, τί ἂν δράσειεν.

10. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ δὴ πραγμάτων ἀκμῇ καὶ τοσαύτης ὑποθέσεως
 ὄγκῳ καὶ μὴν ἔτι παντοῖα τῶν τοῦ τυράννου λόγων ἀνάγκη, ἐπειδὴ καὶ οὐ-
 τως ἠξίου τὴν ἀρχὴν πειραῖσθαι, ποῖόν τινα παρῆσθεν ἑαυτὸν ὁ μάρτυς ἢ τί-
 νας ἀντίπε λόγους ἢ πῶς ἀντετάξατο, καίτοι ἠβουλόμην μὲν ἔγωγε καὶ τὰς
 350 πάντοθεν προσβολὰς τοῦ τυράννου καὶ αὐτὰς δὲ μᾶλλον τὰς ἐφ' ἑκάστοις
 ἀσφαλεῖς ἀπαντήσεις τοῦ μάρτυρος, ἅπαντα ἐξῆς ἐνταῦθα καθίστασθαι πρὸς
 τὸν λόγον, ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ἔξεστιν οὐδαμῶς καὶ ἅμα ὑπερβαίνει τὴν σπου-
 δὴν ἢ διατριβή, βραχὺς ὁ λόγος περὶ τούτου ἀρκέσει· ὥς γε δὴ καὶ παρεστή-
 σατο τὸν μάρτυρα καὶ εἶχεν ἐγγὺς μάλιστα φειδομένως ἔτι καὶ κοσμίως ὁ
 355 τύραννος, «τίς ἢ καινότης» φησὶν «αὕτη, Δημήτριε; Τίς ἢ ἀωρία, τί τὸ τά-
 χος ἀθρόον οὕτω δὴ μεταμαθεῖν τε καὶ μεταθέσθαι; πῶς ἅμα τε ἐπέστης
 ἐνταῦθα καὶ ἅμα μετέβαλες ἄρδην καὶ πρῦμναν ἐκρούσω καὶ πάντα ἠλεγεξας
 ὁμοῦ πράγματα καὶ τοῦμπαλιν ἔθου γνώμην ὁρᾶν ἐφ' ἑκάστοις; ἤσχυνας μὲν
 360 σαυτόν, ἤσχυνας δὲ τοὺς προβεβληκότας ἡμᾶς καὶ τὴν ἐπὶ σοὶ ψῆφον, ἐτόλ-
 μησας δὲ περὶ τῶν κρείττωνων αὐτῶν καὶ πατρῶον ἔτρεψας σέβας καὶ νεω-
 τερίζειν ἤρω φρόνημα καθ' ὧν οὐκ ἔξεστιν οὐδὲ μετρίως, οὐδὲ ὄψοι' ἔχον,
 A67 οὐδ' ἀσφαλῶς, | τοῖς πάλαι καλῶς κειμένοις ἐπαναστάς». Καὶ τόν γε δὴ μά-
 λιστ' ἀπτοήτῳ γνώμῃ, στεροῦ τῇ φωνῇ καὶ καθάπαξ τῇ συμπάσῃ τάξει τῶν
 λόγων σφόδρα σεμνῶς καὶ ὡς ἂν ἅπας τις ἠδέσθη τε καὶ ἠγάσθη, «κοινοῦτη-
 365 τα μὲν οὐκ οἶδ' ἦντιν' ἐγκέκληκας, αὐτοκράτορ» φάναι «καὶ τί σοι βούλε-
 ται μεταβολή τις αὕτη καὶ μετάθεσις ἐνταῦθα προφέρειν, εἰ μὴ ταῦτ' ἄρ'
 ἴσως οἶει περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἦν ἐγὼ πρεσβεύω τὰ Χριστοῦ καὶ παρ-
 ρησίᾳ κηρύττω καὶ βίου καὶ λόγου καὶ πάντων ἄλλων ὁμοῦ προΐσταμαι.
 Τοῦτο μὲν γε οὐκ ἤδη πρῶτως οὐδ' ἔστιν ἐγγιστα συνορᾶν, ἀλλὰ πόρρωθεν
 370 εἶ ἴσθι, καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τῆς φύσεως ἀγωγὴν κάλλιστ' ἔγωγε καὶ συνέ-
 φυν τῷ Χριστοῦ δόγματι καὶ μέχοι νῦν προῆλθον καὶ εἰ μὲν ἐνταῦθα ἦκων
 ἄλλο τι συνεθέμην καὶ συνείπον πυνθανομένῳ μάλιστα μὲν οὐδ' οὕτως οὐ-
 δέπω γε δεινὸν οὐδὲν ἐπικαλεῖσθαι τὸ βέλτιον ἐνταῦθα μεταθέσθαι καὶ πει-
 σθῆναι τὰ κρείττονα· ὁμῶς εἶπε καὶ τὰς εὐθύνας οἴσομεν καὶ πεισόμεθα, εἰ-
 375 κότεως ἔοικεν, ὡς μὴ πάλαι μετὰ τοῦ καλοῦ γεγονότες· εἰ δ' οὐδὲν οὐδαμῶς
 οὐδ' ἔξεστι τοιοῦτον ἡμῖν ἐπενεγκεῖν καὶ σφόδρα βουλομένῳ φιλονεικεῖν, τίς
 ὁ λόγος ἐνταῦθα πειραῖσθαι ἢ τί φορτικὸν ἢ ἀηδὲς ἢ τίς αἰσχύνῃ ταύτῃ προσ-

ἔχειν πάλαι καὶ συνεῖναι τῷ περὶ τῶν ὄντων ἀληθεῖ καὶ τῆς θείας γνώμης
 καὶ τάξεως; ἀλλ' ἔμοιγε καὶ σαφῶς ἤδη λέγω καὶ αὐθις ἐρῶ καὶ μάλ' αὐθις
 380 καὶ οὐποτε μεταστήσομαι, μέγιστος κόσμος καὶ δόξα καὶ καύχημα ἡ περὶ
 Χριστοῦ πίστις καὶ ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπλανῆς αἴσθησις καὶ οὐ μέμφομαι τῆς
 κρίσεως ταύτης καὶ τῆς γνώμης, οὔτε πατράσιν οὔτ' ἄλλοις ἡγεμόσιν οὔτ'
 ἔμαντῶ, οὔτε μὴν τῆς παρρησίας αὐτῆς, οἷς τοῦ δόξαντος ἀληθοῦς καὶ ἀγαθοῦ
 A67_v προκινδυνεύω καὶ προμάχομαι· καὶ σὺ δὲ | οὐκ αἰσχυνθήσῃ μᾶλλον ἔνταυ-
 385 θεν ἢ προδηλῶς ὀνήσῃ τῶν ἡμετέρων καὶ κάλλιστα ἕξεις ἐπὶ σαυτοῦ, εἰ γε
 μοι πεῖθη, μεταμαθεῖν αὐτὸς τὰ συνοίσοντα». «Καίτοι γε κομψὸν δὴ τοῦτο
 καὶ σεσηρὸς, ἢ χάριέν γε ἦν ἄν» φάναι «καὶ σφόδρα ἡδὺν νῦν ἡμᾶς σοῦ με-
 τατίθεσθαι τῶν χρόνων διπλὴ τὰς περὶ τῶν θείων δόξας καὶ συγχωρεῖν τε
 καὶ πεῖθεσθαι πάλαι τὸν πρότερον ἄρα χρόνον ἔοικεν ἀεὶ δυστυχοῦντας καὶ
 390 περὶ τῶν μάλιστ' ἀναγκαίων ἀμαθῶς οὕτως ἔχοντας». «Καὶ μάλα γε χάριεν»
 ἔφη «καὶ μάλα γενναῖον τε καὶ ἐλεύθερον φαύλως ἔχοντα, μόλις μὲν ἀλλ' ὁ-
 μως αἰσθῆσθαι καὶ μὴ φείσασθαι, μὴδ' ἀπαξιῶσαι, μηδ' αἰσχυνθῆναι τὰς
 περὶ τοῦ καλοῦ δοκιμασίας». «Καὶ τίνες ἄν εἶεν αὐταί, ἃς περὶ τοῦ καλοῦ
 395 φη; δοκιμασίας» ἔφη «καὶ πόθεν ἢ τῶν ἀθανάτων ἄρα θεῶν ἀρχαιότης
 καὶ τὰ πάλαι μὴ κινούμενα μυστήρια πρὸς βραχεῖαν οὕτω τοῦ καιροῦ
 χώραν κέκριται καὶ δεῖ πεπαῦσθαι μετὰ τῶν χρόνων, ἐπειδὴ καὶ διαρκῶς, ὡς
 ἔοικεν, ἐπόμπευσεν εἰς τὸν βίον καὶ οὔθ' ἢ τῶν χρόνων σεμνότης καὶ ἀξίω-
 σις, οὔθ' ἢ τῆς σοφίας ἀνάγκη, οὔθ' ἢ κραιήσασα πόρρωθεν φύσις μέγα
 400 οὐδὲν οὐδ' ἔχει τι πλεόν, οὐδ' ἐξετάζειν βουλομένῳ φανήσεται; ἀλλ' ἄρα τὸ
 καινὸν δὴ τοῦτο καθ' ὑμᾶς περὶ Χριστοῦ δόγμα ὁμοῦ τε ἐξανέστη καὶ εἰσό-
 δου πρὸς τὸν κόσμον ἔτυχε καὶ πάντας ἄρδην ἤλεγξαι ποτὶ τὸν λίθον, φασί,
 καὶ εἶκειν δὴ τῇ βίῃ καὶ κάτω μένειν ὡσπερ τοῖς τυράννοις οἱ παρελθόντες
 καὶ παρακμάσαντες, μόνον δ' ἕξεστιν ἰσχύειν ὁ χθὲς οὔπω, φασί, καὶ πρὸ
 405 τρίτης ἀνθρώπων ἄπτεται καὶ ἡγεμόνας μὲν αἰρεῖσθαι καὶ αὐτὴν τύχη τῶν
 χρόνων ἀπολαύσαντας μετατίθεσθαι, οὔτε ῥᾶδιον τοῦτο γε οὐδέπω οὔτε σε-
 μνὸν ἕξεστι, τὰ θεῶν δὲ ἀνταλλαξαίμεθα καὶ νέον προαίμεθα θεὸν καὶ δεσπό-
 την καὶ σινεροῦμεν καὶ συνθήκας περὶ τῆς τῶν ὄντων αἰτίας ἐπ' ἐξουσίας
 A68 ὡς ἀμφοτέροις δοκεῖ ποιησόμεθα, καθ' ὧν | μάλα οὐκ ἔστι ῥᾶστα τίθεσθαί
 τε καὶ μετατίθεσθαι· τίς ταῦτα ἡμῶν ἐπαινέσεται, Δημήτριε, τίς συνησθή-
 410 σεται, τίς ἐρεῖ κατὰ λόγον κινεῖσθαι, τίς μὲν οὖν καὶ συγγνώσεται;» «τί
 ταῦτα μᾶλλον» ὁ μάρτυς ἔφησεν «εἰς μέσον φέρειν καὶ συνεπιτίθεσθαι μετὰ
 τῶν χρόνων καὶ ὡσπερ ἄλλο τι καὶ τοῦτ' ἀξιοῦν εἶναι τῶν προτέρων χρόνων
 ἐνεγκεῖν θεῶν φορὰν ἢ καθάπερ ἀμέλει τσαῦτα κινεῖσθαι δέον καὶ τσαῦτα
 λογίζεσθαι καὶ φρονεῖν καὶ τσαῦτα καθάπαξ εἶναι καὶ ζῆν, ὅποσα κάκεινοι

333 οἷς A² ἤς A   396 χρόνων: ὁρῶν cod.   403 cf. Xen. Cyr. P. 6,31,11
 409 τε καὶ μετατίθεσθαι ad. A²

- 415 πρότερον ἄνθρωποι, εἰ δὴ καὶ ἔξεστι ταῦτα παίζειν περὶ τοιούτων ὄντος τοῦ λόγου καὶ πατρᾶσιν οὐκ ἔστι εἰς αἰὲ φειδώ, οὔτε παρὰ τῶν ἔξωθεν νόμων οὔτε παρ' αὐτῆς δὴ μάλιστα τῆς φύσεως καὶ τοῖς προλαβοῦσι ἄνωθεν ὁμοῦ, καθάπαξ περὶ τῶν ἄλλων, οὐ πάνυ τοι χρώμεθα συμβούλοις οὐδὲ πάντα περὶ πάντων πιστεύειν νομίζομεν, ἀλλ' ἔστιν ἃ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ποιούμεθα
- 420 καὶ πλεον ἄξιοῦμεν φρονεῖν καὶ πάντ' ἄνω καὶ κάτω μεταχωρεῖ διόλου καὶ ὅσει καὶ μετατίθεται καὶ οὐδὲν ὁμαλὸν ἐν ἀνθρώποις οὐδ' ἀσφαλές, τοῦς δὲ περὶ τῶν αἰὲ μενόντων λόγους μόνοις κομιδῆ τοῖς πάλαι θαρρήσομεν καὶ συγχωρήσομεν ὡς παρὰ κρείττονος φύσεως ἐπιθειάζειν καὶ χρησιμωδεῖν καὶ πεισόμεθα ποιηταῖς ἐκείνοις περὶ τῶν ἀναγκαίων μάλιστα χαριζομένοις μετὰ
- 425 τοῦ μέτρον καὶ τοῦ μύθου καὶ τοῦ ὕμνου; τὰ δ' ἐξῆς τὴν ἀκμὴν ἀτεχνῶς τοῦ κόσμου πάντ' ἀργεῖν χρῆναι καὶ ὡσπερ ἀνδριάντες ἐστήξομεν ἄφωνοι, μᾶλλον δὲ ὡς πρὸς ἀνδριάντας ἐκείνους ἱεροῦς ἀνοίσομεν καὶ θεραπεύσομεν εἰκόντες καὶ καταγνωσόμεθα τοῦ λοιποῦ χρόνου μετὰ τῆς παροιμίας, οὐδὲν ἱερὸν οὔθ' ὑγιές αὐ φασιν; οὐκ, ἄν γε ἡμεῖς ὑγιαίνωμεν, οὐδ' ἂν σωφρονώμεν, ὃ βασιλεῦ, οὐδὲ μετρίως, πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' ἔμοιγ' οὖν μάλιστα
- 430 μὲν τόσα καὶ τόσα μήκη χρόνων καὶ πλήθη πράγμα οὐδὲν οὐδ' ἄξιῶ τίθεσθαι, ὃ λόγος δὲ πάνθ' αἰρεῖ καὶ ἡ τῆς ἀληθείας | εὐρεσις καὶ μετὰ τούτου πείθομαι γίγνεσθαι· ἔπειτα οὐ πρὸς ἀγνοοῦντα μὲν ἴσως, ὅμως δ' οὖν καὶ αὐτὸς ἔρω. Εἰ γὰρ δὴ τῷ σεμνὸν ὃ χρόνος καὶ βοῦλοιο πείθεσθαι καὶ ἡμῖν
- 435 γε τοῦτο μάλιστα ἔξεστι τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ, οὐ γὰρ δὴ νέον τὸ καθ' ἡμᾶς τοῦθ' ὡς ἂν ὑμεῖς γε φαίητε, ἀλλὰ καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων διαφερόντως πόρρωθεν ἦκον· εἰ γὰρ δὴ τίνα παλαιὰν ἀκούεις Ἑβραίων νομοθεσίαν πάντ' ἀρίστην καὶ πολιτείαν ἐνθεον καὶ παρασκευὴν καὶ βίον εὐδαίμονα καὶ Μωυσῆν τίνα θεῖον ἐκείνον ἄνδρα τοῦ παντὸς ἔθνους τούτου προστάτην
- 440 ἀπ' ὄρους εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους συγγενόμενον καὶ νομοθετήσαντα καὶ πλάκας θεῶν δογμάτων ταμιεῖα καὶ θεοῦ τύπους καὶ διατάγματα καὶ θαυμασίων πραγμάτων τηνικαῦτα τῶν χρόνων εἰς τὸν βίον ἐπίδειξιν καὶ φορὰν καὶ πάντα, οὐδεὶς ἂν ἔρει σφόδρα σπουδάζων, ταῦτα ἐσμέν ἡμεῖς, ὃ βασιλεῦ, καὶ ταῦτα ἡ τῆς ἀληθείας ἐστία καὶ πατρὶς καὶ πρώτη πῆξις, κἀκεῖθεν
- 445 ὡσπερ ἀπὸ πηγῆς εἰς τὸν βίον ἔλκει θάλασσα μεγίστη τὸ Χριστοῦ μυστήριον καὶ πᾶς ὃ διψῶν πορεύεται καὶ πίνει ὕδατος ζῶντος, ὕδατος ἀλλομένου καὶ οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, οὐδ' οὐκ ἂν ἀπορήσῃ περὶ παντὸς τοῦ βίου καὶ τοῦ χρόνου φιλοσοφεῖν. Οὕτως ἡμῖν τὰ τε ἄλλα περὶ τὸ εὐσεβὲς καὶ ἀρχαῖόν ἐστι μάλιστα δίκαιον ὑπολογιζομένους σύμπαντα καιρὸν
- 450 ἄνωθεν, καὶ πρῶτος ἀνὴρ ἐκείνος Μωυσῆς ἄνθρωπος ἄρα ἐπὶ γῆς ἀνέστη καὶ δόγμα κοινὸν ἐξήνεγκεν εἰς ἅπαντας οἶμαι περὶ θεοῦ καὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως καὶ δημιουργίας καὶ τῶν εἰς ἦθος ἡκόντων χρωμένους κατορθοῦν καὶ παγκόσμιον ἡρμόσατο πολιτείαν καὶ κοινὴν ἀνθρώπων παιδείαν προὔθετο καὶ παρασκευὴν· τὰ δὲ ὑμέτερα, περὶ ὧν ἔμοι δοκεῖν, ὄντως αἰσχρὴν μὲν

455 λέγειν, αἰσχύνῃ δὲ μάλιστα χρῆσθαι, ὅσα μὲν εἰς ποιητὰς ἄνω φέρει καὶ τοὺς
 A63) πρώτους ὑμῶν θεολόγους, πάντα μὲν οὖν καὶ αὐθις τῷ χρόνῳ λείπεται· τίς
 δ' ἂν ὅμως ἀνάσχοιτο, τίς ἂν ὑποσταίῃ ὕβριν ἐκείνην καὶ οὐκ οἶδ' ἦντινα
 φλυαρίαν καὶ γοητείαν, δῆμον θεῶν ἄτακτον καὶ πολυαρχίαν καὶ θροῦν ἄλο-
 γον καὶ στάσιν θείας οὐσίας καὶ παθῶν θριάμβον καὶ τοιαῦθ' ὁμοῦ τᾶλλα
 460 πάντα, ἃ κἂν περὶ φαύλων τις ἀνθρώπων, κἂν περὶ βαρβάρων οὐκ ἀνά-
 σχοιτο καὶ λέγειν καὶ γράφειν; διαδεξαμένη δὲ ἡ τῆς φιλοσοφίας ἐξῆς πο-
 λυπραγμοσύνη τὰ σπέρματα, τὰ μὲν οὐκ εἶχεν ὅπως χρῶτο καὶ πείθοιτο,
 τὰ δὲ ἠνάγκαστο· κἀντεῦθεν ἤδη πενομένη χειραγωγίας καὶ πλανωμένη περὶ
 465 τῆν τῶν ὄντων ζήτησιν ἐσχίσθη καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐστασίασε καὶ οὕτω μάλ-
 λον ἀνθρώπος ἤλεγκται τῆς θείας ἀνευ ἡγεμονίας καὶ συνεργίας οὐδὲν ἱκα-
 νός, πάντα πάντων τιθεμένων καὶ ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ βαλλόντων αὐθις καὶ
 κλονούντων ἀλλήλους καὶ περιτρεπόντων τὰ δόγματα. Ταύτη μὲν οὖν ἔχει τὰ
 σά, ταύτη δὲ τὰ ἡμέτερα καθόλου διελέσθαι, πρὸς ταῦτα ἐλοῦ τὰ κρείττο-
 να». Ἐπὶ τούτοις ἀπειπεῖν μὲν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐθις πειρᾶσθαι καὶ
 470 «σὺ δὲ εἴ μοι πείθῃ» φάναι «Δημήτριε, σωφρονεῖν, τὴν μὲν τερατείαν
 ταύτην εἴσεις, μεθ' ἡμῶν δὲ γενήσῃ καὶ θύσεις τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς καὶ
 τὰ ἐξῆς τόσα καὶ τόσα προσέσται, τιμαί σοι καὶ βασιλικῶν δωρημάτων ὑ-
 περβολαί καὶ τὰ προλαβόντα λόγος παραβάλλειν οὐκ ἔσται· κἂν μὲν γε πεί-
 σῃ, κἂν μεταγνώσῃ, τὰ κρείττω· εἰ δὲ μή, σύνες δὲ λέγω, φασί: πάντως οὐ σύ
 475 γέ μοι καὶ τὰ φίλτατα, ἀλλ' εἰς τοὺς νόμους ἀνάγκη βλέπειν καὶ τοῦ λοιποῦ
 καὶ δευτέρας καὶ στρεβλώσῃ καὶ μετέωρος αἰκίση καὶ παντοίαν οἴσεις δυσκο-
 λίαν καὶ τελευτῶν γνώσῃ πάντως κάκιστα ἐλέγξας σαυτὸν ὑφ' ἡλίῳ μάρτυρι
 καὶ ἡμῖν γε τοσοῦτοις. Ἄλλὰ χάρισαι σαυτῷ καὶ τῷ λόγῳ, εἰ βούλει δὲ καὶ
 ἡμῖν, ἃ μετ' ὀλίγον ταῖς βασάνοις αὐταῖς». «Ἐῖρηται» φησὶ «βασιλεῦ, τὴν
 480 ἀρχὴν, εῖρηται ὡς οὐκ ἔστι γε μεταχωρεῖν τε καὶ μετατίθεσθαι καὶ ταῦτο
 A69) τοῦτο γ' ἐπ' ἀμφοτέρω κομιδῇ | πάντων αἰσχιστον καὶ ἀγεννὲς καὶ λογισμὸν
 ἀνδρὸς οὐκ ἔχοντος τό τε μηδὲν περὶ μηδενὸς ἐπέχειν ἑαυτὸν καὶ τρέπειν, ἀλλ'
 ἀλογίστως ταχύτατα σφόδρα νοῦ καὶ προβάλλειν εἰς μέσον ἀξιοῦν καὶ περὶ
 485 παντὸς ἐγχειρεῖν, καὶ μὴν πρὸς γ' ἔτι μηδενὶ σὺν λόγῳ καὶ κόσμῳ φείδε-
 σθαι, μήθ' ἑαυτοῦ μάλιστα πρὸς τὸν βίον, μήτε τῶν ἄλλων καθ' ἀπαξ οἷα
 ὀρθῶσιν ἀνθρώποι, ἃ τίς ἂν ἐλοιτο, ἀλλ' ἐπίδηλον τοῦμπαλιν ἀθρόον εἰς μέ-
 σους ἀναχωρεῖν καὶ προϊέσθαι τὰ δόξαντα καὶ ἅμα τὰς ἐναντίας φέρειν ψή-
 φους καὶ περὶ τῶν αὐτῶν πρὸς ἑαυτὸν στασιάζειν καὶ ἀντιπράττειν καὶ με-
 τατάττεσθαι· καὶ εἰ μὲν ἔγωγέ τις παραλήξῃ ἀνθρώπος περὶ παντὸς ἔργου
 490 καὶ λόγου καὶ δρᾶν καὶ φρονεῖν καὶ σύ γε οὕτως οἶει, τίς δὲ λόγος ἢ τί φημι
 χρῆναι καὶ πειρᾶσθαι ὕδωρ ἐν χερσὶν ἔχειν καὶ συνδεῖν ἃ μὴ συνδεῖται καὶ
 ἱστᾶν ἃ μὴ πέφυκεν; εἰ δ' εἰς ἅπαντα λογισμὸς τις ἐστὶ καὶ ἡ κρίσις κα-
 θίσταται καὶ νικᾷ πρῶτον καὶ δεῖ μένειν ἐνταῦθα κατὰ χώραν καὶ ἵστασθαι
 τὴν λαχοῦσαν καὶ ὡς ἔοικε σὺν θεῷ λέγειν, οὐ πάντα φαῦλοι περὶ ὄτιοῦν

- 495 ἡμεῖς τὸ βέλτιστον, ἔδειξεν ἢ προλαβοῦσα πείρα, ἣν οὐκ ἔγωγε μάλιστα οὐκ ἐνεσχέθην, οὐδ' ἤττημαι, οὐδ' ἔδωκά τι νι τῶν ἀπάντων πρὸ τῆς τοῦ καλοῦ δοκιμασίας ἃ δεξιῶς ἀπήντησεν αὐτόματα παρὰ σοῦ τύχης ἔργα βουλομένῳ πρὸς χάριν χρῆσθαι· ἀλλὰ μὴν ἐκ τῶν αὐτῶν αὐθις ἐπιχειρεῖν, ἀγεννές τε καὶ ἀνελεύθερον, καὶ παῦσαι γε περὶ τούτων μικρολογούμενος· περὶ δὲ τῶν
- 500 βασάνων ἐνταῦθα χρῆσθαι, τί χρῆ καὶ λέγειν ἢ τί καὶ αὐθις πειρᾶσθαι ὃ πολλάκις ὡς πάντων ὁ λόγος ἐπίπροσθεν καὶ πάντα ἤττηται καὶ δουλεύει· ἀλλ' ἐγγυς ἢ δεῖξις· χρῶ σαφῶς, λάμβανε πείραν· ἰδοῦ σοι τουτὶ σῶμα ἔρριπται, δέδοται· εἰς μέσον ἀκίνητον ἐστήξει πάντοθεν προσβάλλειν, ὁ νοῦς δὲ ἄληπτος ἄνω φέρει καὶ ὁ λόγος, φασίν, οὐ δέδεται, οὐδ' ἔχει τι κοινὸν
- A70 ἐνταῦθα, οὐκ οὐκον γε, ὅτι μὴ ὅσα πρὸς δούλους δεσπότηται καὶ οὐδὲ τὰ | τουτὶ, μήπως ἐλέγξωμεν ἑαυτοὺς ὑφ' ἡλίῳ μάρτυρι καὶ ὑμῖν γε τοσοῦτοις, ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα, ὑμᾶς αὐτοὺς τρέπειν ἀλόγως τὴν μάχην καὶ οὐκ εἰδέναι περὶ ὧν ἐστὶ φιλονεικεῖν καὶ τὸν μὴ παρόντα ποθεῖν· κἀνταῦθα σύνες κἀγὼ σοὶ λέγω καὶ σκόπησον πρὸ τῆς χρείας εἰς τοῦτον, κἂν μὲν ἐγχωρῆ, πρᾶξον
- 510 ἑαυτῶ καὶ τῷ λόγῳ δοῦναι καὶ ἡμῖν γε κάλλιστα πάντως ὕπη σοι δοκεῖ· εἰ δ' οὖν, ἔπειτ' ἐπιχειρεῖν ὅθεν ἂν ἢ βουλομένῳ σοι».
11. Ὡς δὲ καὶ αὐθις εἶπε καὶ αὐθις ἤκουσεν ὅμοια καὶ τελευτῶν ἀπέγγω τῶν λόγων ὁ τύραννος, ὁ θυμὸς μὲν αὐτίκα πρὸς τὰς βασάνους ὥπλιζε καὶ σαφῶς ἐκλόνει, νικᾷ δ' ὅμως κἀνταῦθα τὰ κρείττω καὶ τῷ λόγῳ τίθεται κατέχειν ἔτι καὶ μὴ προῖεσθαι μηδὲ προσάγειν ἀξιοῦν ἠντινοῦν ἐπήρειαν καὶ τοῦ κολάζειν ἀνάγκη· ἀνίησι μέντοι τοῦντεῦθεν οὐκέτι φέρειν ὡς βούλοιο καὶ μετ' ἐξουσίας ἑαυτῷ χρῆσθαι· ὁ δὲ ἄρα φρουρῶ δίδωσι, χῶραν ἔμοι δοκεῖν ἑαυτῷ τε κἀκείνῳ σκέψεως· τάχα μὲν οὖν καὶ ὁ πόθος εἶλκεν, οἶμαι, καὶ ἀπέσπα καὶ οὐδέπω προυδίδου τὰς ἐλπίδας καὶ μάλιστα· εἶχεν αἰδώς, τάχα δὲ καὶ τοῦτο μόνον, ὡς ἔοικε, τηνικαῦτα καλῶς ἐκείνος εἶδε καὶ εἶκεν ἄκων ὡς τὸ μὲν λόγῳ πείθειν καὶ κατακλίνειν πειρᾶσθαι, καιρὸν ἴσως ἔχον ἀνύειν ἔστιν οὐ καὶ οὐχ οὕτως οὐδὲν ὡς ἢ τῶν λόγων διαφερόντως ἀναγκάζει λειότης καὶ νικᾷ χειροῦσθαι, τὴν δὲ τῶν ἔργων χαλεπότητα καὶ χρείαν, ἄτοπον οὔσαν κομιδῇ πρὸς ἄνδρα τοσοῦτον ἐπιχειρεῖν, ᾧ διὰ παντὸς μὲν ὁ λόγος ἠγεῖται δρᾶν καὶ ἢ τῆς ἀληθείας οὐσία προῖσταται, κοινὸν δὲ οὐδὲν πρὸς τὸ σῶμα μεμνήσθαι καὶ λόγον ἔχειν καὶ στρέφεσθαι, ἀλλ' ἔρριπται πρὸ τῆς κρίσεως δουλεύειν τὰ κοινὰ τῆς φύσεως καὶ μὴ ταράττειν μηδ' ἀνασοβεῖν τὸν δεσμὸν ἀληθιῆ δόγματα· ἀλλ' εἶχε μὲν, ὡς ἔφην, οὕτω
- A70ν τὸν μέγαν τὸ δεσμοτήριον καὶ εἶχε μάλα ἠδόμενον, | καὶ ὥσπερ ἐντροφῶντα
- 530 καὶ κατ' εὐχὴν πράττοντα τοῦτο μὲν γε παραχρῆμα καὶ ἦν ἀνθομολόγησις καὶ παρρησία πρὸς αὐτὸν τὸν μόνον δεσπότην ὑπὲρ οὗ καὶ ἢ τοῦ βίου καινοτομία καὶ δέησις περὶ τῶν ἐξῆς, τὴν σύμπασαν ἀγωνίαν εὖ διαθῆσθαι καὶ

535 συμμαχῆσαι καὶ ἅμα ἐπιρρῶσαι πρὸς τὸν προκείμενον ἔτι τῆς ἀθλήσεως
 δρόμον τῶν ἤδη φθασάντων ἀξίως ἀπαντᾶν τε καὶ τελευτῆσαι· «οὐδέ τι καὶ
 αὐθις» φησὶν «ἐπιείγη σατάν· τί καὶ αὐθις ἐνεδρεύεις, τί συσκευάζεις, τί τὴν
 καλὴν ἀσχολίαν ἐκτρέπεις, τί πράττειν ἀναγκάζεις κατὰ σαυτοῦ, καὶ ἅμα μὲν
 ἄγρυπνος αἰεὶ πολεμεῖς, ἅμα δὲ τὸν κόσμον ἀνάπτεις καὶ δολίως ἡμῖν ἐπανι-
 540 σταῖς καὶ φέρεις ὕλην κατὰ σαυτοῦ πολυτελεῖ τοῖς μεγαλοψύχοις ἀνδραγαθί-
 ζεσθαι καὶ οὐδὲ νῦν ἔτι φεῖδῃ μικρολογεῖσθαι τὴν μάχην καὶ σκορπίον ἐπα-
 νασεῖεις ἤδη καὶ τοῦτον τείνεις ἰθὺ τῶν ποδῶν, οἱ κράτος ἔσχον παρὰ τοῦ
 πάντων δεσπότη καὶ ὄφρων καὶ σκορπίων ἐπάνω πατεῖν καὶ θλάειν καὶ συν-
 τριβεῖν καὶ περιγίνεσθαι, ὡς δὴ καὶ νῦν ὄψει κάκιστε;». Εἶπε ταῦτα· καὶ γὰρ
 ἦν οὕτω καὶ σκορπίος ἦν ἡ πρώτη παρὰ τὴν εἰρκτὴν τοῦ ἐχθροῦ προσβολὴ
 καὶ παραχορῆμα τὸν σταυρὸν χαράττει καὶ λήττει καὶ ῥήγνυσι καὶ πρὸ τού-
 545 του μάλιστα σαφῶς αὐτὸν ἐκείνον τὸν κακομήχανον.

12. Ἄλλ' ἄρ' ὁ μὲν μάρτυς οὕτω καὶ ἔγνω καὶ παρατέτακται καὶ δεί-
 γματα ἤνεγκε καὶ ἠγώνισται, ταῦτόν δὲ ἄρα εἰπεῖν καὶ μετὰ τῆς γνώμης ἤνυσε
 καὶ σφόδρα εἶχεν ἐν ἀσφιλείᾳ καὶ φρουρᾷ τῆς ἀθλήσεως· τί δὲ ὁ πάντα
 καλῶς ἄνωθεν ἐπιβλέπων καὶ δοκιμάζων θεός, τί δὲ ὁ ποιῶν κρῖμα καὶ δι-
 550 καιοσύνην ἀδόκητον, τί δὲ ὁ μὴ μόνον ἐν ἀσθενείᾳ τελειομένην ἔχων τὴν
 δύναμιν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ παρακαλῶν, ἀλλὰ καὶ μόνος παρακα-
 λῶν ἐν ἰσχύι καὶ πνεύματι προστιθεὶς πνεῦμα καὶ τὴν ῥώμην αὐτὴν ἐπαύξων
 A 71 τοῦ κραταιοῦ; πῶς ἐπινεύει, πῶς δοκιμάζει, | πῶς ἀναρρωνύει, πῶς ἀναγο-
 ρεύει τὸν ἀθλητὴν; τίνες οἱ λόγοι, τίνες αἱ πίστεις, τίνα τὰ ἔπαθλα; ἄγγε-
 555 λος οὐρανόθεν ἦκει τῷ μάρτυρι καὶ τοὺς μὲν λόγους, εἰ δὴ τις καὶ πέφυκε
 λόγος ἀγγέλων, οὗς αὐλος ὦν συνεγένετο πρὸς αὐλὸν καὶ αὐτὸν σχεδὸν καὶ
 ἀσώματον, τί τις ἂν ἔχοι λέγειν, ὡς ἅμα μὲν ἀπέδωκε τὰς ὀφειλομένας τῆς
 ἀνδραγαθίας εὐφημίας, ἅμα δὲ καὶ ἐπέρρωσε καὶ διαφερόντως ἤλειψε πρὸς
 530 τὴν μέλλουσαν ἐξῆς ἴστασθαι σπουδὴν; τὸ δέ γε μὴν, οἶμαι, τῆνικαῦτα ἀλ-
 λιστόν ἐστι καὶ κατιδεῖν καὶ θαυμάσαι ὡς ἄνωθεν τῷ γενναίῳ τὰς τοῦ δικα-
 στοῦ διαπρεσβεύεται ψήφους, ἅς πρὸ τῶν ἔργων τοῦ τέλους ἐκφέρει καὶ προ-
 εξανίσταται τῶν χρόνων καὶ οὐ φεῖδεται καὶ μάλα γε ὅστις βούλεται συνο-
 ρᾶν παράκλησιν ἀρετῆς μεγίστην καὶ περιδεῖται στεφάνῳ καὶ τοῖς συμβό-
 565 λοις τῆς νίκης ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς ἀγῶσιν ἀνακηρύττει τὸν ἀθλητὴν καὶ τὸ
 παράδοξον, οὐκ ἐν Ὀλυμπίᾳ μέση οὐδ' εἰς αὐτὸ τὸ θέατρον, ἀλλ' ὦ τοῦ
 θαύματος, ὁ δεσμώτης ἦν στεφανίτης καὶ ὁ ἐν εἰρκτῇ κηρυττόμενος· ἀνη-
 γορεύθη μὲν καὶ δεσμώτης καὶ ξένος καὶ δοῦλος ὁ παλαιὸς Ἰωσήφ καὶ λαμ-
 πρὸς λαμπρῶς ἐθριάμβευσεν, ἀλλὰ μετ' αὐτὴν τὴν εἰρκτὴν, ἀλλὰ μετ' αὐτὴν
 τὴν τῆς σοφίας ἐπίδειξιν, ἀλλ' ὑπὸ Φαραὼ μικροῦ προστάτου τῆς γῆς. Τὸ
 570 δὲ δὴ νῦν τοῦτο, δεῦτε καὶ ἀκούσατε θαυμαστά πράγματα θεοῦ παντοκράτο-
 ρος, ὃς καθαιρεῖ δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ἀνυπονόητον κοσμεῖ διαδήματι.

13. Ἄλλ' εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα καὶ τις ἦν ἐκεχειρία μεταξύ τῶν ἀγῶ-

των τῷ μάρτυρι πρὸς τὸν τύραννον οἷον δὴ τότε τοῦν μέσῳ συνέβαινεν ἐξῆς
 θαῦμα ἄμιλλά τις ἦν πρὸς ἀλλήλους· ἔπραττον ἄνδρες ὀπλίται μόνοι τὴν
 575 μάχην καὶ τι Μαξιμιανὸς ἐνταῦθα πλέον ἔχειν φρονήσας οὐκ ἄρ' ἔμελλε χαι-
 ρήσιν, ἀλλ' ἀντεξῆγεν αὐθις ὁ μάρτυς καὶ οἷς μᾶλλον ἐκεῖνος ἐθάρορει κἄν
 A71v τούτοις ἤλεγχε· δηλώσει δ' ὁ λόγος· θέατρον ἐτελεῖτο Μαξιμιανὸς ἐπὶ Σαυ-
 ρομάτας τρυφᾶν τῇ νίκη καὶ παρεῖναι πάντας ὁμοῦ τὴν πόλιν ἔδει καὶ πα-
 ρῆν καὶ ἦν ἡ τρυφή μάλα κατ' αὐτὸν οἰκεία, ἦν ἄνδρες αἰμύτων εἰς μέσους
 580 ἴσαντο καὶ συνεπλέκοντο μόνοις ἕκαστος μόνῳ καὶ συνερογγύνοντο καὶ τε-
 λευτῶντες ἔδρων ἀλλήλους πάντα ὁμοῦ δεινά, πληγὴν μυρίαν καὶ θάνατον
 ἔσχατον, καὶ ἃ κολάζειν ἔδει, ταῦτα εἶχε τηνικαῦτα κατορθοῦντας ἐπαινεῖν·
 καὶ προύκειντο ἔπαθλα καὶ προύκειντο γέρα μαιφονεῖν· ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ
 κράτος ἐνίκα τῶν ἄλλων Λυαῖος ἀνὴρ ὄνομα, βάρβαρος, ἀκαταγώνιστος, βρι-
 585 θύς τε μέγας τε, πελώριος οἶος εἶδος ἀγητός, σφόδρ' ἔχων καὶ μήκους καὶ
 ῥώμης σώματος καὶ ὡς εἶπεν ἐλίδειξίς ἀξιόχρεως, μᾶλλον δὲ τέρας φύσεως,
 ἅμα μὲν ἰδεῖν, ἅμα δὲ χρῆσασθαι· βῆ δ' ἄρ' ὁ γε διὰ προμάχων· πάντα δὲ
 προκαλίζετο, πάντα δ' ἐνίκα καὶ οὐδείς ἦν οὕτως εὐτυχής, ὃς ἐγγὺς στάς
 ἔπειτα ἐξελθεῖν τοῦ θράσους ἀνόνητος μηδ' αἰσθῆσθαι πῦρ χειρὶ σκάλλων
 590 καὶ ὑπονύτιων τὸν λέοντα. Καθῆστο δ' ἄρ' ὁ τύραννος μετέωρος ἐπὶ βήμα-
 τος ἐντρυφῶν ὡς πάντ' εἶχεν ἀπορία καὶ πάντα θάμβος καὶ οὐκ ἂν ἀπέδοτο
 δῆλος ἦν πολλοῦ μάλιστα τὸ φρόνημα, ἀλλ' ἐν τῷ ὑπερφηανεύεσθαι τὸν
 ἀσεβῆ, φησὶν ἡ γραφή, ἐμπυρίζεται ὁ πτωχὸς καὶ ὁ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ
 595 τέως καὶ πρῶτος καὶ πτωχὸς ὄντως τῷ πνεύματι τηνικαῦτα θεριμὸς μαχη-
 τῆς καὶ τὸ πνεῦμα ζέει καὶ ζηλοτυπεῖ τὸ καθαρὸν τοῦ γενναίου καὶ ὑπὲρ
 τοῦ καλοῦ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν πλάνην αὐτὴν ἀντανίσταται, οἷον δὴ καὶ τότε·
 εἶπετο νεανίας τις Νέστωρ ὄνομα, Θετταλὸς αὐτόθεν, καλὸς ἰδεῖν, εὐμήκης,
 εὐφυής, τὴν χεῖρα γενναῖος, πάντ' ἄριστος ὀπλίτης Χριστοῦ, ὑπ' αὐτῷ στρα-
 τηγῷ μάλιστα Δημητρίῳ τηνικαῦτα παρῶν καὶ βλέπων ἐπιδήλως ἀσυνετοῦν-
 600 τας, οὐ φέρει τὴν ὕβριν, | πλήττεται τὴν καρδίαν, ἐκκαίεται τὴν ψυχὴν περὶ
 τῆς φύσεως, περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, καὶ σχολὴν οὐ δυνάμενος ἄγειν τῶν λο-
 γισμῶν, οὐδ' ἔχων κατασχεῖν οὐδ' ὅ,τι χρήσεται, ἔπειτα αἶρει λῆμμα γενναῖον
 εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον καὶ ταχὺς ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς τῷ μάρτυρι
 γενόμενος «ὦ τί» φησὶν «ὁ ἀλάστωρ οὗτος καὶ ὕβριστὴς ἐφρουάξαιτο; ἀκάθαρτος
 605 ἐστίν, ὑψηλοκάρδιος, θρασύς, αὐθάδης καὶ λοιμὸς καλεῖται, φησὶ Σολομῶν·
 ἔρριψε τὴν φύσιν, ἐξέστη τῶν ὄρων, ἐσκίρτησεν, ἐμπληκτος ἄλλεται, εἰς
 οὐρανὸν ἀράττει τὴν κεφαλὴν· εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τίς με καταξεί ἐπὶ
 τὴν γῆν, τίς ἂν ἐνέγκοι, τίς ἂν ἀνάσχοιτο; ἀλλ' εἰ δοκεῖ, πειρώμεθα· κύβος
 ἐρρίφθω καὶ πρὸς αὐτὸν ἀντισταίην, μετὰ θεοῦ παντοκράτορος»· καὶ ὃς «μά-
 610 λα σοι τοῦτο κάλλιστον, Νέστωρ, καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ κηρύγματι

καὶ ἄπιθι» φησὶν «ἀνύσας, ἄπιθι· ἔλεγξον κἀνταῦθα τὸν τύραννον, πρόστηθι
τοῦ καλοῦ, δεῖξον τὴν φύσιν, χρῆσαι σαυτῷ· ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν
ἡμέραις νεότητός σου καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου· ἀγαθὴ πρόθεσις,
ἀγαθὸν τὸ λῆμμα· ἀπόλαυσον τῆς ὁρμῆς, ἀπόλαυσον ἔτι τῆς ἀκμῆς τοῦ χρό-
615 νου· ἃ πολλῶν ἂν ἐπρίω, πάρεστι. Τίς οἶδεν, εἰ καὶ αὐθις ἔσται καλῶν ἀ-
φορμῆ καὶ βίου θέατρον καὶ κικρὸς ἐπιδείξεως» Ταῦτα τε καὶ ἄλλ' ὅμοια
παρακαλέσας τὸν νέον καὶ καθοπλίσας τῷ σταυροῦ τύπῳ «ἄπιθι» καὶ αὐθις
φησὶν «ἐγὼ σοι τῆς νίκης ἐγγυητῆς ἀξιόχρεως καὶ τὰ τῆς νίκης ἔπαθλα
κρείττω, γέρας ἀθλήσεως καὶ τέλει μαρτυρικῷ τὸν βίον ἐπισφραγίσασθαι»·
620 ἄλλ' ἐπὶ τούτοις ἄπεισιν ἐκείνος καὶ φθάσας μέσος τὸ θέατρον «ἐγὼ σοι»
φησὶν «ἦκω μαχητῆς, αὐτοκράτορ, ἐκείνου τάνδροῦς, νέος μὲν, ἀλλ' αὐθόρ-
μητος, ἀνάσκητος, ἀλλὰ μάλιστα ἐμπαράσκευος, ἄοπλος ἀλλ' ἀσφαλέστατα
πεφραγμένος καὶ συμπλακῆσομαι σοῦ βουλομένου καὶ πείραν ἐμαυτοῦ καὶ
A72v δώσω καὶ λήψομαι». Τὸν δὲ | μάλιστα μὲν ἀθρόον ἐκπλαγῆναι καὶ ὡσπερ
625 θυματοποιὸν τινα λογίσασθαι ταύτην τὴν πόλιν ἄνδρας οὕτω δὴ τούτους
προβαλλομένην παντόλμους καὶ περὶ παντὸς ἀθήεις ἐγχειρεῖν· ἔπειτα «τί
τοῦτ' ἂν εἶη χρῆμα» φάναι «νεανίσκε, τί τὸ θράσος, τίς ὁ σκοπός, τίς ἡ
πρόθεσις; μεμνημένοι μὲν οὐκ οἶδα, μεμνημένοι δ' ὅμως δοκεῖν» καὶ ἄττα ἄ-
μετρα οὐκ ἐπ' ἀσφαλεῖ μάλισθ' ἑαυτοῦ, οὐδ' ἔστιν εἰκάσαι «καὶ εἰ μὲν ἔρω
630 χρημάτων ἔμοι δοκεῖν ἐκίνησε, δυσκόλου πειρώμενον ἴσως τύχης δρᾶν ἐφ'
ἑαυτοῦ κατὰ χώραν καὶ μάλιστ' ἀνδραγαθίας παρώρμηται ζῆλος λαβόμενον
τοῦ καιροῦ ὡς νῦν γε ὄν εἰς τὸν βίον κάλλιστον θέατρον, εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς
παρορησία δεικνυσθαι, οὐκ ἀνεμέσητος μὲν καὶ αὐθις ἀλόγιστος αὕτη πέφυ-
κεν ὁρμῆ, ἀλλ' ἡμῖν ὅμως μελήσει καὶ ἰάσασθαι καὶ δοῦναι τῇ φύσει καὶ
635 μάλιστα ἐν δέοντι χρῆσασθαι· σὺ δὲ δὴ μήτοι τόνδ' ἐρεθίζέμεν ἄνδρα δαίμων
νύ τις ἐστὶ κοτήεις· αὐτόθεν μὲν οὖν κατάβαλε· ἔχει; σαυτοῦ μετὰ τῆς ὁρμῆς
καὶ ἀποχρῆναι φημί· εἰ γὰρ δὴ καὶ συστήσῃ, τοῦ λοιποῦ σε πάντως οὐ δεή-
σει τρυφᾶν, οὐδὲ ζητεῖν ἐπίδειξιν ἀνθρώποις ἑαυτῷ χρῆσθαι, οὐδ' ἀναχω-
ρεῖν ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἀπάντων δεινῶν ἔσχατα πείσῃ καὶ μεταγνώσῃ τῶν χρό-
640 νων ἀνόνητος». Ἄλλὰ μὴν ἐπὶ τούτοις ἐκείνος οὐκ ἐσχέθη, οὐδ' ἤτητο, οὐδ'
ἐθαύμασεν, οὔτε πρὸς τὰς ἐλπίδας οὐθ' ὅτιοῦν ἐξετάζων, ὃ δ' ἄτρεστος εἶχε
καὶ ἄτρεπος τῆς γνώμης ἐπὶ τῶν ἔργων ἄπτεσθαι καὶ οὐκ ἐπείθετο ἐπ' ἄ-
ροτρον βαλὼν τὴν χεῖρα ἔπειτα στρέφειν ὀπισθεν, οὔτε νῶτα δοῦναι, οὔτε
λιπεῖν τὴν τάξιν, ἣν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ καλλίστου καθάπαξ ἔστησεν ἀγῶνος,
645 ἀλλ' ἀκλόνητος, ἐδραῖος, πάντοθεν ἀκίνητος, τῶν λογισμῶν νικᾷ τὸν τύραν-
νον ἐκκαλούμενος καὶ πείθει μεταθέσθαι γνώμην καὶ καθ' ἑαυτοῦ τρέπει
A73 καὶ δίδωσιν ἐκείνος πρὸς τὴν ὁρμὴν | τοῦ νέου, μᾶλλον δὲ πρὸς ὁργὴν ἑαυ-
τῷ παραχωρήσας εἰς προὔπτον ὡσπερ οἶμαι δυσπαλλάκτῳ θηρίῳ βρώμα-

650 τος ἄρπαγμα. Τὰ δ' ἐξῆς σὸν ἔργον πάντως καὶ τῆς σῆς δεξιᾶς, ὁ παντοκρά-
 τωρ θεός, ὁ κραταιὸς ἐν πολέμοις κύριος, ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσό-
 μενος, ταπεινοῖς δὲ χάριν διδοὺς καὶ γόνασιν ἀδυνατοῦσι θάρσος περιτι-
 θεῖς, ὁ δεσπότης κύριος Σαβαώθ, ὁ συνταράσσων τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς
 μετὰ ἰσχύος καὶ οἱ ἱψηλοὶ τὴν ἕβριν συντριβήσονται· σὺ ἀνταπέδωκας τοῖς
 655 περισσῶς ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν καὶ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἑταπείνωσας, σὺ
 συνέτριψας τὴν ἕβριν αὐτῶν, ἔρριψας ἀσεβεῖς παραχρῆμα, σὺ ἔθραυσας
 ὄπλον καὶ ρομφαίαν καὶ μαχητὴν ἄνδρα σὺ κατέσπασας ἐν διαφθορᾷ· ἐξέ-
 λιπεν ἄνομος, ἀπώλετο ὑπερήφανος, ἔπεσεν ὁ ὑψηλὸς ἐν μαχαίρᾳ. Πάλιν
 Γολιάθ ὑπὸ Δαυὶδ πλήττεται καὶ πίπτει νεκρὸς καὶ νέος ἐκείνος κρατεῖ καὶ
 660 ἄοπλος· πάλιν ταπεινοῦται προδῆλως ὡς τραυματίας ὁ ὑπερήφανος. Ἔστη-
 σαν μὲν γὰρ ἀλλήλοις ἔγγιστα καὶ γεγόνασι πρόσμαχοι κἄτα ἐννοήσας ὁ
 Νέστωρ τὸ Θετταλὸν δὴ τοῦτο οὐκέτι μὲν ἤδη σόφισμα, σοφίας δ' ἔργον
 ὄντως καὶ γνώσεως ἀληθοῦς ὡς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Δημητρίου πεπαίδευτο,
 χαράττει τὸν σταυρὸν εἰς πρόσωπον, εἶτ' ἄλλεται γενναῖον ὥσπερ ἐκ μετεώ-
 665 ρου θράσους πλησθεῖς, ἡρωϊκὸς ὄλος, ἀκαταγώνιστος, φοβερὸς ἰδεῖν, ἀπρό-
 σιτος· εἶτ' αἶρει τὸ ξίφος, ὠθειῖται, πλήττει καιρίαν εἰς μέσον αὐτὴν τὴν
 καρδίαν. Βάλλ' οὕτω, καλλίνικε Νέστορ, καὶ κατάσπα θραύων εἰς γῆν ἐν
 κράτει τὸν παλαμναῖον τῆς ἀσεβείας προστάτην καὶ πρόμαχον. Ὁ μὲν οὖν
 ἔκειτο νεκρὸς κατὰ γῆς κακὸς κακῶς, ἐνὶ τούτῳ μόνῳ καλῶς, ἀξίως τῆς ὑβρε-
 670 ως, ὁ δ' ἴστατο μέσος μένων ἔτι τὸ λείπον τῆς μάχης τέλος, τὴν νίκην αὐ-
 τὴν ὡς ἔστι περᾶναι | ἢ μᾶλλον τῆς νίκης εὐθύνας ἔπαθλα ὡς ἀντὶ στεφά-
 νων αὐτίκα τετμημένος τὴν κεφαλὴν τὸ σῶμα μὲν ἀφείη κάτω παρ' αὐτὴν
 τὴν ἀγωνίαν ἐγγὺς ἐστήξειν τρόπαιον, τὴν δὲ ψυχὴν ἐλκύσαι πρὸς τὸν ἄνω-
 θεν ἀθλοθέτην Χριστόν. Μαξιμιανὸν δὲ τέως μὲν ἐπελελοίπει πάντα, μᾶλ-
 675 λον δὲ πάντα εἶχεν, ἔκκληξις, ἀνία, δέος, ὄρμη, καὶ προσέτι οὐκ εἶχεν ὅ,τι
 χρήσεται, οὐδ' ἦν ἐαυτοῦ· κατασχὼν δ' ἔπειτα τὸν θυμὸν, βία μὲν, ὅμως δ'
 οὖν κατασχὼν καί, ὡς ἔοικεν ἄρα, βασκαίνων εἰς τοσοῦτον ἀνθρώπων ἀρι-
 θυμὸν παραχρῆμα ψήφους ἐνεγκεῖν τὰς ποθουμένας τῷ Νέστορι, λύεται μάλα
 τοι ταχὺς τὸ θέατρον καὶ τὸν ἄνδρα μεθίστησιν οἴκαδε· ἔπειτα μαγγανείας
 ἐπεκαλεῖτο καὶ ἠρευνᾶτο κἀνταῦθα τρέπων τὸ κλέος τῆς τοῦ ἀνδρὸς νίκης
 680 αἰσχύνειν ὄφειτο, μᾶλλον δὲ τὸ κράτος Χριστοῦ, καὶ περὶ τούτων πράττεσθαι
 δίκας ἐποιεῖτο. Ὡ τῆς ἀνοίας, εἰ ταῦτα ὄφειτο μαγγανείαις εἶναι κοινὸν καὶ
 Χριστῷ, μᾶλλον δὲ τῆς ἀπάτης ἧς αὐτὸς ἐαυτὸν ἠπάτα καὶ προσεδόκα τοὺς
 πολλοὺς οὕτω πείθεσθαι, ἀλλ' οὐκ αὐτίκα δὴ μάλα τᾶληθῆς γνώσεσθαι·
 685 ἐπεὶ δὲ κἀνταῦθα μάταιος ἐκείνος ἠλέγγετο καὶ ἀσύνητος καὶ τὰ μηδὲν εἰ-
 κότα πονῶν καὶ τὸν Χριστὸν ὁ Νέστωρ ἐκήρυτε παρηρησίᾳ καὶ τὰ Δημη-
 τρίου θαύματα καὶ τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸν ὀπλιτικὸν ἄριστα γ'
 ἠσκημένον πάντα καὶ πράττειν καὶ πάσχειν διὰ Χριστὸν καὶ μὴ μέγα εἶναι
 μανθάνειν εἰ βούλοιο ἐκκαλεῖσθαι τε καὶ πειρᾶσθαι καὶ ἀνιστᾶν εἰς ἐπίδη-

λον, τηνικαῦτα μᾶλλον ἐκεῖνος ἐπλήττετο καὶ ἐδεδῖει περὶ πάντων ὁμοῦ· με-
 690 τατίθεσθαι μέντοι πρὸς τᾶληθές ἀπὸ τῶν εἰδώλων, πῶς ἄρα καὶ ἦν, Μαξιμια-
 νὸν ὄντα καὶ αὐτὸν ὄντως εἶδωλον ἄλογον καὶ ὀφθαλμοὺς ὄρᾶν οὐκ ἔχοντα
 καὶ ὄτα μὴ ἀκούειν καὶ ἄλλο μηδὲν ἐπαισθάνεσθαι; τὸν μὲν γε παραχρη-
 A74 μα | τὸ οἰκεῖον ξίφος τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται καὶ τέμνει ἐξ ἐντολῆς τοῦ τυ-
 ράννου καὶ τίθησιν ἐκποδῶν, μηδὲν ἔτι πρᾶγμα περὶ αὐτὸν εἶναι Νέστορα
 695 τὸν ἄριστον ὀπλίτην Χριστοῦ καὶ ὁ πόθος αὐτῶ πέρας ἔσχε καὶ ἡ τοῦ μάρ-
 τυρος πρόρρησις· ὃ μακάριος μὲν ἀνὴρ ἐκεῖνος κτησάμενος, μακάριον δὲ
 ξίφος ἐκεῖνο αἵμασιν ἠγνισμένον ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ πλήτων οὕτω κατ' ἄμ-
 φω μάλιστα ἐπικαίρως, ὃ συνεισελθὼν ὁ μάρτυς καὶ μόνω τὸν ἀγῶνα θαρ-
 ρήσας ἀμφοτέρα ἐθαυμάσθη τε καὶ συνδιήνεγκε κάλλιστα καὶ νενίκηκε καὶ
 700 βάλλων μετ' αὐτοῦ καιρίως καὶ πίπτων δι' αὐτοῦ γενναίως, μᾶλλον δὲ τοῦτ'
 εἶχε νικᾶν ἐνταῦθα καὶ τέλος, πλήξας καλῶς, πεσεῖν ἄριστα κἀντεῦθεν εἰς
 οὐρανοὺς ἀνελεθεῖν καὶ μετὰ θεῶν ἀγγέλων ἐστάναι περὶ θεόν.
 14. Ἄλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν μάρτυρα Νέστορα πέρας οὕτως ἔσχε, ὡς ὁ
 λόγος ἔχει διεξελεθῶν. Τὰ δ' ἐξῆς ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι εἰσὶν οἶά φασι, θυ-
 705 μοῦ τηνικαῦτα φορὰν ἄσχετον ἀρπάσαι τὸ τέλος τῆς ὅλης ἀγωνίας τοῦ μάρ-
 τυρος Δημητρίου καὶ καινοτομησαὶ πρὸ τῶν χρόνων ἀθρόον, ἀλλ' αὕτη μά-
 λιστα μοι δοκεῖ τῶ τυράννω μεγίστη σκέψις ἐγγενέσθαι περὶ τῶν ὄλων πρα-
 γμάτων αὐτίκα, ὀπήποιτ' ἄρα χρηθ' διαθέσθαι καὶ τοῦτο διαφέροντως ἐκείνον
 πείθουμαι συνιδεῖν τότε δὴ καὶ λογίσασθαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν καὶ τὴν
 710 χρεῖαν ὡς, εἰ μὲν τρίβοιτο ἡ μάχη κατὰ σχολὴν σὺν χρόνῳ πρὸς τὸ δοκοῦν
 καθίστασθαι καὶ βασάνων ἔλοιτο χαλεπότητα πειρᾶσθαι, τοῦτ' οὐ μόνον
 οὐκ ἂν εἴη προὔργου πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν ἀνύειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ μι-
 κρὸν ἐκ τούτου μᾶλλον αἴρεσθαι τὴν ἀποστασίαν εἰς πρόδηλον ἀεὶ καὶ ῥή-
 γνυσθαι εἰωθὸς τοῦτο συμβαίνειν, τὰς θερμὰς ἐκάστοτε φύσεις πρὸς πᾶσαν
 A74v αὐθάδη μάλιστα προσβολὴν ἐγείρεσθαι καὶ μὴ καταπίπτειν μήδ' ἠττᾶσθαι | με-
 τριῶς ἀξιοῦν· εἰ δέ τις ἐν τούτοις συντεμεῖν ἀξιώσει τοὔργον καὶ ἥμιστα δια-
 φανῶς, ἀλλ' ὡς οἶόν τε μηδ' ἐπισημῆναι τι πρὸς βραχὺ, ἴσως ἔσβεσται παρα-
 χρημα καὶ οὐκ ἔλαβεν ὕλην ἢ φλόξ, ἐφιεμένη πρόσω δρᾶν ἀεὶ καὶ φέρε-
 σθαι· καὶ ἅμα εἶχεν ἐγγὺς ὄρᾶν τε καὶ δεδιέναι φρονήματα τοιαῦτα τῶν ὑπ'
 720 ἐκείνον ἀνδρῶν τῆς πόλεως. Ταῦτ' ἄρ' ὡς ἔοικεν ἐκεῖνος ἀφροσύνην μὲν ὄντως
 ἐν καρδίᾳ καθ' ἑαυτὸν διαλογισάμενος, οὐ μὴν παντάπασιν οὐκ ἀλόγως πρὸς
 τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ἔγνω συνελεῖν ἐν βραχεὶ καὶ συστῆλαι μετ' ἀφανοῦς
 μάλα τῆς ἐπιχειρήσεως τὰ κατὰ τὸν μέγαν Δημήτριον καὶ ἅμα μὲν οὕτως
 ἔγνω, ἅμα δ' ἐψηφίζετο καὶ προσέτατε μηδ' ἐξάγειν τῆς φρουρᾶς μηκέτι
 725 καθ' ἅπαξ μηδὲ πρὸς βραχὺ τὸν ἄνδρα παρρησιάζεσθαι, ἀλλ' ὅστις μάλιστα
 ὑπηρετεῖν βούλοιο καὶ χαρίζεσθαι, αὐτόθι βάλλειν, αὐτόθι τέμνειν, αὐτόθι

μυρίαν εἰ δύναιτο βάσανον φέρειν τὸ ζῆν αὐτὸν ἀφαιρούμενος· καὶ εἶχεν οὐ-
 τως ἐπὶ τῶν ἔργων καὶ ταχεῖς ἦσαν ἐκεῖνοι μαρτυρικὰ χέειν αἵματα· ἔτρε-
 χον κατὰ τοῦ μὴ φεύγοντος, ἠπείγοντο κατὰ τοῦ δεσμώτου, ὠπλίζοντο λογ-
 730 χηφόροι πρὸς τὸν ἐν εἴρκῃ· συνῆλθον ἀμέλει πάντες, ἔβαλλον πάντες, ἐ-
 πειρῶντο τῶν ὄπλων ἑαυτῶν, ἐπειρῶντο ἀλλήλων, οὐδενὸς ἐφείδοντο τῶν
 τοῦ σώματος μερῶν, οὐδ' εἶων ἀγέραςτον, ἐπληττον πάντη· οὐκ ἤρκει πρὸς
 τὴν γνώμην ἢ φύσις, ἠγανάκτουν, κατεμέμφοντο πρὸς αὐτὴν μὴ πλείω χώ-
 ραν διδοῦσαν κακουργεῖν, ἐφιλονείκουν καὶ κατὰ τεθνεῶτος ἐδυσχέραινον
 735 μὴ πλείστα ζῆν ἔχοντι, ἵνα καὶ θνήσκῃ πλείστα· ἠγνόουν δὲ ἄρα οὐ μᾶλλον
 ἑαυτοῖς καὶ τῷ τυράννῳ ἢ τῷ μεγάλῳ μάρτυρι χαριζόμενοι καὶ δυοῖν ἐκεί-
 νου πόθων, τοῦ μὲν ὅπως μέγιστα διὰ Χριστὸν ὑποσταίῃ, τοῦ δὲ ὅπως τά-
 A75 χιστα | πρὸς αὐτὸν μετασταίῃ κατ' οὐδὲν ἀτευκτῆσαι τῆς ἐφέσεως, πράττον-
 τες ὃ καὶ μάλιστα δυσχερὲς ἢ κοινωνία καὶ ἄμφω δὴ ταῦτα περὶ ταῦτων συν-
 740 ελθεῖν καὶ οὐκ ἐνέλειψε τούτων ἀπάντων οὐδὲν ἄνωθεν ἐξεταζομένῳ πρὸς
 ἐσχάτην εὐδαιμονίαν· εὐγενὴς ἦν τὴν κάτω γένεσιν καὶ γένους πόρρωθεν εἶλ-
 κεν ἀξίαν, ἀλλὰ παρῆλθε καὶ πρὸς τὴν πρώτην πλάσιν ἀπειδε καὶ τὸ τῆς
 ψυχῆς ἐζήτησεν εὐγενές· πλοῦτος ἔβριθεν ἀλλὰ ῥέοντι καρδίαν οὐ προσετί-
 θει καὶ ὡς ἄριστος οἰκονόμος πάντα διὰ τῶν πενήτων ἐδάνεισε τῷ Χριστῷ.
 745 Εἰφυῆς ἦν ἰδεῖν, ὠραῖος ὡς νυμφίος, ἰσχυρὸς ὡς γίγας, ἀλλ' ἔσωθεν εὐ-
 πρεπέστερος, ἀλλ' ἀνδρείος μάλιστα τὴν ψυχὴν ὀπλίτης πάντα γέγονεν ἄρι-
 στος καὶ μαχητῆς ἦσκητο γενναῖος· ἀλλ' αὐτῷ στρατολογεῖται Χριστῷ καὶ
 τὴν περικεφαλαίαν τοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ κόσμου παντὸς ἐπενδύεται· λό-
 γων προσεκτίησάτο κράτος εἰς ὅσον ἔξεσι καὶ κλέος. Ἄλλ' ἐν τῇ σοφίᾳ Σο-
 750 λομῶντος τίς ἰσώθη, φησί, τὴν ἀνωτάτω καὶ πρώτῃν λέγω σοφίαν, καθ'
 ἦν ὑψηλὸς ὑψηλῶς ἀνέκυψε τῆς ὕλης καὶ ὅλον ὅλου τοῦ καθαρωτάτου καὶ
 ἀύλου φωτὸς ἑαυτὸν ἐξηρτίησάτο καὶ γέγονεν ὄργανον θεῖον ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 λόγου πρὸς ἅπασαν κίνησιν ῥυθμιζόμενον· ἠγεμῶν ἐκ τούτων λοιπὸν καὶ ἠ-
 γεμόνων τὰ πρῶτα καὶ κλῆρος ἐπαρχίας ὃ μέγιστος. Ἄλλ' ἀποδίδωσι τὰ
 755 καίσαρος καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ, τῷ μὲν τὴν οἰκονομίαν τῶν ὑπὸ
 χεῖρα, τῷ δὲ τὴν τῆς εὐσεβείας διανομήν, μᾶλλον δὲ μεθίσταται παρρησία
 καὶ μεθαρμόζεται καὶ πάντα μετατίθησι πρὸς Χριστόν, κἀντεῦθεν ὥσπερ ἐκ
 μετεώρου τῆς ἀρχῆς πυροδὸν τῆς εὐσεβείας ἴσησι, τοῦ σκότους ἔλκων, τῆς
 πλάνης, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· κἀντεῦθεν ὀπλίζεται, παρατάτ-
 760 τεται, πόλεμον αἰρεῖται παγκόσμιον πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, καὶ
 A75v τοῦτον | διπλοῦν πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας καὶ τοὺς κοσμικοὺς ἠγε-
 μόνας ὑπηρετοῦντας τοῖς δαίμοσι καί, εἴτε δεῖ κρίνειν οἴκοθεν ὡς ὃ περὶ
 τούτων μάλιστα νόμος ἔχει καὶ τὴν ἔσω κατ' αὐτὸν παρασκευὴν ἐξετάζειν
 μεθ' ἧς ἐθάρρησε τὸν ἀγῶνα, ἔλιπεν ὀπίσω τὴν φύσιν, πάντα διὰ Χριστόν

- 765 ἔτοιμος ἦν ἐνεγκεῖν καὶ ἠνέγκετό γε ὄντως, εἴτε δεῖ τὴν τῶν διωκόντων ὁρμὴν λογίζεσθαι, ταυτὸ τοῦτο δίδωσιν· ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τοῦ καλοῦ πόθου γενέσθαι πλήρωσιν ὃν ἐπόθει, τάχιστα συναφθῆναι Χριστῷ, γέρας τοῦτο τῆς ἀνδραγαθίας λαμβάνει καὶ τάχιστα θνήσκει καὶ πρὸς οὐρανοὺς μετατίθεται καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ζῆ καὶ παρίσταται τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἐνώπιον τῆς
- 770 δόξης αὐτοῦ καὶ ἀγαθὸς ὁ οἶκος τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ καὶ μακαρίζεται ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀγγέλων καὶ γενεᾶς ἀρχαίας τῶν πάλαι δηλαδὴ προλαβόντων μακαρίων ἀνδρῶν, μεθ' ὧν συναγάζεται καὶ οἷς τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς ἐκοινωνήσε μετὰ Ἀβραάμ, ἐπίστευσε καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Ἰωσήφ δυνατὸς ἐν Αἰγύπτῳ, φησί, πλὴν ὑπερόριος· τοῦ δὲ μάλιστα ἐν τοῖς οἰκείοις ἢ σεμνότης τε καὶ τὸ κράτος καὶ τὸ δὴ μέγιστον δυνατὸς ἀνῆλθεν ἐν ἰσχύι, κραταιὸς ἐν πολέμοις μαρτυρικοῖς, πρὸς τὴν πρώτην πατρίδα, πρὸς τὴν ἄνω μητρόπολιν. Μωυσῆς ἐκλεκτὸς καὶ δημαγωγὸς καὶ νομοθέτης καὶ μετασκευάζων πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐκλεκτὸς πρὸ τῶν χρόνων, καὶ θεοῦ ψῆφος ἐκείνη τὸ τέλος
- 780 ἔδειξε πρὸς ὃν εἰάξατο καὶ ὑπὲρ οὗ παρετάξατο καὶ ἠγώνισται καὶ εἰς ὄρος ἀρετῶν ἀνελθὼν καὶ θεωρίας ὑπερβαινούσας κάτω τὴν ὕλην, ἠχημαλώτευσεν αἰχημαλώσιαν, ἐξήγαγε τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ τῆς τῶν εἰδώλων ἀπέστησε πλάνης, | καὶ δόγματα θεῖα καὶ νόμους εὐσεβείας εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐξήνεγκε καὶ πρὸς τὴν ἄνω Σιών
- A:6 785 τὴν ἐπηγγελμένην τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ θεοῦ παρεθάρρυνε καὶ παρώρμησεν. Ἰὼβ ἐπειράσθη μὲν ἀλλ' ἄκων καὶ τῆς δοκιμασίας ἀπέλαβεν ἔπαθλα παραχρῆμα παραμυθίαν ἴσως ἔγγιστα ζῶν καὶ ἠὔξησε τὸν βίον αὐτοῦ Κύριος καὶ διπλᾶ ἐποίησεν ἃ ἔμπροσθεν ἦν. Ὁ δ' ἐκὰν αὐτὸς ἤλατο πρὸς τοὺς κινδύνους, οἴκοθεν ὥρμητο πάντα διὰ Χριστὸν ἐνεγκεῖν καὶ ἠνεγκεν εἰς τέλος καὶ νενίκηκε καὶ οὐδὲν ἠνέσχετο τῶν παρόντων, οὐδ' ὑπελογίσαστο μετρίως, οὐδ' ἠξίωσεν ἀντιλαβεῖν ὃν ἔδωκεν ἢ παρείδε. Δαυὶδ ὤπλιτευσεν κατὰ Γολιάθ καὶ κατὰ κράτος εἶλε τὸν ἀσεβῆ καὶ ἀλάστορα, ὃς ὕβρισεν εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ θεοῦ· ὁ δ' ἄλλον ὤπλισε καὶ ἀπηξίωσεν ἑαυτοῦ καὶ ἠδέσθη μικρολογεῖσθαι τὴν μάχην, ἐν ἄλλοις σχολάζων καὶ μέγιστον ἀνηρημένος ἀγῶνα πρὸς αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τὸν ἐπαναστάντα κατὰ θεοῦ παντοκράτορος· μετὰ Δανιὴλ εἴρχθη καὶ θῆρας εἶλε καὶ ἐπέβη ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· εἰσῆλθον οἱ νέοι πάλαι θαρροῦντες τὴν κάμινον καὶ οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα καὶ ἄγγελος Κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν
- 800 κάμινον καὶ τοῖς τρισὶ συμπαρεξεύχθη καὶ τέταρτος ἄγγελος ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς κἀναυῖθα τῷ μάρτυρι καὶ συνῆλθον οὕτως ἄμφω καὶ ἦσαν ἅμα κατὰ Χριστὸν καὶ τὸ τούτου θεῖον καὶ ὑπερουράνιον ὄνομα. Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις οὐ-

τως ἄρα συνημμένοις αὐτοῖς μέσος αὐτός, ὡς ἔφη πάλαι Χριστός, καὶ μονήν ἐν αὐτοῖς ποιεῖται καὶ τὰ εἰκότα συγγίνεται καὶ οὐ μόνος, φησὶν, ἀλλ'
 805 ἀθρόον ἅμα καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ καὶ ἡ χάρις πάντως ἀχωρίστως ἐπεφοῖτα τοῦ πνεύματος. Τί δεῖ πόρρωθεν ἐπιχειρεῖν ἔτι καὶ διατρέβειν; προέδραμεν Ἰω-
 A76, ἀννης τοῦ Σωτήρος, προὔπέδειξε τὸν | ἄμυδον τοῦ θεοῦ, μετάνοιαν ἐπηγγεί-
 λατο πρῶτος ἀνθρώπων ἀνθρώποις· ἐκήρυξαν ἐξῆς οἱ μαθηταὶ καὶ τὸν λό-
 γον τῆς ἀληθείας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐτράνωσαν· ἠκολούθησεν ὁ μάρ-
 810 τυς, τὸν αὐτὸν ὑπέστη σκοπὸν καὶ δρόμον· ἐνίκησε τὸν κόσμον· ἤλεγξε περὶ ἁμαρτίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαὸν μετάνοια καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν οὐχ ἡ περιχώρος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπέκεινα· συνεκήρυξε τοῖς ἀποστόλοις τὸ δόγμα τῆς ἀληθείας καὶ συνετράνωσεν· οὐκ ἀπέγνω τὸν ἀγῶνα, οὐκ ἔδεισεν, οὐχ ὑπεστάλη, οὐχ ὑπεχώρησε· πρὸς πάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ κόσμου ἐλάλει,
 815 βασιλέων ἐνώπιον καὶ τυράννων, καὶ οὐκ ἠσχύνετο, ἐνεκαυχᾶτο ταῖς ἀσθενείαις, ταῖς θλίψεσι, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς κινδύνοις τῶν ὑπηρετῶν τοῦ λόγου· λοιδορούμενος ἠὺλόγει, πάσχων ἔφερε, πάντα ἦν διὰ Χριστόν, πάντα ἐγίνετο, πᾶσιν ἠμιλλήσατο τοῖς ἀρετῆς οἰκονόμοις· ἐκοινῶνει τῆς καθηγεμόσι τοῦ λόγου, τοῖς μάρτυσι, σὺν αὐτοῖς ἐκοινῶνει, τοῖς μὲν τῆς διδασκαλίας, τοῖς δὲ τῶν ἄθλων· τοὺς μὲν ἐξήλωσεν, τοῖς δ' ἰσώθη, τοὺς δὲ παρῆλθεν. Εἰρήσθω γὰρ καὶ τετολησθω καὶ φθόνος οὐδεὶς, οὐδ' ἐφέξει τ' ἀληθές.
 15. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν οὕτως εἶχεν αὐτίκα καὶ ποθήσας οὕτω τυγχάνει
 καὶ οὕτω τάχιστα ῥήγνυται τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος καὶ πρὸς ὃν ἐπόθει
 μεθίσταται, οἷον δὲ δὴ τὸ.... εἶπετο καὶ οὐκ εἶα Μαξιμιανὸν οὐδ' εἰσαῦθις
 825 καθεύδειν, ἅμα μὲν θαῦμα τηνικαῦτα ὄραν, ἅμα δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἡδὺ προσφέρειν, οἶμαι, καὶ χοῆσθαι καὶ παραλιπεῖν καθάπαξ οὐκ ἔξεστιν. Ἐπεὶ γὰρ ἐκεῖνος τὸν δρόμον τοῦ μαρτυρίου τελέσας ἐκεῖτο νεκρὸς κατὰ γῆς, παρεστῶς τις αὐτόθι τηνικαῦτα τῶν ὑπηρετούντων ἐπὶ τῆς φρουρᾶς οἰκετῶν, Λοῦπος
 A77 ὠνόμαστο, γενναῖος ὄντως· ἐκεῖνος δοῦλος | καὶ μεγαλόψυχος καὶ ἀταπεινῶτος
 830 καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος ἄξιος, ἔπειθ' οὗτος τί διανοεῖται καὶ τί δρᾷ; ἀφαιρεῖται τι τῶν ἱερῶν ἐσθημάτων τοῦ μάρτυρος καὶ ὃν εἶχεν δακτύλιον ἐν χειρὶ, ἔπειτα περιχρώσας ἐκεῖνα πάντοθεν καὶ περιχρήσας ἀμέλει κάλλιστα καὶ κοσμήσας τοῖς πανάγνοις ἐκείνου καὶ ἱεροῖς αἵμασι καὶ δυνάμιν τινα
 835 θεῖαν καὶ χάριν ὡς ἔοικεν μαρτυρικὴν ἐνθήμενος, εἶτα ἔξεισι. Τί σπεύδεις, ὦ Λοῦπε, τί κλέπτεις τὰ τοῦ δεσπότη; τί μᾶλλον κατεπεμβαίνεις κειμένου καὶ οὐχ ὑποστέλλη τυμβωρυχεῖν ἢ, τάληθέστερον εἰπεῖν, ἱεροσυλεῖς καὶ τῶν ἀναθημάτων ἅπτη τῶν ἱερῶν καὶ οὐ φείδη πρὸς τόλμαν ὅλως τοσαύτην; «Ἐγώ» φησὶν «ἐλέγξω Μαξιμιανόν, ὡς οὐκ ἔξεστιν οὐδὲ δύναται, οὐδ' ἂν πάντα
 840 δράσειε, κατασχεῖν ἀρετὴν καὶ ταπεινῶσαι καὶ σβέσαι καὶ λήθης παραδοῦναι βυθοῖς ὡς κάκιστα βυσκαίνων ἐκεῖνος οἶεται». Ἐντεῦθεν εἰς φῶς αἴρει τὰ

βλέμματα, παρησιάζεται, πᾶσιν ἐπικηρυκεύεται κοινωνεῖν, μεταδίδωσι χα-
 ρισμάτων ἀφθόμως, ἰᾶται πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, πλήττει κατὰ
 καρδίας αὐθις τὸν τύραννον, ὃς πυνθάνεται παραχρῆμα μηδὲ κατὰ τεθνεῶ-
 845 νος ἰσχύων, ἀλλὰ καὶ τὴν παροιμίαν παντάπασιν ἠττάσθαι καὶ βάλλειν ἐκεῖ-
 νον νεκρόν, μᾶλλον δὲ τ' ἀληθὲς ἐρεῖν ἰᾶσθαι καὶ νεκροὺς ἀνιστᾶν, αὐτὸν
 δὲ μόνον ἐκεῖνον πλήττει τὸν τῆς ζωῆς ἐχθρόν, τὸν ὑπερέτην τοῦ σκότους
 καὶ τοῦ δεσπότη τοῦ κόσμου συνεργὸν καὶ συνέριθον, ὡς ἄρ' ἔδειξεν αὐτίκα·
 συλλαμβάνεται γὰρ ὁ καλὸς ὑπερέτης καὶ δίκας πρᾶττεται τῆς κλοπῆς, μᾶλ-
 850 λον δὲ μισθὸν μέγιστον τῆς εὐγνωμοσύνης λαμβάνει τέλος μαρτυρικὸν καὶ
 A77v ἐκείνος διακονῶν μεταχωρεῖ τε καὶ | μετατίθεται καὶ αὐθις συνδιάγει καὶ σύ-
 νεστιν· ὃ μακάριος ὄντως ἀνὴρ ἐκεῖνος τῆς τοῦ δεσπότη παιδείας καὶ ἀγωγῆς,
 μακάριος δὲ τοῦ κατ' αὐτὸν ἠκόντος εἰς εὐνοίαν καὶ θεραπείαν καὶ πίστιν, ὃς
 855 λαβῶν τὸ δεσποτικὸν ἐκεῖνο χρῆμα οὐκ ἔκρυπεν, οὐδὲ συνεκάλυπεν, οὐδ'
 ἠφάνισεν εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ἐξέτεινεν εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους καὶ προύθετο
 κοινὸν καὶ ἠῤῥησε καὶ πολλαπλοῦν ἀπέδοτο καὶ ὃν εὐρῶν ὁ καλὸς δεσπότης
 ἐπ' ὀλίγων ἀγαθὸν οὕτω καὶ πιστὸν οἰκονόμον εἴλκυσε εἰς ἑαυτὸν ἄνω
 μάλιστα συνήδεσθαι καὶ συγχαίρειν καὶ περὶ πλείω τῶν προτέρων ἔχειν προε-
 στήσατο καὶ κατέστησεν.

860 16. Ἄλλ' οὕτως ὁ μέγας εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν, ὡς ἂν τις ἐρεῖ, πανέ-
 στιος καὶ συνήγαγεν ἐκεῖ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καὶ ἀπολαύει ἐν τοῖς ἀγαθοῖς
 τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν οἰκογενῶν αὐτοῦ καὶ ἀπολαύει τῆς μακαρίας καὶ
 ζωαρχικῆς τριάδος, τοῦ καθαρωτάτου καὶ ἀπροσίτου φωτός, ἧ καὶ παρί-
 865 σταται καθὼς ἐπόθησε, καθὼς ἠγωνίσασατο, καθὼς ἀνέδραμε τάχιστα καὶ γί-
 νεται ἡμῖν προστάτης, βοηθός, ἠγεμὼν σωτηρίας, ἀντιλήπτωρ ἐφ' ἅπασιν καὶ
 οὐκ ἐπιλανθάνεται τῆς κληρονομίας αὐτοῦ καὶ παντὸς μὲν αἰὲ τοῦ κόσμου
 καὶ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ταύτης τῆς μεγαλωνύμου
 καὶ περιφανοῦς πόλεως, ἧς ἔφην καὶ εἰς ἣν ἐφιλοτιμήσατο καὶ τοὺς ἀγῶνας
 ἐπεδείξατο καὶ τῆς μακαρίας ἔτυχε λήξεως καὶ ἀνταπέδωκεν ἀνταποδόματα
 870 πλείονα καὶ μέγιστα ἐπὶ μεγίσταις ταῖς χρεῖαις ἐφ' ἑκάτερα καὶ ἠδέων τε καὶ
 ἀνιαρῶν καὶ τῆς ἀθορύβου καὶ στασίμου καὶ ὑψηλῆς καὶ θείας καὶ ἀθανά-
 του πολιτείας ἐπιβὰς ἄνω, ὡς ἦρα διαφερόντως καὶ ἠπείγετο, καὶ γενόμενος
 A78 καὶ συγγιγνόμενος τῷ ἀθανάτῳ πάντων δεσπότη οὐκ ἐν σκιαῖς | οὐδ' ἐν αἰ-
 875 νίγμασιν ἦδη, ἀλλ' ἐνώπιος ἐνωπίῳ, φησὶν ἡ γραφή, ὁ δ' ἄρ' ἐν τούτοις,
 οὐδ' εἰσαῦθις οὐκ ἐξίσταται τῆς πόλεως, οὐδ' ὑποχωρεῖ, οὐδ' ἀφίησι κάτω,
 ἀλλ' ἔτι ἐν σοὶ ἐγὼ εἰμί, λέγει, πόλις Σιών καὶ οὐκ ἔλιπόν σε εἰς τὸν αἰῶνα,

843 ὅς: ὡς cod.   844 cf. Soph. Ant 1030   851 καὶ μετατίθεται καὶ
 iter. deinde del.   875 Ex 33.11

880 μάλλον δ' εἰς τὴν ἄστατον ταύτην τοῦ χρόνου τε καὶ τῆς ὕλης φορὰν καὶ
 χύσιν ἅπαντα περιτρέπουσαν ἀεὶ τὸν βίον ἀνωμαλίαις καὶ κατακλύζουσιν· ὁ
 καὶ ἀεὶ θαυμάζω καθ' ἑαυτὸν καὶ οὐκ ἔχω τί χρήσομαι, οὐδὲ βασκαίνω τῇ
 πόλει, οὐκουν γε οὐδὲ λόγον ἔχον, ἀλλὰ καὶ μάλιστα συνήδομαι τῆς καρπο-
 φορίας καὶ ἔτι τοῦ καλλίστου καὶ ἀδαπανήτου θησαυροῦ, ὃν ταμιεύει κοι-
 νὸν ἅπασιν ἀνθρώποις ἀγαθὸν καὶ οὐ κατέχει, οὐδὲ φείδεται, οὐδ' ἑαυτῆς
 885 μόνης ποιεῖται τὴν εὐκληρίαν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑψηλῶς ἔπειτα κηρύττει
 καὶ προκαλεῖται, δεῦτε, λέγουσα, φάγετε τὸν ἔμὸν ἄρτον καὶ πίετε οἶνον, ὃν
 κεκέρακα ὑμῖν καὶ κατεπάτησεν αὐτὸν ἡγεμῶν ἐκ τοῦ ληνοῦ τῆς καρδίας μου
 καὶ προυθέμην δαψιλῆ τρυφήν, δαψιλῆ τοῖς πᾶσιν ἀπόλαυσιν.

17. Ὁ δ' οὖν ἔγωγε θαυμάζω εἰς τὸν δεσμόν, ὃ γενναῖε,
 890 τίς ὁ πόθος, τίς ἡ σπουδὴ, πόθεν οὕτως ἐσχέθης ὁ πάντα ἀήττητος καὶ ἀνά-
 λωτος, πῶς οὕτω φιλόπολις καὶ φιλόπατρις ὁ τὴν καθόλου πατρίδα καθάπαξ
 τὸν σύμπαντα κόσμον ὑπεριδὼν καὶ μόνην τὴν πρώτην πατρίδα, τὴν ἄνω
 κληρονομίαν, τὴν ἀνώλεθρον εὐδαιμονίαν ἐπιποθήσας καὶ τυχῶν ὡς ἐπόθη-
 σας; μάλλον δ' ἴν' οὕτως ἐρῶ, τέσσαρας ὀρῶμεν πολιτείας ἐπὶ τὸν μέγαν ἄς
 895 ἐσπούδασεν ἄριστα καὶ διήνεγκεν ἐξῆς ἀεὶ προβαίνων παρ' δ' ἄκρον κορυ-
 φῆν ἔστιν, φησὶν, οὐδ' ἔξοισιν ἐκτείνειν ἔσχατον ἢ φιλόσοφος παροιμία·
 φέρε δέ, εἰ δοκεῖ, διελώμεθα παρ' ἐκάστην ἰόντιες· πρώτην ἐπολιτεύσατο καὶ
 A78· δέδωκεν ἑαυτὸν τῇ πατρίδι χρῆσθαι, τάχιστα ὑπερέσχε διὰ πάντων καὶ | οὐκ
 ἐντὸς ἐσχέθη, οὐδ' εἶχε χώραν ἢ φύσις, καὶ παρῆλθεν ἔξω καὶ προῆλθεν
 οὕτω πόρρω μετὰ τῆς φήμης ὡς καὶ εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι καίσαρα τὴν Ῥω-
 900 μαίων οἰκονομίαν ἐπὶ πάσης σχεδὸν πρυτανεύοντα τῆς οἰκουμένης· μετακα-
 λεῖσθαι κρίνει μαθὼν ἐκεῖνος, μετακαλεῖται, δοκιμάζει πρὸς τὴν αὐτοκρατο-
 ρικὴν, οὐκ οἶδ' εἴτε πολιτείαν βούλεται τις καλεῖν εἴτε προστασίαν, ἐπὶ πά-
 σαις ἀπλῶς εἰπεῖν οἰκειότερον· συγκλήτου τοῦντεῦθεν λαγχάνει βουλῆς, ἀρ-
 905 χεται πραγμάτων εὐθύς, ἀρχαιρεσίαι παραχορήμα καὶ ψῆφος τῆς κρείττονος
 ἐπαρχίας τῷ ἀνδρὶ νικᾷ καὶ κλῆρος ὁ μέγιστος ἐπιδημεῖ, πειρᾶται, καθίστη-
 σιν· ἔπειτ' οὐδ' αὐθις οὐκ ἀγαπᾷ, οὐδ' ἀρκεῖται κατὰ χώραν μένειν, ζητεῖ
 πάλιν πράγματα, αἶρει φρόνημα μέγιστον, μεθαρμόζεται τρίτον ἤδη τοῦτο,
 πρὸς ἅπαντα τὸν βίον ὀρᾷ, πολιτεύεται εἰς τὸ κοινὸν ἅπασιν ἀνθρώποις καὶ
 τὸ δὴ κάλλιστον οὐχ ἀπλῶς οὕτως καὶ ἴσα τοῖς πολλοῖς ἀλλ' ἡγεμονικῶς
 910 ἐκεῖνος προΐσταται καὶ τὴν φύσιν ἀνακτάται καὶ ὀδηγεῖ καὶ τυποῖ περὶ τῆς
 ἀληθείας καὶ νομοθετεῖ τὰ Χριστοῦ παρρησίᾳ συνδέων εἰ οἶόν τε πάντας
 ἀνθρώπους καὶ τισιν ὁμολογίαις ἀρρήκτοις τῆς εὐσεβείας χειρούμενος· καὶ
 ταῦτα ἦσαν ἔτι παρὰσκειν πρὸς τὴν ἐσχάτην πολιτείαν, ἣν ἐκ πολλοῦ μάλι-
 στα σκοπὸν ἐτίθει πόρρωθεν ἀντὶ πάντων ἐν οὐρανοῖς ἀλλάξασθαι καὶ μετα-
 915 θεῖναι τὸ πολίτευμα· ἐντεῦθεν ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τίθεται, ἀφίησι

- τὰ περιττὰ τῆς ὕλης, ἀφήσι τὸν κόσμον ἅπαντα, τελευτῶν ἀφήσι καὶ τὸ σῶμα καὶ ἀνῆλθεν Ἰσραὴλ ἐν δόξῃ μετὰ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, φησὶν ἡ γραφή. Ὡς τῆς ἀρμονίας, ὡς τῆς τάξεως, ὡς τῆς καλῆς προκοπῆς τε καὶ μεταβάσεως ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν πόλεως ἔπειτα εἰς ἅπαν τῆς ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας
- A79 τὸ κράτος, ἐντεῦθεν ἔπειτα | εἰς πάντα τὸν κόσμον· ἐντεῦθεν ἔπειτα καὶ τὸν κόσμον ἀφείς εἰς οὐρανὸν ἄλλεται, ἐγκρίνεται τοῖς ἄνω τάγμασι, πολιτεύεται μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ κοινῷ δεσπότη παρίσταται. Ἄλλ' ὅπερ εἶχεν ὁ λόγος, οὐδ' οὕτως ἄρα μεθίσταται τέλος τῆς πρώτης πολιτείας, οὐδ' ἔρημον ἔῃ τὴν πόλιν τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας καὶ προστασίας, μᾶλλον
- 925 μὲν οὖν καὶ σύνεστιν αἰεὶ καὶ συμπράττει καὶ γίνεται αὐτῇ πνεῦμα ζωῆς, ἡγεμονία παρακλήσεως, φῶς αἰώνιον· πάντα γίνεται, πρόξενος εἰς θεόν, μεσίτης, διαλλακτής, πρέσβυς καὶ συνήγορος, φησὶν, ἐν τοῖς κρίμασι τῶν πλημμελημάτων σου, εἶτα προστάτης ἐν ἅπασιν κινδύνοις, πρόμαχος ἐν πολέμοις, ὀπλίτης, ταξίαρχος, στρατηγός, ἰατρός ἐν νόσοις, ἐν ἀθυμίαις παρήγορος, γήρως στήριγμα καὶ ἀνανέωσις καὶ ἀνακτᾶται τὴν ταλαιπωρίαν αὐτῆς καὶ οὐκ ἔῃ φθείρειν μετὰ τῶν χρόνων ἀλλ' αἰεὶ συνεῖναι μετὰ τηλικαύτης τῆς δόξης αὐτῆς, ἀλλ' αἰεὶ προβαίνειν τε καὶ προάγεσθαι· ἀλλὰ μὴν αὐτὰ δὴ ταῦτα πάντα καθάπαξ ἅττα τῇ πόλει καὶ πάσαις καὶ πᾶσιν ὁμοῦ καθ' ἕκαστόν τε καὶ κατὰ πλείους καὶ ὅστις ἰδιώτης καὶ ὅστις κρείττονι κέχρηται τύχῃ καὶ φθόνος
- 935 οὐδεὶς οὔτε δαπάνη πλείων τῆς χρείας νικᾷ· ὥσπερ γὰρ τινα ἀκρόπολιν κατασχὼν ταύτην, ἔπειτα πομπεύει διαρκῶς εἰς ἅπαντα τὸν βίον ἑαυτοῦ ποιούμενος καὶ καθάπερ ἀφ' ἱεροῦ τινος ἀσύλου τῆς πόλεως ταύτης ἰὼν ἐκ μετεώρου χορηγίαν τινὰ ταύτην αἰθέριος νέμει περὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφον ἐὺ πράττειν καὶ πάντα ἐπέρχεται καὶ πάντα ἐπέχει καὶ ὁμοῦ τις ἐπικαλεῖται
- 940 πόρρω γῆς, παλαίων κινδύνοις, ὁμοῦ δὲ ἐφίσταται, ταχὺς σωτήρ, ἀλεξίκακος ἕκαστην ἐπήρειαν, ὁμοῦ δ' ἐνίοις πέμπει θαύματα καὶ οὐδέν ἐστι τῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν ἀνεπίγνωστον οὕτως ἢ μᾶλλον εἶναι ἀσύνητον καὶ ἀλόγιστον | καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀκοινωνητον· ὡς μεγαλόφρων καὶ μεγαλόμαρτυς καὶ συμπάσης εὐποιίας ἀκένωτον πέλαγος εἰς ὃ μὴ χεῖς, εἰς ὃ μὴ φθάνει
- 945 τὰ ἐκ τῶν μαρτυρικῶν σου τραυμάτων μύρων βρούοντα ῥεύματα, τὸ σὸν δὴ τοῦτο καινὸν ἐντεῦθεν, μᾶλλον δὲ κοινὸν εἰς ἅπαντας φάρμακον, τὸ ἀήτητον καὶ ἀδάπανον καὶ πρόχειρον ἰατροῦ καὶ πιαίνει καὶ ἰλαρύνει καὶ ἀγαθύνει μέχρις ὀστέων, φησὶν, ὧν ἀγαθὴ ἢ ὀσμὴ ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα τῆς γῆς καὶ ὧν ἢ διόδοσις ἔλκει πάντα, μᾶλλον δὲ πανταχῇ ταῦτα χρῆμα λέγειν ἔλκεσθαι καὶ τὸ μυστικὸν καὶ πολυτίμον χρῆμα ῥεῖν ἀφθόνως ἅπασιν εἰς ἐπίδηλον καὶ τὸ σωματικὸν σου μάρτυς ἀλάβαστον ὅθεν ἢ βραχεῖα πηγὴ προσορᾶν καὶ ὀλιγομήκης, ἀλλ' ἀνεξάντλητος, οὐ κενοῦται, οὐδ' ἔλλειπει μετρίως, οὐδ' ὑποχωρεῖ, οὐδὲ κρύπτεται, ἀλλὰ κατὰ παντὸς ἕξαρκεῖ συνάμα τοῦ

955 κόσμον τε καὶ τοῦ χρόνου καὶ κρουνοὺς ἰαμάτων ἀνθ' αἰμάτων ἀεὶ πάντοθεν
 ἀναβλύζει καὶ ῥύακας, μᾶλλον δ' οὐδ' ἄμφω, ἀλλὰ ποταμὸς μέγιστος ὄντως
 ἐκεῖθεν ἔλκει καὶ ἄλλεται, οὐ τὰ δομήματα τὴν πόλιν εὐφραίνουσι τοῦ θεοῦ
 καὶ οὐ ταύτην λέγω δὴ ταύτην μόνην, τὴν ὑπὸ σοὶ πολιτάρχῃ καὶ ἡγεμόνι,
 ἀλλ' ὄντως ἄρα πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἔγωγε καὶ οἶμαι καὶ καλῶ τὸν
 960 ἅπαντα κόσμον, ἧς ὁ πρῶτος καὶ ἄσχετος νοῦς ἀρχιτέκτων καὶ πολιστής, καὶ
 εἰς ἣν ὁ σὸς ποταμὸς ἀρδεύει, κατακλυσμὸς ἀμαρτίας καὶ πληγῆς καὶ πάσης
 νόσου καθάρσιον· καὶ τὸ δὴ μέγιστον, ἄπονόν ἐστι τὸ καλόν, εὐπόριστόν ἐστιν
 ἔχειν καὶ καθάπαξ κτησάμενος κἂν εἰ χρῆση πολλάκις ἔχεις ἀμείωτον καὶ οὐκ
 ἂν ἀπολέσειας οὐδ' ἂν αὐτὸς σφόδρα φιλονεικήσας ἅπαντα δράσειας· ἀλλ'
 A80 ἔστι σοι μένον ἀεὶ, μᾶλλον δὲ πλεῖον αὐτοῦ καὶ εἰ μὲν ἐκκενοῖς, | εἰ προσ-
 965 φέρεις, εἰ χαρίζῃ κινῶν, ἔχεις πλεῖστον· εἰ δὲ μηδὲν τούτων, πάντως ἔχεις,
 ἀλλ' ἔλαττον. Ὡ τοῦ θαύματος, αὖξεται δαπανώμενον καὶ ῥέον καὶ φθειρό-
 μενον γίγνεται καὶ συντηρεῖ τὴν πρῶτην φύσιν ἀπανταχοῦ καὶ θαυμαστὴν
 ἄρα τινὰ ταύτην ἔχον ἰσχυρὸν ἐπ' αὐτῆς τῆς ῥίζης, ἐπ' αὐτῆς τῆς πηγῆς ἄσχε-
 970 τον φέρειν καὶ ἀεὶ πλεῖον ἑαυτοῦ, θαυμαστὴν τὴν αὐτὴν συντηρεῖ καὶ τμη-
 θέν οὐδ' αὐτῆς οὐκ ἀποβάλλεται καὶ ὡσπερ εἰς τᾶλλα καὶ εἰς ἑαυτὸ δροῶ καὶ
 γεννᾷ καὶ γεννᾶται καὶ μένον καὶ ὄν ἀεὶ γίγνεται, μᾶλλον δὲ καὶ γιγνώμε-
 νον ἔστιν ἀεὶ καὶ τοὺς παλαιοὺς ἐλέγχει λόγους τῶν ὄντων καὶ τὰ παλαιὰ
 τῆς φιλοσοφίας μυστήρια καὶ καινοτομεῖ τὴν φύσιν καὶ οὐ πέφυκεν ὅλως
 975 μὴ εἶναι, μὴδὲ φθείρειν, μὴδὲ παρέρχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα πέφυκεν ὄντως ἅπαν-
 τα δυσχερῆ καὶ φθείρειν ἀεὶ καὶ παρέρχεσθαι ἐγγὺς γιγνομένου, ὡσπερ εὐ-
 πρητος ὕλη φλογὸς καὶ οὐχ οὕτως οὐδὲν ἰσχυρὸν καθ' οὗ ἂν ἄψαιτο μὴ
 πόρρω θέσθαι· ὡς ἄρ' ἔκαμνον ἐπ' Ἰωνίας ἔγωγε ξένος, ἀνέστιος, παντά-
 θλιος, ἀθλίως κείμενος καὶ εἰχόμηνη ἀρρηκτοῖς νόσου σειραῖς καὶ φάρμακον
 ἦν οὐδὲν οὐδαμοῦ, ἐπιμέλεια δὲ πᾶσα καὶ πόνος ἅπας οἶμαι πρᾶγμα οὐδὲν
 980 καὶ ἢ τῆς τέχνης αὐτῆς ἐπικουρία πάντοθεν ἐδόκει παίζειν ἐν οὐ παικτοῖς
 καὶ πλανᾶσθαι τῶν ὄντων καὶ πάντα μᾶλλον ἐπείγεσθαι ἢ φέρειν ἐνταῦθα
 καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀνύτειν· ἐταπείνωσε τοὺς βραχιόνάς μου, διέρρηξε τοὺς
 δεσμούς μου, οἷς ἢ φύσις ἑαυτῆς ἤρηται καὶ θαρρεῖ καὶ ἴσταται, κατέφαγέ
 985 με, ἔμερίσατό με, ἐκάλυψέ με σκότος λεπτὸν καὶ οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἐμαυτῷ
 καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς γραφῆς χρήσωμαι ἢ πῶς φέρω καὶ μεμνημένος τὸ πάθος
 καὶ τὴν κατασχοῦσαν τότε τοὺς ἡμετέρους λογισμοὺς σύγχυσιν· καὶ τὸ μὲν
 A80 ἀπελθεῖν ἴσως μέτριον ἐν δεινοῖς | καὶ οὐκ ἀηδὲς ἀπέραντα κάμνοντι, τὸ
 990 δὲ καὶ τοσοῦτον ἐφόλκιον συνεπαγόμενον, μᾶλλον δὲ φορτίον πλημμελημάτων,
 ὧν ἐμαυτῷ συνήδην ὁ δειλῆσιος, (ὦ, τί ταῦτ' ἄρ' ὁ λόγος ἐπείγεται μεμνη-
 μένος τῆς συμφορᾶς;) πάντοθεν ἄπορον εἶχε καὶ οὐκ ἦν ἡρέμα ἔχειν οὐδὲ
 πρὸς βραχὺ· τί τὸ ἐντεῦθεν; ἀμέλει τὸ τῆς ἀνάγκης εὐμήχανον, ἐπ' αὐτὸν εἰς

νοῦν ἤδη καταφεύγω τὸν μέγαν, τὴν τελευταίαν ὄντως καὶ ἱερὰν εὐ μάλα
 τῶν ἐν κλύδωσιν ἄγκυραν καὶ οὕτω πρώτως ἀθρόον κατέπαυσεν ἡ ψυχὴ μου
 ἀπὸ τρικυμίας καὶ ἅμα ἤκέ τις τῶν συνήθων φέρων τοῦ ἱεροῦ φαρμάκου·
 995 εἶτα δίδωσιν, ἐγγυᾶται τὰ μέγιστα· δραστικὸν ἔστι μάλα δὴ· ἰσχυρόν ἔστι
 καθ' ὅτουσιν· οὐδὲν ἀντέχει· πάντα ἡττηται· εἶτα ἐχρησάμην ἀθρόον· ἀνύ-
 σασ ἐχρησάμην ὡς ἔθος. Εἶτα τί ἐρῶ; ἢ νικᾷ καὶ αὐθις τὰ τῆς γραφῆς· ἀγα-
 θὸς ὁ νεανίας· καταπεσὼν ἀνίστατο καὶ ἐξῆλθεν ἡ ταλαιπωρία αὐτοῦ καὶ
 ἀνωρθούμην ὁ κάμων ἐγὼ καὶ ὃν ὑπέστην τηνικαῦτα λόγον νῦν ἀποδίδωμι,
 1000 κἀνταῦθα πᾶς τις ἐλεύθερος καὶ γνώμης καὶ γλώττης κρίνειν ὡς βούλοιο·
 ἔμαυτῷ δ' οὖν ὡς ἐδόκουν τὸ κρεῖττον ὧν μοι προσῆν καὶ ἀποδίδωμι νῦν
 τὸν αὐτὸν καὶ ἰκετήριον τοῦ λοιποῦ βίου, μᾶλλον δὲ πρόγραμμα τοῦθ' ἡμέ-
 τερον καὶ δεσμὸν ἑμαυτῷ πρὸς τὸν μέγαν οἰκείως ἔχειν ὡς ἔμοιγε μάλιστα
 1005 εἰσποιούμενο· καὶ εἰ μὲν, ὧ παρόντες, μετρίως ἴσως ὁ λόγος, καὶ αὕτη τοῦ
 μίσητος ἢ χάρις, ὃν ἐπεκαλεσάμεθα κἄν τούτοις ἀπτόμενοι· εἰ δ' ἄλλως ἔχει,
 καὶ σύγγνωτε φειδομένῳ περὶ τῶν δυσχερῶν· ἀλλ' ἄρα ἡμῖν ἱκανῶς ἔχει
 πρὸς τὴν ὀφειλήν.

<Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ>, *Εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλήτην Δημήτριον.*

A98,
B43

1. Ἐγένετο ἀπίοντα τινὰ τῶν πάλαι τῆς Ρώμης στρατηγῶν ἐπὶ Πάρθους μετὰ δυνάμεων στρατιωτικῶν ἐντυχεῖν περὶ που τὰ Τέμπη τῆς Θετταλίας περὶ πόλεων κτίσεις ἀσχολουμένῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς χώρας καὶ ἀποσκώψαντα φάναι καίριον ἤκιστα εἶναι δωδεκάτης οἷον τῶν πραγμάτων ὥρας τοιούτων ἤρχθαι οἰκοδομιῶν, μικροῦ τῶν ὄλων ἤδη Ρωμαίοις ὑποχωρούντων κράτους ὁμοῦ καὶ φροντίδος ἀπάσης· τὸν δὲ καὶ αὐτὸν ἀντισκώψαντα φάναι, ὡς οὐδ' αὐτός μοι δοκεῖς ὡς τὰ πολλὰ πρῶτ' κατὰ Πάρθων στρατεύειν, ἄριστε στρατηγῶν. Φθῆναι γὰρ κἀκείνους ἤδη πρὸς ὄπλα καὶ τόξα καὶ μηχανὰς ἀντιπάλους γενναίως παρασκευάσθαι· καὶ συνέβη κατὰ τὸ καίριον ἑκατέρους ἀποπεφάνθαι τὸ τοῦ σκώμματος αὐτόματον, ὡς ὁ χρόνος ἔφηνη προῖόν. Τετύχηκε γὰρ τοῦ προσήκοντος ἑκατέρους κατόπιν βαδίσασι χρόνου, μὴ πάνυ τυχεῖν τοῦ σκοποῦ. Τοῦτο ἐκείνῳ δοκῶ καὶ αὐτῷ μοι συμπεπωκέναι πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν· οἷ τε γὰρ μοι πρὸς τοῦργον ἐγείροντες πατριῶται τοῦ μάρτυρος κατόπιν ἦκον ἐορτῆς, αὐτός τε εἰκὼν αὐτοῖς μετὰ μάλα πολλοὺς τινὰς ἔρχομαι, οἷς ἐν καιρῷ προσειπεῖν τὴν πανήγυριν ἐξεγένετο, ὡς εἶναι τοσοῦτό τι καίριον, εἴ τις, ἔν' οὕτωςί πως εἴπω, τὰ ἐξ ἀμάξης κατασελεῖν ἡμῶν βούλοιο σκώμματα, ὅσην ἢ ἐγγείρησις ἔχει τὴν ἀωρίαν·

20 ὅμως ἐπειδὴ καὶ τοὺς ὀψὲ τῆς ἡμέρας εἰς τὸν ἀμπελῶνα μεμισθοφορηκότας ἐκείνον ἴσης τοῖς ἔωθεν ἐληλυθόσιν ὁ εὐαγγελικὸς μισθοδότης ἀξιοῖ τῆς τιμῆς, εὐέλπιδες εἶναι οὐκ ἂν ποτε οὐδ' αὐτοῖ γε ἡμεῖς ῥαθυμήσαιμεν, οὐδ' ἀπογνώσει τινὶ χαρισαίμεθα, ἀλλὰ τῇ τῆς ψυχῆς προθυμίᾳ καὶ γνώμῃ τοὺς τῆς γλώττης ἐπιστρέψαντες οἵακας, ὅποι τὸ πνεῦμα τῆς Δημητρίου προθέσεως

B43v ἄγει, ἐγκελευσόμεθα φέρεσθαι· | εἰ δὲ μὴ καὶ τὸν συνήθη τοῖς ἄλλοι' ἄλλως

A99 εἰποῦσιν ἐνταῦθά με δρόμον ὀδεύοντα συνορῶη τις, | μηδὲ κατὰ τῆς πατρῴου πόλεως ἦθος τοῦ μάρτυρος, θαυμάζειν οὐ χρή· ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἦθεσι διὰ κόρον ἐνίοτε ἀχθομένους, ἥδιον τοῖς ἀλλοτρίοις κεχοῖσθαι διὰ τὸ σπάνιον, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν ἀρμόττουσαν ἴσως εὐδοκίμησιν πάνυ τοι ἐπε-

Cod. Monacensis gr. 10, 98 - 117 (=A), Angelicus gr. 82, 43 - 51v (=B).

1 - 11 Plut. Crass. 17   21 Matth. 20, 1 - 16   26 ὀδεύοντα : δεύοντα AB
ἴσως ὀδεύοντα in marg. A

30 φύκει. Ἴδοι δ' ἄν τις κάκ τῶν ἐναντίως ἔχόντων ἐνίους οὐ μικρὰν τὴν εἰς
 τὸ βέλτιστον ποριζομένους ἐμπειρίαν καὶ μνήμην, ὅποιον δῆπου καὶ τοῖς
 πάλαι τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν οὐ πάρεργον εἶναι ἀκούομεν σπουδάσμα, παρὰ
 τοὺς φαυλοτέρους ἰοῦσι τῶν αἰλητῶν μανθάνειν καὶ ὅπως δεῖ μὴ αὐλεῖν
 φύεσθαι γὰρ ἐνίοτε κάκ πονηρῶν κρηπίδων λυσιτελοῦντα βλαστήματα οὐ
 35 καθ' ἕξιν καὶ φύσιν βαδίζοντος παρ' ἐκεῖνα τοῦ κρείττονος, ἀλλὰ κατὰ τι
 συμβαῖνον τηρικαῖτα παρὰ δόξον ἀκολούθημα. Ἐπεὶ καὶ Κῦρος ἐκεῖνος δ'
 Πέρσης πρὶν τὸ τῆς βασιλείας περιζώσασθαι κράτος, εἴ τι τοῖς πρὸ αὐτοῦ
 βασιλευσὶ γινόμενον συνεώρα χρηστόν, ἑαυτῷ παρήνει λέγων, οὕτως ἄρα βα-
 40 σιλεύειν χρή, εἴ τι δ' ἄλλως ἔχον, οὕτω δ' ἄρα βασιλεύειν οὐ χρή· καὶ ἦν
 αὐτῷ πέρας ἐν πρὸς τὸ βέλτιστον ἠθροισμένον ἐξ ἐναντίων τῶν ἀκροτήτων,
 ὥσπερ ἐν αὐλῷ καὶ λύρα τῆς δεξιότητός τε καὶ βαρύτητος τὸ μεταξὺ· οὕτως
 οὐκ ἀσυντελὲς οὐδὲν τῶν γενομένων τε καὶ γινομένων εἴη ἄν, εἴ τις μετὰ γε
 τῆς ἐκάστω προσηκούσης ἐπέρχοιτο διανοίας τε καὶ συνέσεως ἅπαντα· ἔπει-
 45 τα οὐδ' αἰσχύνῃ ἄλλως οἶμαι φέρειν ἄν τῇ πόλει καὶ τοῖς ἐνταῦθα τρυφῶσι
 λόγοις, εἰ καθάπερ τῶν ὀθειδῆποτε δώρων καὶ ἡμετέρων ἐνταῦθα γίνοιτο
 λόγων φορὰ τῷ μεγίστῳ τῆς οἰκουμένης θαύματι, Δημητρίῳ τῷ μάρτυρι.
 Ἐπεὶ καὶ εἴ τις τῇ συβαριτικῇ προσεπιδαψιλευόμενος πάλαι μεγάλη τρα-
 50 πέζῃ κομίζων εἴ τι τῶν ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας γλυκῶν ὑγρῶν οὐκ ἀη-
 δῆς ἐδόκει φιλοτιμία, οὐδ' ὅτι ἐξ αὐχμηρᾶς καὶ ψαμμώδους ἐκομίζετο χώρας
 πρὸς εὐὺδρον γῆν καὶ πολλὰς πηγὰς τῶν ὑγρῶν κεκτημένην περιττόν τι καὶ
 μάταιον ἐνομίζετο· καὶ γὰρ καὶ χειμῶνος τὸ θέρος ξηρότερον ὢν ὑγροτέρους
 ὅμως φέρει καρποὺς καὶ μάλα ταῖς αἰσθήσεσι προσηνεῖς· οὐδὲν γὰρ καινόν,
 A100 οὐδὲ πραγμάτων | ὑπερόριον ἀνθρωπίνων ἐνεῖναι καὶ τοῖς ἐξ ἀλλοδαπῆς αὐ-
 τοχθόνων ἠθῶν καὶ νομίμων ἴχνη τινά, καθάπερ δῆπου γε καὶ κάλλος μὲν
 55 ἀττικὸν ἀκμαζούσης πάλαι νεότητος εἶχεν ἀττικὸν ἔραστην ἐν πόλει μιᾶ, τῇ
 B41 τῶν λόγων ἐστὶ φημί, ταῖς Ἀθήναις, | εἶχε δ' οὖν κάκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἢ
 Διογένους ἀνδρὸς Σινωπέως σοφία ἔραστην Μακεδόνα τὸν μέγαν Ἀλέξαν-
 60 δρον, ᾧ καὶ τοσοῦτον ἔρωτος περιῆν ἐκείνου, ὡς τῶν περσικῶν ἐκείνων
 πλούτων τῆς μηδικῆς τρυφῆς τὴν Διογένους προτιμᾶν διερωγυῖαν ἐσθῆτα
 καὶ τὸ τοῦ πίθου τεμάχιον, ἐν ᾧ καθεύδων ὁ διαιμόνιος ἐκεῖνος ἀνὴρ διετέ-
 λει, ἐθᾶς καὶ φίλος τῶν ὑπαίθρων ὧν διηνεκῆς· ἥδιστον δ' ἄν οἶμαι θέαμα
 εἶναι καὶ τοῦτο καὶ θυμηδίας μάλα τρυφώσης οὐκ ἐκχωροῦν, εἴ τις, θαλάττιος
 ὢν καὶ νήσους οἰκῶν διὰ βίου, ἐξ ἠπείρου πολλοὺς πολλαχόθεν ὀρώφῃ τοὺς
 ποταμοὺς εἰς τὴν ἑαυτοῦ συνεισερόντας θάλασσαν.
 65 2. Ἀλλὰ καὶ Ἀλεξάνδρου μὲν ἦν ἐκεῖνον τοῦ Μακεδόνοσ ἐπὶ τοῖς Φι-
 λίππου τοῦ πατρὸς κατορθώμασιν ἄχθεσθαι καὶ δεδιέναι μή, πάντα ἐκεῖνον
 κατορθωκότος, μηδὲν εἰς φιλοτιμίας αὐτῷ καταλίποιο ἔνδειξιν, ἐμὲ δὲ τοῖς
 πρὶν εἰρηκόσιν οὐκ ἄν ποτ' ἄχθεσθαι γένοιτο, ἅτε προειληφόσι τὰ πάντα,

μηδὲν περὶ ὧν λέγοντες ἤκομεν καταλιποῖσιν ἄρρητον· ἀφθονία γὰρ ὑπο-
 70 θέσεων ἐνταυθοῖ προκείμεται ᾧ πρὸς βουλήσεως ἂν εἴη καὶ προθυμίας παν-
 τί, ἐν μηδενὶ καὶ μηδαμῇ τῶν κατὰ δύναμιν πως ἀμελεῖν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ-
 σιν ὧν ἐκείνοις ἐστὶ παμπληθὲς εἰρημένα τὸ παράπαν αὐτὸς ἐνοχλήσω, οὐδὲ
 τοὺς ἀμαλλοδέτας ἔγωγε καὶ θεριστὰς τὸ μέρος τοῦτο γε μιμήσομαι, ἀλλ' οἱ
 75 κατόπιν τούτοις ἔπονται· ἐκείνοι μὲν γὰρ τῆς τε ἀφθονίας τοῦ θέρους ὁμοῦ
 καὶ τῆς ταχυτήτος ἐνδιατρίβειν ἀργία καιρὸν οὐ διδούσης περιορῶσιν ὀπό-
 σοι τῶν ἀσταχύων τῆς δρεπάνης κατὰ τὸ λεληθὸς ἐκατέρωθεν ὑπορρέουσιν,
 οἷς δὲ διὰ πενίαν οὖσιν εὐζώνοις κατόπιν ἰέναι προσήκει, οὔτοι λοιπὸν ἀκρι-
 βῶς τε καὶ σχολέταιρον ἰχνηλατοῦντες, ποσότητι μὲν ὀλίγα συλλέγουσι πάνυ
 A101 τὰ δράγματα, ζιζανίου δ' ἅπαντος | καθάπαξ πάμπαν ἀμιγῆ· οὕτω δὴ οὖν
 80 καὶ αὐτῷ μοι προσέσται ποιεῖν νῦν· ἅ γὰρ ἐκείνοις παρεῖται διακόπτειν μὴ
 βουλομένοις οὐδ' ἀκαρῆς τὸν δρόμον τῆς γλώττης ὅπη παρεκδρομῆς εἶναι
 συνέβαινε χρεῖαν, ὄκνος ἡμῖν οὐ προσέσται, συλλέξασι, πρὸς τὴν μεθέορτον
 ταυτηνὴ συγκομίζειν πανήγυριν, ὥσπερ εἴ τις γεωργὸς νεοφανέσι καρποῖς
 περιηγηθισμένον κομίζει στέφανον, ἐν ᾧ τῆς ὥρας παρηγηκῶς ὁ χρόνος τὴν
 85 τῶν καρπῶν ὁμοῦ καὶ τῶν ἀγρῶν χλοάζουσαν πᾶσαν ἀμβλύνει πανήγυριν.

3. Ἄλλοις μὲν οὖν ἔστω τῶν τε λεγομένων ἅμα καὶ λεγθέντων ἄλλα,
 ἐμὲ δ' ὁ τῶν οἰκητόρων ζῆλος καὶ πόθος ὀτρύνει θαυμάζειν, ὃν ἐν τοῖς τῆς
 B44 καρδίας νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν | ἀεὶ περιθάλλοντες εἰς τὴν μεθέορτον ταύ-
 90 την πανήγυριν ἐκπυροσεύουσι μάλιστα, περὶ οὐ δὴ μοι καὶ αὐτίκα λελέξεται,
 περὶ τῶν τῆς πόλεως οἰκιστῶν ὡς ἐν κεφαλαίῳ διεξεληλυθότι πρότερον ἔνια,
 ὧν οὐκ οἶδα τοῖς ἄλλοις ὅπως παρῖται, περὶ τὰ καιριώτερα, ὡς γε ἔοικεν,
 ἀσχοληθεῖσιν· ἐχρῆν γὰρ οἷς λέγειν ἔρωσ ἐνταῖθα τῶν πόλεων ἐκείναις μάλι-
 στα πρὸς γε τοῖς ἄλλοις προσεσχηκότας τὸν νοῦν ἐξετάζειν πρὸς τήνδε, αἷς
 95 πολλαγῇ θαυμαζομέναις πρόσεστι καὶ συγγεῖς ὑπόμνημα πρὸς ἀρχαιότατα
 καὶ δεῖξαι δ' ὅσον ἐκείνων ὑπέρτερον ἐγεγόνει τ' ἀξίωμα καὶ τιμῆσαι πάτριον
 πόλιν τοῦ μάρτυρος ἐκ τῶν πάνυ περιβλέπτων καὶ αὐτῇ γε ὁμοδόξων πό-
 λεων· οὐδὲ γὰρ σαφῶς τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων χρηστὸν καὶ τῆς χείρο-
 νος μοίρας ἴδοι τις ἂν καθ' αὐτό, πρὶν ἂν ἐξετάσαι γένοιτο πρὸς τὰ ὁμόφυ-
 100 λα τῶν ὄντων τε καὶ γενομένων. Οὕτω γὰρ ἡδῖω τὰ ἡδέα γίνεται καὶ τὰ κα-
 λὰ βελτίω καὶ τὰ χεῖρω χεῖριστα, τῆς πρὸς ἄλληλα ἐξετάσεως ζωγράφου δί-
 κην μάλα εὐφυῶς τὴν τῶν λογικῶν χρωμάτων ἀνακιρνώσεως βαφὴν καὶ πρὸς
 τὸ δημοσιώτερόν τε καὶ ἐκφαντικώτερον ἀναφωτισούσης τὴν τοῖς ὑποκειμέ-
 νοις ἐνοῦσαν τοῦ κρείττονος δύναμιν.

4. Σεμίραμις γὰρ γυνὴ βασιλῆς Ἀσσυρίων καὶ Μήδων τὴν μεγίστην
 A102 ἐκείνην ἐδειμάτο Βαβυλῶνα, Θεσσαλονίκη δ' αὖ γυνὴ βασιλῆς | Μακεδόνων
 καὶ Θετταλῶν τὴν αὐτῇ γε ἐπόνυμον καὶ εὐδαίμονα κτίζει τὴν Θεσσαλονί-

κην. Ἄλλ' ἢ μὲν ἀλώσιμος ταῖς τοῦ χρόνου γέγονε τύχαις καὶ φανείσα βρα-
 χὺ μακρὸν ὑπεκρύψατο, Θεσσαλονίκη δ' αὖ ἀνθοῦσα δι' αἰῶνος, ἀπειλὰς
 οὐ δέδιδε τροπῶν καὶ περιόδων χρονικῶν, ἀλλ' οἶον ἀθάνατος αἰεὶ τῇ τοῦ μάρ-
 110 τυρος γίνεται συμμαχία· ὅσῳ δ' ἀθανασία φθορᾶς διαφέρει, τοσοῦτῳ τῆς
 μηκέτ' οὔσης Βαβυλῶνος αὐτή, ζῶσα τε καὶ μένουσα καὶ ταῖς τοῦ χρόνου
 τύχαις πρὸς τὸ εὐδαιμον ἐγκαλλωπιζομένη τε καὶ προῖοῖσα. Ἡ γε μὴν Ἀλε-
 ξάνδρεια καὶ αὕτη πόλις ἀρχαία τε καὶ εὐδαίμων, Θεσσαλονίκης ἀδελφὸν
 τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον εὐτύχησεν οἰκιστήν, ἀλλ' οὖν ὡς πορρωτάτῳ τῆς πα-
 115 τριδος ὑπερόριον ἔλαχε κλῆρον, Θεσσαλονίκη δ' εὐ ποιούσα, τῆς πατριδος
 μέσον τὴν ἑαυτῆς ἐπώνυμον ἔστησε πόλιν, μᾶλλον δ' ἐν αὐταῖς ταῖς τῆς μη-
 τρὸς ἀγκάλαις· ὅσον δ' οἰκειότερον καὶ βεβαιότερον μήτηρ εἰς παίδων πόθον
 καὶ τιμὴν, τοσοῦτον Ἀλεξανδρείας εὐτυχεστέρα Θεσσαλονίκη, τῇ ἐγγύτητι δι-
 δοῦσα τε καὶ λαμβάνουσα συνεχῆ τὰ τῆς συγγενοῦς ἀρετῆς ὑπομνήματα καὶ
 B45 οἶον εἰπεῖν γηροκομοῦσα καὶ ἀποξέουσα καθ' ὅσον ἐφικτὸν τὸ γῆρας τῆς
 μητρὸς· καὶ νῦν μὲν συγγενῆς Ἀλεξανδρείας Θεσσαλονίκη διὰ τὸν ἀδελφὸν
 Ἀλέξανδρον, βελτίων δ' αὖ ἐκείνης τρόπον ἕτερον παρὰ τοσοῦτον, ὅσον ἀσε-
 βείας εὐσέβεια καὶ ὅσον πενίας ἤκιστα δαπανώμενος πλοῦτος· ἀσέβειαν γὰρ
 ἢ τοῦ Ἀλεξάνδρου νοσοῦσα Δημητρίῳ παραπλήσιον οὐκ ἔχει μέγαν θησαυ-
 125 ρόν. Καί, ἵνα τοῖς κεφαλαιωδῶς εἰρημένοις σαφεστέραν ὁδὸν ὑπανοίξω-
 μεν, Φιλίππῳ, τῷ βασιλεῖ Μακεδόνων, Ἀλέξανδρον μὲν εἰρημένον ἐστὶ τοῖς
 πολλοῖς ἐξ Ὀλυμπιάδος τὸν μέγαν γενέσθαι, Κλεοπάτραν δὲ καὶ Θεσσαλο-
 νίκην ἐξ ὁμωνύμου τούτων μιᾶς Κλεοπάτρας. Ἀλεξάνδρου δ' ἐπ' οὐδενὶ δια-
 δόχῳ παιδί τελευτήσαντος κἀντεῖθεν κατ' ἄλλων ἄλλο τῆς ὅλης ἡγεμονίας
 130 μέρος διαλαχόντων, οἷς τῆς ὑπερορίου στρατείας ἐκείνῳ κοινωνῆσαι τῶν εὖ
 A103 γεγονότων Ἑλλήνων γεγένηται, εἰς ἀντίληψιν τῆς | ἀρχῆς οἰκειότερον ἑαυτὸν
 Πτολεμαῖος πρῶτος ἠλείγετο καθιστᾶν. Ὅθεν καὶ μιᾶ τῶν δυοῖν ἀδελφαῖν
 Ἀλεξάνδρου, τῇ Κλεοπάτρᾳ, πρὸς γάμου συνάπτεται κοινωνίαν.

5. Κάσανδρος δ' ὁ τοῦ Ἀντιπάτρου, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν τὰ μέγιστα
 135 εὐδοκιμηκότων ὑπάρχων παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς,
 ἀπαλλάξαντος Ἀλεξάνδρου, Θετταλίας ὁμοῦ καὶ Μακεδονίας ἔλαχεν ἄρχειν,
 μείζω καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ περιποιούμενος τὴν εὐγένειαν, γυναῖκα Θεσσαλο-
 νίκην ἄγεται, τὴν ἑτέραν τῶν ἀδελφῶν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἢ παρὰ τοὺς τῆς
 καρδίας αὐτοῦ θαλάμους καθεύδουσα πρὶν φιλοτιμίας πηγῇ, πρὸς δημό-
 140 σιον ἤδη ὄυεῖσα φῶς καὶ μικρῷ τινὶ μέτρῳ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἐπέκεινα
 παρρησιασμένη, βασιλικώτερον ἢ κατὰ Μακεδόνα τοῖς πράγμασι προσενή-
 νεκται· καὶ ἦν ἐν προοιμίῳις σκεμμάτων αὐτῷ προὔργιαίτατον ὁμωνύμους
 δεῖμασθαι πόλεις τῇ τε γυναικὶ καὶ ἑαυτῷ· καὶ δὴ περισκεψάμενος τὴν πρὸς

107 ἀπειλαῖς AB   108 ἀπεκρύψατο B   115 ἔλαχε A   116 ταῖς om. A
 123 εὐσέβεια: ἀσέβεια A   141 παρρησιασμένη AB

145 ζέφυρον ἄνεμον τοῦ Αἰγαίου παράλιον, ὀπόση Μακεδόνων καὶ Θετταλίαν
 δρίζουσα προσηγήσει βροθίους αὐτῆς τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα περικλύζει κρᾶ-
 σπεδα καὶ πολλοὺς καὶ ποικίλους ἐλίττουσα κόλπους, καθάπερ ἀγκάλας καὶ
 χεῖρας πολλὴν πολλαχόθεν ἐκείνην τὴν ἡπειρον κατὰ συχνὰ διαστήματα δε-
 ξιοῦται καὶ ἀγκαλίζεται, τὸν μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστον ἀπολεξά-
 150 σῶν δύο τὸ ἐπικρατέστερον εἶχον ἀξίωμα τε καὶ μέγεθος, ἣ τε ἐπώνυμος
 αὐτῷ Κασάνδρεια παρὰ τὰς κρηπίδας εὐθύς τοῦ κόλπου τεθεῖσα, μήπου τις
 B45v πολέμιος κατάπλους ἐπὶ πονήρῳ τῆς τοῦ τόπου | χάριτος βοῦλοιο ναυστολεῖν,
 καὶ ἣ εὐδαίμων αὐτῆ Θεσσαλονίκη, ἦν ἐπ' ἀκροτάτῃ κορυφῇ τῆς τοῦ κόλ-
 που θαλάττης τῇ γυναικὶ παρέσχετο δείμασθαι καθάπερ γῆς καὶ θαλάττης
 155 ἀκρόπολιν καὶ οἷόν τινα μέσον ὄρον καὶ σύνδεσμον ὧν ἦρχε Μακεδόνων τε
 A104 καὶ Θετταλῶν· ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν ταῖς | τοῦ χρόνου πᾶσαι δουλεύουσαι τύ-
 χαις ὄχοντο ἀπελαθεῖσαι τοῦ εἶναι καὶ μνήμης πάσης ἔκδημοι γεγонуῖαι.

6. Μόνη δ' αὐτῆ τὸν ἅπαντα πρὸς τοῦ μάρτυρος διατελεῖ φρουρουμένη
 χρόνον καὶ πάσης καταγελῶσα φθορᾶς καὶ μετακοσμουμένη πρὸς τὸ ἐμβριθέ-
 160 στερόν τε καὶ νεαρώτερον ὑπὸ τῶν αὐτοῦ τεραστίων ἀεὶ· ὁ γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυ-
 τοῦ διὰ τῶν ἀνθέων τὸ ἔαρ ἔλλαμπρύνεσθαι δοκεῖ, τοῦτο παρ' ὄλον ἔχει τὸν
 χρόνον ἢ πόλις αὕτη διὰ τε τῶν θαυμάτων τοῦ μάρτυρος καὶ τῆς φιλοτίμου
 τῶν πολιτῶν εὐκοσμίας· ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν ἀνθέων ἢ τέρψις οὐ πάμπαν οὐδ'
 αὐτὴν τὴν τοῦ ἥρος ἡλικίαν ὑπερβαίνειν δοκεῖ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ γεννηθεῖσα, ἐν
 165 αὐτῷ καὶ ταχὺν καὶ ὠκύπουν φερόμενον ὑπομένει τὸν μαρασμόν, ὥσπερ τινα
 νηπιώδη μόνον θωπεῖαν τῇ τῶν ὄψεων μανιώδει λιχνεῖα προδείξασα λείψα-
 να τῆς τοῦ χειμῶνος ἔτι κατηφείας παρακατεχούση καὶ τῷ ἡρινῷ τῶν ἀν-
 θέων παρατιθείση φωτὶ καὶ ποιούση τὸ μὴ φύσει μέγα, μέγα τῇ παραπλοκῇ
 τῆς χρείας· ἐνταῦθα δ' ἀθανάτους τῶν καλῶν τὰς πηγὰς τῆς τοῦ μάρτυρος
 170 ἀεὶ προῖσχομένης χάριτος, ἀθάνατον κεκτῆσθαι καὶ τῇ πόλει δίδωσι τὸ κλέος.

7. Ἐγὼ δ' ἐκεῖνο ἐπαναλήψομαι· ἀνθέλκει γὰρ μοι τοῦ λόγου τὸ πρό-
 σωπον, ὁ τῶν πολιτῶν ζῆλος καὶ πόθος, ὃν πρὸς τὸν μέγαν ἐνδείκνυνται τῆς
 ἀληθείας μάρτυρα καὶ παρ' ὄλον μέντοι τὸν χρόνον, μάλιστα δὲ παρ' ὃν ὁ ἱερός
 ἐστι μὴν· ὥσπερ γὰρ τοῖς Ἑβραίων πάλαι νόμος παισί, πρῶτον εἶναι καὶ ἀρ-
 175 χὴν μηνῶν, ἐν ᾧ τὰ διαβατήρια θύοντες ἦσαν, τῆς πάλαι ἐλευθερίας ὑπόμνη-
 μα, οὕτω καὶ τοῖς τοῦ μάρτυρος πολίταις ὁ ἱερός ὄλος, καθ' ὃν πρὸς τοὺς
 τῆς εὐσεβείας παραταξάμενος ἀντιπάλους τὸ κράτος ἠνέγκατο, γίνεται μὴν, καὶ
 πολλῷ δήπου οἰκειότερόν ἐστι ἱερομηνίαν ὄλον αὐτοῖς κεκλήσθαι τουτονὶ
 τὸν μῆνα ἢ τοῖς πάλαι Ἑλλησιν ὅστις ἐλέγετο, ἀλλήλοισ ἀντιφιλοτιμουμένοις
 180 καὶ μιμήσεις ἕξ ἀλλήλων ἐραυζομένοις· οὐ γὰρ ὡς εἰς ἀρχέτυπα τὰ πάλαι
 βλέποντες ὑποδείγματα πρὸς τὸ οὕτω φιλότιμον ἐνάγουσιν οὗτοι καθάπερ

A105 ἡγεμόνα | τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς τὰ τῶν ἄλλων θεσπίσματα δρῶντες· δουλοὶ γάρ
 πως τὸ ἄφετον τῆς ψυχῆς ἢ τῆς μιμήσεως ἀνάγκη· ἢ γὰρ ὑπὸ κενῆς τινος
 B46 δόξης καὶ τύφου | τηνικαῦτα τυρρανεῖσθαι εἴωθεν ἢ γνώμη τοῦ δρῶτος,
 185 κἀντεῦθεν τῶν προσηκόντων ἐξολισθαίνειν ἀνάγκη γερῶν, ἢ ἰσχυρίας ἔγκλη-
 μα δεδιώς τις οὐχ ἐκῶν γε εἶναι ἀνδραγαθίζεσθαι θέλει· ὁ δὲ, βίαιον ὄν,
 παραμένειν οὐκ οἶδεν, οὐκ ἐχούσης τῆς φύσεως εὖ ἐκότερα διατίθεσθαι καὶ
 τάναντία τοῖς ἐναντίοις αὐτοκρατορικῶς συμβιβάζειν, σπουδὴν ἰσχυρίᾳ δη-
 λαδὴ καὶ φιλοτιμίας ἐλευθερίαν δουλείᾳ τυραννικῇ· οἷς δὲ πηγὴ προθυμίας
 190 ἢ ψυχὴ γίνεται σαφειστάτη πρὸς ἀρετὴν, ἅπαν νοθεύουσα τὸ ἠναγκασμένον,
 τοῦτοις ἀταλαίπωρος ἢ σπουδὴ πρὸς τὸ διαρκέστερον δείκνυται καὶ φροῦδα
 σύμπαντα τὰ τοῦ κόρου δῆγματα λοιπὸν ἐκείθεν καθίσταται· ὅθεν καὶ ὁ τῶν
 πολιτῶν πρὸς τὸν μάρτυρα ζῆλος αὐτοφυῆς ὢν καὶ αὐτόχθων εἰπεῖν, ἀπρὶξ
 τῆς χρηστῆς ἔχεται συνηθείας, αἰεὶ τοῦ χρονικοῦ ἰσχυρίου τὸν δρόμον μὴ πρὸς
 195 τὸ ἐλαττούμενον ἀπάγειν αὐτὴν συγχωρῶν, ἀλλὰ ἰσχυρὴν ὑποβάλλων πεπυκνω-
 μένην αἰεὶ πρὸς τὸ ἀχμαιοτέρον καὶ ἄλλην ἐπ' ἄλλη προσθήκην τοῖς προλα-
 βοῦσι διηνεκῶς μηχανώμενος· ὅπερ γὰρ ὁ πᾶς ἐνιαυτὸς μικροῦ τοῖς πᾶσιν
 ἐστὶν ἀνθρώποις εἰς χειμῶνα καὶ θέρος τεμνόμενος, κἂν χειμῶνι μὲν σκυ-
 θρωπότητα καὶ κατήφειαν τὸ τῆς γῆς ὑποδύεται πρόσωπον, ἰσχυρῶσι δ' οὖν
 200 ἐν τούτῳ μάλιστα τοῦ ἔτους οἱ ἀνθρωποι καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐς νέωτα
 ζωῆς ταῖς τῆς γῆς κατακρύπτουσιν ἀλλάξει, τοῦτ' αὐτοῖς τῆς ἑορτῆς ἀρχο-
 μένου μηνὸς εὐθὺς οἰοῖται προτέλεια μέχρι καὶ πρὸς αὐτὴν ἐστὶ τὴν πανήγυ-
 ριν, ἐν ᾗ προκαθαίρεσθαι ἔθος αὐτοῖς καὶ ἀσιτίαν ἀσκεῖν καὶ παντοδαπαῖς
 205 κερησθαι ταῖς εὐποιΐαις καὶ πρὸς νυκτερινὰς ὑμνωδίας ἐρηγορεῖναι θερμό-
 τερον ἢ κατὰ πάντα χρόνον καὶ οἰοῖται τοῖς ἀγῶσι τοῦ μάρτυρος συναθλεῖν
 καὶ πρὸς τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐτοιμοὺς ἑαυτοὺς παρασκευάζειν αἰεὶ.

8. Εἰθ' ὁ τῆς ἑορτῆς ἐπιστὰς καιρὸς πολὺχρον αὐτοῖς καὶ μάλα τελεσι-
 A106 ουργὸν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐκείνων ἐκτείνει γεώργιον· εἰς τέτταρας γὰρ
 καὶ οὗτος αὐτοῖς μεριζόμενος μοῖρας τὸν πάντα δίδεισιν αἰῶνα, οὐκ ἀνεχομένου
 210 τοῦ τῆς πόλεως ζήλου διὰ μιᾶς ἀπαλλαγῆναι τοῦ μάρτυρος, ἀλλ' εἰς ὅτι πλεῖστον
 αὐτῷ συνησθῆναι καὶ οἷον εἰπεῖν συνευωχηθῆναι καὶ προσλαλῆσαι καὶ συμ-
 πομπεῦσαι τῇ δόξῃ ταύτῃ καὶ εὐγενείᾳ καὶ οὕτως πᾶσι τοῦ φλέγοντος πό-
 θου τὸ πῦρ ἀναπαῦσαι, τελεώτερον ἢ κατὰ πᾶσαν δρῶντες Ἑλλάδα καὶ
 πάντας Ἑλληνας· ἐκεῖνοι γὰρ τετραετηρίδων σέβοντες περιόδους, ἐν τέτταρ-
 215 σιν ἔτεσι μίαν ἐτέλουν πανήγυριν τῷ Διὶ, τὴν τῶν Ὀλυμπίων· οὗτοι δὲ
 B46 καθ' ἓνα | τὸν ἐνιαυτὸν τέτταρας αἰεὶ τελοῦσι πανηγύρεις τῷ πολλῷ Δημη-
 τρίῳ ὥσπερ γὰρ ἑνὸς τινος σώματος ὄντος τοῦ ἔτους κατὰ τινὰς λόγους τῶν
 τετραχόρδων ἁρμονικῶς τετραχῆ διαιροῦσιν οἱ χαριέστεροι τῶν σοφῶν, οὐ-

186 οὐκ AB 197 πᾶς ex παῖς A 202 ἐστὶ τὴν in marg. A 211 οἷον
 in marg. A 211 συνεπομπεῦσαι A συνεμποπεῦσαι B

220 τω καὶ αὐτοῖς τὸ τῆς ἱεραῖς ταυτησὶ τελετῆς τετραχῆ διαιρεῖται μυστήριον,
 ὡς ἀναλογεῖν τὴν μὲν βασιλικὴν τε καὶ πρώτην πανήγυριν τῇ τοῦ ἔτους ἄρ-
 χῆ καθ' ἡμᾶς, τὴν γε μὴν δευτέραν καὶ τρίτην, ἃς δὴ ποιμένες ἱεροὶ καὶ
 μοναδικῶν ἀνδρῶν τελοῦσι συντάγματα, ὥσπερ ἐκ διαδοχῆς καινοτέραν ἀεὶ
 δημιουργοῦντες ἑαυτοῖς ἡδονὴν καὶ χάριν ἀλλαττόμενοι χάριτος τῷ χειμῶνι
 καὶ τῷ ἥρι, ἡδ' οἱ τῆς πόλεως ταύτης ἰδίως οἰκήτορες ἐκλεξάμενοι καὶ μεθ'
 225 ἡμέραν ἄγοντες ὀκτῶ πρὸς τὸν πόθον ἀφοσιοῦνται τοῦ μάρτυρος, ὥσπερ ἐξ
 ἐπαναλήψεως τὴν μαρτυρικὴν ἐκείνην αὐθις ἀνακαλούμενοι θυμηδίαν, τῷ
 κρατίστῳ τοῦ ἔτους εἰκάζεσθαι μέρος, τῷ θέρει· ὥσπερ γὰρ ὄρα θερούς τῶν
 ἀναγκαιοτάτων καρπῶν ἢ φορὰ τοῖς ἀνθρώποις κομίζεται, οὕτω καὶ τού-
 230 τοις ἢ τετάρτῃ καὶ τελευταίᾳ πανήγυρις αὕτη τὸ κράτος ἔχει τῶν ἄλλων, ὡς
 ἐξεῖναι λέγειν εἰκότως αὐτὴν ἑορτὴν ἑορτῶν καὶ πανήγυριν πανηγύρεων·
 ἐχρῆν γὰρ τοῖς αὐτόχθοσι καὶ πατριώταις τοῦ μάρτυρος εἰλικρινεστέραν πάν-
 τως καὶ τὴν χάριν καρποῦσθαι, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὸ πάτριον τῆς οἰκειότη-
 τος δίκαιον, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ θερμότερον ἢ κατὰ πάντας ὅσοι τοῦ μάρ-
 τυρος ἀπολαύουσιν ἐκτιννύοντας τὸν πόθον καὶ ζῆλον αὐτῷ.

A107 9. Τοιγαροῦν καὶ συνεροῦνθε· ποθοῦσι μὲν γὰρ | αὐτὸν ἅπαντες ὅσοι τὰ
 καθ' ἡμᾶς εὐσεβῆ πρεσβεύουσι νόμιμα, καὶ τῆς οἰκουμένης πανταχῆ τεκμήρια
 περιφανῆ τοῦ τοιοῦτου πρόκεινται πόθου, κἄν εἰς Αἴγυπτον ἀπέλθῃ τις καὶ τὰς
 ὄχθας τοῦ τῶν Αἰγυπτίων τροφῆως Νείλου, κἄν Λίβυας παραλλάξῃ καὶ Ἀρα-
 βίαν εὐδαιμόνα, κἄν εἰς τοὺς Καυκασίους Ἰβηρας καὶ τὰς γε ἐκβολὰς τοῦ

240 Τανάιδος παροδεύῃ, κἄν εἰς τὰς Ἑσπερίους τῆς οἰκουμένης ἑσχατίας, εἰκόνας
 καὶ νεῶς εὐρήσει τοῦ μάρτυρος καὶ ὑπομνήματα ζήλου πρὸς τὴν τοῦ μάρτυρος
 πόλιν καὶ πολιτείαν λαμπρῶς ἀμιλλώμενα. Ἦδη γὰρ τινες καὶ κατὰ φυλάς
 καὶ δήμους καὶ οἰκίας οὐ μόνον τοὺς τῶν πολιτῶν πρὸς τὸν μάρτυρα φλέ-
 γοντας ἔρωτας μιμεῖσθαι προήρηται, ἀλλὰ καὶ τὰς προτελείους αὐτῶν ἀσι-

245 τίας καὶ προκαθάρσεις τελεῖν κατὰ ζῆλον ἐκείνων ἐπείγονται· ἐφίενται γὰρ
 ἅπαντες πανταχόθεν δυοῖν θάτερον, ἢ παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστον εἰ οἷόν τ' ἦν
 ἔχειν τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, οἷον ἀπάντων κειμηλίων θησαυρῶν ἱερώτατον,
 B47 ἢ συμπολίτας αὐτοῖς εἶναι διὰ τὸ τοῦ μάρτυρος εὐδαιμον, | παραπλήσιον
 ὥσπερ οἱ πανταχόθεν ἡγεμόνες πάλαι καὶ σατραπαὶ τῆς Ἀσίας ὁμοῦ καὶ

250 Λιβύης καὶ ὅσα λοιπὰ τῆς οἰκουμένης δίκην δηγνύμενοι ποταμῶν συνήε-
 σαν πολιτογραφησόμενοι τῇ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης Ρώμης πολιτείᾳ καὶ τοῖς ὀ-
 νόμασι τῶν ἐκεῖ διασημοτέρων φυλῶν διὰ τὴν τῆς Ρώμης εὐδαιμονίαν καὶ τὴν
 τοῦ κράτους εὐγένειαν· ἀλλ' εἴ τις ἐξετάζειν ἐθέλοι τοὺς οὕτω πανταχόθεν τῆς
 οἰκουμένης ἀναγομένους τῷ μάρτυρι πόθους καὶ ἔρωτας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς

255 πατρίου πόλεως οἷον ἐξ ἀενάου πηγῆς ἀναπεμπομένους αὐτῷ, ὁμοιον ἂν
 ποιοίη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ὑπερόριον ἄγων δίαιταν, ἔπειτα παρελθὼν ἡμιλλᾶτο

πρὸς τοὺς πατρικοὺς τῶν παίδων ἔρωτας καὶ πόθους· εἰ δέ τις καὶ τοῦτο
 ἴσως συγχωροίη (οὐ γὰρ ἀποκλείειν χρὴ ψυχῆς καὶ γνώμης αὐτονομίαν ἐκ
 φύσεως κεχορηγημένην καὶ ἄλλοτ' ἄλλω σκιρτῶσαν καὶ νῦν μὲν ἀδελφὰ καὶ
 A108 ὁμόφυλα ξίφη καθ' αἵματος θήγουσαν συγγενοῦς, νῦν δ' ἐξ ἄλλοδαπῆς | εἰς
 Ὀρέστου καὶ Πυλάδου φίλτρον ἄλλοτ' ἄλλους συνάπτουσαν καὶ ῥᾶστα πεί-
 θουσαν μιμεισθαι τέως τὰ κρείττω τε καὶ σεμνότερα), εἰ δὴ οὖν κἀνταῦθα
 καὶ τοῖς ἐπ' ἄλλοδαπαῖς τὸν ἴσον τις τῶν πολιτῶν διδοίη ζῆλον, οὐκ ἔγωγε
 διοίσομαι, πλὴν γε δὴ καὶ τοῦτο, δῶρον μὲν τοῦ μάρτυρος, καύχημα δὲ τῶν
 265 αὐτοῦ πολιτῶν, πρὸς γὰρ αὐτοὺς ἀμιλλωμένοις ἅπασιν ὅποσοι τοὺς διακαεῖς
 πρὸς τὸν μάρτυρα τρέφουσιν ἔρωτας, εἶναι βέλτιον ἐξεγένετο· ὥσπερ γὰρ
 τοὺς ἐφ' ἐν σημείον τοξεύοντας, κἂν πολὺς, κἂν βραχύς, κἂν ὀποσοῦν ὄχλος
 ἦ, ἐν τοὺς πάντας ἐκδέχεται τέλος, αὐτοῦ τυχεῖν τοῦ σκοποῦ, κἀκεῖθεν τὸ
 μείζον καὶ ἥττον τοῦ τε τόνου καὶ τῆς τέχνης κρίνεται, οὕτω κἀνταῦθα τοῖς
 270 τοῦ μάρτυρος πατριώταις αἰτίοις ὑπάρχειν ἀκολουθεῖ τῆς τῶν ἄλλων φιλο-
 τιμίας ὅσοι πρὸς αὐτοὺς ὡς εἰς ἓνα σκοπὸν ἐρείσαντες τὴν διάνοιαν τὴν τοῦ
 μαρτυρικοῦ πόθου τρέχουσιν ἀμιλλαν καὶ οἷς προκατειληφέναι τὸν τοιοῦτον
 γέγονε δίαυλον καὶ οἷς ἐπελθεῖν καὶ οἷς μετέχειν ἔτι τοῦ ἀγῶνος λείπεται·
 οὕτω πανταχῆ τῆς οἰκουμένης τὸ τοῦ μάρτυρος πολιτεύεται κλέος καὶ τῆς
 275 πατρίου πολιτείας ἢ μίμησις, καὶ τὰ τῆς ἐντεῦθεν ἀρετῆς ὑπομνήματα, θά-
 λασσαν, γῆν ὁμοίως ἐπιπορεύεται· καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίων πάλαι παισὶν ἐπὶ
 γῆς ἀλλοτρίως ἄδειν τὴν τοῦ Κυρίου ᾧδὴν οὐκ ἐνήν, τοῖς δὲ τὸν μέγαν τι-
 μῶσι Δημήτριον ὥσπερ ἀνομοθέτητον τίθεται δίκαιον μακροῦ τυραννήσαντος
 πόθου ἐν ἀγροῖς καὶ πόλεσι καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς τὰς ἐκείνου τελεῖν πανη-
 280 γύρεις καὶ δημόσιον κείσθαι τοῖς πᾶσιν ἐντρύφημα· κἀκείνοις μὲν ὄρων ἐν-
 B47, τὸς Ἱεροσολύμων ἑορτάζειν ἐφεῖται, | καὶ τοῦτο δ' ὑπὸ σαλπικταῖς καὶ αὐ-
 ληταῖς, ἵνα κωφούς τινας ὄντας καὶ τῶν βελτίστων ἀσυνέτους τῷ θέλοντι
 τοῦ μέλους κατακηλοῦντες ἴσως καὶ τῆς ἀκοῆς οὕτωςι καταγοητεύοντες τὸ
 σαθρὸν πειθομένους ἔχουσιν οἱ πάλαι νόμοι πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῆς θείας
 285 ᾧδῆς, Δημητρίου δὲ τὰς σεμνὰς πανηγύρεις ἄδουσι μὲν πάντες ἄνευ σαλπίγ-
 A109 γων καὶ αὐλῶν, ἄδουσι δὲ μάλα | ἐθελονταί, ῥαθυμίαν ἀποσειόμενοι πᾶσαν
 ὥσπερ τινὰ βλάσφημον γνώμης κηλῖδα· καὶ Καρχηδόνος μὲν ἐκεῖνα τὰ πά-
 λαι πρὸς πάσης ὑμνούμενα γλώττης περιτειχίσματα καὶ νεώρια καὶ τὰ τῶν
 μεγάλων ἐκείνων ναυστάθμων ἐπίνεια παρὰ φαῦλον αἰ τοῦ χρόνου τύχαι καὶ
 290 μηχαναὶ πεποιήνται, δις μὲν ὑπὸ τῶν δυοῖν Σκηπιόνων τὸ κράτος ἀφαιρεθεί-
 σης, τέλος δ' ὑπὸ τῆς τοῦ χρόνου δρεπάνης καὶ αὐτό γε ἀφρημένης τὸ εἶ-
 ναι, καὶ νῦν οἶον κλέος ἐκείνης ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴσμεν, καὶ τοῦτο δ' οὖν
 ἐν ταῖς ἐκείνων φρουρούμενον βίβλοις, οἷς μὴ πάρεργον τὸ τῆς ἱστορίας τῶν
 γεγονότων χρῆμα γενόμενον, τῷ ἐφεξῆς ἐμμελῶς ἐπιλέξασι παραπέμπειν αἰ-

257 τοῦτο: τοῦ τὰ B του τὰ et ἴσως τοῦτο in marg. A   259 κεχορηγημένην
 AB ἴσως κεχορηγημένην in marg. A

295 ὦνι συμπέπτωκε· τὸ δὲ κλέος τοῦ τε μάρτυρος καὶ τῆς πατρίου πόλεως παν-
 ταχῆ τῆς οἰκουμένης τὸν ἅπαντα δίεισι χρόνον μετὰ τινος εἰπεῖν θεάτρου
 σκιρτῶντος ὁμοῦ καὶ πανηγυρίζοντος καὶ ποικίλην ἅπασι κομίζει τὴν χάριν
 καὶ ἡδονήν, ἀθανασίᾳ συγκεκριμένην μακροῦ, ἐφ' ἣν τὰ πάντα κυκῶσα τοῦ
 χρόνου φορὰ ἔχουσα ἐρείδειν οὐκ ἴσχυσεν ὅλως, οὐδ' οὐ μὴ τι ἰσχύσει, μέ-
 300 χρις ἂν γῆ καὶ θάλαττα καὶ πόλεις ὧσιν ἀνθρωπίνων γέμουσαι πραγμάτων·
 οὕτως ἀνάλωτα πάμπαν τὰ τεῖχη τῆς τοῦ μάρτυρος εὐκλείας καὶ χάριτος·
 καὶ πρὸς μὲν τοὺς τὴν Ἀλεξάνδρου πάλαι διαγγέλλοντας τελευτὴν νεκροῦ ἂν
 ὄζειν ἔδοξεν ἢ οἰκουμένη, εἰ μὴ ψεύδους ἔβανεν ἢ φήμη, λέγειν ἐποίει οἷς
 τὸ πιστεῦν οὐ ῥᾶδιον ἦν· πρὸς γὰρ τὴν τῶν πανταχῆ τῆς οἰκουμένης πο-
 305 λεμικῶν ἐκείνου τροπαίων περιφάνειαν τὸ τῆς ἀγγελίας παρεξετάζουσιν ἐρρα-
 θυμημένον μακρὰ τις ὥς τὸ εἶκος περιεκέχυτο ἀπιστία· Δημητρίου δὲ τελευ-
 τήσαντος εὐωδίας καὶ μύρων τὴν πᾶσαν ὄζειν γέγονεν οἰκουμένην καὶ οὐ
 καθ' ἓνα καιρὸν καὶ ὥραν ὄρω τινὶ πεφραγμένην, ἀλλὰ καὶ θέρος καὶ χει-
 μῶν καὶ πᾶς αἰῶν τῆς ἐκείνου πᾶσαν γῆν ἐμπίλησι τροφῆς καὶ χάριτος·
 310 τοῖς γὰρ ἀνομοίοις ἀγῶσι καὶ δρόμοις ἀνόμοιον καὶ τὸ πέρας ἀνάγκη συνεῖ-
 ναι. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ στάδιον τῶν ἀγῶνων Εὐρώπην ὁμοῦ καὶ Ἀσίαν
 A110, πεποιημένος καὶ τοῖς τροπαίοις τὰς | ἡπείρους συνάπτων μακρὸν μὲν ἐ|χορή-
 B48 γει ταῖς ἀκοαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸν θόρυβον, μακρὸν δ' οὐκ εἶχεν ὁ θόρυβος
 τὸν καρπὸν, ἀλλ' ἢ παροῦσα δόξα, σύντροφον ἔχουσα τὸ θνητόν, τὴν ἐφε-
 315 ξῆς κατέκλυζεν εὐκλειαν· συνετεθνήκει γὰρ εὐθύς ἐκείνῳ πᾶσα, καθάπερ ἄν-
 θος ἀπὸ γῆς καὶ μικρὰ τὴν ὄψιν τέρπον κρίνον ἐξ ἀγροῦ· Δημήτριος, εἰς
 ὦν καὶ δεσμώτης, διπλοῦν ἐποιεῖτο τὸν ἀγῶνα τῆς παρατάξεως ἐν στενωτά-
 τῳ χωρίῳ δεσμοτηρίου· ἐμονομάχει μὲν τὸ τῆς ψυχῆς ἐμπόρευμα λαμπρῶς
 ἐν τῷ ἀφανεί τῆς καρδίας σταδίῳ πρὸς τὸν ἄσαρκον ἐχθρὸν καὶ κρυπτῶς ἐλ-
 320 λοχῶντα πολέμιον, ἐστρατήγει δ' ἐμφανῶς πρὸς τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης
 ἄρχοντας καὶ βασιλέας καί, οἷον εἰπεῖν, ἀμφίστομον ἐτίθει τὸ τῆς οἰκείας
 φάλαγγος πρόσωπον, τὸν μὲν τῆς σαρκὸς ἀντ' ἀσπίδος φραγμὸν ὑπὲρ ψυ-
 χῆς ἀγχίστροφον ποιούμενος, τοὺς δὲ τῶν αἱμάτων ῥύακας ὥσπερ ἰδρωῶτας
 ἐκτινάσσων ἅμα καὶ περιφρονῶν καὶ θέατρον ἔχων οὐχ ᾧ στρατὸς ὀπλομά-
 325 χος ἐκατέρωθεν συνασπίζει, δόρυ σείων καὶ τόξα τείνων καὶ βέλη πέμπων
 συχὰ, οὐδ' οἷον πολεμικὰ καὶ περιηχοῦσαι σάλπιγγες τὰ παρακλητικὰ συγ-
 κροτοῦσαι τῆς μάχης, ἀλλ' οἷον ἤδεται βλέπων ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός, καὶ
 οἷον ἀγγέλων μὲν ὑμνοῦσι χοροί, θανμάζουσι δὲ δυνάμεων ἀύλων στρατόπεδα·
 καὶ νῦν ἐστὶν ὄρᾶν τὴν κεκρυμμένην ἐκείνην παρὰ τὰξιν τοῦ μαρτυρικοῦ πο-
 330 λέμου τὰ πέριτα περιηχοῦσαν τῆς γῆς, καὶ νικῶντα μὲν τὸν ἀθλητὴν παν-
 ταχῆ, ἡτιώμενον δὲ Μαξιμιανὸν καὶ Λυαῖον καὶ ὄπλων ἐκείνων καὶ παλαι-
 σμάτων τὸ κράτος αἰσχυρόμενον δι' αἰῶνος· οὕτω παντὸς Ἀλεξάνδρου περι-
 φανεστέρος ὁ τοῦ μάρτυρος γέγονε θάνατος· καὶ Ἰωβ μὲν ἐκείνον τὸν πάνυ,

303 ἐπήει B

316 εἰς: εἰ et εἰς in marg. B ἴσως εἰς in marg. A

- οὗ τὴν καρτερίαν ὁ πᾶς αἰὼν ἐκεῖθεν ὑμνεῖ, ἔτεσιν ὁ πολέμιος ἐμάστιζεν
 335 ὄλοις ἑπτὰ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ σταδίῳ· ἤλιπζε γὰρ ὀψὲ τῇ παρατάσει τοῦ χρό-
 νου καὶ τοῖς ποικίλοις τῶν μακρῶν μηχανημάτων βέλεσι τὸν πύργον τῆς γεν-
 ναίας ἐκείνης κατασεῖσειν ψυχῆς· οὐ γὰρ ἀδαῆς ὁ πολέμιος τῶν τοιούτων
 A111 ἦν | παρατάξων, ἵνα ἀπολελογημένον δοκῆ πως αὐτῷ τὸ τῆς προπετείας ὁ-
 μοῦ καὶ τῆς ἥττης αἰσχρὸν ἐκ τοῦ μήπω παραπλησίον ἀγώνων εἰς πείραν
 340 ἐληλυθῆναι, ἀλλ' αὐτὸς τε φύσις αὐπνος αἰεὶ καὶ τὸ στάδιον τῶν τοιούτων
 ἀθλων αὐτῷ πᾶσι τῆς ἐξ ἀρχῆς ἡλίου δρόμοις ἰσομέτρητον εἶχε τοῦδαφος
 καὶ ἦκιστα τελέως παρὰ θύρας ἔβλεπον αἱ τούτου προσδοκίαι, ἀλλ' ἔβροσκέ
 B48v πως αὐτοῦ τὴν γνώμην τὸ ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀμειβόμενον μῆκος τοῦ | τη-
 λικοῦδε χρόνου· ἐπεὶ δὲ τῆς τοῦ μάρτυρος ἐνστάσεως ἐπὶ τὴν πρὸς νίκην χει-
 345 ραγωγοῦσαν ἐλπίδα μὴ ἐν βεβαίῳ κειμένην ὅλος ἐώρα, ἅμα τε ἀπηγορεύκει
 καὶ ἅμα βαπτίζειν τὸν τύραννον ἔπειθε τὸ ξίφος εἰς τὴν ἐκείνου σφαγῆν·
 μανιόδους γὰρ ἐγχειρήσεως ἔκρινεν εἶναι παρὸν ἐν σιωπῶσης ἀφανείας κα-
 λύπτειν τὴν ἦταν νυκτί, τόνδ' ὥσπερ ἀνακαλυπτῆρια τῆς ἰδίας θύειν αἰ-
 σχύνης ἐκόντα.
- 350 10. Δῆλον γε μὴν ἐποίει μάλιστα τοῦτ' αὐτὸς ἐκ τῶν ἐφεξῆς· πα-
 ρενθήκη ἦν αὐτοῦ τῆς κακίας οὐκ ὀρνέοις βρωῦμα καὶ κυσὶ τὸ μαρτυρικὸν
 ἐκεῖνο σῶμα ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐν κατωτάτοις φρέατος πυθμέσι ῥιπτεῖν, ἵνα
 μὴ σαφῆς τῶν ἐκείνου μηχανημάτων ἔλεγχος ἦ τοῖς ὄρωσιν, ὅμοια τῇ τῶν
 νεφῶν ἀκοσμίᾳ δρωῶν καὶ αὐτὸς, ἐπειδὴν ἀνθίστασθαι καὶ ἀντιπαλαμᾶσθαι
 355 πρὸς τὴν πλουσίαν ἐκείνην ἀπορροὴν τοῦ παγκοσμίου πειρῶνται φωτός·
 ἐπεὶ γὰρ τὰ θεῖα τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐκ διαμέτρου κείσθαι πολλάκις συμβαί-
 νει βουλευμάτα καὶ τὰ βέλτιστα διὰ τῶν ἐναντίων ὡς τὰ πολλὰ κατορθοῦται,
 πρὸς τοῦναντίον κἀνταῦθα τοῖς πονηροῖς ἐχώρει τὸ σπούδασμα· ἀκροσφαλὲς
 γὰρ ἢ τῶν ὑπὲρ δύναμιν ἐγχειρήσεις γίνεται νόσημα καὶ τῷ δρωῶντι μᾶλλον
 360 φέρει τὸν ὄλεθρον ἢ καθ' ὧν αὐτὸν ὁ δρωῶν συσκευάζειν ἐπίγεται· ἐκ γὰρ
 ὧν τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ἔρριπται μυχαιτάτων πυθμένων εὐωδίας καὶ μύ-
 ρων ὑπερεκχυθεῖς ποταμὸς πᾶσαν εἰπεῖν περιέκλυσεν οἴκουμένην, βέλτιον ἢ
 A112 κατὰ τὸν πάσαις βίβλοις ὑμνούμενον μέγαν ὠκεανόν· ἐ|κεῖνος μὲν γὰρ ἐν κύ-
 κλω στεφάνου καὶ ζώνης δίκην περίεισιν ἅπασαν γῆν, τὰ δὲ ῥεῖθρα τῶν
 365 ἐνταῦθα μύρων ὡς ἐκ τινος κέντρου ῥυεῖσαι τινες εὐθεῖαι παμπληθεῖς κύ-
 κλω τε καὶ μεταξὺ καὶ κατὰ πόλεις καὶ οἰκίας καὶ κατ' ἔχνος πᾶσιν ἔπεται
 ζητοῦσι καὶ πᾶσαν ἄρδει γῆν καὶ θάλασσαν καὶ νήσους καὶ ἠπείρους καὶ οὐ-
 δεῖς οὐδέπω χρόνος ἀναλῶσαι δεδύνηται, οὐδ' οὐ μὴ τὸν ἅπαντα δυνηθῶ-
 σιν αἰῶνα οὕθ' ὑετοὶ φθινοπωρινοὶ παρασύραι, οὐτ' ἀνθρακες θερινοὶ μα-
 370 ράναι, οὔτε χειμῶνος κρυμοὶ συστειλαί, οὐδ' ἱεροσύλων μηχαναὶ καὶ χεῖ-

335 παρατάσει AB 342 ἦκιστα τελέως — 344 χρόνου: ὥρατον in marg. A
 353 ἐπεὶ γὰρ — 358 τὸ σπούδασμα in marg. γνομικὸν AB

ρες ἐκκενώσαι πολέμιοι. Γραὸς γὰρ ἐκείνης τῆς Σαραφθίας ἦν συμμετρο-
 μένην τὴν τοῦ ἀκενώτου χάριν ἔχειν ἐλαίου τῷ τε οἴκῳ καὶ τῷ χρόνῳ τῆς
 ζωῆς, καὶ Ἡλιοῦ τοῦ μὴ ταῖς εὐλογίαις ἀθανασίαν παντὶ τῷ αἰῶνι συμμε-
 τρουμένην χαρίζεσθαι δυναμένου, Δημητρίου δὲ τὸ μήτε τόπῳ μήτε χρόνῳ
 B49 περιγράφειν τὴν χάριν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀπολαύειν | τῇ πατρίῳ διδόναι
 πόλει καὶ πολιτείᾳ καθάπερ γεωργοῖς τῶν καρπῶν, ἔπειθ' ὡς ἕξ ἐνὸς ἡλίου
 μυρίας ἐκείθεν εἰς πᾶσαν ἐκχεῖν τὰς ἀκτῖνας τὴν γῆν· τοῖς μέντοι τοῦ σωτή-
 ρος ποσὶ τριακοσίων δήπου δηναρίων μύρον ἀκούομεν πόρνην πάλαι προ-
 σενεγκοῦσαν, ἀλλ' οὖν ἐκείνη βάσκανον ὀφθαλμὸν ἐκθήσατο θεατὴν τὸν Ἰ-
 380 οῦδαν καὶ σφόδρα γογγύζουσαν γλῶτταν διαβολικῆς κακίας ὀρμητήριον· ἐν-
 ταῦθα δ' οὔτε δηναρίων ὄνιον τριακοσίων ἔστι τὸ θαῦμα τοῦ μάρτυρος,
 οὔτε μετρητὸν ὅλως οὔτ' ἦν οὔτ' ἔσται ποτέ, ἀλλ' ἔοικε θαλαττίοις πελάγε-
 σιν, ἀντλουμένοις μὲν αἶε, κενοῦσθαι δ' οὐδαμῇ δυναμένοις οὐδέποτε· καὶ
 385 κόμιζονται ψυχαί, καὶ βασιλέων κορυφαὶ μετὰ πολλῆς ὑποκύπτουσαι τῆς αἰ-
 δοῦς ἀνατίθενται, νοσημάτων παντοδαπῶν τοῖς πᾶσιν ὃν καθαρτήριον φάρ-
 μακον, καὶ ὁ γογγύζων διάβολος δεδιὼς τὴν ἐκείθεν αὐτὸν ἀοράτως μαστί-
 A113 ζουσαν δύναμιν, ἔπεισι, τὴν ὀπλιτικὴν | ἀκμὴν τοῦ φθόνου τεθραυσμένος·
 ἔπειτα οὐδὲ ζεύγματος ἐδέξασε ποτε Δημητρίου τοῖς θαύμασιν, οὐδ' ὄρῶν καὶ
 390 σκοπέλων διώρυχος, ἵνα κορυφαῖς μὲν ὄρῶν τὴν θάλατταν, ῥοθίῳ δὲ κύμα-
 τι κρύψας τὴν ἡπειρον ἀταλαίπωρον ἔχη νῦν μὲν τὸν ἡπειρώτην διὰ θαλάτ-
 της δρόμον, νῦν δὲ τὸν θαλάττιον διὰ τῆς ἡπείρου τελεῖν. Ξέροξου γὰρ τοῦτ'
 ἦν καὶ τῆς βαρβαρικῆς ἀπονίας ἐκείνης, ὃς ἐτρούφα μὲν πάλαι κατὰ τῆς φύ-
 σεως, βιαιότερος δ' εἶναι καὶ τῶν στοιχείων ἐφιλονείκει, στρατοῦ μὲν ἐπαγό-
 395 μενος μυριάδας ὅσαι λαβυρινθοῖς ἀριθμητικῶν μεθόδων οὐδαμῇ ποτε σπέν-
 δεσθαι ἴσασι, πάντα δὲ σείων ὅποι πορευόιτο, πάντα δ' ἐκπλήττων ὅποι
 τὰ τῆς φήμης ἀκούοιτο, ἵνα πολλὰ μὲν ὁ μάταιος φρουαττόμενος, ὀλίγα δ'
 ἀνύων, τὸ ὑπερφυῆς τῶν Δημητρίου δείξει θαυμάτων ὅσων ἐστὶ στρατοπέδων
 ὑπέρτερον καὶ ὅσων ὄπλων καὶ δυνάμεων κραταιότερον· ὁ μὲν γὰρ βαρβαρι-
 400 κὸς ἐκείνος ὄγκος τε καὶ κρότος καὶ ἡ πάνυ τρυφῶσα καὶ γῆν συγκυκῶσα
 καὶ θάλατταν ὕβρις ὁμοῦ καὶ βλακεία τῷ ἐκείνου πᾶσα συνετεθνήκει σώ-
 ματι καὶ φροῦδα πάντ' ἐκείνα κατέστη καὶ ἀπέσβεσται καθάπερ φλόξ, ταχὺ
 μὲν ἐπὶ πλεῖστον αἰθέρος ἀρθεῖσα, ταχύτερον δ' αὖ ἀπομακρυνθεῖσα, Δημή-
 τριος δ' ἀπὸ βραχέος τε καὶ βαθυτάτου πυθμένος τῆς γῆς πᾶν περιηχεῖ τὴν
 405 οἰκουμένην αἶε καὶ πάνυ τοι προσηνοῦς καὶ γλυκέος ἐμπίπλησι τοῦ θορύ-
 B49 βου καὶ τῆς βροντῆς τῶν θαυμάτων. Ὡ τίς Ἱερεμίας μοι νῦν παρασταίη, |
 κἀκεῖνα βραχὺ τι μετενεγκῶν ἐπιλέγοι τὰ ὄηματα; «ἀπέλθετε εἰς Κηδὰρ καὶ
 ἴδετε, ἀποστείλατε εἰς νήσους Χετιεῖμ καὶ γνῶτε εἰ γέγονε τοιαῦτα καὶ εἰ οὐκ

ἠλλάξαντο ἔθνη θεοὺς ἑαυτῶν» τῶν Δημητρίου θαυμάτων λαμπρῶς ἠττηθέν-
 410 τα, καὶ εἰ μὲν ἠλλάξαντο, θαῦμα ἐπὶ θαύμασι καὶ τοῦτ' ἂν εἴη, τοῦ μάρτυ-
 ρος ῥᾶστα μεταβάλλειν καὶ φύσεις ἰσχύοντος, αἷς τὸ λιθῶδες τῆς πατρῴου
 A114 διαίτης ἀεὶ συμπέφυκεν· εἰ δὲ μὴ ἠλλάξαντο, οὐκ ἂν | τῶν θαυμάτων εἴη
 τοῦ μάρτυρος ἔγκλημα, ἀλλ' οἷς ἐνεπιλεησμένοις γῆ βεβιωκόσι συνιέναι
 δικαιοσύνην οὐ μάλα ἐνῆν· καὶ λύκων γὰρ καὶ μονιδῶν οὕτ' ἀκοή λόγων τε
 415 καὶ μαθημάτων ἀνθρωπίνων ἐν περινοίᾳ ποτέ, οὕτ' ὀφθαλμὸς ἀνθρωπίνου
 κάλλους γένοιτ' ἂν ἔραστής, αἰτίου γινομένου τοῦ μήτ' ἀλλήλων ἐγγυτάτω
 τὴν τοῦ γένους ἐστᾶναι φύσιν, ἵνα δήποτε καὶ συγγενείας ἕχνος ἀνατέλλη
 τινὸς μεταξὺ καὶ γνωρισμάτων ἐμφυλίων ἀναλάμπη τι γειτόνημα, ἀλλ' ἐκά-
 420 τερον ἐκατέρου σφόδρα ἀπηρητῆσθαι καὶ πάμπαν ὑπερορίους κεκτῆσθαι τὰς
 φύσεις, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα μιᾷ τινι πατρίῳ περιγράφεται πό-
 λει, μᾶλλον μὲν οὐδ' ὄλη πόλει, ἀλλὰ βραχεῖ τινι τῆς πόλεως μέρει, τὰ δὲ
 τῶν θαυμάτων ἔργα τόπου δουλεύειν οὐκ οἶδε περιγραφεῖν, ἀλλὰ πανταχῆ καὶ
 πᾶσι πάρεστιν ὁμοίως οἷς ἂν καὶ ὅπως εἴη βουλομένοις καὶ πόλει καὶ ἀγρῷ
 καὶ δούλῳ καὶ δεσπότη καὶ θαλάσῃ καὶ ἠπειρῷ καὶ οὐκ ἔστι τόπος οὐπερ
 425 οὐκ ἐπίσασεν ἠλιακῶν ἀκτίνων δίκην, οὐδ' ἔστι μικροῦ τῶν εὐσεβούντων οὐ-
 κουν οὐδεὶς, ὃς οὐ πεπείραται τούτων ἢ ἀκούσας ἢ θεασάμενος, θνητοῦ γὰρ
 ἀφειδήσας σώματος, ἀθάνατον εὐλόγηται χάριν, βέλους ὠκύτερον ἀπαντος βάσιμα
 πάντα ποιεῖν δυναμένην· κἄν γὰρ ἐσθῆτος τοῦ μάρτυρος τύχη τις ἔχων τε-
 μάχιον, κἄν δακτύλιον, κἄν σφραγίδος μιᾶς τινος τύπον, κἄν ὁ νίδα μύ-
 430 ρου, κἄν ἐπὶ γλώττης ὀνόματος μνήμην τοῦ Δημητρίου, ῥᾶστα καὶ περιφα-
 νῶς ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσεται καὶ πᾶν θηρίον καταπλήξει καὶ
 πᾶς αἰσθόμενος ποταμὸς ἀναχαιτίσας κομίσει τὸ ρεῖθρον καὶ θάλασσα θρα-
 συνόμενον παύσει τὸ ῥόθιον καὶ πάντα πρὸς τὴν τοῦ μάρτυρος ἀρετὴν ὑπο-
 κύψει καὶ καταιδέσεται· καὶ ὁ μὲν Ἡρόδοτος ὄψεως εἶναι φησὶν ἀπιστοτέ-
 435 ραν τὴν ἀκοήν, ὡς εἶναι καταφανῆ τῶν δυοῖν αἰσθητηρίων μηδέτερον ἀπο-
 φαίνειν πιστόν, ἀλλ' εἶναι μὲν ἀσθενὲς πρὸς πίστιν ἐκάτερον φάσκειν, μᾶλ-
 B50 λον δὲ θατέρου θάτερον καὶ ὑγιὲς οὐδὲν ἀπηρητισμένον· ἐπὶ δὲ τῶν | τοῦ
 A115 Δημητρίου θαυμάτων καὶ ὄψεως | ἀκοὴ πιστοτέρα καὶ ἀκοῆς ὄψις καὶ ἄμφω
 ἀλλήλοις ὁμόλογα· ὥσπερ γὰρ πάσης μὲν διηγήσεως ἀνθρωπίνης ὑπηρετίς
 440 τις ἐστὶν ἀκοή, ὅτε δ' οὐρανοὶ καὶ στοιχεῖα καὶ ὅσος ἐν οὐρανῷ τοῦ κάλλους
 ὁ πλοῦτος τὴν τοῦ θεοῦ διηγουμένα δόξιν διατελοῦσι, τότε λέληθε, κατὰ τὸ
 ἀντίστροφον, ἀκροατῆς ἢ ὄψις καθισταμένη τοῦ θαύματος καὶ τὸν τῆς ἀκοῆς
 ἐπιλαμβάνουσά τε καὶ πληροῦσα τόπον, οὕτω κἄνταῦθα δηπουθὲν ἐστὶν ὀ-
 445 ρᾶν· ὅπου γὰρ ἂν ὄντες διατελῶσιν ὅσοι πεπείρανται τῶν τοῦ μάρτυρος ἀγα-
 θῶν, πᾶσα μὲν ἐκεῖθεν ἀμφισβήτησις ἔρριπται καὶ ἄμφω τὰ αἰσθητήρια γί-
 νεται πᾶσι πιστά, μαρτυρούσης ἐκατέρας ἐκάτερα κατὰ ταυτὸν τῆς ἐκατέρων

- 485 λους διδόναι, οἷς τε κατόπιν ἡμᾶς κεκληκέναι τῆς ὥρας ὅπως ποτὲ γέγονε
καὶ οἷς κατόπιν ἔληλυθόσιν οὐ προσεγέγονε τυχεῖν ἡμῖν τοῦ σκοποῦ· αὐτὸ
γὰρ ἔφ' ἑαυτοῦ ἀπολογία ἐυπρόσωπον καὶ αὐτοφυᾶ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἔχει
μέγεθος μεῖζον ἢ κατὰ λόγου δύναμιν ἅπασιν ὄν, οἷς τε προλαβεῖν καὶ οἷς
A117 κατόπιν ἔληλυθέναι συνέβη· ὅσον γὰρ ἡ ὑπόθεσις ἔχει τὸ | ὑπερβάλλον, το-
490 σοῦτο καὶ τοῖς ἐκπίπτουσι, τὸ ἀνεγκλήτοις εἶναι δίδωσιν, ἐπεὶ καὶ ἀδοξίαν
ἀποτυγχάνοντες τῶν μεγίστων κληροῦνται, οὐκ ὦν ἡ προθυμία μετὰ γνώ-
μης εὐσχήμονος τὸ εὐλογον τῆς εὐνοίας ἔχει προπορευόμενον, ἀλλ' ὅσοις τὸ
θράσος ἐπισκοποῦν μικρῶ λογισμῶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων σταθμάσθαι
τε καὶ τὰς τοῦ κατορθοῦν ἐλπίδας ὡς ἐν βεβαίῳ κειμένας ἔπεισι λογίζεσθαι·
495 τὸ μὲν γὰρ ἐπ' εὐνοίας μετὰ τοῦ μετρίου φερόμενον, εἰ μὴ τῶν ἐλπισθέντων
ἐπιτυχὲς γένοιτο, οὐκ ἂν αἰτίαν δικαίαν φέροιτο πρὸς οὐδενός· οὐκ οὖν ὅς τις
παιδιᾶς ἀντιποιεῖται καὶ ὀπωσοῦν, οὐ γὰρ αὐτοῦ τὸ ἁμαρτηθέν, ἀλλὰ τοῦ τῆς
ὑποθέσεως ἀνεφίκτου λογίζοιτ' ἂν εἰκότως· οἷς δ' ἠνίοχον μάλα θρασὺν
προστησαμένους τῆς γλώττης, ὅλην ἀπολωλέναι τὴν διφρηλασίαν κρημοῖς
B51 καὶ ῥαχίαις ἰ προσρηγνυμένους σαφῶς διακινδυνεύεται, ὅστις οὐ μέμφεται,
οὐκ ἂν ἔγωγε μέμφεσθαι ἀποσχοίμην· οὐ γὰρ ἐναντίωμα τύχης αὐτοῖς προσ-
γεγονέναι δοκεῖ, ἀλλὰ μοχθηρᾶς διανοίας γνώρισμα τὸ πραχθέν.

12. Ὅθεν τῷ ἔξ εὐνοίας ἡμῶν ἑκατέρων ὁ μάρτυς προθύμῳ προσεση-
κώς, ἴλεως εἶη τῷ ἀνεφίκτῳ καὶ μήποτε διαλίποι προστάτης ὢν ἀκάματος τῆς
505 τε πατρίου πόλεως καὶ πολιτείας καὶ ὅσαι τῶν ἄλλως θερμότερον αὐτοῦ τὴν
ἐπικουρίαν ἐπιβοῶνται καὶ πρὸς γε παντὶ τοῖς ἐκ θεοῦ βασιλεῦσιν ἡμῶν εἶη
ταμίας παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πρόμαχος ἄμαχος ἐν ἅπαντι καλοῦντι χρόνῳ τε
καὶ βίῳ, εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα,
τιμὴ καὶ προσκύνησις.

Συμεῶν μοναχοῦ καὶ φιλοσόφου, Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανένδοξον τοῦ Χριστοῦ μεγαλομάρτυρα Δημήτριον.

1. Δημήτριος ἡμᾶς ὁ μέγας ἐν ἀθληταῖς συνεκάλεσε σήμερον, φιλο-
 5 μάρτυρες, ὁ γνήσιος ἡμῶν πολιοῦχος καὶ προστάτης θερμότατος, τοὺς ἑαυ-
 τοῦ προθεῖς ἡμῖν εἰς ἐστίασιν ἄθλους. Ὅτι μὲν οὖν περιφανῆς ἀμφοῖν ὁ
 ἀνὴρ καὶ τῶν ἄλλων ὑπερανεστηκῶς ἀπάντων, γένει τε καὶ εὐκληρίᾳ φύ-
 σεως, συνέσει τε τῶν θείων καὶ εὐκλείᾳ τῶν ἀνθρωπίνων, ἐκ πολλῶν δῆλον
 τῶν τὰ ἐκείνου διασαφούντων, ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἄθλοις ἀκαταγώνιστος καὶ
 10 τοῖς λόγοις ἀπρόσιτος μαρτυρεῖ τὰ ὁρώμενα. Τίς γὰρ τιμὴ τοσαύτη καὶ
 τηλικαύτη, πάνδημοί τε χοροστασίαι καὶ ἕσματα χαριέστατα καὶ βασιλεῦ-
 71_r σιν αὐτοῖς, μὴ ὅτι γε τοῖς ἄλλοις, ἀπονενέμηνται ποτε; καὶ εἰ τὰ παρ' ἡ-
 μῶν ἐνταῦθα τελούμενα διὰ τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ πόνους | αὐτοῦ καὶ ἄθλους
 οὔτω μέγαν αὐτὸν καὶ λαμπρὸν ἀποδείκνυσι, πηλίκον αὐτὸν ἢ ἐκεῖθεν μα-
 15 καριότης ἐναποδείξει; Κατὰ παντὸς οὖν λόγου φέρων τὰ νικητήρια, θαν-
 μαστὸν οὐδὲν εἰ καὶ τῶν ἡμετέρων ἐπαίνων κατακρατήσῃ. Θαυμασιώτε-
 ρος γὰρ ἐντεῦθεν μᾶλλον ἀναφανήσεται τῷ κρείττονι τῆς αὐτοῦ δόξης
 ἠττωμένων ἀπάντων καὶ τῷ κατόπιν πάντας ἀπολιμπάνειν ἐπὶ πλέον μεγα-
 λυνθήσεται.

2. Ἄρ' οὖν τοσαύτης ὑποθέσεως ἀμελήσομεν τοῦ καιροῦ βράδιον ἀπην-
 20 τηκότες καὶ τὸ μὴ δευτέρους τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπαινετῶν φανῆναι τοῦ μάρ-
 τυρος; ἐπὶ τοσοῦτον ὀκνήσομεν, ὡς μὴ τῷ δοκεῖν ἐκεῖνον ἐγκωμιάσαι, πλέον
 ἑαυτοὺς τιμῆσαι καὶ τὴν γλῶτταν καθαγιαῖσαι; οὐμενον. Καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ
 τῆς ἀξίας ἐκείνου τοὺς λόγους μὴ ἐφικέσθαι καὶ τῆς πάντοθεν ἠττάσθαι με-
 25 γαλειότητος φιλότιμον ἄγαν τοῖς ἐπαινοῦσι καὶ ἀξίεραστον. Τοσοῦτον κλέος
 ἢ τοῦ μάρτυρος εὐφημία.

3. Τὰ πάντα τοίνυν περιφανέστατον καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτὸν εὐκλεέ-
 71_v στατον ἕξ αὐτῶν ὑπογεγραφότος προοιμίων τοῦ λόγου, πόθεν ἐπιχειρήσο-
 μεν αὐτῷ τὸν ἴστον ἐξυφαίνειν τῶν | ἐγκωμίων; ὅθεν γὰρ ἂν ἐθελήσωμεν,
 30 πολλῶν εὐπορήσομεν καὶ μεγάλων καὶ οὐδενὶ τοῦ κράτους ἢ τῶν πρωτείων
 ἐκεῖνον τῶν ἄλλων ἐν πᾶσι παραχωρήσομεν, ἕως ἂν οὐδεὶς πείθῃ με λόγος

Codex Atheniensis 2118, 70_v · 79_r

17 τῷ: τὸ 21 τῷ: τὸ

ὅτι μὴ τοῖς ἀλλήλων ἐπαίνοις οἱ μάρτυρες ὡς οἰκείοις ἐγκαλλωπίζονται. Γένος μὲν οὖν ἐκείνου λέγειν ὅποιον ἂν ἐξῆ τὸν ὄντιναοῦν καὶ συγγένειαν καὶ πατρίδα στρατεύμα τε καὶ ἐπιτήδευμα καὶ ὄλβον καὶ κληρουχίαν, ἅπερ ἐν ἑκατέραις βιοταῖς δι' εὐσέβειαν κατηνυμώρησεν, μακρὸν ἂν ἦ καὶ ἐργῶδες
35 καὶ ἱστορίας ἔργον, οὐκ εὐφημίας· πλὴν ὅσον εἰπεῖν προσῆκεν, εὐγενῆς ὡς ἄλλος Ἰὼβ ὑπῆρχε καὶ τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν ἢ δυσμῶν μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον, οὐ βασιλεὺς μὲν ὡς ἐκεῖνος, τῶν ἐγγύς δὲ βασιλέων ἀνθύπατος ὢν πάλαι καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς.

4. Πατρις δ' ἦν αὐτῷ Θεσσαλονίκη, τὸ δι' αὐτὸν ἐκείνον εὐκλεῆς ἡμῶν
40 ἔδαφος, οὐχ ἦιτον εὐδόκιμος οὕσα πόλεων τῶν λοιπῶν, εἰ μὴ καὶ πασῶν ἐν πᾶσι κρατοῦσα τῶν δι' ὅσα πόλις ἐγκωμιάζεται, πολλῶν δὲ πλέον τῷ πολιοῦχον ἔχειν τὸν μάρτυρα. Στρατεία δὲ καὶ τᾶλλα, δι' ὧν ἡ κάτω διαγινώσκειται περιφάνεια, λαμπρὰ | μὲν προσῆν αὐτῷ καὶ μεγάλα, μικρὰ δὲ πρὸς
72 τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ τὸν ἐκεῖθεν ὄλβον καὶ τὴν διαιωνίζουσαν εὐκλειαν κατεφαίνετο. Μόνος γὰρ ἀντὶ πάντων ὁ Χριστὸς ἦν αὐτῷ καὶ στεργόμενος καὶ σεβόμενος καὶ τοῖς δημοφύλοις ὀρθῶς καὶ τρανῶς κηρυττόμενος.

5. Ὄθεν τὸ μὲν νυκτερινὸν σκότος ὡς αἰεὶ καὶ τότε διέκοπτεν ἥλιος, τὸν δὲ τῆς ἀσεβείας καὶ εἰδωλομανίας ζόφον ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ δεισιδαίμονος ἐρευγόμενον Μαξιμιανοῦ καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀντικρατοῦντος,
50 Δημήτριος ταῖς ἀστραπαῖς τῆς κατὰ Χριστὸν διδασκαλίας διέλυε, σοφῶς δὲ ἅμα καὶ συνετῶς βουλευόμενος, βασιλέα βασιλέως ἀντήλλαττε, τοῦ προσκαίρου καὶ δυσσεβοῦς τὸν ἀληθῆ καὶ αἰώνιον, καὶ ἀπόστολος ἐξ ὑπάτου καὶ ἀνθ' ἰλλουστρίου μυστολέκτης ἐγίνετο. Κρεῖσσον γὰρ ἦδει καὶ ἐξελέγετο παρραριπεῖσθαι ἐν τοῖς θείοις σκηνώμασι μᾶλλον ἢ αὐτὰς πατεῖν ἁμαρτωλῶν ἀνάκτων καὶ ἀποπνεόντων δυσσέβειαν.

6. Εἶχε τοίνυν αὐτὸν ἡ μεγαλόπολις αὕτη καθὼς ἄρτι λαμπρὸν καὶ τότε καὶ φαιδρότατον ἑωσφόρον, τοῦ θείου καὶ νοητοῦ ἡλίου ταῖς τῆς εὐσεβείας μαρμαρυγαῖς προανίσχοντα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς σελασφόρον οὐδὲν |
72 ἦιτον τῆ ἔξωθεν ἐπανθούση τῷ σώματι καλλονῆ τηλαυγέστατα πᾶσι προλάμποντα.
60

7. Καὶ δὴ καθάπερ νέφος τετριγὸς καὶ δλέθριον τὴν Ἰλλυριῶν Μαξιμιανὸς ἐπιτρέχει, τὸ γένος ὁμοῦ καὶ τὸν τρόπον Ἐρικούλιος ὄχυρός γὰρ ἦν τὴν ἀσέβειαν ἐπίσης καὶ τὴν ἀπήνεια, βρενθυόμενος μὲν καὶ ἄλλως τῆ τυραννίδι, γαυριώμενος δὲ καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ τῶν Σαυροματῶν καὶ
65 Γότθων ἐλικρατείαις. Εἰσελεύει τοιγαροῦν πρώτως εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ κακῶς μετεωριζόμενος διατρίβει, κρατύνων ἅμα καὶ κατωχυρῶν τὴν ἀσέβειαν.

8. Ἐπεὶ δὲ περιεχύθη τῆ Ἑσπερίων οἶά τις ὀμίχλη καὶ ἀγρία θύελλα καὶ σκότος αἰγύπτιον, τίς τὰ τηνικαῦτα δεινὰ καὶ τὸν κατὰ χριστιανῶν
70 ἱκανῶς ἐκτραγυδήσειε πόλεμον; βραχὺς ὁ λόγος καὶ ὁ χρόνος οὐ διαρκής·

οἱ μὲν παρρησιαζόμενοι τὴν εὐσέβειαν καὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας αὐτομολοῦν-
 τες ποικίλαις καὶ δειναῖς ἀνηλίσκοντο τιμωρίαις, οἱ δὲ μικρὸν ἔτι δι' ἀσθέ-
 νειαν φύσεως τὴν ἄθλησιν εὐλαβούμενοι σπηλαίοις καὶ ὄρεσι καὶ ταῖς ὁπαῖς
 73r τῆς γῆς κατεκρύπτοντο. Τότε δὴ καὶ ὁ φωταυγῆς λυχνίτης τῆς εὐσεβείας
 Δημήτριος οὐκ ἔξω που καὶ μακρὰν τῆς ἐνεγκ|καμένης, ἀλλ' ἐν αὐτῇ μέση
 κρυπτόμενος, ὡς οὐκ ἂν τις οἰηθείη τὴν μαρτυρίαν ἀναδύμενος ἢ πρὸς
 τὴν ἄθλησιν ἐνδοιάζων καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἀπαγορευῶν (πῶς γὰρ ἂν, ὁ
 πολλοὺς μάρτυρας ταῖς σοφαῖς αὐτοῦ προτροπαῖς ἐργασάμενος), ἀλλ' ὡς ἂν
 80 πλείους τῷ Χριστῷ τῆς διδασκαλίας προσάξῃ διανοούμενος τοῖς προσιοῦσι
 πλουσίως τὸν θεῖον φωτισμὸν ἐπωχέτευεν. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἦν εἰς ἅπαν τὸν
 λύχνον ὑπὸ τὸν μόδιον κρύπτεσθαι· πανταχόσε γὰρ οἱ τῇ τῶν εἰδώλων μα-
 νίᾳ προστετηκότες καὶ τοῖς δυσσεβῶς κρατοῦσι καθυπουργοῦντες ὡμῶς καὶ
 ἀνηλεῶς περιτρέχοντες τὰ χριστιανῶν πλήθη προσανηρεύων, ἐφηρόμενοι
 τῶν μαρτύρων τοῖς αἵμασι καὶ οἰοῦναι κορηννύμενοι κἄν τούτῳ τῶν παρ' αὐ-
 85 τοῖς λατρευομένων δαιμόνων τὸ αἰμοχαρὲς ἐκμιμούμενοι.

9. Καὶ τί δεῖ τὸν λόγον ὑπερακμάζειν; Ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν πανένδο-
 ξον Δημήτριον φθάνουσιν ὡς ἄγριοι θήρες ἐπιδραμόντες ἐν αἷς ὑπογείοις
 στοαῖς διελάνθανε καὶ λίαν ἡσθέντες, ὡς μεγίστης θήρας ἐπιτυχόντες καὶ
 τῷ Μαξιμιανῷ μείζονα χάριν κατατιθέντες, εἶλκον ἄγοντες ὡς ὑπεύθυνον
 73v τὸν ἀνεύθυνον. |

10. Ἄλλ' οὗτοι μὲν συσχόντες τὸν ἅγιον πρὸς τὸν ἐναγῆ κατήπειγον
 ἄσμενοι, ὁ δὲ δυσσεβῆς ἐκεῖνος Μαξιμιανὸς τῇ εὐνοίᾳ τῶν κάτω παιζόμε-
 νος καὶ παιδιὰν τὴν πᾶσαν αὐτοῦ ζωὴν ἐργασάμενος, πρὸς τὸ κατὰ τὴν πό-
 λιν ἠπείγετο στάδιον, θέας μὲν ἔνεκεν τῶν πεντάθλων, ἃ τῶν ἄλλων ἴσα-
 95 σιν οἱ θεατρικοὶ μάλιστα καὶ ἃ μὴδ' ὄφελον ὀνομάζεσθαι μὴ ὅ,τι γινώσκε-
 σθαι, τὸ δ' ἀληθέστερον αἵματεκχυσίαις ἠδόμενος καὶ φόνοις ἀνθρώπων ἐπι-
 τεροπόμενος. Λυαίῳ γὰρ τινι πάνυ προσέκειτο, τοῦ τῶν Οὐρανῶν ἔθνος
 ὑπάρχοντι, μεγέθει τε καὶ ἰσχυρῷ σώματος τῶν ἄλλων πάντων ὑπερισχύοντι
 καὶ διὰ τινων σανίδων μαγγανικῶν ἐμπειρικῶς διατρέχοντι, ὅς πολλοῖς ἀγω-
 100 νιστικῶς συμπλεκόμενος πολλοὺς τῷ θανάτῳ διὰ τῆς τοιαύτης μάχης πα-
 ρέπεμψεν. Ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οὖν αὐτοῦ πορευομένου καὶ ὄλον τοῖς θεα-
 τρικοῖς παρεσκευασμένου, συνάντημα γίνεται προσαχθεὶς ὁ μέγας Δημήτριος.

11. Ἄλλ' ἐναγώνιος ἡμῖν νῦν ὁ λόγος γίνεται πρὸς αὐτὸ τὸ κεφα-
 A61r λαιον καταστάς τῶν ἀγώνων | τοῦ στεφανίτου. Πῶς γὰρ ἂν ἀξίως διηγη-
 105 σαίμην ἢ τὴν τοῦ τυράννου θρασύτητα ἢ τὴν τοῦ ἀγίου στερορότητα; ὁ μὲν
 ἐπωχεῖτο μέγα φουσῶν καὶ ἐξοιδεῖτο τὸν φαραωνίτην ἐκεῖνον τρόπον, ὡς ἄλλος
 Αἰγύπτιος, λαλῶν βλασφημίαν εἰς τὸ τῆς θεότητος ὕψος καὶ τὴν δύσφημον
 γλῶσσαν ἀκοντίζων κατὰ τοῦ κτίσαντος καὶ οἱ προπορευόμενοι καὶ ἐφεπό-

μενοι τὴν ἰλὺν τοῦ θράσους ἐπαίξοντες καὶ τὴν φλόγα τῆς ἀλαζονίας ἐξαί-
 110 ροντες. Ὁ δὲ προσήγετο κάτω νεύων, οἷος ὁ ἔμὸς Ἰησοῦς πρὸς Ἡρώδη
 πάλαι τε καὶ Πιλάτον βδελυσσόμενος καὶ ταῖς τῶν ἀσεβῶν ὕψει τοῖς μαρ-
 τυρικοῖς ἐκείνοις ὄμμασιν ἀτενίζειν. Καὶ ὁ μὲν καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν
 δορυφόρων τὰς ἀθέους ἐκείνας καὶ ἀσεβεῖς ἐρωτήσεις προέτεινεν, εἰ χριστια-
 115 νὸς εἶη καὶ εἰ τὸ εἶναι προσθείη καὶ εἰ μὴ μεταβληθείη τὸν τρόπον· ὁ
 δὲ χαρίεσσαν καὶ φαιδρὰν καὶ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ψυχὴν ἐνδεικνύμενος λαμ-
 πρᾶ τῇ φωνῇ καὶ συνετωτάτη τὰς τοῦ δυσσεβοῦς ἀκοὰς κατεβρόντησε.
 74. «Καὶ οὐκ ἐβούλου γέ συ» φησὶν «ὦ σοφὲ τὰ μάταια | καὶ ἰσχυρὲ τὴν ἀσε-
 βειαν, χριστιανὸν εἶναι με καὶ λέγεσθαι καὶ τῷ κτίστη λατρεύειν ἥπερ τῇ
 κτίσει, συνανοηταίνειν δέ σοι μᾶλλον καὶ τὴν ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον σέ-
 120 βειν ὕλην καὶ τὰ δι' ἔμὲ γεγονότα ὑπὲρ ἔμὲ τίθεσθαι, μὴ ὅτι γε θεοῦ τοῦ
 τὸ πᾶν ἐξ οὐκ ὄντων παραγαγόντος καὶ θεοπρεπῶς ὑποστήσαντος. Ἄλλὰ
 γὰρ οὐχ οὕτω ἐγὼ λημῶν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμόν, καὶ ὡς σὺ πρὸς τὸ
 θεῖον φῶς μυωπάζων ἢ ἀντωπεῖν τῇ ἀληθείᾳ πειρώμενος, ὥστε δαίμονας
 ἀποστάτας καὶ ψυχοφθόρους διὰ ξοάνων καὶ ἀγαμάτων ἐξευμενίζειν καὶ
 125 σπονδαῖς καὶ κνίσαις τὴν κτίσιν ἐπίπροσθεν τοῦ κτίσαντος ἄγεσθαι δογμα-
 τίζειν. Εἶθε γὰρ καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης πλάνης ἀνθυπενόστεις καὶ μὴ πολ-
 λοὺς ἄλλους σοι κοινωνοὺς τῆς ἀπωλείας περιενόστεις. Πάντων οὖν ἀπει-
 πῶν, ᾧ μόνῳ δύνασαι μάχεσθαι, τῷ σώματι, πολέμει, καὶ τοῦτο παντοίας
 αἰκίαις καὶ πάσαις βάλλε, τίτρωσκε, θανάτου. Πάλιν γὰρ ἀφθαρτον αὐτὸ
 130 κατὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολήψομαι καὶ δι' ὃν νῦν πάσχω Χριστὸν προσκαί-
 ρως, αἰωνίως σὺν αὐτῷ δοξασθήσομαι. Κατὰ γὰρ ψυχῆς νοεραῖς οὔτε σὺ
 75. οὔτε τις ἀνθρώπων, πλὴν μόνον θεοῦ, τῆς τοῦ κολάζειν ἐξουσίας | καθέ-
 στηκε κύριος».

12. Πρὸς οὖν τὴν τοιαύτην παρρησίαν καὶ τοσαύτην τοῦ αἰοδίου
 135 γεννάδος μετ' ἐκπλήξεως καὶ θάμβους ἀπειρηκῶς ὁ ἀνόσιος, ἔτι δὲ καὶ πρὸς
 τὸ στάδιον ἐπισπεύδων τῶν τε ἄλλων ἔνεκεν θεαμάτων καὶ τῆς Λυαίου
 πλέον μονομαχίας, αὐτοῦ που τὸν ἅγιον, ἐν ταῖς σύνεγγυς τοῦ σταδίου
 δημοσίου τινὸς λουτροῦ στοαῖς, ἐν τῷ τέως φρουρεῖσθαι προσέταξε. Καὶ οὐ-
 140 τω τὰ ψυχοφθόρα βέλη τῶν τοῦ δυσσεβοῦς λόγων, οὐδὲν γὰρ ἄλλο τοῖς
 βλασφήμους ἐκείνου λόγους ὀνομάζειν προσήκε, τῷ στερεῷ τῶν ἰδίων ἐπῶν
 ὁ μάρτυς συντρίψας, τὸν πρῶτον καὶ κατὰ Χριστὸν ἄθλον νενίκηκε καὶ τοῦ
 πολλῶν τῇ τυραννίδι κατακρατοῦντος ῥωμαλέως κεκράτηκε.

13. Καὶ δὴ τὸν μὲν ἀθλητὴν ἢ φρουρὰ διεδέχετο καὶ σπορπίος ἀντὶ
 Μαξιμιανοῦ πρὸς πληγὴν τοῦ μάρτυρος παρετάττετο· πέφνκε γὰρ πὼς ὁ τῶν
 145 ἁγίων ἐχθρὸς διὰ πάντων αὐτοῖς ἐφάλλεσθαι καὶ πανταχόθεν ἠτιώμενος
 καταισχύνεσθαι· τῇ γὰρ μαρτυρικῇ χειρὶ τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ χρησαμένη
 νεκρὸς παραυτίκα καὶ ἀνεγόρητος ὁ σκορπίος πεφώραται.

14. Μαξιμιανὸς δὲ ἐπὶ τοῦ σταδίου προκαθησθεις ὁμοῦ τοῖς αὐτῷ

75. συνεδρεύουσι πρὸς τὴν τοῦ Λυαίου μονομαχίαν διὰ | τῶν κηρύκων τοὺς
 150 βουλομένους ἔξεκαλεῖτο· καὶ πάντων τῶν ἄλλων τὴν τοῦ Λυαίου θόμην καὶ
 τὸ γενναῖον κατεπτηχότων ἀνάστημα, Νέστωρ τις, κομιδῇ νεανίας, χριστιανὸς
 καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τοῦ Πυλίου Νέστορος ἐν τε φρο-
 νήσει καὶ θάρσει κατὰ πολὺ κραταιότερος, φρουρομένῳ προστρέχει τῷ
 μάρτυρι καὶ τὴν βουλὴν ἐξαγγέλλει καὶ δι' εὐχῆς αὐτὸν ἔξαιτεῖ συνεπαμύνα
 155 τῇ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον μάχη καὶ τὸ τοῦ Λυαίου θράσος ἀμύνασθαι.

15. Θᾶπτον οὖν ὁ μάρτυς τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει καὶ τῇ τοῦ
 σταυροῦ καθοπλίσει τὴν τε κατὰ Λυαίου νίκην καὶ τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρ-
 τυρίαν τῷ Νέστορι προουμισιάμενος τεθωρακισμένον παρέπεμψε πρὸς τὸ
 στάδιον.

160 16. Ἐμφανίζεται τοίνυν θαρσαλέως ὁ Νέστωρ τῷ βασιλεῖ, τὸν σκοπὸν
 παρίστησι τῆς ἐμφανείας, οἰκτιρίζεται παρὰ πάντων τῆς εὐτολμίας μόνης ἐνε-
 κεν, παρὰ Μαξιμιανῷ καὶ τοῖς συνοῦσι θαυμάζεται, χρήματα λαμβάνειν
 ἀκοντίζεται καὶ μὴ δι' αὐτὰ παρὰ Λυαίου τοῦ ζῆν κακῶς ἀπαλλάττεσθαι.
 Καταγελᾷ πάντων ὁ Νέστωρ καὶ καταπτύει· καταβαλεῖν μόνον τὸ θράσος
 165 Λυαίου σπεῖδειν δηλοποιεῖ· συμπλέκεται, δίδωσι τῷ Λυαίῳ καιρίαν, ἀναι-
 76r ρεῖ τὸν ἀλλόφυλον, καὶ τέλος χριστιανὸς εἶναι διαγνωσθεὶς τὴν ἐπὶ θάνα-
 τον ὄχρετο, διπλὴν νίκην νικήσας καὶ διπλῶν ἐπιτυχῶν τῶν ἐπάθλων.

17. Σκότους ἐντεῦθεν καὶ δίνης τὴν καρδίαν Μαξιμιανὸς ἀναπέπλη-
 σται καὶ τίνι παρηγορεῖσθαι τὴν ἐπὶ Λυαίῳ συμφορὰν οὐδόλως ἐφηύρισκε·
 170 σφοδρότερος κατὰ τῶν χριστιανῶν ἢ πρότερον δείκνυται καὶ τούτους ἄρδη
 ἔξάραι τῆς γῆς ἀπηνέστατον ὄρον ἐκτίθεται.

18. Καὶ δῆτα περὶ τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου παρὰ τῶν
 τοῖς ἀδῆλοις τοῦ φθόνου γνάθοις κατεσθιωμένων ἀναμνησθεῖς, ὡς κακὸν
 οἰωνὸν αὐτῷ χρηματίσαντα, τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ κατ' αὐτὸν γενομένους
 175 τὸν τόπον, καθ' ὃν ὁ ἅγιος ἐφρουρεῖτο, ταῖς πάντων λόγχαις καὶ ῥομφαί-
 αις κατασφάξει καὶ ἀνελεῖν αὐτὸν ἐγκελεύεται. Ἦν οὖν ἰδεῖν τινα θροῦν
 καὶ ἄτακτον συνδρομὴν τηνικάδε πάντων ἀμιλλωμένων, ποῖος πρῶτος τὸ
 ξίφος ὠθήσας κατὰ τοῦ μάρτυρος τὴν πρώτην Μαξιμιανῷ χάριν καταθεῖ-
 ται. Μιᾷ γὰρ ῥοπῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ σώματος τὰ διάφορα ξίφη
 180 φερόμενα μακρὰς καὶ βιαίους ἐνεποῖει τῷ ἀθλητῇ τὰς ὀδύνας.

19. Ἄλλ' ὅμως τὰς Βριάρεω χεῖρας ἐκείνας καὶ δυσσεβεῖς | καὶ τὴν
 ψυχοφθόρον χάρυβδιν ἢ ἄμπωτιν τῆς εἰδωμανίας ὑπεκδραμῶν, εὐχαρι-
 στηρίους ὕμνοις πρὸς τὸν οὐράνιον ὄρμον ἐλλιμενίζεται καὶ τῷ Χριστῷ,
 δι' ὃν προθύμως ἐσφαγιάσται, γεγανωμένος τοῖς ἰδρωσὶ παρίσταται, σὺν
 185 ἀποστόλοις καὶ προφήταις καὶ μάρτυσι καὶ πᾶσι τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις τὴν
 ἀπρόσιτον καὶ θείαν ἀπειληφῶς κληρουχίαν. Καὶ νῦν ἐστι μετὰ πάντων ἁ-
 γίων ἐν οὐρανοῖς, ὃν καθ' ἕκαστον τὰ κάλλιστα συλλεξάμενος ἐν εἶδος ἀρε-
 τῆς ἀπκριβώσατο κάλλιστον. Τοῦ μὲν γὰρ τὸ σοφὸν ἐμιμήσατο, τοῦ δὲ τὸ

γενναῖον, ἄλλου τὸ ἐπεικέες, ἑτέρου τὸ τληπαθέστατον καὶ οὕτω καθ' ἓν ἕκαστον, ὡς οὐδὲ εἷς πάντα, καὶ οὕτω πάντα τούτῳ συνήλθεν εἰς τὸ ἀκρότατον ὡς οὐδὲν ἄλλῳ τινὶ τῶν καθ' ἕκαστον. Τῷ γοῦν πάντων ἐφικέσθαι κατ' ἄκρον τῶν πάντων ἀσυγκρίτως ἐκράτησεν.

20. Εἰ δὲ δεῖ καὶ βεβαίωσιν προσθεῖναι τῷ λόγῳ, ὁράνιδες αἵματος ὀλίγαι μύρον δένανον βλύζουσι καὶ τὸ θαῦμα πάντα νοῦν ἀνθρώπινον ὑπερβέβηκεν. Ἴσως γὰρ ὁ αἰγύπτιος Νεῖλος ἢ ὠκεανὸς ὁ βαθύρροος, εἰ μέχρι τῆς δεῦρο παρὰ τοσοῦτων καὶ καθ' ἑκάστην ἠντλοῦντο, μικροῖς ὄροις περιεγράφοντο ἄν.

77r 21. Περὶ γὰρ τῶν δσημέραι γενομένων | θαυμάτων πειρωμένῳ τινὶ διεξέρχεσθαι ἴσον ἔμοι δοκεῖ καὶ οὐρανίους ἀστέρας ἢ τὴν παράλιον ψάμμον ἢ σταγόνας ὑετοῦ καὶ τὰ Δημητρίου τεράστια ἐξαριθμεῖν τινα οἶεσθαι. 200 Τίς γὰρ μέχρι καὶ τήμερον, ἐξ ὅτου διὰ Χριστὸν ὑπερήθλησεν, ἀνιστορεῖν τὸν ἑσμὸν τῶν ἐκείνου θαυμάτων δυνήσεται, τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν πολίχνην, τῶν ἐν πλείστοις καὶ διαφόροις τοῦ κόσμου τοῖς μέρεσι, τῶν κοινῇ τελουμένων κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅσα τοὺς πολεμίους ἐκτρέποντα, 205 προπολεμοῦντος τῶν πιστῶν καὶ προκινδυνεύοντος, ὅσα λιμοὺς καὶ λοιμοὺς καὶ ποικίλας διαλύοντα νόσους κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τρόπους, συμπαθῶς τῶν αἰτούντων ταῖς αἰτήσεσιν ἐπινεύοντος, ὅσα κατ' ἤπειρον, ὅσα κατὰ θάλασσαν καὶ ὅσα κοινῇ καὶ ὅσα ἰδίᾳ τοῖς δεομένοις ἐτοιμότατα παρισταμένον καὶ προασπίζοντος; Οὐδὲ γὰρ εἰ δέκα μοι γλώσσαι, κατὰ τὴν 210 ποιήσιν, τόσα δ' ὑπῆρχε στόματα, προσθεῖν δ' ἂν ἔγωγε καὶ χεῖρες τοσαῦται, οὐδ' οὕτω καὶ λέγων καὶ γράφων τῶν τοῦ τερατουργοῦ Δημητρίου κατ' ἀκρίβειαν ἐφικόμην ἂν θαυματουργιῶν.

22. Πλήν ἐκεῖνο λέγειν ἄμεινον, ὅτι *θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει Κύριος* | καὶ τοῖς ἀγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσε πάντα 77v 215 τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς. Ὡ τῆς καλῆς ἐκείνου ἐμπορίας καὶ πραγματείας, ὧ τῆς ἀθλήσεως, ὧ τῆς συνέσεως· αἵματος ὀλίγου τοὺς οὐρανοὺς ἀντηλλάξατο, προσκαίρων πόνων, τὴν ἀπέραντον εὐφροσύνην, ζωῆς βραχυτάτης, τὴν μακροαίωνα καὶ ἀτελεύτητον βιοτήν.

23. Τοιγαροῦν Δημήτριον οἱ συνειλεγμένοι καὶ τοὺς ἐκείνου γεραίροντες ἄθλους καὶ λαμπρῶς ἐπὶ τούτοις πανηγυρίζοντες τὸν ὅμοιον αὐτῷ 220 τρόπον ζηλώσωμεν. Σπεύσωμεν διὰ βίου καὶ θεωρίας, εἰ καὶ μὴ τῆς ἴσης ἐκείνῳ δόξης κατατυχεῖν, μέγα γὰρ τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' οὖν τῆς ἐλάσσονος. Εἰ δ' οὐδὲ ταύτης, πολὺ γὰρ καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἐνοῦσαν ἡμῖν ῥαθυμίαν, ἀλλ' οὖν κἂν ἀξίως καὶ θεαρέστως πανηγυρίζειν καὶ οἷς ὁ θεὸς σὺν τῷ μάρτυρι γήθεται μὴ, 225 δοκοῦντες ἐορτάζειν ἐνθέως, λάθωμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ πλέον ταῖς ἡδοναῖς ἐφιέντες καὶ μᾶλλον τοῖς δαίμοσι χαριούμενοι καὶ ταῦτο πά-

θωμεν τοῖς κινδυνεύουσιν ἐν λιμένι καὶ ἐν ἰατρείῳ τὰ ἀνήκεστα πάσχουσιν.

78r 24. Ἐχομεν πρὸς τὰ καλὰ τὸν θεὸν συνεργόν, ταῖς ἐντεύξεσι τῆς θεομήτορος, τῶν ἐπουρανίων τάξεων, τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ μαρτύρων καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος | ἀγίων καὶ οὐ νῦν τὸ μνημόσυνον ἐκτελοῦμεν, διηνεκῶς ὑπὲρ ἡμῶν δυσωπούμενον. Χαίρουσι τῶν ἀγίων οἱ δῆμοι κατὰ πάντα τρόπον καὶ χρόνον ἐκ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως τὴν ἑαυτῶν πληθὺν προστιθεμένην ὀρῶντες καὶ αὔξουσιν, ὥσπερ αὐτὸ σκυθροπάξουσιν τὴν ἐξ εὐωνύμων μοῖραν πολυχλοῦσαν κατανοοῦντες.

235 25. Ἄλλ' ὃ Δημήτριε, τὸ τῶν ἀθλητῶν ἀγλαΐσμα καὶ καλλώπισμα, πρὸς σὲ γὰρ τρέψας ἤδη τὸν λόγον ἐπανατείνω, διότι σοῦ τῶν ἄλλων διαφερόντως ἤττημαι τῷ πόθῳ καὶ σὲ πνέειν μᾶλλον ἐμοὶ ποθεινὸν ἢ τὰ εὐώδη τῶν ἀρωμάτων, ὃ ῥίζης εὐσεβοῦς ἅμα καὶ εὐγενοῦς εὐσεβὲς καὶ εὐγενέστατον βλάστημα, καρποῖς ἀρετῶν κατάκομον καὶ ἀθλήσεως, ὃ λαμπρὸ κατ' ἀμφοῖν καὶ πάντα περιφανέστατε καὶ λαμπτῆρ χριστιανῶν διαυγέστατε, ὃ τῆς ἀσεβείας ἀναιρετὰ καὶ Μαξιμιανοῦ καθαιρετὰ, ὃ τοῦ Νέστορος καὶ ἀλείπτα καὶ σύμμαχε καὶ τῆς ἀθλήσεως πρόξενε καὶ Λυαίου τῆς ἀλαζονείας ἐκμοχλευτὰ κραταιότατε, ὃ τὸ τοῦ δεσπότητος πάθος ταῖς λόγχαις ἐξεικονίσας καὶ πλευρὰν κεντηθεὶς ὡς ἐκεῖνος καὶ ἀντὶ τοῦ τότε χυθέντος αἵματος κρονηθὸν νῦν ἀναβλύζων ἱαματοφόρον μύρον καὶ εὐωδέστατον, | ὃ τοὺς οὐρανούς μὲν τῷ πνεύματι σὺν ἀγγέλοις περιπολεύων καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ ἀστέκῳ θρόνῳ τῆς θεότητος παριστάμενος, ἡμῖν δὲ καὶ τῇ σῆι πόλει τὸ μαρτυρικώτατον σῶμα σου θησαυρὸν ἀκένωτον χαρισάμενος, ὃ τῶν ἀπείρων καὶ μεγίστων θαυμάτων τὸ ἀπειροπλάσιον πέλαγος, ὃ καλῶς μερισάμενος τὸν οὐρανὸν καὶ 250 τὴν γῆν καὶ μηδαμῶς ἐλλειπόμενος ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν ἐποπτεύων καὶ κάτωθεν περιέπων τὴν πόλιν σου, ὃ φιλόπολι καὶ φιλόανθρωπε καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συμπάθειαν ἔστιν ὅτε νικωμένην τῷ πλήθει τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων συντόμως ἀνακαλούμενος, δέχοιο τοὺς παρ' ἡμῶν ἐπαίνους καὶ λόγους ἐν τῇ λαμπρᾷ τῶν ἀγώνων σου μνήμῃ προσαγομένους ὡς τὸν τῶν νηπίων 255 αἶνον ὁ ἀθλοθέτης σου Χριστὸς κατηρτίσατο καὶ εἰ μὴ τῆς ἀξίας ἐφικνομένους τῆς σῆς, ἀλλὰ γε τῆς ἡμῶν προαιρέσεως οὐκ ἐνδέοντας· βλέπων οὐρανόθεν λοιπὸν καὶ τὸ πρὸς σὲ τῆς σῆς πόλεως φίλτρον κατὰμαθε μικρὸν ἐνταῦθα συγκαταβάς, ἰστόρησον τῶν συνειλεγμένων τὰς μελωδίας, τὸ σὸν ἱερώτατον ποίμνιον, σὺν τῷ ποιμένῳ ἡρώτῃ πνευματικῶς εὐωχούμενον ἐν τῇ 260 μνήμῃ σου, τὸ σὸν τέμενος ἅπαν δαψιλῆι τῇ φωτοχυσίᾳ ἅπαντας τοὺς παρόντας | περιαστράπτων, τῆς εὐωδίας τῶν θυμιαμάτων ἀναπιμπλάμενον 79r τὸν ἀέρα, πᾶσαν ἡλικίαν καὶ τάξιν ἐπικροτοῦντας ἀσπασίως τοὺς ἄθλους σου. Μικροῦ σήμερον ἢ γῆ τὸν οὐρανὸν ἐκμιμεῖται καὶ ἢ τῷ τοῦ καλλινίκου σου σώματος τεμένει περικεχυμένη λαμπρότης τὴν ἐκεῖθεν σοὶ προσοῦ-

265 σαν παραδηλοῖ θεόθεν φωταύγειαν.

26. Τούτων ἀμείβοιο πάντας ἀξίως, ἐκάστῳ καθ' ἐκάστην ἀπονέμων τὰ πρόσφορα. Προηγουμένως τοὺς πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν ταῖς νίκαις καταστεφάνωσον' καὶ αὐτοὶ γὰρ ἐπίσης ἡμῖν τὴν σὴν τιμῶσι διαφερόντως πανήγυριν. Ὑπόταξον τοῖς ποσὶν αὐτῶν τῶν πολεμίων ἔθνῶν τὰ συστήματα, παράτεινον ἐν εἰρήνῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὀρθοδοξίᾳ κρατύνων, εὐνομίαις ῥυθμίζων.

27. Τῶν ἐκκλησιῶν ἐκποδῶν τὰ σκάνδαλα ποιήσον, τῷ στρατῷ κατὰ τῶν πολεμίων συμμάχησον, τῷ ποιμένι καὶ ἀρχιποίμενι τῆς πατρίδος σου λυσitteλοῦσαν ἐν πᾶσιν ἐπιχορήγει τὴν χάριν σου, ποιμαίνοντι συμποιμαίνων, 275 ἐπαγρυπνοῦντι τῇ ποιίμνῃ συνεπαμύνων εὐπειθῶς ὑπείκειν αὐτῷ, θεοφιλῶς 79, ἐκδιδάσκοντι παρασκευάζων τὸ ποιμνιον, ὡς ἄν, τῶν | ψυχοφθόρων λύκων ὑπέρτερον δείξας αὐτό, πρὸς τὴν οὐράνιον μάνδραν μεταβιβάση. Τοὺς ἐν ἀθυμίαις παρηγόρησον, πλουσίοις καὶ πένησιν ἀναλόγως ἐπικουρῶν, γῆρας καὶ νεότητα τοῖς καθήκουσι συνετίζων, ἡλικίαν πᾶσαν τῆς δωρεᾶς τῶν χα- 280 ρίτων σου καταξιῶν προμηθέστατα.

28. Πρὸς δὲ τούτοις πᾶσιν, ἀντιδοίσις ἡμῖν τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν παθῶν ἐπικράτειαν καὶ μικρὸν ὕστερον τῶν τῆδε μεταχωρήσαντας δεξιούς παραστάτας τῆς τριαδικῆς θεαρχίας ποιήσαις ἡμᾶς ταῖς πρεσβείαις σου, κἀκεῖθεν σοι τῆς αἰωνίου καὶ θείας λαμπρότητος ὡς ἀχρείους οἰκέτας 285 σου συμμεθέξοντας, χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

**Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος
Δημητρίου.**

A35r 1. ..Πρὶν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ | κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
εἶχεν ὁ πονηρὸς διάβολος, ὁ πρότερον Ἐωσφόρος, τώρα δὲ σκοτεινοφόρος,
5 καταρριμμένον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τόσῃν ἀσέβειαν καὶ ἀθεΐαν, ὅπου
παντελῶς εὐσέβεια εἰς ὅλον τὸν κόσμον δὲν ἐργοικοῦντο, μὰ τινὲς ἐπροσκυ-
νοῦσαν πέτρες, ἄλλοι ξύλα καὶ ἄλλοι ἄλογα ζῶα. Διὰ τοῦτο ὁ εὐσπλαχνος
υἱὸς τοῦ ἀθανάτου πατρὸς, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, κατελθὼν ἐκ
10 τῶν πατρικῶν κόλπων ἐσαρκώθη καὶ ἔγινε ἄνθρωπος φέροντας τὴν θεο-
γνωσίαν καὶ εὐσέβειαν εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, διὰ τὸ ὅποιον
B11 ἐδιалύθησαν τοῦ διαβόλου τὰ μηχανήματα καὶ ἡ τυφλάγρα ὁποῦ ἐτύφλωνε
τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ἐγνώριζαν τὸν ὄντως ὄντα θεόν, καὶ ἔτзи
ἦλθαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Μὰ πάλιν ὁ μισόκαλος καὶ
15 πονηρὸς διάβολος, κινήθεις ἐκ τὸν πολὺν καὶ ἄμετρόν του φθόνον, μὴν
ἠξεύροντας τὸ τί νὰ κάνη, εὗρεν μίαν μέθοδον δεινὴν μὲ τὴν ὁποίαν νὰ
πλανέσῃ πάλιν τοὺς ἀνθρώπους, δίδοντάς των γνώμην νὰ στέκουν σταθε-
ροὶ εἰς τὴν πίστιν ὁποῦ εὐρίσκονταν καὶ νὰ εὐσεβοῦσι εἰς τὰ θεῖα· ἐπειδὴ
ὁ διάβολος, διὰ νὰ πλανέσῃ τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἔρχεται μὲ ἀτυχίαν καὶ πο-
20 νηριάν του, μὰ μὲ κάποιον εἶδος ἀρετῆς. Λοιπὸν ἀσήκωσεν ὅλους τοὺς ἀνθρώ-
πους εἰς μάνιταν καὶ τοὺς εἰδωλολάτρας εἰς βοήθειαν τῶν εἰδώλων, λογιά-
ζοντας μὲ τέτοιον τρόπον νὰ ἔχουν τὴν ἀγάπην τῶν θεῶν καὶ ἀπὸ κάθε
κακὸν νὰ τοὺς ἐλευθερώνουν· καὶ καθημερινὸν ἐτιμωροῦσαν ὅλους ἐκείνους,
ὁποῦ δὲν ἐπροσκυνοῦσαν τὰ εἶδωλα, δὲν εὐλαβοῦνταν τοὺς δαίμονας καὶ
δὲν ἐτιμοῦσαν τὰ κτίσματα ὡσὰν τὸν κτίστην θεὸν ὁποῦ τὰ ἔκαμεν· καὶ τόσα
25 ἐφάνη μεγάλη ἢ τέτοια τῶν δαιμόνων παρακινήσεις, ὥστε ὁποῦ καὶ οἱ βα-
σιλεῖς τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐκίνησαν διωγμὸν φορικτὸν καὶ ἀπάνθρωπον κατὰ
B11v τῶν ὑπηκόων τους, προστάσσοντας νὰ προσκυνοῦν καὶ νὰ λατρεύουν τὰ εἶ-
δωλα ἅπαντες· καὶ ὅστις παρακούσῃ νὰ παιδεύεται ἀνηλεῶς μὲ τελευταῖον

Κώδικες Βατοπεδίου 802, 34v - 38r (=A) καὶ 427, 10v - 19r (=B)

Lectiones codicis B 6 τινὲς: ἄλλοι 9 φέρωντας 12 τὸ ἀνθρώπινον γένος
12 ἔτзи: οὕτως 15 κάμη 19 ἐσήκωσεν 22 καθ' ἡμέραν

30 θάνατον' ἐκ. τοὺς ὁποίους ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους βασιλεῖς ἦτον ἓνας καὶ
 πρῶτος τῶς Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος, ὁ ὁποῖος τότε ἐβασίλευε εἰς τὴν Ρώ-
 μην' καὶ τόσον ἐπερίσσευεν τοὺς ἄλλους εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀσε-
 βειαν, ὅπου σκληρότερος, δεινότερος καὶ ἀνοσιώτερος ἀπὸ ἐκείνων τινὰς δὲν
 ἐγένηκεν εἰς τὸ νὰ τιμωρᾷ τοὺς χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς βασανίῃ μὲ διά-
 φορες τιμωρίες καὶ μαρτύρια· δι' αὐτῶς καὶ εἰς ὅλην του τὴν βασιλείαν
 35 ἔστειλε γράμματα, τὰ ὁποῖα ἐλέγασιν ἔτσι: «Βασιλεὺς Μαξιμιανὸς πᾶσι τοῖς
 ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν χαίρειν· πάντων τῶν ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων τὸ
 εὐσεβεῖν κατὰ γῆς τὰ πρωτεῖα ἐκφέρεται· ὅθεν καὶ ἡμεῖς πολλῶν ἀγαθῶν
 πρὸς τῶν ἡμετέρων θεῶν ἐπαπολαύσαντες καὶ αὐτοὺς τιμῇ κατέχειν καὶ πάση
 40 λατρείᾳ ἀμείβεσθαι δέον εἶναι ἐκρίνομεν, τοὺς δὲ αὐτοὺς ἀτιμάζοντας χρι-
 στιανούς δειναῖς τιμωρίαῖς ὑποκείσθαι θεσπίζομεν· οὕτω γὰρ ποιούντες, τὴν
 B12v μὲν ἐμὴν βασιλείαν οἱ θεοὶ ἀήτητον διατηρήσουσιν, ὑμᾶς δὲ πάντας ἀπει-
 ράστους διαφυλάξουσιν». Τὰ ὁποῖα γράμματα τρέχοντες εἰς ὅλον τὸν κό-
 σμον, ἐκαταχαλοῦνταν αἱ ἅγιοι τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαι, ἐτιμωροῦνταν οἱ χρι-
 στιανοὶ καὶ ἀνυβρίζονταν οἱ θεϊκοὶ δοῦλοι· ὅμως αὐτὸς ὁ ἀνόσιος καὶ
 A35v σκληρὸς βασιλεὺς ἐκίνησεν πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσαύρων' καὶ παραίνοντας εἰς
 τὴν Θεσσαλονίκην διὰ τὴν συναθροίση λαόν, ἀφειδῶς τοὺς χριστιανούς ἐβα-
 σάνιζε ὡς τόσον, ὅπου ὅλον τὸ χριστιανικὸν ἐκινδύνευεν σέβας καὶ τὸ τοῦ
 Χριστοῦ ὄνομα ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ ἐκ τῆς ἀτιμίας καὶ πειρασμούς ὅπου
 ἐπαίρνασιν ἐκεῖνοι ὅπου τὸ ἐκήρυτταν. Ὅμως ἔστοντας νὰ εἶναι καὶ νὰ βρι-
 50 σκωνται τέτοιας λογῆς συγχυσμένα τὰ τῶν χριστιανῶν σεβάσματα, ὁ μέγας
 θεὸς θέλωντας νὰ δείξῃ τὰ μεγαλεῖα του ἀνέδειξε στρατιώτην καὶ πιστόν του
 θεράποντα τὸν μεγαλομάρτυρα Δημήτριον, ὁ ὁποῖος ἐπερίσσευσε τοὺς παλαι-
 οὺς εἰς τὴν καύχησιν τῆς πατρίδος του, τοὺς νέους εἰς τὴν δόξαν τοῦ γένους του,
 τοὺς δὲ χριστιανούς ἐτίμησε μὲ τὰ ἀπειρά του μαρτύρια. Ἐπειδὴ καὶ ἡ πατρί-
 55 दा του ἦτον ἡ περίφημος Θεσσαλονίκη, ἡ στολισμένη πόλις ἐκ τῆς ἄλλης τῆς
 B12v Ἑλλάδος εἰς τῆς φυσικῆς χάρες, εἰς τῆς | πολιτικῆς μέθοδος δεδοξασμένη καὶ
 εἰς τῆς ἀγωνιστικῆς μεγάλα φημισμένη. Τὸ γένος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου
 Δημητρίου ὅμοιον βλάστημα τέτοιας πατρίδος, λαμπρὸν καὶ περιδοξόν, πε-
 ρίβλεπτον διὰ τῆς πλουσιότητος, τίμιον διὰ τῆς ἀρετῆς τῶν προγόνων, ἐπι-
 60 φανῆς διὰ τῆς τιμῆς καὶ ὀνομαστόν διὰ τῆς βασιλικῆς ἀξιοτήτης. Καὶ ἔτσι ἀπὸ
 γένος λαμπρὸν καταβαίνοντας μὲ τῆς ἀρετῆς του ἐστόλισε περισσότερον τὸν
 ἑαυτὸν του, περισσεύοντας ὅλους τοὺς συνηλικιώτας εἰς τὴν μαθηματικὴν
 σπουδὴν, εἰς τοὺς στρατιωτικὸς ἄθλους καὶ εἰς τὴν ὠραιότητα καὶ κάλλος
 τοῦ σώματος, ὥστε ὅπου νέος Ἀβεσσαλὼμ ἐλογίζετον, ἀπὸ ὅλους θαυμαζό-
 65 μενος καὶ παρὰ πάντων ἐπαινώμενος.

31 καὶ τόσον: ὁ ὁποῖος τόσον εἰδωλολατρείαν καὶ οἰκ. 49 εὐρίσκωνται
 55 ἦτον ἡ ὑπερίφημος ἐκείνη χώρα Θεσσαλονίκης 63 κάλλος: εὐμορφίαν
 64 ἐλογιάζετον

2. Λοιπόν, ὡς ἄνωθεν εἶπομεν, τοῦ βασιλέως εὐρισκομένου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἦτον τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου πολλὰ φημισμένον εἰς ὅλους τοὺς μεγιστάνους καὶ βασιλικούς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πολλὰς φορὰς ἐπαινῶντες τον ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐπαραινέθησαν εἰς πό-
70 θον νὰ τὸν ἰδῆ καὶ νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐκεῖνον· τὸ ὅποιον ἔστοντας νὰ γένη καὶ νὰ ἔλθῃ ὁ μέγας Δημήτριος εἰς τὸ μέσον τῆς συγκλήτου, νέος εἰς τὴν
B13r ἡλικίαν, μὰ εἰς τὴν φρόνησιν καὶ σοφίαν | ἐπερίσσευε τοὺς γέροντας, λαμπρὸς εἰς τὴν ὄψιν καὶ περιβλεπτον ἔχων τὸ βλέμμα, ὅλοι ἐπροσηκώθησαν εἰς ἀπο-
δοχὴν του· καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πολλὰ τὸν ἐθαύμασεν καὶ διὰ τὰς πολλὰς
75 του ἀρετὰς ἀνθύπατον καὶ αὐθέντην ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀνέδειξε καὶ ὅλοι ὡς ἡγεμόνα τὸν ἐπροσκύνησαν. Ὁ δὲ θαυμαστὸς Δημήτριος εἰς οὐ-
δὲν λογιζόμενος τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ τὰς τιμὰς τοῦ προσκαίρου βασι-
λέως, δὲν ἐταπείνωσε τὸ χριστιανικὸν του φρόνημα, μὰ παρησιᾶ καὶ χω-
ρὶς φόβον τὸν Χριστὸν ἐκήρυσσε θεὸν ἀληθινόν, τὰ δὲ εἰδῶλα κωφὰ καὶ ἀ-
80 ναίσθητα· τὸ ὅποιον ἰδόντες πολλοὶ τῶν χριστιανῶν ἔλαβον θάρρος, ἔχον-
τες ἀντιλήπτορα καὶ βοηθὸν τὸν Δημήτριον, ἀρχίζοντες καὶ αὐτοὶ νὰ δι-
δάσκουν τὴν Χριστοῦ πίστιν, ὥστε ὁποῦ ἐκαινουργιόνητον τὸ χριστιανι-
κὸν ὄνομα καὶ ἐλαμπρύνετο τῆς θεογονίας τὸ φρόνημα καὶ χωρὶς φόβον
οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἑαυτοὺς τως χριστιανούς ἐπωνόμαζον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ
85 βασιλεὺς περὶ τοῦ Δημητρίου, ὅτι εἶναι χριστιανός, παντελῶς δὲν τὸ ἐπί-
στευσε· λέγοντας κατὰ νοῦν του τὰς τιμὰς ὁποῦ τοῦ ἐχάρισε καὶ τὴν ἀξίαν
A36r
B13v ὁμοίως λυπούμενος, | νὰ χαλάσῃ τέτοιον ἄνθρωπον καὶ νὰ χαθῆ τέτοιον ἀξίον
παληκάρι ἐκ τὴν βασιλείαν του, δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ. Ὅμως παρακινήθεις
ἀπὸ τὴν τυραννικὴν του μάντα προστάσσει νὰ ἔλθῃ ὁμπρὸς του ὁ μέγας
90 Δημήτριος. Τὸ ὅποιον γενόμενον, ὁ ἀνδρειωμένος στρατιώτης Χριστοῦ τοῦ
θεοῦ ἡμῶν, ὁ μέγας λέγω Δημήτριος, δὲν ἐφοβήθη τὸ πρόσωπον τοῦ βα-
σιλέως, οὔτε τὸ ἀπάνθρωπον τῆς γνώμης του, μὰ μὲ μεγάλην ἀποκοτίαν
ἐφανέρωσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ χριστιανὸν καὶ δοῦλον τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ
καταφρονητὴν τῶν εἰδώλων. Τὸ ὅποιον ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε καὶ
95 προστάσσει νὰ τὸν φυλακώσουν διὰ νὰ λογισθῆ πῶς νὰ τὸν γυρῶσῃ εἰς τὴν
γνώμην του, ἂν δυνηθῆ, ἢ τί κολαστήρια νὰ τοῦ δώσῃ. Ὁ δὲ μέγας Δη-
μήτριος ἐρχόμενος εἰς τὴν φυλακὴν ἔλεγεν «ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου
πρόσχες, Κύριε εἰς τὸ βοηθησαί μοι σπεῦσον»· καὶ τελειώνοντας μέσα εἰς
100 τὴν φυλακὴν τὴν εὐχὴν του θεωρεῖ ἕνα σκορπίον φοβερῶτατον νὰ περιπατῆ
εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ὑπαγαίνη πρὸς ἐκεῖνον διὰ νὰ τὸν βλάψῃ· τὸν ὅποιον ἰδὼν
ὁ ἅγιος, εὐθὺς κάνοντας τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ὃ τοῦ θαύματος,
B14r ἐν τῷ ἅμα ὁ σκορπίος | ἐψόφησε καὶ ὁ ἅγιος ἔμεινεν ἀβλαβής· καὶ εὐθὺς θε-

76 ἐπροσεκίνησαν 81 καὶ ἄρχισαν νὰ διδάσκουν καὶ αὐτοὶ 82 ἐξανα-
καινουργιόνητον τὸ χριστιανῶν ὄνομα 86 ἐχάρισε: ἔδωκε 89 ἔμπροσθέν του
95 λογιάσῃ 96 ἐάν

ωρεῖ ἕναν ἄγγελον ὁποῦ ἐκράτει στεφάνι καὶ τὸν ἐστεφάνωσε λέγοντας «εἰ-
ρήνη σοι, Δημήτριε ἀθλητὰ τοῦ Χριστοῦ, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου».

- 105 3. Καὶ ὁ μὲν μέγας Δημήτριος εὐρίσκετον εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ δὲ
παράνομος βασιλεὺς μὲ πρόσταξίν του ἔκαναν ἵπποδρομία καὶ παλαίσματα
οἱ ἄνθρωποι μεγαλότατα καὶ τινὲς ἐπειμαζώνονταν διὰ νὰ βλέπουν τοὺς
ἄθλους καὶ τὰ παλαίσματα καὶ ἄλλοι διὰ νὰ παλεύουν καὶ νὰ σκοτώνονται
110 ὁποῦ ἀναμέσον τῶν πολεμίων ἦτον ἕνας βάρβαρος στρατιώτης ἡγαπημένος
καὶ τιμημένος ἐκ τὸν βασιλέα διὰ τὴν μεγάλην δύναμιν καὶ ἀνδρείαν ὁποῦ
εἶχεν, ἐπειδὴ τοὺς πάντας τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐπερίσσειεν εἰς τὴν μεγαλό-
τητα τοῦ κορμίου καὶ εἰς τὰς δυνάμεις, ὁ ὁποῖος ἐκράζετον Λυαῖος, βάρβα-
ρος καὶ ἄσπλαχνος ἄνθρωπος, στέκοντας εἰς τὸν διωρισμένον τόπον ὁποῦ ὁ
115 βασιλεὺς τοῦ ἔδωκε, ἐμονομάχει μὲ ὅλους καὶ τοὺς πάντας ἐνῖκα φονεύον-
τάς τους. Ὁ δὲ παρανομώτατος Μαξιμιανὸς θεωρῶντας τόσην αἱματοχυσίαν,
ἐχαίρετον ἔχοντας τέτοιον παληκάριν εἰς τὸ φουσαῖτο του. Μὰ ἦτον ὀλίγη ἡ
B14v χαρά του, ἐπειδὴ καὶ νὰ εὐρίσκετον ἕνας νέος στρατιώτης, | ὀνομαζόμενος
Νέστωρ, πολλὰ νέος εἰς τὴν ἡλικίαν, εἰς δὲ τὴν καρδίαν ἄνδρας μέγας· καὶ
θεωρῶντας τὴν τσαύτην ὕβριν ὁποῦ ἔκανεν ὀλονῶν καὶ τὸν ἄδικον θάνα-
120 τον ὁποῦ τῶς ἔδιδεν ὁ παράνομος Λυαῖος, μεγάλη ἐλυπήθη. Μὰ ἔχοντας
τὴν γνώραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐπῆγεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ πέφτοντας
ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου, τὸν ἐπαρακάλει νὰ τοῦ εὐχηθῆ καὶ νὰ τὸν εὐλογῆσῃ
διὰ νὰ πολεμήσῃ μετ' ἐκείνου τὸν γίγαντα. Ὁ δὲ μέγας Δημήτριος σφρα-
γίσας εἰς τὴν κεφαλὴν του τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, τοῦ εἶπεν εὐχόμε-
A36v νος «πορεύου καὶ τὸν Λυαῖον νικήσεις καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσεις».
Ταῦτα ἀκούσας | ὁ εὐλογημένος Νέστωρ, ἔλαβε πολὺ θάρρος καὶ εὐθὺς τρέ-
χει πρὸς τὸν βασιλέα ζητῶντας θέλημα νὰ μονομαχήσῃ μὲ τὸν Λυαῖον. Ὁ
δὲ βασιλεὺς τὸν ἐνουθέτα λέγοντας νὰ λυπηθῆ τὴν νεότητά του καὶ νὰ μὴν
ἀποκοτήσῃ πρᾶγμα ὁποῦ αἱ δυνάμεις του δὲν τὸ ὑποφέρουσιν, ἐπειδὴ ὁ Λυαῖος
130 εἶναι δυνατὸς ἄνδρας καὶ πολλοὺς ἐθανάτωσε. Ὁ δὲ Νέστωρ εἰς οὐδὲν λο-
γιαζόμενος τοῦ βασιλέως τὰς νοουθεσίας, ἀρματώθη καὶ μὲ μεγάλην προθυ-
μίαν καλέσας τὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου θεὸν εἰς βοήθειαν ἐφόνευσε τὸν
B15r βάρβαρον καὶ ἄγριον Λυαῖον, καθὼς παλαιὰ ὁ Δαυὶδ τὸν θηριώδη Γολι-
άθ, λαβώνοντάς τον εἰς τὴν καρδίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἰδὼν τὸ γεγονός,
135 πολλὰ ἐπικράνθη καὶ σηκωθεὶς ἐπῆγεν εἰς τὸ παλάτιν του. Μὰ μὴν ὑποφέ-
ροντας τόσην λύπην καὶ μὴ ἠξεύροντας τί ποιῆσαι, ἔκραξε τὸν Νέστορα καὶ
λέγει του «ποῖος σοῦ ἐρμήνευσε τὰς μαγίας, ὦ νέε, καὶ ἐφόνευσες τὸν
Λυαῖον;» Ὁ δὲ Νέστωρ μὲ μεγάλην ἀποκοτίαν τοῦ ἀπεκρίθη λέγοντας

112 δυνάμεις   115 καὶ ὁ παρανομώτατος   120-121 καὶ ἔχοντας τὴν
γνώραν τοῦ μέγα Δημητρίου   122 ἔμπροσθέν του   124 σφραγίζοντας
125 εὐχόμενός του   130 δυνατός: φοβερός   132 ἁγίου om.   133 ὁ μέγας Δαβὶδ
135 παλάτι   137 ἀρμήνευσε

- «ὁ θεὸς τοῦ Δημητρίου μου ἐβοήθησε καὶ ἐφόνευσα τὸν ἄγριον γίγαντα».
 140 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, εὐθὺς τὸν ἅγιον Νέστορα ἀποφασίζει εἰς θάνατον καὶ μὲ τὸ ἴδιον σπαθί ὁποῦ ἐφόνευσε τὸν Λυαῖον νὰ κόψουν τὴν κεφαλὴν του· καὶ οὕτως ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου· καὶ πάλιν εὐθὺς ἐπρόσταξε νὰ φονευθῆ καὶ ὁ μέγας Δημήτριος εἰς τὴν φυλακὴν μὲ κοντάρια κτυπῶντες τον εἰς τὴν δεξιὰν πλευράν. Τὸ ὁποῖον γενόμενον, ὁ μέγας
 145 Δημήτριος ἔλαβε τοῦ μάρτυρος τὸν στέφανον. Τὸ δὲ ἅγιόν του κορμὶ ἐκείτετο ἄθραπτον. Ὁ δὲ ἅγιος ἐπιφανεῖς ἐν ὀράματι εἰς τινὰς εὐσεβεῖς, τὸ ἔθραψαν τιμίως, ἐκ τὸ ὁποῖον ἔγιγαν πολλά καὶ μεγάλα θαύματα τρέχοντας
 B15v πάντοτε μύρον ἕξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτὸς μυθροβλήτης ὀνομάζεται, ὅτι ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ θεὸς ὑψώνει καὶ δοξάζει τοὺς ἐκείνον δο-
 150 ξάσαντας ἁγίους καὶ θαυμασίους τοὺς φανερῶνει εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Εἰς δὲ τὴν σφαγὴν τοῦ ἁγίου εὐρέθη ἐκεῖ ἕνας τοῦ δοῦλος καὶ ἔγραψε τὸ ἅγιον του μαρτύριον, παίρνοντας τὰ ἐνδύματά του καὶ τὸ δακτυλίδιον του αἱματωμένον καὶ μετὰ ταῦτα ἔκανε πολλὰ θαύματα ἰατροῦντας ἀρρώ-
 155 στετους καὶ διώκοντας δαίμονας. Ὅμως δίκαιον μου φαίνεται νὰ ἀναφέρω-
 μεν τινὰ ἐκ τὰ ἄμετρα τοῦ ἁγίου θαυμάσια διὰ νὰ ἐγνωρίσῃ καθ' ἕνα τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν χάριν ὁποῦ χαρίζει τῶν ἁγίων του.

4. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βασιλέως Μαυρικού Χαγάνος, ὁ ἡγεμὼν τῶν Περσῶν, τουτέστι τῶν βαρβάρων, κόνοντας πόλεμον μὲ τοὺς συγγενεῖς τοῦ
 160 ἐζήτησε βοήθειαν καὶ ἐκ τὸν βασιλέα Μαυρίκιον, ὁ ὁποῖος ἔστοντας νὰ μὴν τοῦ δώσῃ ἀπηλογίαν, μὰ νὰ τὸν ἀποβγάλλῃ ἄπρακτον, ὁ βάρβαρος ἐμάνισε καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἔρχεται πολεμῶντας τὴν Ἀνατολὴν καὶ κουρσεύοντας πολλοὺς τόπους. Ἐπέρασε δὲ καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὴν πατρίδα
 A37r τοῦ ἁγίου, καὶ βάνοντας σκάλες εἰς τὰ τεῖχια τῆς χώρας, | ὀφθαλμοφανῶς ἐφάνη ὁ μέγας Δημήτριος καὶ κατατρέχοντας τὰς σκάλες καὶ ἀπείρους φο-
 B16r νεύοντας, ἐλύτρωσε τὴν Θεσσαλονίκην ἐκ τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων καὶ οἱ μένοντες ἔφυγον ἐντροπιασμένοι καὶ κατατσακισμένοι.

5. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ νέος βασιλεὺς, ἔστοντας καὶ νὰ ἀρρωστήσῃ βα-
 170 ρέως καὶ νὰ μὴν ἠμπορῆ νὰ εὕρῃ θεραπείαν, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ στείλῃ νὰ πάρῃ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐκ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ νὰ τὸ βάλλῃ εἰς τὰ βασίλεια διὰ νὰ τὸν ἰατροῦσῃ· καὶ ἔτσι ἔστειλε τὸν ὄσιον

140 τότε ὁ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας ἅγιον: μέγαν 141 ἐσκότωσε
 145 τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον 145-146 ἐκείτετον ἄθραπτον 148 - 151 ὀνομά-
 ζεται καὶ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος πάντοτε ὑψώνει καὶ δοξάζει τοὺς ἐκείνον δοξάσαντας ἁ-
 γίους καὶ θαυμασίους τοὺς δείχνει 151 ἕνας δοῦλος εὐρέθη ἐκεῖ 152 ἐπῆρε
 δὲ καὶ τὸ ἐνδύμά του 153 μετὰ ταῦτα: μετ' ἐκεῖνα 156 δίδει εἰς τοὺς ἁ-
 γίους του 157 - 158 ὁ ἡγεμὼν τῶν βαρβάρων 161 - 162 καὶ ἐκούρσευσε πολ-
 λοὺς τόπους καὶ ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν 164 κατατρίχοντας 165 τὴν Θεσσαλο-
 νίκην καὶ ἔφυγεν ὁ βάρβαρος ἐντροπιασμένος καὶ κατατσακισμένος 167 ὁ Μιχαὴλ
 169 ἐκ: ἀπό

Κοσμάν με μεγάλα τασίματα καὶ χαρίσματα εἰς τὸν ἅγιον. Λοιπὸν παγαί-
νοντας εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ὁσίου, ταῦ ἐφάνη εἰς τὸ ὄνειρόν του ὁ ἅγιος
φοβερίζοντάς τον δυνατὰ νὰ γυρίσῃ ὀπίσω, ὅτι δὲν θέλει νὰ μισεύσῃ ἐκ
τὴν πατρίδα του καί, ἐὰν παρακούσῃ τὴν ἐντολήν, θέλει τὸν φονεύσῃ. Ταῦ-
175 τα εἶπεν ὁ ἅγιος, ὁ δὲ ὁσιος Κοσμάς εὐθύς ἐγύρισε εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ
βασιλεὺς ἔδωκεν εὐθύς ὀρισμὸν καὶ ἔκτισαν ναὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν
ὡραιότατον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου.

6. Ἐνας ἀσκητὴς ὀνόματι Βιτάλιος εὐρίσκετον εἰς τοὺς καιροὺς ἐκεί-
νους, θαυμαστὸς εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ ἄξιος εἰς τὸ λέγειν. Ὁ-
180 μως ἀγροικῶντας τὰ ἄπειρα θαύματα ὅπου ὁ μέγας Δημήτριος ἔκανε καθ'
B16, ἡμέραν μὲ τὸ μύρον ἐκείνον ὅπου ἔβγαινε ἐκ τὸν τάφον του, | δὲν τὸ ἐπί-
στευε, λέγοντας πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναβλύξῃ μύρον ἀπὸ τὸν ἅγιον, ἐπει-
δὴ δὲν ἔπαθε πολλὰ μαρτύρια ὡσὰν ἄλλους ἁγίους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐβγάνουν
μύρον, μὰ ἐλόγιαζεν πὼς τινὰς ἄνθρωπος τὸ ἔχυνεν ἐκεῖ διὰ τιμὴν τοῦ ἁ-
185 γίου. Τοῦτον τὸν κακὸν λογισμὸν θέλοντας ὁ θεὸς νὰ ἐβγάλῃ ἐκ τὸν ἀσκη-
τὴν, ἔκαμε τὴν τοιαύτην πρόνοιαν' καὶ ἔστοντας νὰ κοιμᾶται μίαν νύχτα τοῦ-
τος ὁ ὁσιος Βιτάλιος, τοῦ ἐφάνη πὼς ἦτον εἰς τὸ κάστρον τῆς Θεσσαλονί-
κης καὶ πὼς ἐμπῆκε μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Καὶ ἐκεῖ ἠῦ-
ρεν ἕνα νέον ὅπου ἐκράτει τὰ κλειδιά τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου καὶ παρακα-
190 λώντας τον τοῦ ἀνοίξε νὰ ἔμπῃ μέσα νὰ προσκυνήσῃ τὸν ἅγιον' καὶ στέκον-
τας ἐκεῖ τοῦ ἐφάνη πὼς ἔσκαπτε μὲ τὸν νέον ἐκείνον τὸν φύλακα τοῦ ναοῦ
τὸν τάφον τοῦ ἁγίου' καὶ ἐβγάνοντας ἐπτὰ πλάκες μαρμαρένιας εὐρήκασι χῶ-
μα ἀνακατωμένον μὲ μύρον' καὶ ματασκάλτοντες εὔρον ἕνα κιβούριον' καὶ
ἀνοίγοντας τὸ σκέπασμα θεωρεῖ τὸ κορμὶ σῶον καὶ ἀκέραιον καὶ ἐκ τὲς
195 πληγὲς τῶν κονταριῶν ἔτρεχε μύρον ὡς βρύση ὥστε ὅπου ἔγινεν ἐκ τὸ μύ-
ρον ὀλόγρος ὁ ἀσκητὴς. Τὸ δὲ μύρον ἔστοντας νὰ τρέχῃ πληθὸς ἄμετρον καὶ
B17, φοβούμενος ὁ | ἀσκητὴς νὰ μὴν πνιγῇ ἔκραξε τὸ «ἅγιε Δημήτριε βοήθει μοι»
καὶ ἐκ τὸν φόβον του ἐξύπνησε καὶ, ὡ τοῦ θαύματος, εὐρέθη ὀλόγρος ἐκ
A37, τὸ μύρον' διὸ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ καὶ ἀφῆκε | τὴν ἀπιστίαν του.

200 7. Ἐνθυμούμενοι οἱ βάρβαροι τὶς πολλὰς κακοτυχίας καὶ ἀπειροὺς χα-
λασμοὺς ὅπου ἐλάβασιν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν πολλὰς φορὰς, γυρεύοντας νὰ
τὴν κουρσεύσουν, ἐσυνιβάστησαν καὶ ἐμαζώχθησαν ἄπειρα πλήθη καὶ φθάνον-
τες ἐκεῖ ἐπολεμοῦσαν' μὰ τὴν μιαν τὼς γνώμην δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ κερδί-
σουν, διότι τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν ἐκ τὰ τεῖχια τοὺς ἀποζύγωναν μὲ βίαν
205 μεγάλην' οἱ ὅποιοι βάρβαροι κάνοντας συμβούλιον εὐρέθη μέσα εἰς αὐτοὺς
ἕνας τεχνίτης πονηρὸς χαλκίας εἰς τὴν τέχνην καὶ τοὺς ἔτασσε νὰ κάμῃ κάποια

172 εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἐφάνη 175 εἰς τὰ βασιλεία 180 γροικῶντας
180-181 ἔκανε μὲ τὸ μύρον 186 καὶ οἱ. 190 τὸν οἱ. 193 ἠῦρικαν
194 σῶον: γερὸν 196 τὸ δὲ μύρον: τὸ ὅποιον 201 ὅπου ἐγύρεψαν νὰ τὴν
κρουσέψουν 203 τοὺς: τῶν δὲν ἦταν δυνατὸν: δὲν ἦταν τρόπος διατι

σιδερά σκευή ὅπου νὰ φθάνουν ἀπάνω εἰς τὰ τειχία σκεπασμένα ἀπὸ πάνω
 καὶ ἀπὸ κάτω καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ βάλῃ στρατιώτας μὲ κοντάρια καὶ μὲ
 210 δοξάρια, νὰ σκοτώνουν τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας καὶ αὐτοὶ νὰ μὴν βλά-
 177 πτωνται. Τὸ ὅποιον ἀκούσαντες οἱ βάρβαροι ἐχάρισαν χαρὰν μεγάλην· ὁ δὲ
 178 πονηρὸς τεχνίτης ἐκεῖνος, πρὶν νὰ βάλῃ ἀρχὴν τῆς κατασκευῆς | τοῦ πονηροῦ
 μηχανήματος, τοῦ φαίνεται ἕνας νέος εὐμορφος μὲ ροῦχα χρυσοῦφαντα καὶ
 τοῦ ἔδωκεν ἕναν δαρμόν φοβερόν· καὶ ἐκ τὸν πολὺν φόβον τοῦ δαρμοῦ
 215 ὅπου ἀγροίκησε, ἐδαιμονίσθη καὶ φεύγοντας ἔτρεχε ἀπάνω καὶ κάτω· τὸ
 ὅποιον ἰδόντες οἱ βάρβαροι ἔφυγαν μὲ μεγάλην ἐντροπὴν· εὐθύς δὲ ὅπου
 ἐμίσησαν, ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος ἐσυνήφερε καὶ ἐβαπτίσθη. Ἔστοντας δὲ νὰ
 ὑπάγῃ εἰς χάριν προσκυνήσεως τοῦ ἁγίου καὶ θεωρῶντας τὴν ἁγίαν του εἰ-
 κόνα ἔσυρε φωνὴν μεγάλην λέγοντας «τοῦτος εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ὃ ἄν-
 220 θρωποι, ὁ εὐμορφος νέος ὅπου μοῦ ἔδωκε τὸν τρομακτικὸν δαρμόν» καὶ πέ-
 φτοντας ἔμπροσθεν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου ἠλευθερώθη ἐκ τὰ δαιμόνια,
 ὅπου εἰς αὐτὸν ἐκατοικοῦσαν, δοξάζοντας τὸν Θεόν.

8. Ἐνας νέος Θεσσαλονικὸς διὰ τινὰ χρεῖαν πηγαίνοντας εἰς τὴν
 Κωνσταντινούπολιν ἀρρώστησε· καὶ ἔστοντας νὰ τοῦ ἐβγάλουν αἷμα πολὺ,
 225 ἀπὸ μὲν τὴν ἀρρώστιαν ὑγίαιεν, ἔχασε δὲ τὸ φῶς του· δι' αὐτῶς ἔλεγε μὲ
 μεγάλην πίκραν καὶ κλαύματα γυρίζοντας εἰς τὴν πατρίδα του «κακὸν ὅπου
 ἔπαθα ὁ ἄθλιος· τί νὰ γίνω, καὶ ποῦ νὰ ὑπάγω; ὅμως ἄς τρέξω πρὸς τὸν ἅγιον
 187 Δημήτριον»· καὶ μέσα ὅπου τοῦτα ἔλεγεν συναπατός του, τοῦ ἐφάνη ὁ ἅγιος |
 καὶ λέγει του «ὦ νέε, ἐμένα θέλεις; Ἔλα τὸ ταχὺ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς
 Θεοτόκου καὶ θέλω σὲ ἰδῆ καὶ θέλεις μὲ ἰδῆ». Ὁ δὲ νέος τὸ ταχὺ ἐπῆγεν εἰς
 230 τὴν ἐκκλησίαν καὶ κάνοντας τὴν προσευχὴν του ἀπεκοιμήθη. Ὁ δὲ ἅγιος
 τοῦ ἐφάνη λέγοντάς του «σηκώσου ὀγλήγορα νὰ μὲ ἰδῆς»· καὶ ἐγερωθεὶς ὁ νέος
 μετὰ βίας, ὃ τοῦ θαύματος, εἶδε τὸν ἅγιον καὶ ἔμεινε σῶος καὶ ὑγιὴς ὡς
 τὸ πρότερον.

9. Λοιπόν, ὦ ἀδελφοί, ἔχοντες τέτοιον βοηθὸν καὶ ὑπερασπιστὴν θαυ-
 235 μάσιον καὶ φοβερόν, τοῦ ὁποίου τὰ θαύματα ἐὰν θελήσω νὰ διηγηθῶ δὲν
 188 θέλω δυνηθῆ, ὅτι τὴν ἄμμον | ὑπερβαίνουσιν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἄπειρον τῆς διη-
 γήσεώς των περισσεύει πᾶσαν δύναμιν, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ χαιρόμεσθαι
 ἔχοντες τέτοιαν σκέπην καὶ τέτοιον βλεπάτορα· ὅμως ἠξέυρετε ὅτι ὁ ἅγιος
 εἶναι πολλὰ ζηλωτὴς καὶ γυρεύει τὸ ἐδικόν του καὶ ὅστις τοῦ χρεωστεῖ τά-
 240 σιμον, ἄς τοῦ τὸ φέρῃ· διατὶ ἂν κἀνη ἀλλέως, τὸν θέλει ἔχει ἐναντίον καὶ
 μὲ κάθε τρόπον θέλει λάβῃ τὸ τάσιμόν του· ὅμως διὰ βεβαίωσιν τοῦ λό-

210 ἐχαρήκασιν 213 φόβον: πόνον 216 ἐκεῖνος ὁ τεχνίτης 219 ὁ νέ-
 ος ὁ εὐμορφος τρομακτικόν: ἀπαρამύθητον 223 πολὺ αἷμα 224 διὰ τὸ ὁ-
 ποῖον 225 πρὶκα 234 τέτοιον βοηθὸν καὶ ὑπερασπιστὴν ἔχοντες ἀδελφοί
 238 ὅμως: μὰ 239 ὅστις: ὅποιος 241 τοῦ λόγου οἰμ.

γου, ἀκούσατε, παρακαλῶ τὴν ἀφεντίαν σας, ἕνα θαῦμα παράδοξον καὶ
 μετὰ τοῦτο θέλω τελειώσαι τὸν λόγον μου. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ μέγας βασι-
 B18r λεύς Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἔστοντας καὶ νὰ κάμη πολλοὺς πολέμους ἐναν-
 245 τίων τῶν βαρβάρων καὶ κατὰ κράτος νὰ τοὺς νικήσῃ, γυρίζοντας εἰς τὸν
 θρόνον του ἐπρόσταξε νὰ τοῦ κάνουν μίαν πορφύραν κόκκινην, ροῦχον βα-
 σιλικόν, καὶ νὰ τὸ στολίσουν μὲ ἀκριβῆς πέτρες καὶ μαργαριτάρια· ἔστον-
 τας δὲ νὰ τοῦ τὸ τελειώσουν, τὸ ἐφύλαξε νὰ τὸ φορέσῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας
 Λαμπρᾶς. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν γυρεύοντάς το ὁ βασιλεὺς δὲ τὸ ἦυρε πο-
 250 σῶς, ἀλλ' οὔτε ἤξευρε τινὰς τί ἐγίνε καὶ δι' αὐτῶς ἔμεινε πολλὰ λυπημένος·
 μὰ τὴν ὥραν ὅπου ὁ βασιλεὺς τὸ ἔχασεν, ὃ τοῦ θαύματος, εὐρέθη εἰς τὴν
 Θεσσαλονίκην, ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Δημητρίου· καὶ πιάνοντές το
 εὐρήκασι μίαν γραφὴν ἐπάνω του, τὴν ὁποίαν ἔστειλεν τοῦ βασιλέως ὁ
 ἅγιος· καὶ ἰδόντες τὴν ἀπάνω γραφὴν, ὡς ἐγνώρισαν πῶς ὁ ἅγιος τὴν στέλ-
 255 νει τοῦ βασιλέως, ταχυδρόμος εὐθύς τὴν ἐπῆγε εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἀνοίξας
 αὐτήν, τοῦ ἔγραφε ἔτσι· «^Ω βασιλεῦ, ἔστοντας ἐγὼ πολλὰ νὰ σοῦ βοηθήσω
 καὶ νὰ νικήσῃς τὸν ἐχθρόν σου, ὡς ἤθελες, διατὶ εἶσαι εἰς τὸν εὐεργέτην
 σου ἀχάριστος καὶ δὲν μοῦ δίδεις καμμίαν εὐεργεσίαν καὶ εὐχαριστίαν ἐκ
 τὰ τόσα πλούτη ὅπου ἤλαβες κάνοντάς σου τόσες καὶ τόσες χάρες;»
 260 10. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐπαρακάλεσε ὀλοψύχως τὸν ἅγιον
 νὰ τοῦ συγχωρήσῃ· καὶ εὐθύς ἐχάρισεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου μίαν
 χώραν ὀνομαζομένην Μελιδώνιον μὲ καὶ ἄλλα χαρίσματα. Λοιπὸν, θεωρεῖτε,
 ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, πῶς ἐπληρώθη ὁ ἅγιος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου ὁ βασιλεὺς
 δὲν τοῦ ἠταξεν· διὰ τοῦτο, ὅστις ἔχει τάσιμον, ἅς τὸ δώσῃ ἀπείρακτα.
 265 11. Ἄλλ' ὃ μεγαλομάρτυς καὶ μυροβλήτα Δημήτριε, ἠξυέρομεν καλὰ
 τὰ μεγάλα σου κατορθώματα καὶ τὴν μεγάλην παρησίαν ὅπου ἔχεις εἰς τὸν
 θεόν. Λοιπὸν παρακαλοῦμεν σέ, καθὼς ἐλευθέρωσας Λέοντα τὸν σοφώτατον
 A38r | βασιλέα καὶ Μανουὴλ τὸν Παλαιολόγον ἐκ τὴν ὀρμὴν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν βαρ-
 270 βάρων, χαρίζοντάς των τὴν νίκην, τοιουτοτρόπως καὶ ἡμᾶς ἐλευθέρωσον ἐκ
 τὰς χεῖρας τῶν παρανόμων ὀρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ νικητὰς
 κατὰ τῶν ἀθέως πολεμούντων ἡμᾶς, ἅγιε, ποίησον· καὶ ὡς ἐχάλασες τὸν Λυαῖ-
 ον τὸν ἄγριον γίγαντα, τοιουτοτρόπως κατάφθειρε τὸν πολυμήχανον Λυαῖον,
 τὸν πονηρὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος ὑπερηφανεύεται ἐναντίον μας. Ναί, ἅγιε
 τοῦ θεοῦ Δημήτριε, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ φύλαξον ταύτην τὴν ἀδελφότητα
 B19r εἰς ὁμόνοιαν ἀγαθῶν ἔργων, | διὰ νὰ δοξάζεται τὸ ἅγιον ὄνομά σου εἰς τοὺς
 ἀπεράντους αἰῶνας, ἀμήν.

245-246 εἰς τὸν θρόνον του : εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 247 καὶ ἔστοντας νὰ
 248 ἐφύλαξε φορέσῃ : βάλῃ 249 μὰ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν 251 ὅπου τὸ ἔ-
 χασεν ὁ βασιλεὺς 252 τὸ μνημα 255 εὐθύς ταχυδρόμος 257 εἰς τὸν εὐ-
 εργέτην σου οἰμ. 258 εὐεργεσίαν : εὐχαριστίαν ἐκ : ἀπὸ

Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

668 1. ...Ταύτην τὴν μακαρίαν καὶ θείαν ἀγάπην ἐφρόντισε νὰ φυλάξῃ
 ὁ σήμερον παρ' ἡμῶν εὐφημούμενος καὶ ἑορταζόμενος, ὁ μεγαλομάρτυς λέγω
 τοῦ Χριστοῦ Δημήτριος, ἡ κρίσις τῶν μαρτύρων, ὁ φωστὴρ ὁ ὑπέρολαμπρος
 5 τῆς ἐκκλησίας, ὁ στύλος ὁ ἄσειστος τῶν πιστῶν, ἡ χαρὰ τῶν ἀγγέλων, μ'
 669 ἓνα, τὸ καύχημα ταύτης | τῆς περιφήμου πόλεως Θεσσαλονίκης ἢ μᾶλλον
 εἰπεῖν ὅλης τῆς οἰκουμένης· δὲν ἐφρόντισεν πλέον διὰ δόξαν καὶ τιμὴν, δὲν
 ἐλυπήθη τὸ κάλλος τῆς νεότητός του, δὲν ἐμελέτησε διὰ βίου τὰ κτίσματα,
 δὲν ἐσυλλογίσθη διὰ δούλους καὶ σκλάβους, ἀμὴ, ἐπειδὴ καὶ νὰ εἶναι ὅλως
 10 δι' ὅλου τετρωμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ ἐπουρανοῦ βασιλέως Χριστοῦ, τὰ
 ἐλόγιασεν ὅλα ὡσὰν σκύβαλα, μόνον διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν Χριστόν, τὸν πο-
 λύτιμον μαργαρίτην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ὁ Χριστὸς
 καὶ θεὸς ἡμῶν, τὸν ἐδόξασε καὶ τὸν ἐτίμησε καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν οὐράνιον
 του βασιλείαν περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους μάρτυρας καὶ τοῦτο μὲ
 15 δίκαιον τρόπον, διότι ἐπεθύμησεν ὅτι νὰ λάβῃ τὸν ἴδιον θάνατον τοῦ δεσπό-
 του Χριστοῦ καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἴδια στίγματα καὶ πληγώματα. Διὰ τοῦτο καὶ
 ὁπότεν ἐπῆγαν οἱ στρατιῶται διὰ νὰ τὸν θανατώσουν, ἐσήκωσε τὴν ἀγίαν
 του δεξιὰν καὶ ἐλοχεύθη εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὅπου ἐλοχεύθη καὶ ὁ δεσπότης
 Χριστός. Διὰ τοῦτο καὶ μύρον ἅγιον καὶ σεβάσμιον ἀνέβλυσεν ἡ ἀγία του
 20 πλευρὰ καὶ θαύματα ἄπειρα ἐγένοντο καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῆ χάριτι τοῦ
 παναγίου πνεύματος καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐγεμίσθη καὶ ἀνεπλήσθη ἀπὸ τὰ
 θαύματά του, καθὼς ἀπὸ τὸν βίον του εἶναι φανερόν. Ὅθεν ἡ δὲ περι-
 φημος καὶ περιδοξὸς ταύτη πολιτεία τῆς Θεσσαλονίκης ἔπαυσε καὶ δὲν ἐκό-
 25 μπαζε πλέον εἰς τὲς ἀνδραγαθίες τοῦ Φιλίππου καὶ εἰς τὲς νίκες τοῦ Ἀλε-
 ξάνδρου, ἀμὴ ἔχαιρε ψυχικῶς καὶ σωματικῶς εἰς τὰ ὑπερφυῆ θαύματα ὅπου
 ἐγένοντο ἀπὸ τὸν ἅγιον, διὰ τὸ ὅποιον ἐγινε περιφημος καὶ περιδοξός.
 670 Ὅθεν καὶ | ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον ἐτιμῶντο καὶ ἐφημίζετο, μάλιστα ἦτον
 ἐπιθυμητὸς καὶ μακαριστός.

2. Πλήν, ἀχροαταὶ μου ἐντιμότατοι, ἐνθυμούμενος τὲς παλαιὰς βοή-
 30 θειες καὶ ἐπισκέψεις τοῦ ἁγίου καὶ βλέποντας τώρα πῶς μᾶς ἀστόχησε παν-

τελῶς, στρέφω πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον μου καὶ μὲ λυπημένην καρδίαν λέγω.
 Ὡ μεγαλομάρτυρα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ Δημήτριε, ποῦ εἶναι τὰ θαύματα,
 ὅπου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔκαμνες ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα σου ; πῶς τώρα δὲν
 35 μᾶς βοηθεῖς ; πῶς δὲν μᾶς επισκέπτεσαι ; διατί, ἄγιε Δημήτριε, ἀστόχησες
 καὶ τελείως μᾶς ἀπάργιασες ; δὲν βλέπεις πόσα βάσανα μᾶς ἐπερικύκλωσαν,
 πόσοι πειρασμοί, πόσα χρέη ; δὲν βλέπεις πῶς ἐγεννήθημεν ὄνειδος καὶ κα-
 ταπάτημα τῶν ἐχθρῶν, παίγνιον τῶν ἀσεβῶν, περίπαιγμα τῶν Σαρακηνῶν,
 ἔξουθένημα καὶ γέλωσ τῶν πάντων ; Διατί λοιπόν, ἄγιε, δὲν μᾶς λυπᾶσαι ὡς
 40 συμπατριώτης ; διατί δὲν μᾶς συμπονᾶς ; δὲν ἀκούεις τοὺς ἀναστεναγμούς ;
 δὲν βλέπεις τὰ δάκρυά μας ; δὲν στοχάζεσαι τοὺς παραδαρμούς μας ; διατί
 δὲν μᾶς βοηθεῖς παρακαλῶντας τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων Χριστὸν νὰ
 μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦτα τὰ κακά, ὅπου μᾶς ἐσυνέβησαν ; Διατί δὲν τοῦ
 δέεσαι νὰ μᾶς σπλαχνισθῇ ; Ἡμεῖς τὸ ἐγνωρίζομεν πῶς τοῦ εἵμεσθεν πται-
 45 σται, παρήκοοι, παραβάται, ἀχάριστοι, ἀμὴ πάλιν αὐτὸν μόνον προσκυνου-
 μεν, αὐτὸν μόνον λατρεύομεν, καὶ αὐτὸν μόνον σεβόμεθα. Διὰ τοῦτο, ἄγιε
 μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Δημήτριε, ἰκέτευσον, παρακάλεσον καὶ μεσί-
 τευσον διὰ τ' ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, διὰ τὴν πατρίδα σου, διὰ τῆς σῆς
 671 χειρὸς νὰ ἐλευθερωθοῦμεν ἀπὸ τὰ βάσανα, | ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, ἀπὸ
 τοὺς ἀναστεναγμούς καὶ ἀπὸ τὰ ἀνυπόφερτα βάσανα καὶ χρέη, καὶ τέτοιας
 50 λογῆς πορευόμενοι καὶ γενικῶς τὴν ζωὴν μας θέλομεν κάμνει τὸ θέλημά σου
 δοξάζοντες καὶ ὑμνοῦντες τὸ πανάγιόν σου ὄνομα, μένοντες καὶ ὑπόχρεοι
 τῆς σῆς ἀγιότητος.

3. Δότε μου ὀλίγην ἄνεσιν καὶ μὲ ὀλίγα λόγια θέλω κάμει τέλος.
 Ὅποταν τινὰς ἄνθρωπος ἤθελε εἰσέβῃ μέσα εἰς κανένα εὔμορφον περι-
 55 βόλι, περισσὰ χαίρεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος καὶ κατὰ πολλὰ εὐφραίνεται.
 Χαίρεται μὲν διὰ τὴν γῆν τὴν καλὴν, ἣ ὁποία ὡσὰν εὐλογημένη μήτηρ θρέ-
 φει ὅλα ἐκεῖνα, τὰ αὐτὰ εὐφραίνεται διὰ τὴν ὅποιαν ποικιλότητα τῶν δέν-
 δρων, διὰ τὴν πολυειδόχροον ἐμφάνειαν τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἀνθέων εὐο-
 σμίαν, τέρπεται δὲ διὰ τὰ γλυκύποτα καὶ νόστιμα ὕδατα καί, τέλος πάντων,
 60 ἀκούοντας τὸ γλυκύτατον κελάδημα τῶν ἀφοβήτων πουλιῶν, ὅχι μόνον χαί-
 ρεται, ἀμὴ ἀκόμη καλῶντας τοῦ λόγου του εὐδαιμον καὶ καλότυχον, ὡσὰν
 ὅπου ἤξιώθη τοιαύτης θεωρίας, μεγαλοφώνως λέγει : ὦ ὠραιότης, ὦ μακα-
 ριότης! καὶ ποῖον τάχα νὰ εἶναι τὸ εὔμορφον περιβόλι ; Ὅχι βέβαια στο-
 χάζομαι τὴν σήμερον ἄλλο, παρὰ ταύτην τὴν περίφημον πόλιν τῆς Θεσσα-
 65 λονίκης. Αὕτη ἡ πόλις εἶναι τόπος ποθητὸς ἀπὸ ὅλους, διατί ἡ φήμη τῆς
 τοιαύτης πολιτείας εἶναι παντοῦ κηρυγμένη, ἣ εὐμορφία της ἀπὸ ὅλους ὁμο-
 λογεῖται, ἣ εὐκοσμία της ἀπὸ ὅλους χαίρεται· οἱ ἐνάρετες καὶ καλὰς πρά-
 ξεις τῶν ἐντιμοτάτων καὶ περιφήμων ἀρχόντων ταύτης τῆς περιφήμου πό-
 λεως Θεσσαλονίκης ἀπὸ ὅλους μακαρίζονται. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μὲ πα-
 672 ρακίνησαν | ἐμένα τὸν εὐτελεῆ σας δοῦλον, ἀκροαταί μου εὐσεβέστατοι, νὰ

ἴσέβω μέσα εἰς τέτοιον θαυμαστὸν περιβόλι, διὰ νὰ ἀπολαύσω καὶ ἐγὼ ὁ
εὐτελής ἀπὸ τὰς ἐναρέτους ὑμῶν πράξεις τελειότητα ἀρετῆς καὶ τοῦ λόγου
μου. Διὰ τοῦτο ὁ νοῦς μου ἀδημονεῖ, ἡ γλῶσσα μου ἰλλιγιᾶ, πονεῖ καὶ ὅλως
διόλου τεταραγμένος εὐρίσκομαι μὲ τί λογῆς ἐγκώμια, μὲ ποίους ἐπαίνους
75 τὸν ἑμὸν λόγον νὰ ὑφάνω διὰ νὰ ἀποδώσω τὸν προπεύμενον ἔπαινον τῆς
περιφήμου ταύτης πολιτείας. Εἰς ἄλλον οὐρανὸν ἐπίγειον ὅμοιον κατὰ πάντα
τοῦ οὐρανοῦ εὐρίσκομαι. Οὐρανὸς ἐπίγειος εἶναι καὶ λέγεται ὁ περιφήμος
τοῦτος ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Δημητρίου, εἰς τὸν ὁποῖον
ὡσὰν ἄλλος ἥλιος, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου τῷ φωτὶ ὑπερβάλλει κατὰ
80 τὴν ἀξίαν καὶ χάριν τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς
πρῶην πατριάρχης κύριος Διονύσιος, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται μὲ τὰς χάριτας
τοῦ παναγίου πνεύματος καὶ μὲ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ τὸν ἅπαντα κόσμον περι-
βάλλει καὶ μὲ πίστιν ὀρθὴν καὶ εὐλάβειαν τὸ λογικὸν ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ
ἀξίως ποιμαίνει, τὸν ὁποῖον, παρακαλοῦμεν τὸν βασιλέα τῆς δόξης, σὺν τῇ
85 παναγίᾳ αὐτοῦ μητρὶ καὶ τὸν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Δημήτριον, νὰ
σκέπη αὐτόν τε καὶ ἡμᾶς.

<Διονυσίου>, Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλύτην Δημήτριον.

5 1. Ἐὰν εἰς τοῦ κόσμου τὰ πέρατα, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ καὶ ἱερὸν συνάθροισμα, ἤθελεν ἀκουστῆ ἓνα τοιοῦτον παράδοξον ἄκουσμα, πὼς εἰς ἓνα μέρος τῆς γῆς ἐξήνθησεν κρίνον ὠραιότατον, πάντερον καὶ εὐωδέστατον, καί, ὅταν ἤθελεν πνεύση ὁ ἀήρ, νὰ πέμπη πλουσιωτάτην τὴν εὐωδίαν του, νὰ τὴν αἰσθάνωνται ἐκεῖνοι ὁποῦ μὲ τὰ αὐτὰ τὸ ἤκουσαν πρότερον, καὶ ὄχι μόνον εἰς ἓνα μέρος τῆς γῆς νὰ πέμπη τὴν γλυκυτάτην ἐκείνην εὐωδίαν του, ἀμὴ εἰς ὅλα τοῦ κόσμου τὰ πέρατα, ἄραγε δὲν ἤθελεν ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει

10 10 κάθε ἓνας ὁποῦ τὸ ἤκουσεν καὶ τὴν εὐωδίαν τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ὠσφράνθη | καὶ ἀκόμα νὰ ἐπιθυμῇ καὶ μὲ τὴν ὄρασιν καὶ ἀφήν νὰ τὸ ἀπολαύσῃ; Βέβαια κάθε ἓνας ἐπιθυμεῖ ἤθελεν νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ μὲ ὅλας τὰς αἰσθήσεις τὴν ὠραιότητα καὶ γλυκύτητα ἐκείνου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ ὠραιότατου κρίνου.

15 2. Κρίνον, ὁποῦ ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν κύριος εἰς τὰ τοῦ κόσμου πέρατα ἐφάνερωσεν, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, ὄχι ἐπίκαιρον καὶ εὐμάραντον, ὄχι νὰ τέρπῃ τὰς σωματικὰς καὶ ἔξω αἰσθήσεις, ὄχι νὰ πέμπῃ τὴν εὐωδίαν μὲ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ αἰσθητοῦ ἀέρος, ἀμὴ κρίνον λογικὸν καὶ ἀμάραντον, κρίνον θεοφύτευτον καὶ ποτισμένον ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος

20 20 ἐξήνθησεν εἰς ἓνα μέρος τῆς γῆς, εἰς τὴν μεγαλόπολιν λέγω Θεσσαλονίκην. Ὅμως ἡ γλυκυτάτη καὶ πάντερον εὐωδία του μὲ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ παναγίου πνεύματος πέμπεται εἰς τῆς οἰκουμένης | τὰ πέρατα καὶ κανένα μέρος τῆς γῆς καὶ θαλάσσης δὲν ἔμεινεν ἄμοιρον ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην καὶ πάντερον εὐωδίαν του, καὶ δὲν λέγω εὐωδίαν καὶ σωματικὴν ὠσφρησιν, ὁποῦ εἰς ὀλίγον διάστημα παρέρχεται καὶ ἀλησμονᾶται, ἀμὴ εὐωδίαν πνευματικὴν καὶ

25 25 τὴν ψυχὴν ζωογονοῦσαν καὶ τρέφουσαν. Κρίνον εὐωδέστατον καὶ πρόξενον τῆς θείας χάριτος εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἀπολαύσουν τὴν εὐωδίαν του, ὁποῦ ὁ Κύριος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐφύτευσεν καὶ ἐκεῖ σκέπει καὶ θάλπει τὰς ρίζας του, ἡ δὲ κορυφὴ καὶ τὸ ἄνθος του, ἔφθασεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν εἰς

30 30 τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ παναγίου καὶ παντοδυνάμου θεοῦ καὶ ἐκεῖθεν πέμ-

πει εἰς τοὺς μετὰ πίστεως ἐπικαλουμένους καὶ πλησιάζοντας εἰς αὐτὸ τὴν
 506 πάντερπον εὐωδίαν του, ὅπου ἀφανίζει τῆς ψυχῆς τὸν ῥύπον καὶ κάθε δυ-
 σωδίαν, ἀκόμα καὶ τῶν σωμάτων τὰς ἀνιάτους ἀσθενείας καὶ | χαλεποὺς κιν-
 δύνους.

35 3. Κρίνον, ἀδελφοί, θεοφύτευτον σχηματίσαντες, ἄς μὴ νομίση τινὰς
 ἄλογον καὶ ἄψυχον, ἀμὴ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ πεπληρωμένον τῆς θείας
 χάριτος, τὸν σήμερον ἑορταζόμενον, τὸν μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλύτην Δη-
 40 μήτριον, τὸν ὀνομαστότατον καὶ ἐπαινούμενον εἰς τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα,
 τὸν πανταχοῦ προφθάνοντα καὶ τοὺς αὐτὸν ἐπικαλουμένους τὴν χάριν δω-
 ρούμενον. Κρίνον εὐωδέστατον καὶ θεοφύτευτον προπόντως ὀνομάσθη ὁ μέ-
 γας Δημήτριος, ὅπου εἰς τέτοιον καιρὸν ἐξήνηθησεν ἀναμέσον τοσοῦτων ἀκαν-
 θῶν καὶ τὴν εὐωδίαν τῆς θείας καὶ πανσόφου διδασκαλίας εἰς τὸν λαὸν
 ἀνέπεμπεν, ὅπου τὰ δοχεῖα τοῦ σατανᾶ τὸ πῦρ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τὴν
 507 δυσωδίαν τῆς μυσσαρᾶς ἀθεῖας μανικῶς ἀνάψαντες, ὁ Διοκλητιανὸς λέγω καὶ
 Μαξιμιανός, οἱ συνεργοὶ καὶ πρόθυμοι ὑπηρέται τοῦ σατανᾶ, ὅπου ἄλλους
 ἐπαραινοῦσαν μὲ δωρεὰς εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαβόλου,
 ἄλλους μὲ ἀπειλὰς φοβερῶν κολάσεων, ἄλλους μὲ πικρότατον καὶ ἐπώδυνον
 θάνατον. Ἐραγε ἐδυνήθησαν αὐτὰ νὰ σαλεύσουν ἢ νὰ φοβίσουν καὶ τὸν
 50 γεναιότατον δοῦλον τοῦ Χριστοῦ Δημήτριον; ἢ νὰ παύσῃ τὴν εὐωδίαν
 τῆς πανσόφου καὶ θείας διδασκαλίας του; Οὐδαμῶς. Ἐχοντας ὁ ἅγιος τὸν
 Χριστὸν κάτοικον εἰς τὴν ψυχὴν του, ἡ χάρις ἔσωθέν του ὡς πηγὴ βρύουσα
 καὶ μετὰ μεγάλης βίας σκιρτῶσα, οὐδεὶς δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀνάβλυ-
 σιν τῶν ὑδάτων, ἐπειδὴ καὶ τὴν δύναμιν ἔχει ἀπὸ τὴν ἄβυσσον. Ὁμοίως
 55 καὶ ὁ μέγας Δημήτριος ἔχοντας τὸ ρεῖθρον τῆς διδασκαλίας κινούμενον καὶ
 πεμπόμενον ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος, δὲν ἐδυ-
 νήθησαν οἱ ὄρατοὶ καὶ νοητοὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροί, νὰ ἐμποδίσουν τὸ ρεῖ-
 508 θρον τῆς διδασκαλίας τοῦ Δημητρίου. |

4. Κάθε χριστιανὸς ἀκούοντας τὴν πλουσίαν χάριν καὶ μεγίστην
 δόξαν, ὅπου ἀπὸ τὸν θεὸν ἐπλουτίσθη ὁ μέγας Δημήτριος καὶ εἰς ὅλα τοῦ
 60 κόσμου τὰ πέρατα ἀπὸ κάθε χριστιανὸν προσκυνεῖται καὶ μεγαλύνεται,
 ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄπιστα ἔθνη ἐπικαλοῦνται εἰς βοήθειαν
 τὸν μέγαν Δημήτριον, τοῦ ἔρχεται νὰ ἔλθῃ εἰς ἀπορίαν. Καὶ μερικοὶ νι-
 κώμενοι ἀπὸ ἀνθρώπινον λογισμόν, συγκρίνοντας τὸ μαρτύριον τοῦ ἁ-
 γίου Δημητρίου μὲ ἄλλων ἁγίων μαρτύρων ἀποροῦντες λέγουσι· ἄραγε
 65 πῶς ὁ Δημήτριος τοσοῦτον ἀπὸ τὸν θεὸν ἐδοξάσθη; Καὶ πάλιν λέγου-
 σι: Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει· ἀνιστᾶ ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κο-
 πρίας ἀνυψῶν πένητα. Naί, ἀδελφοί, αὐτὰ εἰς τὴν θείαν γραφὴν εὐρίσκον-
 509 ται. Ὅμως τὰ νοήματα εἶναι εἰς ἄλλην ὑπόθεσιν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀγῶνας
 70 καὶ παλαίσματα | τῶν ἁγίων, ὅπου τὴν ἀγάπην εἰς τὸν Χριστὸν ἔδειξαν
 καὶ τὴν θεομύτητα, ὅπου κάθε ἕνας ἔχει νὰ λάβῃ κατὰ τὰ ἔργα του, ὅπου

καὶ ἡ θεία γραφή φανερώς τὸ λέγει, ἢ νὰ δοξασθῆ ἢ νὰ αἰσχυνηθῆ. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀπόστολος φανερώνει τοῦ καθενὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν δόξαν, ὅπου μέλλει νὰ ἀπολαύσῃ ἀπὸ τὸν δίκαιον καὶ ἀπροσωπώληπτον Κύριον, λέγοντας ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη δόξα σελήνης καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων καὶ ἀστῆρ ἀστέρως διαφέρει ἐν δόξῃ, καὶ διὰ νὰ μὴ δεχώμεθα τοιοῦτους πονηροὺς καὶ ἀπατηλοὺς λογισμοὺς νὰ σμικρύνωμεν τὸν ἅγιον καὶ νὰ κάνωμεν προσωπολήπτην τὸν ἀπροσωπώληπτον καὶ δικαιοκρίτην θεόν.

5 Ὁ Τολμηρὸν εἶναι αὐτὸ ὅπου θέλω νὰ εἰπῶ καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μου ἀσθένειαν πάντῃ ἀδύνατον. Ὅμως πρῶτον βάνω τὴν ἐλπίδα μου καὶ ὄλον τὸ θάρρος εἰς τὸν ἅγιον καὶ δεῦτερον εἰς τὰς εὐχὰς σας καὶ ἔτσι θέλω τολμήσει νὰ ἐξετάσω ὀλίγον μέρος ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἁγίου καὶ τὴν καθαρότητα, ὅπου εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ πρὶν τῆς ὁμολογίας ἀπόκτησεν, καὶ ἀπὸ ὅλα τὴν θεώνυμον ἀγάπην, ὅπου εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον ἀπόκτησεν. Καὶ πόθεν ἄλλοῦ ἠθέλωμεν μάθει τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβειαν καὶ τὴν εἰς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀκόμα καὶ τὴν στερεὰν καὶ ἀδίστακτον πίστιν καὶ βεβαίαν εἰς τὸν Χριστὸν ἐλπίδα τοῦ μεγάλου ἥρωος Δημητρίου; Πρῶτον μανθάνομεν ὀλίγον τι ἀπὸ τὸ παλαιὸν συναξάριον, ὅπου μὲ συντομίαν τὰ περὶ τοῦ ἁγίου διηγᾶται, καὶ δεῦτερον ἀπὸ τὸν φιλαληθῆ Μεταφραστήν. Λέγει λοιπὸν τὸ παλαιὸν συναξάριον διὰ τὸν ἅγιον πῶς ἦτον εἰς τὸν καιρὸν Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων πόλεως. «Εὐσεβῆς ἄνωθεν καὶ τῆς εἰς Χριστὸν διδάσκαλος πίστεως | καὶ τῆ εὐσεβείᾳ διαβόητος». Καὶ πρῶτον λέγει πῶς ἦτον εὐσεβῆς ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους καὶ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας του, καὶ δεῦτερον λέγει καὶ διδάσκαλος τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως καὶ τρίτον ὅπου ἦτον ἀπὸ ὅλους τῆς εὐσεβείας διαβόητος. Πολλοὶ εὐσεβεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ἕως τὸ ἔσχατον γῆρας, ὅμως μόνον διὰ λόγου τοὺς ἀπόκτησαν τὴν εὐσεβειαν ἢ, ἂν ἔτυχεν, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ὠφελήθησαν· ὁ δὲ μέγας Δημήτριος ἀκόμη ἀπὸ αὐτῆς τῆς νεαρᾶς ἡλικίας ἔγινεν εἰς ὅλους διαβόητος εἰς τὴν εὐσεβειαν. Ἐσπάρθη ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας ἀπὸ τὸν μέγαν γεωργὸν εἰς τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ παμμάκαρος Δημητρίου, ὅμως κανὲν ἐμπόδιον δὲν εὔρεν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν βλάστησιν, | οὔτε ἀκάνθας πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας ἠῦρεν νὰ πνίξουν τὸν σπόρον οὔτε πέτρα τῆς ὑπερηφανείας καὶ δαιμονικῆς σκληρότητος οὔτε στράτα τῆς μυσσαρᾶς καὶ φιληδόνου τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων. Διὰ τοῦτο πίπτοντας ὁ θεϊκὸς σπόρος τῆς εὐσεβείας εὐρῆκεν γῆν καθαράν ἀπὸ κάθε πλεονεξίαν καὶ φιλαργυρίαν, ἀπὸ κάθε λίθον ὑπερηφανείας, ἀπὸ κάθε ὀδὸν φιληδονίας, περιφραγμένην μὲ τὸν φραγμὸν τῆς καθαρᾶς παρθενίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐβλάστησεν καὶ θεϊκὸν καρπὸν ἐποίησεν καὶ πρὶν τῆς μακαρίας ἀθλήσεως, ὅχι μόνον εἰς τριάκοντα, ἀλλ' εἰς ἑξήκοντα καὶ εἰς ἑκατόν, ὅπου εἰς ὅλους ἔγινε διαβόητος. Τέτοιαν φύσιν ἔχει ὁ θεϊκὸς σπόρος, ὅταν εὔρη γῆν ἀγαθὴν. Πρῶτον ἐξαπλώνει εἰς τὸ βῆθος τὰς ρίζας τῆς

πίστεως. Ἐπειτα αὐξάνει εἰς ὕψος μέγα τοὺς κλώνους τῆς ἐλπίδος. Ὅμοίως καὶ ἡ κορυφή τῆς θεομιμήτου ταπεινώσεως ἀνεβαίνει ἕως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν καί, ἀφ' οὗ ἔλθῃ εἰς | τοιαύτην κατάστασιν, τότε ἀνθίξει καὶ τὸ ἄνθος τῆς θεομιμήτου ἀγάπης καὶ πέμπει εἰς ὅλους τὴν εὐωδίαν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καθὼς φανερὰ καὶ ἀπὸ ὅλους μαρτυρούμενα καὶ εἰς τὸν μέγαν Δημήτριον ἐνεργήθησαν καὶ δὲν θέλουν παύσει διὰ παντὸς ἐνεργούμενα.

6. Ἐτιμήθη μὲ πρόσκαιρον τιμὴν ἀπὸ τοὺς δυσσεβεῖς βασιλεῖς ὁ μέγας Δημήτριος. Ἔλαβεν τὴν ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν ὅλης τῆς Θετταλίας. Ἄραγε ἐδυνήθησαν νὰ σαλεύσουν οἱ τρεῖς γίγαντες καὶ ἄσπονδοι ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ φιλαργυρία λέγω, ἡ κενοδοξία καὶ ἡ φιληδονία, ὅπου ἀδύνατον εἶναι νὰ φύγῃ τινὰς τὰ μιὰ τὸν δίκτυα (καὶ μάλιστα οἱ ἔχοντες ἐξουσίαν καὶ ἡγεμονίαν εἰς τὸν λαὸν) καὶ τὸν Δημήτριον; Οὐδαμῶς ἡ φροντίδα καὶ μέριμνα τοῦ Δημητρίου δὲν ἦτον ἄλλη, μόνον πῶς νὰ βλαστήσῃ τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας, πῶς νὰ τὸν αὐξήσῃ, πῶς νὰ | φέρῃ εἰς τὸν Κύριον καρπὸν λογικὸν καὶ ὠριμον, πῶς νὰ φυλάξῃ τὸ κατ' εἰκόνα ἀμόλυντον, πῶς νὰ τὸ τελειώσῃ εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν, πῶς νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀγγελιομίμητον παρθενίαν, καθὼς καὶ εἰς τέλος τὴν ἐκατόρθωσεν, καθὼς πολλοὶ τὸ ὁμολογοῦσι καὶ μάλιστα τὴν μαρτυρίαν ἔχομεν ἀπὸ τὴν μεγίστην χάριν, ὅπου ἀπὸ τὸν θεὸν ἔλαβεν, νὰ βλύξῃ εὐῶδες μύρον ποταμηδὸν ἐκεῖνο τὸ παρθενικὸν καὶ ἅγιον λείψανον. Διὰ αὐτὸ τὸ χάρισμα, τὸ περισσότερον ἀπὸ τὸν θεὸν χαρίζεται εἰς ἐκείνους, ὅπου μὲ τελειότητα εἰς ὅλην τους τὴν ζωὴν ἐτήρησαν ἀμόλυντον καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν. Πολλοὶ τὸ χάρισμα ἔλαβον καὶ μυριοβλύται ἐγένοντο, ὅμως ὁ μέγας Δημήτριος ἀπὸ ὅλους ἀσυγκρίτως πλουσιωτέραν τὴν χάριν ἔλαβεν, προξενῶντας τὴν ἡ εὐωδία τῆς καθαρᾶς παρθενίας, ὅπου εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἐπιμελῶς ἐφύλαξεν καὶ τὰς αἰσθήσεις ὅλας ψυχῆς τε καὶ σώματι ἀμολύντως | ἐτήρησεν. Λοιπὸν ἡ παρθενία καὶ καθαρότης τοῦ Δημητρίου θεομαρτύρητος ἔγενεν ἀπὸ τὴν ἀνάβλυσιν τοῦ μύρου καὶ τὴν θείαν ἐκείνου πνευματικὴν εὐωδίαν, ὅπου ἀπὸ τὸ ἅγιον σῶμα του πλουσίως ἐπέμπετο.

7. Καὶ ὡς ἐξετάσωμεν νὰ μάθωμεν καὶ διὰ τὸ κεφάλαιον πασῶν τῶν ἀρετῶν, ὅπου εἰς τὴν μακαρίαν τοῦ Δημητρίου ψυχὴν ὀλοκλήρως εὐρίσκετον, τὴν ἀγάπην λέγω εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον, ὅπου ὡς κάμινος ἔπνεε, καὶ θέλομεν εὔρει καὶ αὐτὴν μαρτυρημένην ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον θεὸν καὶ ποιητὴν πάσης κτίσεως.

8. Πολλὰ πλήθη ἁγίων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν εἰς τοὺς τυράννους καὶ δυσσεβεῖς τὸν Χριστὸν ὁμολόγησαν καὶ διὰ τὴν ἀγάπην του τὸ αἷμα τους ἔχυσαν καὶ ἀπὸ τὸν ἀπροσωπώληπτον καὶ πανάγαθον Θεὸν διαφόρων δωρεῶν καὶ χαρισμάτων θείων ἀπήλαυσαν, θαυματουργιῶν καὶ ἰάσεων καὶ ἄλλων χαρισμάτων | πολλῶν καὶ ἀναριθμητῶν, καθὼς καὶ ὁ νῦν ἑορταζόμενος καὶ παρὰ

πάντων ἐπαινούμενος μέγας μυροβλήτης Δημήτριος, ὅπου ἀπὸ τὴν μεγίστην
 καὶ ὑπερξέουσαν ἀγάπην, ὅπου εἰς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἐφύλαττεν, δὲν
 ἔλαβεν μόνον τὰ θεῖα χαρίσματα, ὅπου καὶ ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ δοῦλοι τοῦ Χρι-
 στοῦ πλουσίως λαμβάνουσι, ἀμὴ μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ θεῖα χαρίσματα ἤξιώθη νὰ
 155 γένη καὶ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, νὰ λάβῃ τὴν πληγὴν εἰς τὸ ἴδιον μέρος τοῦ
 σώματος, ἐκεῖ ὅπου καὶ ὁ Κύριος διὰ τὰς ἁμαρτίας μας ἐλογχεύθη ὁ ἀναμάρ-
 τητος· τῆς ἀγάπης τὸ κέντρον καὶ ἡ ἄπειρος φλόγα τὴν κατοίκησιν καὶ ἀνά-
 παυσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπου καταξιώθη νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, μέσα εἰς τὴν
 καρδίαν ἔχουσι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀναβλύζει ὡς πύρινος ποταμὸς καὶ κατακαίει
 160 ὅλον τὸν ἄνθρωπον, ἀλλοιώνοντάς τον εἰς θεῖαν ἀλλοίωσιν καὶ ποτὲς δὲν
 517 παύει τὴν ψυχὴν καίοντας καὶ φλογίζοντας, καθὼς | καὶ τοῦ μακαρίου Λου-
 κᾶ καὶ Κλεώπα, καὶ αἰείποτες ζητεῖ τρόπον εὐποιίας εἰς τὸν πλησίον καὶ δμό-
 δουλον νὰ λάβῃ ὀλίγην δροσὸν καὶ ἀνάπαυσιν τῆς μεγάλης ἐκείνης φλογὸς
 καὶ καύσεως· ὅταν πάλιν εἰς τὸν θεὸν ὑψωθῇ ἡ φλόγα τῆς μακαρίας ἀγά-
 165 πης καὶ μὴ ἔχοντας ἀνταπόδομα νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἀνευδεῖ καὶ δοτῆρα
 πάντων τῶν καλῶν θεὸν ἐπιθυμεῖ διὰ τὴν ἀγάπην του καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν
 νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς θάνατον καί, ἐὰν ἦτο δυνατόν, νὰ τὸν μιμηθῇ καὶ εἰς
 τὰ πάθη, ὅπου διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀγάπην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔπα-
 170 θεν ὁ ἀναμάρτητος Κύριος, ἐπιθυμεῖ, λέγω, διὰ τὴν ἔνθερμον ἀγάπην νὰ
 ἀνέβῃ εἰς τὸν σταυρόν, νὰ λάβῃ ἀναψυχὴν ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν τῆς μεγί-
 518 στης ἀγάπης, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐμπήξουν εἰς τὰς χεῖρας καὶ πόδας του τοὺς σι-
 δηροὺς ἤλους, νὰ μιμηθῇ ὀλίγον τὸ δεσποτικὸν | πάθος, νὰ λάβῃ καὶ παρη-
 γορίαν, ὅπου εἰς ὀλίγον ἔχει νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ποθοῦμενον, νὰ κατοικῇ μαζί
 του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας, ἐπιθυμεῖ, θερμαινόμενος ἀπὸ τὴν ἔνθερ-
 175 μον καὶ μεγίστην ἀγάπην, ἐὰν ἦτον δυνατόν, νὰ ἀξιωθῇ ἀπὸ τὸν δεσπότην
 νὰ λάβῃ τὴν χάριν νὰ τὸν μιμηθῇ καὶ εἰς τοῦτο, νὰ λογχευθῇ εἰς τὴν πλευ-
 ρὰν καὶ εἰς τὴν καρδίαν νὰ λάβῃ ὀλίγην δροσὸν, νὰ ἀναψύξῃ τὴν μεγίστην
 ἐκείνην κάμινον τῆς θεϊκῆς ἀγάπης. Καὶ ὁ καρδιογνώστης καὶ παντεπόπτης
 θεὸς πληροῖ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων καὶ ἀγαπώντων αὐτόν. Τοιοῦτος
 180 διάπυρος ἐραστὴς τῆς εἰς θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης ἦτον καὶ ὁ μυροβλή-
 της μέγας Δημήτριος· εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ πλησίον ἐδρόσιζε τὴν φλέγου-
 σαν αὐτὸν ἀγάπην μὲ τὸν καθημερινὸν κόπον καὶ τὴν ἀκατάπαυστον διδα-
 519 σκαλίαν· | εἰς τὸν Κύριον πάλιν μὴν ἔχοντας ἀνταπόδομα ἄξιον νὰ προσφέρῃ,
 εἰς τὸν ἀνευδεῖ καὶ πλουσιόδωρον Κύριον, ἀκατάπαυστον εἶχεν τὴν ἐπιθυ-
 185 μίαν νὰ ἀξιωθῇ νὰ μιμηθῇ τὸ πάθος του. Ἠξιώθη λοιπὸν κατὰ τὸν πόθον
 του, τῆς θείας προνοίας συνεργοῦσης. Καθὼς ὁ Κύριος τὴν ἀκήρατον πλευ-
 ρὰν ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἐλογχεύθη, ὁμοίως καὶ ὁ μέγας ἀθλητὴς Δημήτριος
 ἀπὸ τὸν στρατιώτην τὴν πρῶτην πληγὴν εἰς τὴν πλευρὰν ἔλαβεν καὶ οὕτως
 190 τοῦ Δημητρίου ἀγάπη, ἀξιωθείς κατὰ τὸν πόθον του νὰ μιμηθῇ εἰς τὸ

πάθος τὸν δεσπότην τῶν ἀπάντων.

9. Δοχεῖον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἦτον ὁ μέγας Δημήτριος· ὁμοῦς ὁ λό-
 γος διὰ τῶν δύο προκρίτων καὶ τῶν ἄλλων μειζοτέρων, τὴν παρθενίαν λέγω
 520 καὶ τὴν ἀγάπην, ὅπου μὲ τὴν ἀνάβλυσιν | τοῦ μύρου ἡ θεία πρόνοια κηρύτ-
 195 τει εἰς ὅλους τὴν καθαρὰν τοῦ ἁγίου παρθενίαν, τὴν μεγίστην ἀγάπην πάλιν
 εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον φανερώς τὴν μαρτυρεῖ ἡ θεία πρόνοια, μὲ
 τὴν ὁμοίαν πληγὴν, ὅπου καὶ ὁ δεσπότης διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ δούλου ἔλαβεν·
 ὁμοίως καὶ ὁ Δημήτριος διὰ τὴν μεγίστην ἀγάπην, ὅπου εἰς τὸν Δεσπότην
 ἀπόκτησεν, τὴν ὁμοίαν ἔλαβεν καὶ παρὰ πάντων μακαρίζεται. Ἄλλ' ὃ μιμητὰ
 200 τοῦ δεσποτικοῦ πάθους μυροβλύτα Δημήτριε καὶ ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν
 προστάτα καὶ πρεσβευτὰ διαπρύσιε τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὡς παρη-
 σίαν μεγίστην, ὅπου ἔχεις εἰς τὸν εὐδιάλλακτον καὶ ἀμνησικακον δεσπότην,
 μὴ ἐλλείπης πρεσβεύων τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα διὰ τὴν εἰρήνην τῆς οἰκου-
 μένης καὶ νὰ δωρήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὀρθοδόξων τὸ μέγα του ἔλεος. Καὶ
 521 μάλιστα εἰς τοὺς τιμῶντας καὶ ἑορτάζοντας τὴν | σεβασμίαν καὶ ἱεράν σου
 πανήγυριν καὶ τοὺς ἐπικαλουμένους σε εἰς βοήθειαν τῶν ψυχικῶν καὶ σω-
 ματικῶν κινδύνων ταχέως πρόφθασον καὶ τὸν πολέμιον καὶ βάσκανον ἐχθρὸν
 ὀξέως ἀφάνισον. Μνήσθητι, ἅγιε, καὶ τῆς ἐμῆς ἐλαχιστότητος καὶ ταλαι-
 πωρίας καὶ ἰκέτευσον τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ἵνα φωτίσῃ τὸ σκότος μου, ὅπως
 210 ἰδῶ καθαρῶς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον
 εἰς τὸν κόσμον, καὶ νὰ ἀξιώσῃ καμὲ τῆς ἀκηράτου καὶ αἰωνίου βασιλείας
 του μαζί μὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους καὶ εὐσεβεῖς χριστιανούς, δοξάζοντας
 πατέρα, υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὴν μία θεότητα, ἣ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ
 καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

215 Ἐτελειώθη τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ μυροβλύτου
 Δημητρίου παρὰ τοῦ ταπεινοῦ Διονυσίου τοῦ ἀγραμμάτου.

αψ'β' Ἰουλίου 10 (=1792)

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Νεοφύτου.

Συγγραφεὺς τοῦ πρώτου (σελ. 49 - 55) ἐκδιδομένου ἐνταῦθα ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον εἶναι ὁ πολὺς Νεόφυτος ἐκ Κύπρου, «πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ ἐγκλειστος» ὅπως ὀνομάζεται συνήθως, ἀκμάσας κατὰ τὸ δευτέρον ἡμισυ τοῦ δωδεκάτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος (1134 - 1215;). Τὰ περὶ τοῦ βίου του ὑπάρχοντα στοιχεῖα συνεκέντρωσε συστηματικῶς ὁ Delehaye εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον τῆς περὶ τῶν ἁγίων τῆς Κύπρου μακρᾶς μονογραφίας του,¹ ἔργα δὲ ἢ ἀποσπάσματα ἔργων του ἔχουν δημοσιεύσει οἱ Κυπριανός,² Warren³ καὶ Delehaye.⁴ Τὰς ἐκδόσεις ταύτας ἀνετύπωσεν εἰς εἰδικὸν τόμον τὸ 1914 ὁ I. X. Χατζηγιώαννου,⁵ ἡ ἔκδοσις ὁμοίως αὐτῇ, ἢ ὁποία ἐπανελάμβανε τὰ σφάλματα τῶν παλαιότερων, ἐπεκρίθη αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ Στίλπωνος Κυριακίδου εἰς μακρὰν καὶ ἀπηκριθωμένην βιβλιοκρισίαν του.⁶ Ἐπ' ἐσχάτων μὲ τὰ ἔργα τοῦ Νεοφύτου ἀσχολεῖται συστηματικῶς ὁ ἐν Κύπρῳ φιλόλογος Ἰ. Π. Τσικνόπουλος, ὁ ὁποῖος, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν δημοσιευμάτων του, ἔχει ἤδη συγκεντρώσει πλούσιον καὶ ἀξιόλογον νέον ὑλικόν.⁷

¹ H i p. D e l e h a y e, Saints de Chypre. Analecta Bollandiana, XXVI, 1907, 161 - 301. Πρὸς τὸ τρίτον κεφάλαιον Le Panegyricon de Néophyte le Reclus, σελ. 274 κέ. Πρὸ τοῦ Delehaye βιογραφίαν τοῦ Νεοφύτου εἶχε συγγράψει ὁ I. P e t i t, Vie et ouvrages de Néophyte le Reclus. Échos d' Orient II, 1899, 257 - 268.

² Κ υ π ρ ι α ν ὸ ς, Τυπικὴ σὺν Θεῷ διατάξις καὶ λόγοι εἰς τὴν ἑξαήμερον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου ἐγκλειστοῦ... Ἐνετίησι 1779 (D e l e h a y e, 274, 1).

³ F. E. W a r r e n, The Ritnal Ordinance of Néophytus. Archaeologia 47, 1882, 1 - 36.

⁴ D e l e h a y e, ἔνθ. ἀν. 162 - 228.

⁵ Ἰ. X. X α τ ζ η ῖ ω ἄ ν ν ο υ, Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλειστοῦ. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1914, σελ. 344.

⁶ Λαογραφία ὁ, 1915, 426 - 432.

⁷ Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Π. Τ σ ι κ ν ὸ π ο ὕ λ λ ο υ, Ἡ ποιητικὴ παραγωγή τοῦ ἐγκλειστοῦ ἁγίου Νεοφύτου. Κυπριακαὶ Σπουδαί 16, 1952, 39 - 50. Τ ο ὕ ἰ θ ἰ ο υ, Αἱ παραβολικαὶ παραθέσεις Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλειστοῦ. Κυπριακαὶ Σπουδαί 17, 1953, 29 - 37. Τ ο ὕ ἰ θ ἰ ο υ, Κίνητρα καὶ πηγαὶ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Νεοφύτου. Κυπριακαὶ Σπουδαί 18, 1954, σσ' - 46'. Τ ο ὕ ἰ θ ἰ ο υ, Ἡ ἑρθηγραφικὴ ἰδιο-

Τὸ διὰ πρώτην φοράν ἐκδιδόμενον ἐνταῦθα ἐγκώμιον τοῦ Νεοφύτου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον διεσώθη εἰς τὸν κώδικα ὑπ' ἀριθ. 1189, τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, τοῦ τμήματος ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, ὁ ὁποῖος ἀπετέλει τὸν πρῶτον, καὶ μόνον διασωθέντα, τόμον τριτόμου συλλογῆς πανηγυρικῶν ὁμιλιῶν τοῦ Νεοφύτου. Τὸ ἐγκώμιον τὸ ἐγνώριζεν καὶ ὁ Delehaye, ὁ ὁποῖος ἐδημοσίευσεν ἤδη τοὺς στίχους 191 - 201, χαρακτηρίσας αὐτοὺς ὡς «la seul passage un peu vivant du discours».⁸ Κατὰ τὸν Τσικνόπουλον,⁹ ὁρμώμενον ἀπὸ σχετικῆς παρατηρήσεως τοῦ Delehaye, ὁ κώδιξ 1189 (πρβλ. δεῖγμα γραφῆς του ἐνταῦθα εἰκῶν 1) καταγράφη ὑπὸ μαθητῶν τοῦ Νεοφύτου κατ' ἐντολήν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του, τὸ δὲ τμήμα τὸ περιέχον τὸ ἐγκώμιον εἰς ἅγιον Δημήτριον καταγράφη ὑπὸ τοῦ σχετικῶς περισσότερον ἐγγραμμάτου ἐξ αὐτῶν. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ὑπεροχὴν ἔναντι τῶν συνεργατῶν του εἰς τὴν καταγραφήν τῶν πανηγυρικῶν ὁμιλιῶν τοῦ διδασκάλου του ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ἐγκωμίου δὲν ἀπέφυγε τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα. Συμπληρῶν τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα παραθέτω ἐνταῦθα καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Στ. 16 *τιμᾶς*. 21 *τὸ χριστιανόν*. 25 *Θεσσαλωνικέων*. 34 *ὑποσκελλίσαι*. 40 *φῦσις*. 45 *πρὸς τούτω*. 56 *Θεσσαλωνίκη*. 61 *ἐκεῖνο*. 64 *κομιδῆ*. 68 *ποιήσας*. 69 *Νέστορος*. 73 *διαρίψας*. 98 *ἐκπηδηκῶς*. 100 *τοσαῦτας καὶ τοιαῦτας*. 113 *παμμεγέθει*. 125 *ἐφρουροῖτο*. 139 καὶ 145 *Λοῦππος, Λοῦππον*. 145 *μεθυσθῆς*. 181 *τετελεκῶς*. 184 *ἀληθῶς*. 188 *λυτρωτής*. 189 *ταχυνώτατος*. 191 *καταφαίνεσε*. 205 *ὁρμῆν*. 212 *χειμέριον*. 213 *ὄγκοῦτο*. 218 *ἀβλαβῆς*. Διορθώσεις τὸ κείμενον ἔχει ἐλαχίστας, αὐταὶ δὲ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀντιγραφέως, ὅχι δὲ ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου ἢ ὑπὸ ἄλλου. Ἡ εἰς τὴν παρούσαν ἔκδοσιν διαίρεσις εἰς παραγράφους ἀνήκει εἰς τὸν κωδικογράφον. Τὸ κείμενον παρουσιάζει καὶ διαφόρους γλωσσικὰς ἰδιορρυθμίας καὶ φραστικὰς ἀτελείας, αἱ ὁποῖαι ὅμως, ὅπως ἄλλωστε καὶ τὰ περισσότερα τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, ἀνήκουν εἰς τὸν συγγραφέα καὶ ὅχι εἰς τὸν κωδικογράφον, διότι γνωρίζομεν καὶ ἐκ μαρτυρίας τοῦ ἰδίου τοῦ Νεοφύτου ὅτι αἱ γραμματικαὶ του γνώσεις ἦσαν περιωρισμέναι.¹⁰

μορφία τῶν συγγραφῶν τοῦ ἐγκλείστου ἁγίου Νεοφύτου. Κυπριακαὶ Σπουδαί 19, 1955, 43-72. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ἐδημοσίευσεν καὶ τὴν «Τυπικὴν σὺν Θεῷ διαθήκην» ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κώδ. Laing Ms III, 811, Λάρναξ 1952.

⁸ D e l e h a y e, ἐνθ' ἄν. 287.

⁹ Τ σ ι κ ν ο π ο ῦ λ ο υ, Ἡ ὀρθογραφικὴ κ.τ.λ. ἐνθ. ἄν. 56.

¹⁰ Λόγῳ τοῦ ἰδιοτύπου χαρακτηῆρος τοῦ κώδικος, ὁ ὁποῖος καταγράφη τῇ ἐποπτεία καὶ ὀδηγία τοῦ Νεοφύτου, ἀπέφυγε τὰς πολλὰς διορθώσεις. Οὕτω π. χ. διετήρησα τὸν τύπον «οὐράριον» (στ. 140 καὶ 208), διότι εἶναι πιθανόν ὅτι ὁ κωδικογράφος δὲν ἐγνώριζε τὸν ὀρθὸν τύπον. Προφανῶς ἔγραψε τὴν λέξιν ὅπως τὴν ἐγνώριζεν. Πλὴν τῶν ἐλαχίστων σημειωθεῖσιν διορθώσεων ἴσως καὶ τὸ «ἀραδουθέντα» (στ. 113) θὰ πρέπη νὰ γρα-

Ὅπως διεπίστωσεν ἤδη ὁ Delehaye, οἱ στ. 198 - 201 ἀποτελοῦν σαφή ἔνδειξιν διὰ τὴν χρονολογίαν τοῦ ἐγκωμίου· «ὅτι δὲν ἠτιᾶται τὸ μέρος ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, οἶδα κἀγώ. Ἐπὶ τῇ ἀδρανεῖα τῶν στρατηγῶν τούτων [τῶν ἁγίων Δημητρίου, Γεωργίου καὶ Θεοδώρου] τὴν ἤταν ὑποτοπάζομεν, ἀλλ' οἱ καρποὶ τῶν πονηρῶν πράξεων ἡμῶν κραταιότερους καθ' ἡμῶν ἀπεργάζονται». Αἱ φράσεις αὗται ἀναφέρονται βεβαίως εἰς τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κύπρου τὸ 1191 καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ. Διὰ τὴν ἄλωσιν αὐτὴν ὁ Νεόφυτος ἔγραψε καὶ εἰδικὸν θρηγῶνον, δημοσιευθέντα πολλάκις μέχρι τοῦδε.¹¹

Διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ὁ Νεόφυτος ἐβασίσθη ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς γνωστῆς ὑπ' ἀριθ. 2 παραλλαγῆς τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου, τὴν ὁποῖαν μάλιστα ἐν πολλοῖς σχεδὸν ἀντιγράφει, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὴν κάτωθι ἀντιστοιχίαν.

Νεόφυτος

18-30 πρῶτον μὲν ἐνοσκέπτωρ ἦν τὸ ἀξίωμα καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς κοινωνὸς καὶ συμμετοχὸς ὕστερον δὲ καὶ ἀνθύπατος τῆς Ἑλλάδος ἀναγορεύεται.

21 εἰς οὐδὲν τὰς ἐκ βασιλέων τιμὰς ἐλογίζετο.

25·26 ταῦτα...δημηγοροῦντος καὶ μεγαλυνομένης τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης καθ' ὅλης τῆς περιχώρου.

27-28 οὐ φεύγων κρατεῖται, ἀλλὰ τὰς συνήθεις τῶ λαῶ ποιούμενος ὀρθοδόξους ἐκφαντορίας.

29 ὡς θήραμα...προσάγεται.

55-56 ὅς καὶ ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ ἐν

Μαρτύριον (Migne 116)

1173 τῆς συγκλήτου βουλῆς ὑπάρχων ἐνοσκέπτωρ τὸ πρῶτον στρατευσάμενος καὶ ἀνθύπατος γεγωνὸς τῆς Ἑλλάδος.

1173 πᾶσαν γήινον δόξαν εἰς οὐδὲν λογισάμενος.

1176 ταῦτα διδάσκοντος...μεγαλυνομένης τε τῆς περὶ αὐτὸν φήμης καθ' ὅλης τῆς πόλεως καὶ τῆς περιχώρου.

1176 οὐδὲ γὰρ φεύγων συνελήφθη, ἀλλὰ τὰς συνήθεις ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς ἱεροουργῶν λατρείας.

1176 καθάπερ...θήραμα προσήγαγον.

1176 ὅς οὐ μόνον ἐν Ρώμῃ πολ-

φή «ἀναδυσθέντα». Διόρθωσις εἶναι καὶ ἡ λέξις «ἀποθήσας» (στ. 209) ἀντὶ τοῦ ἐκ παραδρομῆς μὴ σημειωθέντος εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα «ἀποθήσας» τοῦ κώδικος. Ἀκατανόητον εἶναι τὸ «ἀπτοσυμένον» (στ. 47), τὸ ὅποιον διόρθωσα εἰς «οὔση ἡμμένη». Ὁ κ. Σ. Κυριακίδης ὁμοῦ ὀρθότερον μοῦ ὑπέδειξε τὸν τύπον «ἀπτομένη». Ἡ λέξις εἶναι συνήθης καὶ εἰς τὴν κυπριακὴν καὶ εἰς τὴν κρητικὴν διάλεκτον.

¹¹ D e l e h a y e, 288 καὶ 296. Διὰ πρώτην φοράν ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Cotelier, Ecclesiae graecae monumenta II, 1681, 457-62. Διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου, πρβλ. G. O s t r o g o r s k y, Geschichte des byzantinischen Staates, München 1952, 325.

τῷ Σερμίῳ καὶ ἐν πολλοῖς τόποις πολλοὺς ἀνθρώπους ἀνεῖλε μονομαχῶν.

89 τὸν ἀκινάκην λαβὼν.

220 τῷ σεβασμίῳ νεῶ τῆς καλλι-
νίκου μάρτυρος Ἀναστασίας.

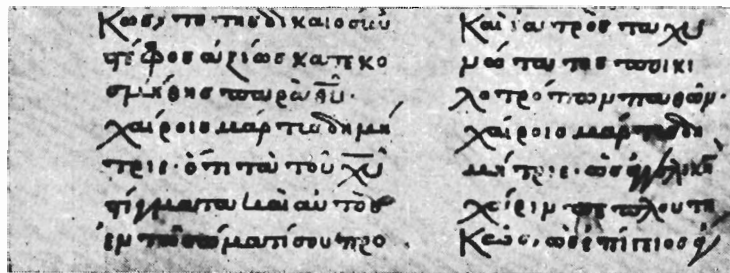
λοὺς εἰς τὸν λοῦδον ἀνηρῆκει ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Σερμίῳ καὶ ἐν τῇ Θεσσαλονικέων πόλει.

1180 ἔλαβε τὸν ἀκινάκην.

1184 τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς καλλι-
νίκου μάρτυρος Ἀναστασίας.

Αἱ ὡς ἄνω ἀντιστοιχίαι, χαρακτηριστικώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ λέξεις ἐνοκέπτωρ καὶ ἀκινάκης (μὴ ἀπαντῶσαι εἰς ἄλλα κείμενα), ἐλήφθησαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ἀποδεικνυσσῶν ὅτι ὁ Νεόφυτος ὄχι μόνον ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς παραλλαγῆς ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς μετέφερε ταύτην αὐτουσίαν εἰς τὸ ἐγκώμιόν του. Προσωπικῶς εἰς αὐτὸν ἀνήκουν ἢ παράγραφος 1 μὲ τοὺς γενικοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ ὅσαι ἄλλαι γενικότητες (π.χ. §§ 21, 22) ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔργον του. Κατὰ ταῦτα διὰ μὲν τὴν μελέτην τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ ἐγκώμιον τοῦ Νεοφύτου οὐδὲν νέον στοιχεῖον εἰσφέρει, εἶναι ὅμως ἀξιόλογον, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς ἐν ἐπὶ πλέον ἔργον τοῦ διαπρεποῦς αὐτοῦ Βυζαντινοῦ συγγραφέως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς τεκμήριον τῆς κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἐν Κύπρῳ τιμῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν ὁποῖον ὁ Νεόφυτος χαρακτηριστικῶς συγκαταλέγει μετὰ τῶν ἁγίων Γεωργίου καὶ Θεοδώρου εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἁγίους, τοὺς προστατεύοντας τοὺς βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου. Ἀξιοσημείωτον προσέτι εἶναι ὅτι ἐνῶ εἰς τὸν τίτλον ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἐγκώμιον πραγματεύεται «περὶ τε τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας καὶ τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ σεβασμίου ναοῦ αὐτοῦ», εἰς τὸ κείμενον ἔπειτα ἀπὸ τὴν μείαν τοῦ μαρτυρίου (§§ 3 - 18) καὶ τῶν θαυμάτων (§§ 19, 20, 23 καὶ 24) δὲν γίνεται λόγος μόνον περὶ τοῦ ναοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ (§:20), ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ναοῦ ἐν Σερμίῳ, ἐπὶ τῇ θάσει τῆς παραλλαγῆς 2' τοῦ μαρτυρίου.

Εἰκὼν 1.

Parisinus gr. 1189, f. 127^v (Νεοφύτου ἐγκώμιον, σελ. 54, στίχοι 181-184 καὶ 188-190).

2 Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μετοχίτου.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου (1270 - 1332) ἐκδίδεται ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ κώδικος τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐστριακῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (Oesterreichische Nationalbibliothek) Vindobonensis Phil. graecus 95, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μόνος διασώσας ὀλόκληρον τὸ κείμενον.¹ Ὁ κώδιξ, ἐκ περγαμηνῆς μεγάλου σχήματος, περιέχει κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Κ. Σάθα, περιγράψαντος αὐτὸν λεπτομερῶς,² δεκαοκτὼ ὀμιλίαι τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου, ἐγράφη δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἴσως μάλιστα ζῶντος εἰσέτι τοῦ συγγραφέως ἢ ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατόν του.³ Μερικὰ ἐκ τῶν κειμένων τοῦ κώδικος αὐτοῦ ἔχουν ἤδη δημοσιευθῆ. Τὸ ἐγκώμιον ὅμως εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐκδίδεται ἐνταῦθα διὰ πρώτην φοράν.⁴ Ὁ κωδικογράφος, εἰς δι' ὅλα τὰ κείμενα, εἰργάσθη μετὰ πολλῆς προσοχῆς, μερικὰ δὲ σφάλματά του, ὅπως π.χ. παραλείψεις λέξεων ἢ μικρὰς ἀνορθογραφίας, τὰ διώρθωσεν ὁ ἴδιος εἴτε εἰς τὴν ᾧσαν τοῦ κώδικος εἴτε μεταξὺ τῶν γραμμῶν.⁵

Τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον εἶναι ἔργον τῆς νεανικῆς συγγραφικῆς περιόδου τοῦ Μετοχίτου, ὁ ὁποῖος τὸ παρουσιάζει ὡς «*ἱκετήριον τοῦ λοιποῦ βίου, μᾶλλον δὲ πρόγραμμα τοῦθ' ἡμέτερον καὶ δεσμόν ἐμαυτῶ πρὸς τὸν μέγαν οἰκείως ἔχειν*»,⁶ εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς διὰ τοῦ μύρου τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀποκαταστάσεως τῆς υγείας του, ἢ ὅποια εἶχε κλονισθῆ ἀπὸ χαρεῖαν νόσον.⁷ Τὸ ἐγκώμιον παρουσιάζεται ὑπὸ τύπον ὀμιλίας, ὅπως ὅμως τὰ δύο δημοσιευθέντα ἤδη ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἐγκώμια τοῦ Νικολάου Καθάσιλα⁸ καὶ τὸ ἐνταῦθα ἐν συνεχείᾳ ἐκδιδόμενον ἐγκώμιον τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῦρα, εἶναι φιλολογικὸν δημιούργημα, προσριζόμενον δι' ἐπίδειξιν καὶ ὄχι δι' ἀπαγγελίαν ἐν τῷ ναῶ τοῦ μεγαλομάρτυρος. Ὅπως μοῦ ἐδόθη ἤδη ἢ εὐκαιρία γὰρ διαπιστώσω ἄλλοῦ,⁹ κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον

¹ Ἐλαβον ὑπ' ὄψιν μου ἐπίσης καὶ τὸν κώδικα Vind. Suppl. gr. 103, ὁ ὁποῖος περιέχει μόνον τμῆμα τοῦ ἐγκωμίου (μέχρι τοῦ στ. 281) καὶ εἶναι πλήρως ὀρθογραφικῶν λαθῶν. Πρότυπόν του ὑπῆρξεν αὐτός οὗτος ὁ Vind. phil. gr. 95.

² Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, Α' Βενετία 1872, ρκα'—ρκδ'.

³ I h o r S e v c e n k o, Observations sur les requies de D i s c o u r s et de P o è m e s de Th. Méthochite et sur la Bibliothèque de Chora à Constantinople. Scriptorium, V, 2, 1951, 283.

⁴ Πίνακα τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων δίδει ὁ Sevcenko, ἔνθ' ἀν. 279,4.

⁵ Εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα αἱ διορθώσεις αὐταὶ ἀναφέρονται ὡς Α².

⁶ Σελ. 83.

⁷ Σελ. 57, στ. 31 - 41.

⁸ Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, σ. 67-114 καὶ Β α σ. Λ α ο ῦ ρ δ α, Νικολάου Καθάσιλα Προσφώνημα καὶ ἐπιγράμματα εἰς Ἅγιον Δημήτριον. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 22, 1952, 97-109.

⁹ Β α σ. Λ α ο ῦ ρ δ α, Ἐγκώμια εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον κατὰ τὸν δέκατον τέ-

αἰῶνα τὸ θέμα τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀπετέλει τρόπον τινὰ «φιλολογικὸν τόπον», ὁ ὁποῖος παρῆχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς νέους συγγραφεῖς νὰ ἐπιδείξουν τὴν παιδείαν των, τὰς φιλολογικὰς των γνώσεις καὶ τὴν συγγραφικὴν των δεινότητα. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μετοχίτου εἶναι πράγματι κείμενον ἐπιδεικτικῶς χαρακτηρὸς, ὁ δὲ συγγραφεὺς του δὲν ἐφείσθη κόπων, διὰ νὰ ἐπιδείξῃ καὶ τὰς συγγραφικὰς του ἱκανότητας καὶ τὴν πλουσίαν εἰς χωρία κλασσικῶν συγγραφέων καὶ εἰς χωρία τῆς γραφῆς μνήμην του. Ἡ ἀλληλουχία τῶν νοημάτων του, ἡ ὁποία δὲν εἶναι εὐκόλως κατανοητὴ, λόγῳ τῶν σχοινοτενῶν φράσεων καὶ τῶν παρεκβάσεων, ἔχει ὡς ἀκολούθως.¹⁰—§ 1. Ἐν ἐπρόκειτο νὰ συνταχθῇ λόγος ἐπὶ θέματος νέου, θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῶ πολὺ τὰς δυσκολίας καὶ νὰ φοβηθῶ, μήπως δὲν δυνηθῶ νὰ ἀντεπεξέλθω κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον. Προκειμένου ὅμως περὶ ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ δυσκολίαι, διότι ἔχουν ἤδη γραφῆ πλεῖστα μέχρι τοῦδε ἐγκώμια καὶ ὑπὸ καλῶν καὶ ὑπὸ δευτερευόντων συγγραφέων καὶ συνεπῶς εἶναι εὐκόλον νὰ λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του ἄλλους καὶ νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου ἀφόδως. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως ἐγὼ ἐδίσταζον νὰ ἐπιχειρήσω τὴν συγγραφὴν τοῦ ἐγκωμίου, σκεπτόμενος ὅτι δὲν θὰ ἦτο εὐκόλον καὶ πρέπον νὰ ἀποτολήσω συγγραφὴν ἔργου ἐπὶ θέματος, διὰ τὸ ὅποιον ἔχουν γραφῆ ἕως τώρα τόσον πολλὰ καὶ μάλιστα ὑπὸ δοκιμωτῶν συγγραφέων. Ἀσθένεια ὅμως, ἡ ὁποία μὲ ἐταλαιπώρησεν, ἔπαυσε διὰ τῆς θαυματουργοῦ ἐπεμβάσεως τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἡ πρὸς τὸν ἅγιον εὐγνωμοσύνη διὰ τὴν θεραπείαν αὐτὴν εἶναι τώρα τὸ κίνητρον τῆς συγγραφῆς τοῦ ἐγκωμίου.—§ 2. Ἡ παράδοσις τοῦ λογοτεχνικοῦ εἶδους τῶν ἐγκωμίων ἐπιβάλλει νὰ ἐγκωμιάζεται πρῶτον ἡ πατρίς τοῦ ἐγκωμισθησομένου. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκαῖον προκειμένου περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὁ ὁποῖος ἔχει τόσα πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ἔπαινον. Ἐτυχεν ὅμως καὶ ἡ πατρίς του νὰ εἶναι μεγάλη, ἡ μεγαλυτέρα καὶ σπουδαιότερα πόλις ὅχι μόνον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, λόγῳ τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, τῆς ἐμπορικῆς τῆς κινήσεως, τῆς εὐγενείας καὶ τῆς θρησκευτικότητος τῶν κατοίκων τῆς.—§ 3. Αὐτὰ ὅμως οὐδεμίαν σημασίαν ἔχουν ἐνώπιον τοῦ μάρτυρος, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς πόλεως, τὸ ὠραιότερόν τῆς δημιουργημὰ καὶ τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν γνώρισμά τῆς.—§ 4. Παραλλήλως πρὸς τὴν καταγωγὴν τοῦ μάρτυρος ἀπὸ τὴν μεγάλην πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης ἐξ ἴσου σημαντικὰ ὑπῆρξαν καὶ τὰ φυσικὰ, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ του χαρίσματα. Κατήγετο ἀπὸ γνωστοτάτην καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ὠραιότητα τοῦ σώματος,

ταρτον αἰῶνα. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 24, 1954, 275 - 290.

¹⁰ Ἡ διαίρεσις εἰς παραγράφους ἐγένετο ὑπ' ἐμοῦ.

διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν ἠθῶν καὶ διὰ τὴν ἁρμονίαν ὄλων αὐτῶν τῶν προσόντων, τὰ ὅποια ἐγνώριζε νὰ χρησιμοποιῆ κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον. Ἐπὶ πλέον δὲ τούτου εἶχε καὶ μεγάλην πνευματικὴν καλλιέργειαν, ἣ ὅποια, συνδυαζομένη πρὸς τὰ ἄλλα χαρίσματα του, τὸν ἔκαμνε νὰ εἶναι ἀγαλμα τελειότητος. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως χαρακτηριστικόν του ἦτο ἡ εὐσέβειά του, ἡ ὅποια ἐρρύθμιζε καὶ ἐχαρακτήριζεν ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του. —§ 5. Ἡ ἠθικὴ αὐτῆ ἀριότης τοῦ ἐπέτρεπε νὰ σκορπᾷ ἀφθόνως τὰ ὕλικά του ἀγαθὰ καὶ νὰ πλουτίσῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν ψυχὴν του διὰ τῆς ἐλευθερίας ἐναντι τῆς ὕλης. Αἱ πράξεις του ἦσαν ἐκδήλωσις τῆς πίστεώς του εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ τῆς πλήρους κυριαρχίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. —§ 6. Ἐπρέπεν ὅμως ἡ τελειότης αὐτῆ νὰ ἐκδηλωθῇ πλήρως· ἔπρεπε νὰ εὐρεθοῦν ὑπόθεσις ἀντάξια τῶν χαρισμάτων αὐτῶν καὶ ἔπρεπεν ἐπίσης ὁ Δημήτριος νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη περισσότερο. Οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἡ φήμη τοῦ Δημητρίου ἠπλώθη ταχύτατα, ὁ δὲ βασιλεὺς, ὁ ὅποιος ἐζήτησε νὰ τὸν γνωρίσῃ, τὸν διώρισε κατ' ἀρχὰς συγκλητικόν, ἀξίωμα τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τοὺς ἐπιφανεῖς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀρετὴν, ἔπειτα δὲ ἀνθύπατον ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἀξίωμα αὐτὸ ἦτο μέγιστον, διότι οὕτω ὁ Δημήτριος εὐρέθη, ἂν καὶ νεώτατος, ἐπὶ κεφαλῆς ἔθνους ἀρχαίου, τὸ ὅποιον εἶχε μακρὰν παράδοσιν πολιτισμοῦ ἀνωτέρου ἀπὸ κάθε ἄλλον λαόν. Ὁ Δημήτριος δὲν ἐπύρθη ἀπὸ τὴν προαγωγὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἐξετέλει τὰ καθήκοντά του μετὰ σωφροσύνης καὶ σεμνότητος. —§ 7. Ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ ἀξίωμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήλθε διὰ τῶν χαρισμάτων του, ἠθέλησε νὰ ὠφελήσῃ ἀκόμη περισσότερο τοὺς ὁμοεθνεῖς του, τίποτε δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, οὔτε ἡ ἐνδεχομένη ἀπώλεια τοῦ ἀξιώματός του οὔτε ἄλλαι δυσχέρειαι, ὅπως ἐπίσης οὔτε ματαιοδοξία ἢ χρησιμοθηρία τὸν παρεκίνηει. Αἱ προθέσεις του ἦσαν ἀγνόταται, ἦτο δὲ καὶ πανέτοιμος διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα, ὁ ὅποιος συνίστατο εἰς τὴν συντριβὴν τῶν πολλῶν θεῶν ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ. —§ 8. Ὁ Μαξιμιανός, ὁ ὅποιος ἦτο εὐτυχής, διότι εἶχε συνεργάτην τοῦ Δημητρίου, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ πολέμου πρὸς τοὺς Σαυρομάτας ἤκουσε μετὰ καταπλήξεως ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν κηρυγμάτων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τούτου εἶχε κλονισθῆ ἡ πίστις εἰς τοὺς ἀρχαίους θεούς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἠθέλησε νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἐνοχὴν τοῦ Δημητρίου, ὅτε ὅμως ἐβεβαιώθη περὶ αὐτῆς, ἔσπευσε εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸν διέταξε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν του. —§ 9. Τὰ νέα περὶ τῆς ἀντιδικίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ μάρτυρος προεκάλεσαν μεγίστην αἰσθησιν καὶ ὅλοι κατανόησαν ὅτι εὐρίσκοντο ἐνώπιον μεγάλων γεγονότων. —§ 10. Δὲν εἶναι εὐκολόν νὰ ἀποδοθῇ ἐνταῦθα λεπτομερῶς ἡ συζήτησις μεταξὺ τοῦ τυράννου καὶ τοῦ μάρτυρος. Αἱ βασικαὶ πάντως γραμμὰ αὐτῆς ἔχουν ὡς ἀκολούθως. Ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ — «τί συνέβη ὥστε νὰ μεταβάλλῃς πεποιθήσεις, Δημήτριε, καὶ νὰ ἔλθῃς εἰς ἀντίθεσιν μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι σὲ ἐψήφισαν καὶ εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς

σε ;»—«Δὲν μετέβαλα πεποιοθήσεις» λέγει ὁ Δημήτριος «διότι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνετρέφην μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλωστε καὶ ἂν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγνώρισα τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀνεγνώρισα, δὲν εἶναι κακόν. Καλὸν μάλιστα εἶναι γὰρ κάμης καὶ ἐσὺ τὸ ἴδιον».—«Εἶναι ἀλήθεια πολὺ παράξενον» εἶπεν ὁ βασιλεὺς «γὰρ ἀναγνώρισω ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ πεποιοθήσεις, τὰς ὁποίας ἔχω ἕως τῶρα, εἶναι λανθασμένα καὶ ὅτι πρέπει γὰρ τὰς ἀλλάξω».—«Τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου» ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος.—«Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν» εἶπεν ὁ τύραννος «οὕτω αἰφνιδίως γὰρ παύσουν γὰρ ὑπάρχον οἱ ἀρχαῖοι θεοί, παρὰ τὴν παλαιότητά των, παρὰ τὴν πειθανάγκην τῆς σοφίας, παρὰ τὴν μεγάλην των ἀξίαν, καὶ ἂντ' αὐτῶν γὰρ ἀρχίσῃ γὰρ ἰσχύη κάτι νέον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχεν ἕως χθές ;»—«Ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου» ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος «οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸ θέμα τῆς ἀληθείας. Εἰς πλείστας περιπτώσεις ἀναγκαζόμεθα γὰρ ἀναθεωρῶμεν πεποιοθήσεις, τὰς ὁποίας ἐλάβομεν ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν, διότι ἀναγνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἐσφαλμένα. Τὰ πάντα εἶναι ρευστά· πῶς εἶναι δὲ δυνατὸν γὰρ πιστεύσωμεν εἰς ὅσα μᾶς λέγουν οἱ ποιηταί, οἱ ὁποῖοι μάλιστα προσαρμόζουν τοὺς λόγους των εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ μέτρου; Ἄν ἄλλωστε ἐπρόκειτο γὰρ χρησιμοποιηθῆ ὡς κριτήριον τῆς ἀληθείας ὁ χρόνος, τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, διότι ἡ νομοθεσία τῶν Ἑβραίων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζει ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, εἶναι παλαιότερα τῶν ἀρχαίων θεῶν. Αὐτὴ αὐτῆ ἄλλωστε ἡ ζωὴ τῶν ἀρχαίων θεῶν εἶναι πλήρης ἀναρχίας καὶ ἠθικῶν ἀντινομιῶν, ἡ δὲ φιλοσοφία περὶ αὐτῶν ἀντιφατικὴ καὶ ἀόριστος».—«Ἐὰν πάντως πεισθῆς εἰς τοὺς λόγους μου» εἶπεν ὁ βασιλεὺς «καὶ ἀφήσῃς ὅλας αὐτὰς τὰς ιδέας, θὰ τιμηθῆς πρεπόντως ὑφ' ἡμῶν. Ἐὰν δὲν πεισθῆς, θὰ τιμωρηθῆς σκληρῶς».—«Δὲν εἶναι δυνατὸν γὰρ ἀλλάξω πεποιοθήσεις» εἶπεν ὁ Δημήτριος «καὶ εἶμαι ἕτοιμος γὰρ ὑποστῶ τὰς συνεπείας τῶν ιδεῶν μου».—§ 11. Ὅταν τὰ ἤκουσεν αὐτὰ ὁ τύραννος καὶ διεπίστωσεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν γὰρ μεταπέισῃ τὸν Δημήτριον, διέταξε γὰρ τὸν ρίψουν εἰς τὴν φυλακὴν μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἴσως ἐκεῖ θὰ ἀναθεώρῃ τὰς ιδέας του καὶ θὰ μετεπέιθετο. Ὁ Δημήτριος ὁμῶς ἦτο εὐχαριστημένος, διότι εἰς τὴν φυλακὴν θὰ προετοιμάζετο καλῦτερον διὰ τὴν ὥραν τῆς δοκιμασίας, διὰ δὲ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ σκορπίου, τὸν ὁποῖον ἔστειλε ὁ διάβολος, ἀπέδειξε ὅτι ἦτο ἱκανὸς γὰρ ἀγωνισθῆ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ σταυροῦ γὰρ νικήσῃ.—§ 12. Καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ἦτο πλήρως προητοιμασμένος, ὁ δὲ Θεός, διὰ γὰρ τὸν ἐνισχύσῃ περισσότερον, τοῦ ἔστειλε ἄγγελον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε λόγους ἐνθαρρυντικούς καὶ πρὸ τοῦ ἀγῶνος τὸν ἐστεφάνωσε διὰ τοῦ στεφάνου τῆς νίκης.—§ 13. Ἡ ἀντιδικία τοῦ Δημητρίου πρὸς τὸν Μαξιμιανὸν ἔλαβε νέαν μορφήν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λυαίου, τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζε καὶ ἐτίμα ὁ Μαξιμιανός, ἀλλὰ κατενίκησε ὁ Νέστωρ βοηθούμενος ἀπὸ τὴν προσευχῆν, τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ τὰς εὐλογίας τοῦ Δημητρίου.—§ 14. Ἡ παράδοσις ἀ-

ναφέρει ὅτι ὁ Μαξιμιανὸς διέταξε τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τοῦ Δημητρίου, ἐξοργισθεὶς ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Λουαίου. Τοῦτο ὅμως δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ὀρθόν. Ὁ Μαξιμιανὸς ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς ταχείας ἐκτελέσεως τοῦ μάρτυρος, διότι ἀντελήφθη ὅτι πᾶσα καθυστέρησις θὰ ἦτο ἐναντίον του, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι θὰ ἔδιδε καιρὸν εἰς τὸν Δημήτριον νὰ γίνῃ ἀκόμη περισσότερον τολμηρός, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι θὰ ἐνίσχυε τοὺς ἄλλους χριστιανούς. Ἀλλὰ μὲ τὴν διαταγὴν αὐτὴν, ἀντὶ νὰ θλάψῃ, ὠφέλησε τὸν Δημήτριον, ὁ ὅποιος ἦτο πρόθυμος νὰ ὑποστῇ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερα βασανιστήρια διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ἐπεθύμει ὅσον τὸ ταχύτερον νὰ μεταβῇ πρὸς Αὐτόν. Διὰ τοῦ θανάτου του ὠλοκλήρωσε τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τελείαν ζωὴν του καὶ ἀνεδείχθη οὕτω ἰσότημος τοῦ Ἀβραάμ εἰς πίστιν καὶ δικαιοσύνην,¹¹ ἀνώτερος ὅμως τοῦ Ἰωσήφ, ὁ ὅποιος ἀπέδειξε μὲν θάρρος, ἔξω ὅμως ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὅποιος ἔδρασε πρὸ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Ἰώβ, ὁ ὅποιος ὑπέστη δοκιμασίας ἀκουσίως καὶ τελικῶς ἐδιπλασίασε εἰσέτι ἐν ζωῇ τὰ ἀγαθὰ του, καὶ τοῦ Δαβίδ, ὁ ὅποιος ἐνεπλάκη προσωπικῶς ὁ ἴδιος εἰς ἀγῶνα. Ὁ Δημήτριος, ὅστις ὑπέστη τὰς αὐτὰς δοκιμασίας μετὰ τοῦ Δανιήλ καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀζαρίαν, συνεκέντρωσε εἰς ἑαυτὸν τὸν βίον καὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ μαρτύρων καὶ οὕτως ἄλλους μὲν ἐμιμήθη, πρὸς ἄλλους ἐξιώθη καὶ ἄλλων ἀνεδείχθη ὑπέρτερος.—§ 15. Ὁ Μαξιμιανός, ὁ ὅποιος ἐπίστευεν ὅτι μετὰ τὴν θανάτωσίν του ὁ Δημήτριος θὰ ἦτο πλέον ἀκίνδυνος, ταχέως ἀντελήφθη ὅτι καὶ πάλιν εἶχε λάθος, διότι ὁ μάρτυς μέσῳ τοῦ Λούπου, ὁ ὅποιος εἶχε τὸ δακτυλίδιον καὶ τεμάχιον ἐκ τοῦ ἐνδύματος τοῦ Δημητρίου καὶ τὰ εἶχεν ἐμβαπτίσει εἰς τὸ αἷμα του, ἤρχισεν ἐπιτελῶν θαύματα, προκαλέσαντα νέαν ὄργην τοῦ Μαξιμιανοῦ, ὁ ὅποιος τελικῶς διατάσσει καὶ αὐτοῦ τὴν ἐκτέλεσιν.—§ 16. Οὕτως ὁ Δημήτριος ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ ἐκεῖ ἀπολαμβάνει πλήρους εὐδαιμονίας, ἐκεῖθεν δὲ βοηθεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἰδικιτέρως δὲ τοὺς συμπολίτας καὶ τὴν πόλιν του, ἀποτελῶν οὕτω τὸν ὠραιότερον θησαυρὸν τῆς, τὸν ὅποιον ἡ Θεσσαλονίκη δὲν κρατεῖ διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς, ἀλλὰ τὸν προσφέρει φιλοφρόνως εἰς ὅλους.—§ 17. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐπόθησε μόνον τὴν οὐράνιον πατρίδα, νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν πόλιν του; Ἡ ἀπάντησις εὐρίσκειται εἰς τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν διήγνησεν ὁ μάρτυς ἐν ζωῇ, καὶ εἰς τὰς θαυμάσιους, τὰς ὁποίας διαδοχικῶς ἀνῆλθεν. Πρώτη θαυμάσιος ἦτο ἡ πατρίς του, δευτέρα ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, τρίτη ἡ πίστις του εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τετάρτη ἡ οὐράνιος πολιτεία, ἀπὸ ἧκου βοηθεῖ τὴν πόλιν του καὶ ὅλους τοὺς

¹¹ Εἰς τὸ καίμενον, σελ. 76, στ. 773, ἀντὶ τοῦ τῆς ἀρετῆς ἐκοινωνήσε μετὰ Ἀβραάμ, ἐπίστευσε κ.τ.λ. πρέπει νὰ γραφῇ τῆς ἀρετῆς ἐκοινωνήσε. Μετὰ Ἀβραάμ ἐπίστευσε κ.τ.λ.

ἀνθρώπους διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μύρου. Μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ μύρου αὐτοῦ ἐσώθη καὶ ἐγὼ ἀπὸ βαρείαν ἀσθένειαν, τὸ δὲ παρὸν ἐγκώμιον εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα εἶναι ἔκφρασις εὐγνωμοσύνης, ἰκεσία καὶ πρόγραμμα βίου».

Τὸ μακρὸν αὐτὸ ἐγκώμιον εἶναι, ὡς ἐλέχθη ἤδη, προῖον τῶν νεανικῶν χρόνων τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου. Εἰς τὴν νεανικότητα δ' αὐτὴν καὶ εἰς τὴν, συνήθως ἀποτυγχάνουσαν, προσπάθειαν δημιουργίας ὕφους ρητορικοῦ δφεύλονται ὅλαι αἱ ἀτέλειαί του, ἰδίᾳ δὲ ὁ φόρτος λέξεων, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον οὐσιαστικῶς δὲν προσθέτουν τίποτε, ἀλλὰ καὶ συσκοτίζουν τὸ νόημα. Τὸ τυπικώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς εἶναι ἡ παράταξις. Τὸ τοίνυν κεφάλαιον τῆς ὅλης οἰκονομίας τῶ μάρτυρι καὶ ὁ τοῦ βίου παντὸς καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων σκοπὸς καὶ ἡ τῆς φύσεως ἐξέτασις καὶ ἡ τῆς πόρωθεν παρασκευῆς χρεια καὶ προθεσμία.. στ. 322 - 324. Ἐβραίων νομοθεσίαν πάντ' ἀρίστην καὶ πολιτείαν ἔνθεον καὶ παρασκευὴν καὶ βίον εὐδαίμονα καὶ Μωυσοῦν τινα θεῖον ἐκεῖνον ἄνδρα... συγγενόμενον καὶ νομοθετήσαντα καὶ πλάκας θεῶν δειγμάτων καὶ θεοῦ τύπους καὶ διατάγματα καὶ θαυμασιῶν πραγμάτων... ἐπίδειξιν καὶ φορὰν καὶ πάντα... στ. 437 - 443. τάχα μὲν οὖν καὶ ὁ πόθος εἴλκεν, οἶμαι, καὶ ἀπέσπα καὶ οὐδέπω προυδίδου τὰς ἐλπίδας καὶ μάλιστ' εἶχεν αἰδώς, τάχα δὲ καὶ τοῦτο μόνον.. στ. 518 - 520. Ἄλλ' ἄρ' ὁ μὲν μάρτυς οὕτω καὶ ἔγνω καὶ παρατέτακται καὶ δείγματα ἤνεγκε καὶ ἠγωνίσται, ταῦτόν δὲ ἄρα εἰπεῖν καὶ μετὰ τῆς γνώμης ἤνευσε καὶ σφόδρα εἶχεν ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ φρουρᾷ τῆς ἀθλήσεως.. στ. 546 - 548. καὶ ὁ ταπεινὸς τῆ καρδίᾳ τέως καὶ πρῶτος καὶ πτωχὸς ὄντως τῶ πνεύματι... καὶ τὸ πνεῦμα ζέει καὶ ζηλοτυπεῖ τὸ καθαρὸν τοῦ γενναίου καὶ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς ἀρετῆς.. στ. 593 - 596. Ἡ συσώρευσις αὐτῆ λέξεων ἀπαντᾷ εἰς ὀλόκληρον τὸ κείμενον, προυδίδουσα οὕτω τὴν πλήρη ἀδυναμίαν τοῦ συγγραφέως νὰ χρησιμοποιεῖ τὴν μίαν καὶ μόνην ὀρθὴν ἐκάστοτε ἔκφρασιν. Χαρακτηριστικὴ ἐπίσης τοῦ λόγου του εἶναι καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἀφθόνῳ τῇ χειρὶ ὡς ρητορικὸν στοιχεῖον. Εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα, ἔδει δὲ ἄρα δειχθῆναι, μᾶλλον δὲ χωρηῖσαι πρόσω τὴν φύσιν... ἔδει τὰς ὑποθέσεις ἀξίας ἀπαντῆσαι τῶν ὄντων, ἔδει τὸν τόπον ἐσκευάσθαι, ἔδει τὸ θέατρον τοῦ καλοῦ θησαυροῦ, ἔδει ταῦτα καὶ γέγονεν· ὡς δὲ γέγονε καὶ εἰρησεται.. στ. 191 - 194. Ἐθνους ἀρχαίου, ἔθνος οὐ μέγιστον ἄνωθεν.. στ. 208. οὐπω γὰρ ἦν ἔτι τῆς ἡλικίας, ὥστ' εἰ... οὐπω τοσοῦτος, ὥστ' εἰ... στ. 214 - 215. ἦσχυνας μὲν σαυτόν, ἦσχυνας δὲ τοὺς προβεβληκότας ἡμᾶς.. στ. 358 - 369. Ὡς δὲ καὶ αὐθις εἶπε καὶ αὐθις ἤκουσεν.. στ. 512. εἶχε μὲν, ὡς ἔφη, οὕτω τὸν μέγαν τὸ δεσμοτήριον καὶ εἶχε μάλα ἠδόμενον... στ. 528 - 529. πῶς ἐπινεύει, πῶς δοκιμάζει, πῶς ἀναρ-

ρωνύει, π ὤ ς ἀναγορεύει τὸν ἀθλητήν; στ. 548 - 549. τ ἰ τὸ θρόσος, τ ἰ ς ὀ σκοπός, τ ἰ ς ἡ πρόθεσις; μ ε μ η ν ἔ ν α ι μὲν οὐκ οἶδα, μ ε μ η ν ἔ ν α ι δ' ὅμως δοκεῖν. στ. 626 - 627. ο ὐ κ ἔσχεθη, ο ὐ δ' ἤτητο, ο ὐ δ' ἐθαύμασεν, ο ὐ τ ε πρὸς τὰς ἐλπίδας ο ὐ δ' διουὼν ἐξετάζων.. στ. 640 - 641. Τὸ χωρίον στ. 269 - 282 εἶναι ἡ ἀποκορύφωσις τῆς ψευδοῦς αὐτῆς καὶ ἐπιφανειακῶς ρητορικῆς τέχνης. ο ὐ δ ἔ ν ὑπελογίσατο... ο ὐ δ' ἤμβλυ- νεν, ο ὐ δ' ἔσχε τι., ο ὐ δόξης ἔρωσ, ο ὐ στοργή... ο ὐ μειζόνων ἐλπίς, ο ὐ δ' αὐ τοῦμπαλιν, ο ὐ κ ἀρχῆς ἀποβολή... ο ὐ τροπή τύχης... ο ὐ βάσκα- νος... ο ὐ φίλοι... ο ὐ κ ἄλλη... ο ὐ δ ἔ μὴν τὰ ἐπὶ τούτοις ἐξῆς, ο ὐ σώμα- τος ἀνθολογία... ο ὐ τυράννων., ο ὐ διωγμοῦ κατακλυσμός... ο ὐ βασιάνων ὠμότης, ο ὐ χ ὑπερητῶν ἐτοιμότης.. ο ὐ κ ἄλλο τι τῶν ἀπάντων ο ὐ δ ἔ ν ο ὐ δ' ἀπανθ' ὁμοῦ. Πλουσία ἐξ ἄλλου εἶναι καὶ ἡ χρῆσις χωρίων ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, διὰ τῆς ὁποίας ποικίλει τὸν λόγον τοῦ ἑ Μετοχίτης, ἀναφέρων πάντοτε εὐσυνειδήτως ὅτι ὅσα λέγει ἀνή- κουν εἰς ἄλλους.¹² τὸ τῆς γραφῆς 34, ὁ παλαιὸς φησὶ λόγος 47, ὡς ἔφη τις ἦδη 159, ὁ φησὶν ἡ γραφή 176, ὡς ὁ λόγος βούλεται 196, φησὶν ὁ θεῖος λόγος 252, τὸ πάλαι δὴ τοῦτο κινούμενον 256, φησὶ Σολομών 605, ἡ φι- λόσοφος παροιμία 895. Συνηθέστερον ἡ μνεῖα τῆς ξένης προελεύσεως τῆς φράσεως γίνεται δι' ἑνὸς ἀπλοῦ φησὶ ἢ φασίν· π.χ. 261, 401, 429, 474, 504, 750, 895. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ξένη φράσις παρατίθεται αὐ- τουσία· ὑπάρχουν ὅμως καὶ χωρία, τὰ ὅποια ἔχουν σχηματισθῆ ἀπὸ φράσεις ἄλλων συγγραφέων μετασχηματιζομένας, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ὀργανικὸν στοι- χεῖον· εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς δὲν γίνεται μνεῖα τῆς πηγῆς· βριθύς τε μέγας τε, πελώριος οἶος εἶδος ἀγητός, σφόδρ' ἔχων καὶ μήκους καὶ ὀώ- μης σώματος καὶ ὡς εἰπεῖν ἐπίδειξις ἀξιόχρεως, μᾶλλον δὲ τέρας φύσεως, ἅμα μὲν ἰδεῖν, ἅμα δὲ χρῆσασθαι· βῆ δ' ἄρ' ὁ γε διὰ προμάχων στ. 585 - 587, ἐκ τοῦ Ὀμήρου. Ἄλλ' ἀποδίδωσι τὰ καίσαρος καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ, τῷ μὲν τὴν οἰκονομίαν τῶν ὑπὸ χεῖρα... στ. 754 - 755, ἐκ τῆς Καίνης Διαθήκης. Ἡ κατὰ τρόπον ἄμεσον ἢ ἔμμεσον χρησιμοποίησις φράσεων ἐξ ἄλλων, καὶ δὴ πολὺ γνωστῶν, συγγραφέων εἶναι τυπικὸν χαρα- κτηριστικὸν τῆς βυζαντινῆς ἐπιδεικτικῆς ρητορικῆς, κατὰ τοῦτο δὲ ὁ Με- τοχίτης δὲν καινοτομεῖ. Αἱ γνώσεις του ἐκ τῆς ἀρχαίας γραμματείας φαί- νονται εὐρεῖται, διότι καὶ εἰς τὸν Ὀμηρὸν καὶ εἰς φιλοσόφους καὶ εἰς πα- ροιμογράφους ἀναφέρεται. Προφανῶς ὅμως ἡ σοφία αὐτὴ προέρχεται περι-σ-

¹² Ἐπὶ πλέον τῶν στοιχείων, τὰ ὅποια δίδω εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα, προσθέτω ἐξῶ συμπληρωματικῶς καὶ τὰ ἀκόλουθα, 29: Gaisford 204. 178: Gaisford 72. 256: Gaisford 174. 260 - 263: Matth. 25, 15 - 30. 446: Io. 4. 14. 504: 2 Tim. 2. 9. 541: Luc. 10. 19. 535: Il. 22, 370. 612: Ec. 11, 9. 661: Gaisford 58. 755: Matth. 22, 21. 833: Io. 1, 27. et 14, 23. 894: cf. Il. 1, 499. 917: Ez. 9, 3 et 11, 23. 948: IV Ma. 6, 26. Ἄλλὰ καὶ αἱ παραπομπαὶ αὐταὶ δὲν ἐξαντλοῦν πλήρως τὴν σοφίαν τοῦ Μετοχίτου.

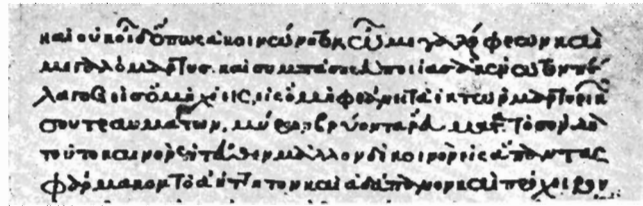
σότερον ἀπὸ εἰδικᾶς συλλογᾶς χαρακτηριστικῶν φράσεων ἢ παροιμιῶν, ἀπὸ λεξικᾶ καὶ ἀπὸ ρητορικᾶ ἐγχειρίδια, παρὰ ἀπὸ ἀπ' εὐθείας γνῶσιν τῆς ἀρχαίας γραμματείας. Τοῦτο τοῦλάχιστον προκύπτει ἀπὸ τὴν συμβατικὴν καὶ ὄχι ἀναγκασίαν χρῆσιν τοῦ ὕλικου αὐτοῦ. Ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐπιδεικνύει ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου γνώσεις. Ἀργότερον θεβαίως διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ βαθείας μελέτης τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Μετοχίτης ὑπερενίκησε τὰς νεανικὰς αὐτὰς ἀτελείας καὶ ἐξεκλίχθη εἰς τὸν διαπρεπῆ σχολιαστήν, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔργα του. Τὸ ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ὑπῆρξεν ἀπλῶς προβαθμῆς, ἡ ὁποία παρὰ τὰς ἀτελείας τῆς προαναγγέλλει τὴν μέλλουσαν λαμπρὰν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ συγγραφέως του. Διότι πράγματι τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ εἶναι ἔν ἀπὸ τὰ καλύτερα ἐξ ὧσιν ἐγράφησαν διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον. Ὁ Μετοχίτης δὲν παρουσιάζει νέα στοιχεῖα καὶ δὲν ἀναφέρει πολλὰ ἀπὸ τὰ παλαιά. Περιορίζεται εἰς τὰ τυπικὰ ἐπεισόδια, τῆς ἀντιδικίας τοῦ μάρτυρος μὲ τὸν Μαξιμιανόν, τοῦ Λυαίου καὶ τοῦ Νέστορος καὶ τοῦ Λούπου, καὶ ἀντὶ ἄλλης ἀφηγήσεως συγκεντρώνει τὴν προσπάθειάν του εἰς τὴν ἔρμηνείαν τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ μάρτυρος. Ἀπὸ τὴν ἄποψιν δ' αὐτὴν ἐπέτυχεν νὰ γράψῃ ἔν ἐγκώμιον ὑψηλῆς πνευματικότητος. Ἐν ἀπὸ τὰ ὠραῖα στοιχεῖα του εἶναι ἡ περιγραφή τῶν τεσσάρων πολιτειῶν, διὰ τῶν ὁποίων διήλθεν ὁ Δημήτριος ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας μέχρι τοῦ θανάτου του (§ 17, στ. 888 - 943). Ἄλλο εἶναι ἡ σύγκρισις τοῦ Δημητρίου πρὸς τὰς μεγάλας προσωπικότητας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῆς πρώτης, τῆς μαχητικῆς περιόδου τοῦ χριστιανισμοῦ (§ 14, στ. 773 - 821). Τὸ θέμα τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν ἐγκωμιαστῶν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, μερικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων φθάνουν εἰς κενολόγους ὑπερβολὰς, ὡς ὁ Νικόλαος Καθάσιλας π.χ., ὁ ὁποῖος ὑμνεῖ τὸν μάρτυρα ὡς ἀνώτερον τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἢ ὡς ὁ Φιλόθεος, ὁ ὁποῖος τὸν παρουσιάζει ὡς «ἄλλον θεόν».¹³ Ὁ Μετοχίτης, πολὺ περισσότερο προσεκτικὸς καὶ εὐσεβὴς ἀπὸ ὅ,τι οἱ ἄλλοι ἐγκωμιασταί, ἀποφεύγει τὰς ἀκρότητας τοῦ εἰδους αὐτοῦ. Ὁραῖον ἐπίσης στοιχεῖον εἶναι ἡ περιγραφή τῶν ἰδιοτήτων καὶ τῶν θαυμαστῶν δυνάμεων τοῦ ἐκ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀναβλύζοντος μύρου (§ 17, στ. 943 - 977), ἐπὶ ὑψηλοῦ δὲ πνευματικοῦ ἐπιπέδου γίνεται καὶ ἡ συζήτησις μεταξὺ τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ (§ 10, στ. 345 - 511), ὑπεθυμίζουσα σελίδας ἀπολογητῶν μὲ τὴν ἀήθη διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μετοχίτου ἔρμηνείαν τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου.¹⁴ Ἐν τῷ συνόλω

¹³ Πρὸβλ. ἀνωτέρω ὑποσ. 9, καὶ Β α σ. Λ α ο ὑ ρ δ α, Ἐὰ δύο «προσφωνήματα» εἰς ἅγιον Δημήτριον τοῦ Νικολάου Καθάσιλα. Ἑλληνικά 13, 1954, 337 - 338.

¹⁴ Τὸ περιεχόμενον τῆς συζήτησεως μεταξὺ Μαξιμιανοῦ καὶ Δημητρίου ἀλλάσσει ἀπὸ ἐγκωμιαστοῦ εἰς ἐγκωμιαστὴν. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ δια-

του τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ παρὰ τὰς ἀτελείας του εἰς τὴν διατύπωσιν, ἰδίᾳ δὲ τὸν φόρτον εἰς λέξεις, εἶναι ἔν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα κείμενα ἐκ τῶν γραφέντων διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον, διακρίνεται δὲ διὰ τὴν ὑψηλὴν πνευματικὴν σκοπιάν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἐρμηνεύει τὴν προσωπικότητα τοῦ ἁγίου, τὸν ὅποιον προβάλλει ὡς ἰδεώδη μορφήν χριστιανοῦ.

Εἰκὼν 2

Vindobonensis phil. gr. 95 f. 79v (Μετοχίτου ἐγκώμιον, σελ. 80, στ. 943-947).

3. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῤῥᾶ.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ ἐκδίδεται ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ θάσει τῶν δύο διασωσάντων αὐτὸ κωδίκων Angelicus gr. 82 καὶ Monacensis gr. 10, ἀμφοτέρων ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος.¹ Κατὰ τὸν μελετήσαντα τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Γρηγοῤῥᾶ R. Guillaud,² ὁ δεῦτερος ἐκ τῶν κωδίκων αὐτῶν εἶναι ἀντίγραφον τοῦ πρώτου, τοῦτο δὲ προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ἐνταῦθα δημοσιευομένου κριτικοῦ ὑπομνήματος, ἢ λιτότης τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύει ἐπίσης καὶ τὴν ἀρίστην μορφήν τοῦ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κώδικας παραδιδόμενου κειμένου.

Κατ' εὐτυχίαν σύμπτωσιν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Γρηγοῤῥᾶ σφύζονται δύο ἐπιστολαί, ἀναφερόμεναι ἀμφοτέραι εἰς τὸ ἐκδιδόμενον ἐνταῦθα ἐγκώμιον. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν εἶναι τοῦ ἰδίου τοῦ Γρηγοῤῥᾶ, ὁ ὅποιος ἀπευθυνόμενος εἰς ἄγνωστον παραλήπτην ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς ἀφορμῆς διὰ τὴν

τυπώσῃ κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον τὴν ἀντιδικίαν μεταξὺ τοῦ εἰδωλολάτρου καὶ τοῦ χριστιανοῦ, ὅλοι ὁμῶς ἀκολουθοῦν τὸ πρότυπον, τὸ ὅποιον ἔδωκεν ὁ Συμεὼν ὁ μεταφραστὴς ἀφηγούμενος τὰς συζητήσεις εἰδωλολατρῶν ἡγεμόνων καὶ χριστιανῶν μαρτύρων.

¹ Τὸ ἐγκώμιον εἰς τὸν κώδικα Angelicus gr. 82 τὸ εἶχεν ἐπισημάνει ὁ R. Guillaud, Nicéphore Grégoras, Correspondance. Paris 1927, III, 11 καὶ 127, 4, τὸ δὲ εἰς Monacensis gr. 10 ὁ F. Halkin, Notes d' hagiographie thessalonicienne, κατὰ τὸ Θ' Διεθνὲς βυζαντινολογικὸν συνέδριον ἐν Θεσσαλονίκῃ (1953).

² R. Guillaud, ἐνθ' ἄν. XVII.

συγγραφὴν τοῦ ἐγκωμίου καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου του.³ Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι κατ' οὐσίαν παράφρασις τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐγκωμίου (§ 1, στ. 1 - 64), εἰς τὸ ὅποσον, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν του, τονίζεται ὅτι λόγος τῆς συγγραφῆς του ἦτο ἡ πρὸς τὸν συγγραφέα ἐκφρασθεῖσα ὑπὸ πολλῶν Θεσσαλονικέων φίλων του ἐπιθυμία νὰ ἀναγνώσουν ἐγκώμιόν του εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ εἶναι τοῦ «*Λαμπηνοῦ τοῦ κυροῦ Ταρχανειώτου ἐκ Θεσσαλονίκης*» καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Γρηγορᾶν, ἀποτελεῖ δὲ θερμὸν ἐγκώμιον τῶν συγγραφικῶν χαρισμάτων τοῦ ἀποδέκτου, μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται ἰδιαιτέρως τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον.⁴ Τὴν σχέσιν ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγορᾶ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον τὴν εἶχεν ἤδη διαπιστώσει ὁ Guillaud,⁵ ὁ ὁποῖος ὅμως τὰς μὲν ἐπιστολάς χρονολογεῖ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1330 καὶ 1340, τὸ δὲ ἐγκώμιον πρὸ τοῦ 1330. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπιστολὴ καὶ τὸ ἐγκώμιον πρέπει νὰ ἔχουν γραφῆ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἢ μία ἐκ τῶν δύο ὡς ἄνω χρονολογιῶν εἶναι, προφανῶς, ἐσφαλμένη. Ἐσωτερικὰ τεκμήρια διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ἐγκωμίου, ὅπως ἄλλωστε καὶ τῆς ἐπιστολῆς, δὲν ὑπάρχουν. Ἐν συσχετίσει ὅμως πρὸς τὰ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμια τοῦ Νικολάου Καθάσιλα⁶ καὶ τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου, τὰ ὁποῖα οἱ δύο αὐτοὶ συγγραφεῖς συνέθεσαν ὅτε ἦσαν νέοι ἀκόμη, ὡς καὶ ἐν συσχετίσει ἐπίσης πρὸς τὴν συγγραφικὴν δραστηριότητα τοῦ ἰδίου τοῦ Γρηγορᾶ, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων τεκμηρίων, τὰ ἀγιογραφικοῦ χαρακτῆρος ἔργα του συνέγραψε πρὸ τοῦ 1330, ἀσχοληθεὶς ἀπὸ τοῦ ἔτους αὐτοῦ καὶ πέραν μὲ ἄλλα ζητήματα εὐρυτέρου πολιτικοῦ ἢ φιλοσοφικοῦ καὶ θεολογικοῦ χαρακτῆρος, εἶναι, νομίζω, θεμιτὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιόν του ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς συγγραφικῆς του δραστηριότητος, ἥτοι: εἰς ἐποχὴν πρὸ τοῦ 1330, κατὰ τὴν ἰδίαν δ' αὐτὴν ἐποχὴν πρέπει νὰ ἔχη γραφῆ καὶ ἡ εἰς τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ ἀναφερομένη ἐπιστολὴ. Μεταγενεστέρως κατὰ τι, καὶ ἀσφαλῶς μεταξὺ τῶν 1330 καὶ 1340, εἶναι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Λαμπηνοῦ, διότι ἀναφέρεται εἰς τὸν Γρηγορᾶ ὡς γνωστὸν πλέον καὶ ἀνεγνωρισμένον συγγραφέα.

Πρὸς εὐχερεστέραν κατανόησιν τοῦ περιπλόκου κειμένου τοῦ Γρηγορᾶ παραθέτω ἐδῶ περίληψιν τῶν νοημάτων του.⁷—§ 1. «Συγγραφὴ ἐγκωμίου

³ N. B e z d e k i, Nicephorii Gregorae epistulae XC. Ephemeris Dacoromana 2, 1924, 239 - 377, ἐπιστολὴ LVII bis. Περὶληψις εἰς G u i l l a n d, ἐνθ' ἄν. 127 (ἐπιστολὴ 128).

⁴ N i c e p h o r i G r e g o r a e, Byzantina Historia, ἐκδ. Bonn, I, LXIII. Περὶληψις εἰς G u i l l a n d, ἐνθ' ἄν. 279.

⁵ G u i l l a n d, 343.

⁶ Β α σ. Δ α ο ῦ ρ δ α, Τὰ δύο «προσφωνήματα» εἰς ἅγιον Δημήτριον τοῦ Νικολάου Καθάσιλα. Ἑλληνικά 13, 1954, 337 - 338.

⁷ Ἡ διαίρεσις εἰς παραγράφους ἀνήκει εἰς τὸν κώδικα Angelicus. Ὁ Monacen-

εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον εἶναι πολὺ δυσχερῆς, διότι ἔχουν ἤδη προηγηθῆ ἔμοῦ πολλοὶ ἄλλοι. Θὰ προσπαθῆσω ὅμως νὰ κάνω ὅ,τι εἶναι δυνατὸν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς, ἐὰν θὰ καινοτομήσω ἐπαινῶν τὸν Δημήτριον κατὰ τρόπον ὄχι συνήθη.— § 2. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο εὐτυχῆς βλέπων τὰ κατορθώματα τοῦ Φιλίππου, διότι ἐφοβεῖτο ὅτι δὲν θὰ ἔμενε τίποτε διὰ νὰ κάμῃ αὐτός. Ἐγὼ ὅμως δὲν σκέπτομαι οὕτω δι' ὅσα ἐλέχθησαν περὶ τοῦ ἁγίου πρὸ ἐμοῦ, διότι ὑπάρχει ἀφθονία θεμάτων διὰ κάθε ἕνα, ὃ ὅποιος θέλει νὰ ὀμιλήσῃ. Ἄλλωστε δὲν πρόκειται νὰ θίξω ὅσα θέματα ἔχουν ἐπεξεργασθῆ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ θὰ ὀμιλήσω δι' ὅσα ἐκεῖνοι παρέλειψαν, μὴ θελήσαντες νὰ κάμουν παρεκβάσεις.— § 3. Ὁ ζῆλος καὶ ὁ πόθος τῶν Θεσσαλονικέων διὰ τὸν πολιούχον φέρει καὶ ἐμὲ εἰς θαυμασμὸν διὰ τὸν ἅγιον καὶ θὰ ὀμιλήσω ἀμέσως κατωτέρω περὶ αὐτοῦ, ἀφοῦ εἶπω πρῶτον μερικὰ πράγματα διὰ τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, τὰ ὅποια παρέλειψαν οἱ πρὸ ἐμοῦ ἐγκωμιασταὶ ἐπειδὴ ἴσως τὰ ἐθεώρησαν ὡς λεπτομερείας. Καὶ ὅμως ἔπρεπε ὀμιλοῦντες περὶ ταύτης τῆς πόλεως νὰ τὴν συγκρίνουν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας μεγάλας καὶ ἐνδόξους πόλεις, διότι οὕτω, διὰ τῆς συγκρίσεως αὐτῆς, θὰ ἠδύναντο νὰ κατανοήσουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν καλῆτερον τὴν πόλιν τοῦ μάρτυρος.— § 4. Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Μήδων Σεμίραμις ἔκτισε τὴν μεγίστην ἐκείνην πόλιν, τὴν Βαβυλῶνα. Καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Θεσσαλῶν Θεσσαλονίκη ἔκτισε τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ Βαβυλῶν ὅμως κατεστράφη καὶ ἐξηφανίσθη, ἐνῶ ἡ Θεσσαλονίκη ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ χωρὶς νὰ φοβῆται τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων, διότι ἔχει σύμμαχόν της τὸν μάρτυρα. Παλαιὰ καὶ εὐτυχῆς πόλις ὑπῆρξε καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια, εὐτυχήσασα νὰ ἔχη οἰκιστὴν τὸν ἀδελφὸν τῆς Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρον. Εἶχεν ὅμως τὸ ἀτύχημα νὰ ἰδρυθῆ πολὺ μακρὰν τῆς πατρίδος, ἐνῶ ἡ Θεσσαλονίκη πράττουσα ὀρθῶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀδελφόν της, ἔκτισε τὴν ὁμώνυμόν της πόλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος. Καὶ ἐπὶ πλεόν ἡ Ἀλεξάνδρεια δὲν ἔχει θησαυρὸν παραπλήσιον πρὸς τὸν μέγαν θησαυρὸν, τὸν Δημήτριον, τὸν ὅποιον ἔχει ἡ Θεσσαλονίκη. Καὶ διὰ νὰ ἐκφρασθῶ περιληπτικῶς καὶ σαφῶς, ὁ Φίλιππος ἐκ μὲν τῆς Ὀλυμπιάδος ἀπέκτεινε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐκ δὲ τῆς Κλεοπάτρας τὴν Κλεοπάτραν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανεν ἄτεκνος καὶ οἱ συστρατηγοὶ του ἔλαβον ἄλλος ἄλλο τμῆμα τῆς βασιλείας του. Ὁ Πτολεμαῖος, ὃ ὅποιος ἦτο ὁ περισσότερον φιλόδοξος ἐξ ὄλων, ἔλαβε ὡς σύζυγόν του τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν Κλεοπάτραν.— § 5. Ὁ Κάσσανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, ἐκλεκτὸς καὶ αὐτὸς συμπολεμιστῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐνουμφεύθη τὴν ἄλλην ἀδελφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐχων δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ

sis ἔχει τὸ κείμενον ἄνευ παραγράφου.

πραγματοποίησιν τὰς ὡραίας φιλοδοξίας του, ἔκτισε πολλὰς πόλεις εἰς τὰς πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἀκτὰς, δύο δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν αἱ σπουδαιότεραι καὶ αἱ ὡραιότεραι, ἡ Κασσάνδρεια καὶ ἡ Θεσσαλονίκη. Ὅλαι ὅμως αἱ πόλεις αὐταὶ ἐξηφανίσθησαν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ ἐλησιμονήθησαν.— § 6. Μόνη ὑπερτέρα τῶν φθορῶν τοῦ χρόνου παραμένει ἡ Θεσσαλονίκη, φρουρουμένη ὑπὸ τοῦ μάρτυρος καὶ διὰ τῶν θαυμάτων του ἀνανεουμένη συνεχῶς. Διότι τὴν ὡραιότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἀνοιξις διὰ τῶν ἀνθέων, τὴν ἔχει ἡ Θεσσαλονίκη καθ' ὅλον τὸν χρόνον χάρις εἰς τὰ θαύματα τοῦ μάρτυρος καὶ εἰς τὸ ἦθος τῶν πολιτῶν της. Ἡ χάρις τῶν ἀνθέων κρατεῖ πολὺ μικρὸν χρονικὸν διάστημα, ἐνῶ ἡ χάρις τοῦ μάρτυρος διὰ τῆς ἀθανασίας τῶν πηγῶν αὐτῆς, δίδει εἰς τὴν πόλιν ἀθάνατον δόξαν.— § 7. Ὁ ζῆλος καὶ ὁ πόθος, τὸν ὅποιον οἱ Θεσσαλονικεῖς δεικνύουσι πρὸς τὸν μάρτυρα, μὲ φέρει καὶ πάλιν εἰς τὸ θέμα μου. Ὅπως οἱ Ἑβραῖοι εἶχον ὡς πρῶτον καὶ ἀρχὴν μηνῶν τὸν μῆνα, καθ' ὃν προσέφερον θυσίαν διὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, οὕτω καὶ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἔχουν ὡς σπουδαιότερον ὅλων τῶν μηνῶν, κατὰ τὸν ὅποιον ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ μάρτυρος. Καὶ εἶναι καλύτερον αὐτὸς ὁ μῆν νὰ λέγεται ἱερομηνία παρὰ ἐκεῖνος, ὅστις καὶ ἂν εἶναι, τὸν ὅποιον ἐκάλουν οὕτω οἱ Ἕλληγες συναγωνιζόμενοι καὶ μιμούμενοι ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ μάρτυρος οἱ Θεσσαλονικεῖς δὲν ἠκολούθησαν ξένα πρότυπα· ὁδηγός των ὑπῆρξε ἡ ἰδία των ψυχὴ, ἡ ὁποία τοὺς καθοδηγεῖ, ὥστε ἡ ἐορτὴ νὰ ἀνέρχεται θαυμασίως ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ καὶ μικρὰ εἰς τὰ μεγάλα καὶ σύνθετα. Ὅπως ὀλόκληρον τὸ ἔτος χωρίζεται εἰς δύο, εἰς χειμῶνα καὶ θέρος, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ πρόσωπον τῆς γῆς εἶναι μὲν σκυθρωπὸν καὶ κατηφές, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ὀργώνουν καὶ σπεύρουσι, οὕτω καὶ ἡ ἐορτὴ τοῦ μάρτυρος ἀρχίζει μὲ νηστείας, μὲ πράξεις εὐποιίας καὶ μὲ ὀλονυκτίους ὑμνωδίας.— § 8. Καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐορτῆς, ἡ ἀπόδοσις εἶναι πλουσιωτάτη. Τὴν περίοδον τῶν ἐορτῶν τὴν χωρίζουσι εἰς τέσσαρα μέρη, διότι δὲν θέλουσι νὰ ἀποχωρισθοῦν ἀμέσως ἀπὸ τὸν μάρτυρα καὶ ἐπιζητοῦν νὰ χαροῦν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μαζί του καὶ νὰ κατασβέσσουν τὸ πῦρ τοῦ πρὸς αὐτὸν φλέγοντος πόθου κατὰ τρόπον καλύτερον ἀπὸ ὅ,τι ἔκαμνον οἱ Ἕλληγες. Διότι ἐκεῖνοι ἐτίμων τὸν Δία μὲ τὴν ἀνά τετραετίαν πανηγυριν τῶν Ὀλυμπίων· οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐντὸς ἐνὸς ἔτους τελοῦσι τέσσαρας πανηγύρεις διὰ τὸν μάρτυρα, ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ἡ βασιλικὴ καὶ πρώτη πανηγυρις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους, ἡ δευτέρα καὶ τρίτη, αἱ ὁποῖαι τελοῦνται ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν, πρὸς τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν, ἡ δὲ τετάρτη, ἡ ὀκταήμερος, τὴν ὁποίαν τελοῦν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ θέρος, διότι κατ' αὐτὸ συνάγονται οἱ καρποὶ τῆς χάριτος, τοὺς ὁποίους οἱ Θεσσαλονικεῖς δικαιοῦνται περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἐπειδὴ εἶναι συμπολιταὶ τοῦ μάρτυρος καὶ ἐπειδὴ ὁ πρὸς αὐτὸν πόθος των εἶναι με-

γαλύτερος τοῦ πόθου ὄλων τῶν ἄλλων.— § 9. Καὶ πράγματι τοῦτο συμβαίνει. Διότι τὸν μάρτυρα τὸν ποθοῦν βεβαίως ὄλοι, ὅσοι ἔχουν τὴν ἰδίαν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ ἡμᾶς, περιφανῆ δὲ τεκμήρια αὐτοῦ τοῦ πόθου ὑπάρχουν εἰς ὄλα τὰ μέρη τῆς γῆς εἰκόνες καὶ ναοὶ καὶ ἄλλαι ἐκδηλώσεις ζήλου ἀμιλλώμεναι πρὸς τὰς ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ μερικαὶ ομάδες ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐπιζητοῦν νὰ μιμοῦνται τοὺς Θεσσαλονικεῖς καὶ εἰς τὰς νηστείας καὶ εἰς τὰς ἄλλας προετοιμασίας διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ μάρτυρος. Διότι ὄλοι θέλουν, ἐὰν ἦτο δυνατόν, νὰ ἔχουν εἰς τὴν ἰδικήν του ἕκαστος πόλιν τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ἢ νὰ γίνουν συμπολίται τοῦ μάρτυρος, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ Ρώμη ἤκμαζεν, ὅτε ὄλοι ἐζήτησαν νὰ γίνουν Ρωμαῖοι πολῖται. Ἐὰν ὅμως συγκρίνη κανεὶς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις ἐν Θεσσαλονίκῃ, θὰ ἴδῃ ὅτι ὑπάρχει ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐνὸς ξένου καὶ ἐνὸς οἰκείου. Ἄλλὰ καὶ ἂν πράγματι αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ εἶναι ὅμοιαι, διότι καὶ τοῦτο δὲν ἀποκλείεται, ἡ ὁμοιότης αὐτὴ εἶναι δῶρον τοῦ μάρτυρος καὶ καύχημα τῶν πολιτῶν του. Διότι τὸ τελικὸν κριτήριον εἶναι ἡ ποιότης τῆς ἐκδηλώσεως τιμῆς, διὰ τὴν ὁποῖαν οἱ πολῖται τῆς Θεσσαλονίκης γίνονται τὸ πρότυπον. Καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὕμνοῦν εἰς ξένην γῆν τὸν Κύριον, οἱ δὲ τιμώντες τὸν μέγαν Δημήτριον ἔχουν πλήρη ἐλευθερίαν νὰ τὸν ὕμνοῦν ὅπου θέλουν, εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς οἰονδήποτε μέρος τῆς γῆς. Οἱ ὕμνοι τῶν Ἑβραίων ἐγίνοντο ἐντὸς τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ σαλπίγγων καὶ αὐλητῶν κατὰ τρόπον δεσμεύοντα τοὺς πιστοὺς, οἱ δὲ ὕμνοι τοῦ Δημητρίου εἶναι ἄνευ ὀργάνων καὶ οἱ ὕμνηται ἐλεύθεροι καὶ πρόθυμοι. Καὶ τῆς μὲν Καρχηδόνας τὰ τεῖχη καὶ τὰ νεώρια καὶ τὰ ἐπίνεια κατεστράφησαν ὄλα καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἡ δὲ δόξα τοῦ μάρτυρος καὶ τῆς πόλεως του παραμένει ἀθικτος ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ τὰς ἀλλαγὰς τῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ μὲν θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφαίνετο ἀπίστευτος εἰς ὅσους τὸν ἤκουαν, διότι ἔθεωρεῖτο ὅτι ἦτο μεγίστη ἀπώλεια, ἐνῶ ὁ θάνατος τοῦ Δημητρίου συνετέλεσε καὶ συνετελεῖ ὥστε ὁ κόσμος νὰ γίνεταί καλύτερος. Διότι τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ χαρακτηῖρος παροδικοῦ, ἐνῶ τὰ τοῦ Δημητρίου ἦσαν διφυοῦς χαρακτηῖρος, ἐναντίον τοῦ ἀσάρκου καὶ κρυπτῶς ἔλλοχεύοντος ἐχθροῦ καὶ ἐπίσης ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ βασιλέων τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ στρατὸς του δὲν φέρει δόρυ, τόξα καὶ βέλη, ἀλλ' εἶναι στρατὸς δυνάμεων πνευματικῶν, συνεχίζων καὶ τώρα τὸν ἀγῶνα καὶ συντρίβων παντοῦ τὸν Μαξιμιανὸν καὶ τὸν Λυαῖον. Καὶ τὸν μὲν Ἰῶβ ὁ ἐχθρὸς τὸν ἐταλαιπύρει ἐπὶ ἑπτὰ ὀλόκληρα ἔτη μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι κάποτε πάντως θὰ ὑπέκυπτε. Ἄλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναμένῃ τοῦτο ἀπὸ τὸν μάρτυρα, δι' αὐτὸ δὲ ἠνάγκασε τὸν τύραννον νὰ διατάξῃ ἀμέσως τὴν θανάτωσίν του.— § 10. Ὁ τύραννος διέταξε νὰ ριφθῇ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος εἰς τὸν πυθμένα ἐνὸς ψρέατος, διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ σαφὴς ἔλεγχος τῶν πράξεών του.

Ἄλλὰ ἡ πονηρία αὐτῆ τελικῶς ἐστράφη ἐναντίον του, διότι ἐκ τῶν πυθμένων τοῦ φρέατος ἤρχισαν νὰ ἀναβλύζουν ρεῖθρα μύρων, τὰ ὅποια ἀρδεύουν ὀλόκληρον τὴν γῆν καὶ τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἀνακόψῃ. Ἡ χάρις τοῦ Δημητρίου δὲν περιορίζεται οὔτε εἰς τόπον, οὔτε εἰς χρόνον, ἀλλὰ δίδεται πρῶτον εἰς τὴν γενετείραν του πόλιν καὶ ἐντεῦθεν ἀπλοῦται εἰς ὀλόκληρον τὴν γῆν. Γνωρίζομεν ὅτι ἡ πόρνη ἔφερεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ σωτήρος μύρον ἀξίας τριακοσίων δηναρίων, προκαλέσασα οὕτω τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ Ἰούδα. Ἄλλὰ τὸ μύρον τοῦ μάρτυρος δὲν πωλεῖται, οὔτε μετρεῖται καὶ ὁμοιάζει μὲ τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία δὲν ἐξαντλεῖται ποτέ. Καὶ ἐκεῖνο μὲν τὸ μύρον τὸ ἔφερε μιὰ πόρνη γυνή, τοῦτο δὲ τὸ φέρουν πόρνοι καὶ μοιχαλίδες ψυχαὶ καὶ εἶναι καθαρτήριον φάρμακον κάθε εἴδους νόσου. Ἐξ ἄλλου ὁ Δημήτριος δὲν ἐχρειάσθη ποτὲ ζεύγματα καὶ διώρυγας διὰ νὰ δυνηθῇ οὕτω νὰ προχωρῇ χωρὶς δυσκολίαν. Αὐτὰ ἦσαν διὰ τὸν Ξέρξην καὶ διὰ τὸν βαρβαρικὸν του στρατόν, ὁ ὁποῖος ἐθορύβει καὶ ἐτρομοκράτει καὶ δὲν ἐπετύγγανε τίποτε σπουδαῖον καὶ ἀπλῶς ἀπεδείκνυε πόσον ἀνώτερα εἶναι τὰ θαύματα τοῦ Δημητρίου ἀπὸ τὰ στρατόπεδα, τὰ ὄπλα καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ὕλης. Διότι ὅλος αὐτὸς ὁ βαρβαρικὸς ὄγκος ἀπέθανε καὶ ἐξηφανίσθη μαζί μὲ τὸν Ξέρξην, ἐνῶ ὁ Δημήτριος ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ φρέατος καλύπτει διὰ τῆς χάριτος τῶν θαυμάτων του ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Καὶ ἂν μὲν οἱ ἄνθρωποι ἤλλαξαν τοὺς θεοὺς αὐτῶν καὶ ἐγκατέλειψαν τὰς παλαιὰς των κενοδοξίας, τοῦτο εἶναι καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Δημητρίου ἀποτέλεσμα, ἐὰν δὲ δὲν ἐβελτιώθησαν, δὲν εἶναι ὁ μάρτυς ὑπεύθυνος εἰς τοῦτο, ἀλλ' οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν δικαιοσύνην. Οἱ λύκοι καὶ οἱ ἀγριόχοιροι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοήσουν τοὺς λόγους καὶ τὰ μαθήματα τῶν ἀνθρώπων, διότι τίποτε τὸ κοινὸν δὲν ἔχουν πρὸς αὐτούς. Τὸ σῶμα τοῦ Δημητρίου εἶναι περιωρισμένον εἰς ἓν μικρὸν μέρος τῆς πατρῆου πόλεως, τὰ θαύματά του ὅμως ἀπλοῦνται εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδοκίμασε τὴν χάριν των. Καὶ ἂν τυχὸν ἔχη κανεὶς τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἐνδυμὰ του ἢ τὸ δακτυλίδιον ἢ τὸν τύπον μιᾶς σφραγίδος ἢ σταγόνα μύρου ἢ ἀπλῶς ἀναφέρῃ εἰς τὸν λόγον του τὸ ὄνομα τοῦ Δημητρίου, γίνεται πανίσχυρος. Καὶ ὁ μὲν Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἡ ἀκοὴ εἶναι ὀλιγώτερον ἀξιόπιστος ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἡ ὄρασις, ἀλλὰ διὰ τὰ θαύματα τοῦ Δημητρίου καὶ αἱ δύο αὐταὶ αἰσθήσεις εἶναι ἀξιόπιστοι, διότι ὅπου εὐρίσκονται ὅσοι ἐδοκίμασαν τὴν χάριν τοῦ μάρτυρος ἐκεῖ κανεὶς βλέπων καὶ ἀκούων πείθεται χωρὶς ἐνδοιασμόν. Τὰ θαύματα τοῦ μάρτυρος ἀπλοῦνται εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὴν λογικὴν καὶ εἰς τὴν ἄλογον φύσιν, καὶ πάντας βοηθεῖ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, διατηρῶν τὴν ὑπάρχουσαν εὐτυχίαν, δίδων τὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀφανίζων τὴν δυστυχίαν καὶ δι' ὅλους γίνεται τὰ πάντα καὶ εἰς ὅλους ἐμφανίζεται ὑπὸ ὅλας τὰς μορφάς. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαρτύρων αἱ χάριτες εἶναι περιωρισμέναι,

ἄλλος δὲ τιμᾶται δι' ἄλλο, ὁ δὲ Δημήτριος τιμᾶται πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων διὰ θαύματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαριθμήσῃ κανεὶς, ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετρήσῃ τῆς θαλάσσης τὰ κύματα.—§ 11. Καὶ ἐγὼ τώρα ὁμοιάζω μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ἀναχωρήσαντες κατὰ τὰ ἐξημερώματα διὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν, εἴτε ἀπὸ λάθους εἴτε λόγῳ τῆς νυκτὸς γυρίζουν γύρω ἀπὸ τὴν οἰκίαν των ἐπὶ πολὺ καὶ κατὰ τὸ πρῶτ', ἀντιλαμβανόμενοι τοῦ λάθους των καὶ κουρασμένοι, παραιτοῦνται τῶν σχεδίων των. Διότι παρ' ὅλα ὅσα εἶπον εὐρίσκομα: ἀκόμη εἰς τὸ προσίμιον· καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως, διότι: τὸ θέμα εἶναι τεράστιον καὶ ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων παντὸς ὁμιλητοῦ. Τὸ μέγεθος τοῦ θέματος ἀπαλλάσσει τῆς κατηγορίας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ ὁμιλήσουν περὶ αὐτοῦ ἔχοντες συναίσθησιν τῶν ἰδικῶν των ἀδυναμιῶν καὶ τῆς δυσχερείας τοῦ θέματος, δὲν συγχωρεῖ ὅμως ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιλαμβάνονται τῆς συγγραφῆς ἐγκωμίου χωρὶς νὰ ἐκτιμῆσουν τὰς ἰδικὰς των ἰκανότητας.—§ 12. Ἄς εἶναι λοιπὸν ἐπιεικῆς ὁ μεγαλομάρτυς καὶ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μοῦ ἐζήτησαν νὰ γράψω τὸ ἐγκώμιον καὶ πρὸς ἐμέ, ἃς προστατεύῃ τὴν πόλιν του καὶ τὸ πολίτευμα αὐτῆς καὶ ἃς βοηθῇ τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν».

Ἀρχόμενος τοῦ ἐγκωμίου τοῦ ὁ Γρηγορᾶς δηλοῖ ρητῶς ὅτι δὲν προτιθεται νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἀνοίξει οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμισταὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καὶ ὅτι ὅσα θὰ εἶπῃ δὲν θὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸν παραδεδομένον τρόπον ἐγκωμίων τοῦ ἁγίου ἐν Θεσσαλονίκῃ. *Εἰ δὲ μὴ καὶ τὸν συνήθη τοῖς ἄλλοις ἄλλως εἰποῦσιν ἐνταῦθά με δρόμον δδεύοντα συνορῶη τις, μηδὲ κατὰ τῆς πατρίου πόλεως ἦθος τοῦ μάρτυρος, θαυμάζειν οὐ χρὴ* (στ. 25 - 27), ἐκφράζει ὅμως τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ νέον στοιχεῖον, τὸ ὅποion εἰσάγει, θὰ εὐχαριστήσῃ ἴσως ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν κουρασθῆ ἀπὸ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἰδίων πάντοτε θεμάτων. *Ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἦθεσι διὰ κόρον ἐνίστε ἀχθομένοις, ἦδιον τοῖς ἀλλοτρίοις κεχρησθαι διὰ τὸ σπάνιον* (στ. 27 - 29). Τὴν νέαν αὐτὴν ἀποψιν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν προτίθεται νὰ ὁμιλήσῃ, ὁ Γρηγορᾶς τὴν παρομοιάζει πρὸς τὸ ἔργον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς συλλέγοντες ὅ,τι ἀπομένει (στ. 71 - 80), δικαιολογεῖ δὲ τὴν καινοτομίαν ἀπὸ τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγκωμίου του, τὸ ὅποion γράφεται ἔπειτα ἀπὸ τὴν κυρίως ἑορτὴν τοῦ μάρτυρος (στ. 16 κατόπιν ἑορτῆς) διὰ τὴν μεθεόρτιον πανήγυριν (στ. 82 καὶ 88) τῇ ἀπαιτήσῃ αὐτῶν τούτων τῶν Θεσσαλονικέων (στ. 15 - 16 οἱ πρὸς τοῦτον ἐγείροντες πατριῶται τοῦ μάρτυρος· στ. 485 οἷς τε κατόπιν ἡμᾶς κεκληκέναι τῆς ὥρας). Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ταπεινοφροσύνην διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐγκωμίου του ὁ Γρηγορᾶς δὲν παραλείπει νὰ ἐλέγξῃ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμιστὰς τοῦ ἁγίου, οἱ ὅποιοι παρέλειψαν εἰς τοὺς ἐπαίνους των διὰ τὴν Θεσσαλονικίαν νὰ συγκρίνουν τὴν πόλιν τοῦ μάρτυρος πρὸς τὰς ἄλλας μεγάλας πόλεις τῆς ἀρχαιότητος, διὰ νὰ καταφανῇ οὕτω ἡ ἀξία τῆς σαφέστερον (στ. 86 - 103).

Ἡ διαφορὰ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Γρηγοῦ ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμιστάς τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἶναι πράγματι αἰσθητή. Οἱ παλαιότεροι ἐγκωμιστὰι ἐχρησιμοποιοῦν κατὰ κανόνα δύο κυρίως θέματα. Τὸ πρῶτον ἦτο πάντοτε ἡ σύγκρισις τοῦ μεγαλομάρτυρος πρὸς ἄλλας τὰς μεγάλας προσωπικότητας τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς διαθήκης. Τὸ δεύτερον ἦτο ἡ, ἔστω καὶ συνοπτικῶς, ἀφήγησις τῆς ἀντιδικίας τοῦ μάρτυρος πρὸς τὸν Μαξιμιανόν, τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν πρώτων μετὰ θάνατον θαυμάτων του. Ἀπὸ μὲν τὸ πρῶτον θέμα ὁ Γρηγοῦς ἐνθουμείται μόνον τὴν σύγκρισιν τοῦ ἁγίου Δημητρίου πρὸς τὸν Ἰώβ (στ. 333 - 349), ἀπὸ δὲ τὸ δεύτερον ἀναφέρει μόνον ἐν παρόδῳ καὶ ὄχι ὑπὸ τύπον ἀφηγήσεως τὰ ὀνόματα τοῦ Μαξιμιανοῦ καὶ τοῦ Λυαίου (στ. 331). Πράγματι νέον στοιχεῖον εἰς τὸ ἐγκώμιόν του εἶναι ἡ ἀφθονος χρῆσις στοιχείων ἀπὸ τὴν κλασσικὴν γραμματείαν. Ὁ Γρηγοῦς ἀρχίζει τὸ ἐγκώμιόν του παραλλάσσω ἀνέκδοτον περὶ Κράσσου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος. Ὅπως ὁ Κράσσοσ ἤκουσε νὰ τοῦ λέγουν ὅτι ἀρχίζει ἀργὰ τὴν ἐκστρατείαν του, οὕτω καὶ ὁ Γρηγοῦς ἔρχεται μὲ μεγάλην καθυστέρησιν νὰ ὀμιλήσῃ διὰ τὸν Ἅγιον Δημήτριον (στ. 1 - 19). Ὅπως ὁ Κύρος ἐδιδάσκετο πῶς δὲν πρέπει νὰ βασιλεύῃ μελετῶν τὰ σφάλματα τῶν πρὸ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῦ εἶναι δυνατὸν ἴσως νὰ διδαχθῆ κανεὶς πῶς δὲν πρέπει νὰ ὀμιλῆ περὶ τοῦ ἁγίου (στ. 36 - 43). Τὰ νέα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἰσάγει εἰς τὸ ἐγκώμιόν του, ὅσον καὶ ἂν ἴσως εἶναι εὐτελεῖ, ἔχουν κάτι τὸ ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐδείκνυεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν Διογένη (στ. 56 - 61). Ὁ Ἀλέξανδρος ἐφοβεῖτο ὅτι αἱ μεγάλαι ἐπιτυχίαι τοῦ Φιλίππου δὲν θὰ τοῦ ἄφηναν τίποτε διὰ διὰ νὰ κατορθώσῃ αὐτός. Ὁ Γρηγοῦς ὅμως δὲν ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα αὐτό, διότι ὑπάρχει μεγίστη ἀφθονία θεμάτων διὰ τὸν Ἅγιον (στ. 65 - 71). Ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὴν κλασσικὴν παράδοσιν συνεχίζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς ὀλόκληρον τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῦ. Εἰς τὰς παραγράφους 4 καὶ 5 συγκρίνεται ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν μετὰ συνοπτικῆς ἐξιστορήσεως τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἰδρῦθησαν καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ πόλεις. Ἐν συνεχείᾳ διὰ τὸν μῆνα ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου λέγεται ὅτι οὗτος ἔχει περισσότερον δικαίωμα νὰ λέγεται ἱερομηνία παρὰ οἱ διάφοροι μῆνες, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζον οὕτω οἱ Ἕλληγες (στ. 178 - 180). Τὰ Δημήτρια ἑορτάζονται καθ' ἕκαστον ἔτος, ἐνῶ οἱ Ἕλληγες ἐτέλουν ἑορτὰς τοῦ Διὸς κάθε τετραετίαν (στ. 213 - 215). Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ γίνουν διμῶτα τῆς Θεσσαλονίκης, διὰ νὰ ἀπολαμβάνουν τῆς εὐδαιμονίας, τὴν ὁποίαν χαρίζει ὁ μάρτυς, ὥσπερ οἱ πανταχόθεν ἠγεμόνες πάλαι καὶ σατράπαι τῆς Ἀσίας ὁμοῦ καὶ τῆς Λιβύης καὶ ὅσα λοιπὰ τῆς οἰκουμένης δίκην ὀηγνύμενοι ποταμῶν συνήεσαν πολιτογραφησόμενοι τῇ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης Ρώμης πολιτείᾳ (στ. 248 - 253). Ἡ Καρχηδὼν παρὰ τὰ ἰσχυρὰ τῆς τείχεϊ καὶ τὰ ἄλλα μεγάλα ὀχυρωματικά

της ἔργα κατεστράφη. Ἡ Θεσσαλονίκη ὅμως, προστατευομένη ὑπὸ τοῦ μάρτυρος, παραμένει ἀνάλωτος (στ. 287 - 301). Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου θεωρεῖτο ὅτι θὰ ἔκαμνεν ὥστε ἄλλη ἢ οἰκουμένη νὰ ἀναδίδῃ ὁσμὴν θανάτου, ἐνῶ ὁ θάνατος τοῦ Δημητρίου ἐπλήρωσε τὴν οἰκουμένην μὲ εὐωδίαν καὶ μύρα (στ. 302 - 310). Ὁ Ἀλέξανδρος ζῶν ἔκαμνε πολὺν θόρυβον μὲ τὰς πολεμικὰς του ἐπιτυχίας, ὁ θόρυβος ὅμως αὐτὸς δὲν ἀπέδωσε καρπούς, διότι ἡ δόξα του ἀπέθανε μαζί με τὸν ἴδιον. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Δημητρίου ἦσαν ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πεδίου καὶ ἀπέδωσαν καρπούς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μάρτυρος (στ. 311 - 333). Διὰ τὰς κινήσεις τῶν στρατευμάτων του ὁ Ξέρξης ἐχρειάσθη νὰ ἀνοίξῃ διώρυγα χωρὶς ὅμως τελικῶς μὲ τὴν θρασεῖαν αὐτὴν πράξιν του νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε σπουδαῖον. Ὁ Δημήτριος ἀπὸ βραχέος τε καὶ βαθυτάτου πνυθμένος τῆς γῆς, πᾶν περιηγεῖ τὴν οἰκουμένην αἰεὶ καὶ πάνυ τοι προσηνοῦς καὶ γλυκέος ἐμπύμπλοισι τοῦ θορούβου καὶ τῆς βροντῆς τῶν θαυμάτων (στ. 387 - 406). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἡ ἀκοὴ εἶναι ὀλιγώτερον ἀξιόπιστος μάρτυς ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἡ ὄρασις. Τοῦτο ὅμως, προκειμένου περὶ τοῦ Δημητρίου, δὲν εἶναι ὀρθόν (στ. 434 - 452). Ἐὰν κανεὶς ἤθελε νὰ ἀφηγηθῆ λεπτομερῶς τὰ θαύματα τοῦ μάρτυρος, θὰ ἦτο ὡς ἂν νὰ ἤθελε νὰ μετρήσῃ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, Μαργίτου τινὸς πρᾶγμα δρῶν ὡς ἀληθῶς καὶ ὅστις αὐτῶ νοσῶν διαγέγονε παραπλήσια (στ. 462 - 463).

Ἡ ὡς ἄνω συγκέντρωσις τῶν εἰς τὴν κλασσικὴν γραμματεῖαν ἀναφορῶν τοῦ Γρηγοῦρα ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ ἀγίου Δημητρίου ἐπαληθεύει τὸν ἰσχυρισμὸν του περὶ τοῦ νέου στοιχείου, τὸ ὁποῖον εἰσάγει εἰς τὸ θέμα αὐτό. Ἀποτελεῖ δὲ πράγματι τοῦτο καινοτομίαν, διότι οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἐσκέφθη νὰ συσχετίσῃ τὸν ἅγιον πρὸς τὰς κλασσικὰς παραδόσεις, μολοντί ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης καταγωγὴ του ἔδιδε ὥραϊαν ἀφορμὴν ἀναφορᾶς πρὸς τοὺς μεγάλους Μακεδόνας καὶ δὴ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.

Διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὴν κλασσικὴν παράδοσιν, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς συγκρίσεως τοῦ ἀγίου Δημητρίου πρὸς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, ὁ Γρηγοῦρας ἀνενέωσε τὰ θεματογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα πλουτίσας αὐτὰ μὲ ἰδέας, αἱ ὁποῖαι ἀνήκον τόσον εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν του. Διότι ἡ κλασσικὴ παράδοσις καὶ εἰς τὸ διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Γρηγοῦρα, κατ' ἐξοχίην δὲ εἰς τὰς ἐπιστολάς του, δὲν εἶναι ἀπλῆ σοφιστικοῦ χαρακτῆρος ἐπίδειξις σοφίας, ἀλλὰ ὀργανικὸν στοιχεῖον τῆς παιδείας του καὶ τῆς πνευματικῆς του καλλιτεργίας. Ὁ Γρηγοῦρας συνεδέετο διὰ δεσμῶν προσωπικῆς φιλίας μὲ δύο ἐκ τῶν διαπρεπεσιτέρων κατὰ τὴν ἐποχὴν του μελετητῶν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, μὲ τὸν Θεόδωρον Μετοχίτην, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψε ὠραϊότατον ἐγκώμιον,⁸ καὶ μὲ τὸν Θωμᾶν Μάγιστρον, τὸν Θεσσαλονικέα φι-

⁸ Διὰ τὰς σχέσεις Μετοχίτου καὶ Γρηγοῦρα γράφει διεξοδικῶς ὁ Guillaud, 358 - 369.

λόλογον καὶ θεολόγον, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις τοῦ Πλουτάρχου ὑπῆρξε πολὺτιμον βοήθημα εἰς τὰς μελέτας του.⁹ Μέλος καὶ ὁ Γρηγορᾶς τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ ὀμίλου τῶν μελετητῶν τῆς κλασσικῆς γραμματείας πλουτίζει τὸν λόγον καὶ τὴν σκέψιν του μὲ τὰ διδάγματα τῶν χωρὶς θεδαίως νὰ παρασύρεται εἰς ὑποτίμησιν τῶν χριστιανικῶν του ἀρχῶν. Πρόθεσις του ἀντιθέτως εἰς τὸ διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον εἶναι νὰ ὑποτιμήσῃ καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν Ὀλυμπίων καὶ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, διὰ νὰ ἐξάρῃ τὸν μεγαλομάρτυρα.

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἐκ τῆς κλασσικῆς γραμματείας εἰλημμένα στοιχεῖα τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον ἐγκώμιον παρουσιάζει ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας περιέχει σχετικῶς μὲ τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ τελοῦμενας ἑορτὰς διὰ τὸν ἅγιον. Οὗτοι δὲ καθ' ἓνα τὸν ἐνιαυτὸν τέσσαρας αἰεὶ τελοῦσι πανηγύρεις τῶ πολλῶ Δημητρίῳ..., τὴν μὲν γε βασιλικὴν τε καὶ πρώτην πανήγυριν... τὴν γε μὴν δευτέραν καὶ τρίτην, ἃς δὴ ποιμένες ἱεροὶ καὶ μοναδικῶν ἀνδρῶν τελοῦσι συντάγματα... ἢ δ' οἱ τῆς πόλεως ταύτης ἰδίως οἰκίητορες ἐκλεξάμενοι καὶ μεθ' ἡμέρας ἄγοντες ὀκτῶ (στ. 215-225). Ἡ πληροφορία αὕτη συμπίπτει μὲ ὅσα γνωρίζομεν ἐκ τῶν ὀμιλιῶν τοῦ Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης καὶ πάλιν διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον.¹⁰ Ὁ κύκλος τῶν ἑορτῶν κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου παρεχομένης πληροφορίας ἤρχετο διὰ τῶν προεορτίων, ἐκτεινομένων εἰς δύο Κυριακάς, ἀπεκορυφοῦτο εἰς τὴν κυρίως ἑορτὴν καὶ ἔκλειε διὰ τῶν ὀκταήμερων μεθεορτίων. Κατὰ τὴν κυρίως ἑορτὴν τοῦ ἑορτασμοῦ τὸ κέντρον κατεῖχε ἡ διὰ τῆς παρουσίας τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματούχων τῆς πολιτείας καὶ ἐνίοτε τοῦ βασιλέως ἀποδιδομένη ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τιμὴ εἰς τὸν ἅγιον. Ἡ ἐπομένη ἡμέρα προωρίζετο διὰ τὴν ἀποδιδομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς Θεσσαλονίκης τιμὴν, ἡ τρίτη ἦτο ἡμέρα τῶν μοναχῶν, ἡ δὲ ἀκολουθοῦσα ἐβδομάς ἦτο ἡ ὀκταήμερος ἑορτὴ τῶν πολιτῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Ἰσίδωρος διατυπώνει ὡς ἀκολούθως τὰς πληροφορίας αὐτάς. Τέσσαρα παρ' ἡμῖν τετύπεται ουστήματα, ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ πανήγυριν ἄγει τῶ μάρτυρι Δημητρίῳ βασιλεὺς μὲν γὰρ, ὃ προσῆκε, σὺν τοῖς ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασι τὴν τῆς ἑορτῆς πρῶτος ἀναδέχεται διακονίαν, ὃ μὲν διδούς, τῶν δὲ ὑπουργούντων· τελεῖ δὲ μετ' αὐτοῦ τῆς τελετῆς ἐκείνης δεύτερος ὁ ἱεράρχης καὶ τοῦτον μοναχοὶ διαδεχόμενοι... εἰθ' ὁ σύλλογος τῆς πολιτείας ἅπας τὴν τελευταίαν ἀποδίδωσι πανήγυριν.¹¹ Ἡ ὀμιλία τοῦ Ἰσιδώρου, ἐξ ἧς ἐλήφθη τὸ ἀπόσπασμα αὐτό, εἰχεν ἐκφωνηθῆ τὸ 1383, πεντήκοντα τοῦλάχιστον ἔτη ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἐγκώ-

⁹ Guillard, 348 - 353.

¹⁰ Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Ὀμιλία εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἐκδοσις καὶ εἰσαγωγή ὑπὸ Βασιλείου Λαούρδα. Θεσσαλονίκη 1954. Ἑλληνικά, παράρτημα 5, σελ. 10-11.

¹¹ Ἐνθ' ἀν. III § 2, 17-24, σελ. 44.

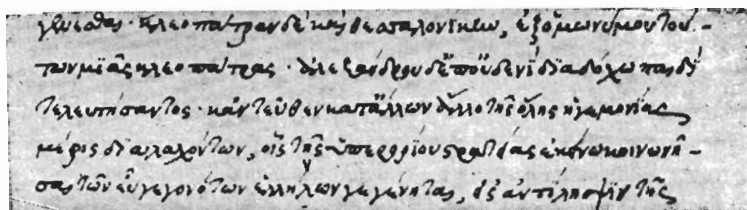
μιον τοῦ Γρηγοῦ. Ὅπως δὲ ὁ Γρηγοῦς, οὕτω καὶ ὁ Ἰσίδωρος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν βαθύτερον συμβολισμόν τῆς εἰς τέσσαρα τμήματα διαιρέσεως τῆς ἑορτῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος. Ἐνῶ ὁμοίως ὁ πρῶτος συγκρίνει τὰ τέσσαρα αὐτὰ τμήματα τοῦ ἑορτασμοῦ πρὸς τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ὁ δεύτερος ἐνθυμεῖται τὴν εἰς τέσσαρα τμήματα διαίρεσιν τῆς οἰκουμένης. Οὕτω, ὁ μὲν Γρηγοῦς λέγει· ὡσπερ γὰρ ἐνός τινος σώματος ὄντος τοῦ ἔτους κατὰ τινὰς λόγους τῶν τετραχόρδων ἀρμονικῶς τετραχῆ διαιροῦσιν οἱ χαριέστεροι τῶν σοφῶν, οὕτω καὶ αὐτοῖς τὸ τῆς ἱερᾶς ταυτησὶ τελετῆς τετραχῆ διαιρεῖται μυστήριον (στ. 217 - 219), ὁ δὲ Ἰσίδωρος, ὁ περιγίγιος ἅπας κόσμος εἰς τέσσαρα πάντως διήρηται πέρατα... διὰ τοῦτο εἰς τέσσαρα τάγματα... καὶ τὴν πανήγυριν ἀφοσιῶσθαι δεῖν ἔγνω τῷ μάρτυρι.¹²

Ἐν τῇ συνόλῳ τοῦ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῦ δεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεύς του, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Μετοχίτην, εἶναι ὠριμος τεχνίτης τοῦ λόγου, γνωρίζων νὰ ἐκφράζῃ τὰς σκέψεις του διὰ γλώσσης στερεᾶς καὶ σαφοῦς. Τὸ ἐγκώμιον θεαίως, λόγῳ τοῦ πανηγυρικοῦ χαρακτήρος του, ἀπαιτεῖ πλουσίαν ἔκφρασιν καὶ ἐξηρημένον λόγον. Ἀντιθέτως ὁμοίως πρὸς τὸν Μετοχίτην, ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκει τὴν ἔξαρσιν αὐτὴν διὰ συρροῆς λέξεων αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον λέγουν τὰ ἴδια πράγματα, ὁ Γρηγοῦς χρησιμοποιεῖ πλῆθος παρομοιώσεων καὶ μεταφορῶν πλουτιζῶν οὕτω τὸν λόγον του διὰ τῆς συνεχοῦς συνδέσεως τῶν σκέψεων του πρὸς ἄλλον κύκλον ἐννοιῶν ὁ ὁποῖος χρησιμεύει νὰ κάμῃ σαφέστερα καὶ παραστατικώτερα τὰ νοήματά του. Ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν ὁ λόγος του εἶναι πλουσιώτατος. Στ. 30 - 31 ὁποῖον δήπου καὶ τοῖς πάλοι τῶν ἀγαθῶν ἀλητῶν... 41 ὡσπερ ἐν αὐλῷ καὶ λύρα. . 45 εἰ καθάπερ τῶν ὀθενδήποτε δώρων..., 54 καθάπερ δήπου... 83 ὡσπερ εἰ τις γεωργός... 110 ὅσῳ δ' ἀθανασία φθορᾶς διαφέρει, τοσοῦτω... 120 οἶον εἰπεῖν γηροκομοῦσα... 146 καθάπερ ἀγκάλας καὶ χεῖρας... 160 - 162 ὁ γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ διὰ τῶν ἀνθέων τὸ ἔαρ ἐλλαμπρύνεσθαι δοκεῖ, τοῦτο... 165 ὡσπερ τινα νηπιώδη μόνον θωπέαν... 174 ὡσπερ γὰρ... 197 - 201 ὅπερ γὰρ... τοῦτ' αὐτοῖς... 211 οἶον εἰπεῖν... 217 ὡσπερ γὰρ... οὕτω καὶ... 227 ὡσπερ γὰρ... οὕτω καὶ... 248 παραπλήσιον... 321 οἶον εἰπεῖν... 463 ὡς γὰρ... οὕτω... 469 παραπλήσιον ἔλαθον... οἷς... Τὰ παραδείγματα αὐτὰ δύνανται νὰ πολλαπλασιασθοῦν, ἂν προστεθοῦν καὶ αἱ παρομοιώσεις εὐρυτέρου χαρακτήρος, ὅπως π.χ. ἡ παρομοίωσις τῆς περιπτώσεως τοῦ Γρηγοῦ, ἡναγκασμένου νὰ ὀμιλήσῃ κατόπιν ἑορτῆς, πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Κράσσου, ἡ ἀντιπραβολὴ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους πρὸς τὰς ἑορτὰς διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον, καὶ ἡ σύγκρισις μεταξὺ Δημητρίου καὶ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Γρηγοῦς ἀνάγει διαρκῶς τὴν σκέψιν του εἴτε εἰς τὴν φύσιν

¹² Ἐ.θ. ἀν. III § 2, 25 - 31, σελ. 44.

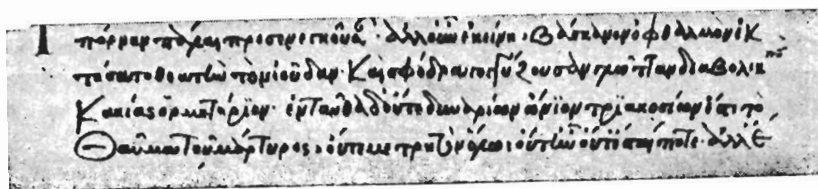
εἶτε εἰς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, ἀναζητῶν εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς κόσμους παραδείγματα διὰ τὰ ἐκφράση σαφέστερον τὴν σκέψιν του. Τοῦ ἰδίου χαρακτηριστῆρος εἶναι καὶ αἱ μεταφοραὶ εἰς τὸ κείμενον του. 24 τοὺς τῆς γλώττης ἐπιστρέφοντες οἶκας... 138 ἢ παρὰ τοὺς τῆς καρδίας αὐτοῦ θαλάμους καθύδουσα πρὶν φιλοτιμίας πηγὴ πρὸς δημοσίον ἤδη θυνεῖσα φῶς... 148 τὴν ἡλείρον κατὰ συχρὰ διαστήματα δεξιούται καὶ ἀγκαλίζεται... 149 λαμπραῖς στεφανοῖ καὶ περιφανέσι τῶν πόλεων... 156 ταῖς τοῦ χρόνου πᾶσαι δουλεύσασαι τύχαις... 157 μνήμης πάσης ἐκδημοὶ γεγονῆναι... 165 ὠκύπουν φερόμενον ὑπομένει τὸν μαρασμόν... 166 λείψανα τῆς τοῦ χειμῶνος κατηφείας... 171 τοῦ λόγου τὸ πρόσωπον... 192 τὰ τοῦ κόρου δῆγματα... 207 πολύχρον αὐτοῖς καὶ μάλα τελεσιουργὸν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐκτείνει γεώργιον... 272 τὴν τοῦ μαρτυρικοῦ πόθου τρέχουσιν ἄμιλλαν καὶ οἷς προκατειληφέναι τὸν τοιοῦτον γέγονε δίαυλον καὶ οἷς ἐπελθεῖν καὶ οἷς μετέχειν ἔτι τοῦ ἀγῶνος λείπεται... 321 ἀμφίστομον ἐτίθει τὸ τῆς οἰκείας φάλαγγος πρόσωπον... 336 τοῖς ποικίλοις τῶν μακρῶν μηχανημάτων βέλεσι τὸν πύργον τῆς γενναίας ἐκείνης κατασείσειν ψυχῆς... 342 ἔβοσκε που αὐτοῦ τὴν γνώμην... 473 τοὺς κύβους τῆς ἀπάτης... 481 τὰ τῆς ἡμέρας κορσπεδα... 498 ἡνίοχον μάλα θρασὺν προσησαμένους τῆς γλώττης. Τὰ παραδείγματα αὐτά, τὰ ὅποια καὶ πάλιν δὲν εἶναι πλήρη, διότι ὁ λόγος τοῦ Γρηγοῦ εἶναι μεστὸς μεταφορῶν, εἶναι, πάντως, νομίζω, ἀρκετὰ διὰ τὰ δεῖξουν τὸν πλοῦτον τῶν ἐκφραστικῶν τρόπων τοῦ ἐγκωμιαστοῦ.

Εἰκὼν 3.

Monacensis gr. 10, f. 102 (Γρηγοῦ ἐγκώμιον, σελ. 86, στ. 127 - 131).

Εἰκὼν 4.

Angelicus gr. 82, f. 49 (Γρηγοῦ ἐγκώμιον, σελ. 93, στ. 378 - 382).

4. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Συμεών.

Ὁ κώδιξ 2118 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν,¹ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκδίδεται ἐνταῦθα τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Συμεών, ἐπεσημάνθη διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ τοῦ Tafrahi,² ἐχρησιμοποιήθη δὲ ἤδη ὑπὸ τοῦ Ξυγγοπούλου³ καὶ τοῦ Γκίνη⁴ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκωμίου τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου. Ἐπὶ πλεόν τοῦ κειμένου αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἐνταῦθα δημοσιευομένου ἔργου τοῦ Συμεών, ὁ κώδιξ περιέχει ἐπίσης καὶ τὰς περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁμιλίας τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ τοῦ χαρτοφύλακος Θεσσαλονίκης Σταυρακίου, ὡς καὶ τοὺς βίους τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ ὑπὸ τοῦ Νεῖλου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης μάρτυρος Ἀνυσίας ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου. Ἡ συγκέντρωσις τῶν κειμένων αὐτῶν εἰς ἓνα κώδικα δεικνύει ὅτι οὗτος κατεγράφη πρὸς χρῆσιν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης. Πράγματι δὲ ἐκ τῶν βιβλιογραφικῶν σημειωμάτων προκύπτει ὅτι ὁ κώδιξ ἀνήκεν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξ αὐτῆς δὲ μετεφέρθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον τῆς Θεσσαλονίκης ὀπόθεν, μετὰ τῶν ἄλλων κωδίκων τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου, τὸν ἀπέκτησεν ἡ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν. Εἰς τὸν κώδικα ὑπάρχουν τὰ ἀκόλουθα βιβλιογραφικὰ σημειώματα.⁵

Ἐπὶ τῆς σταχώσεως, σελ. 2, τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. σελ. 3, τῶν αγίο ἀνκελον (γραφή δεκάτου ἔκτου αἰῶνος).

φ. 104 β. ἔτους ζοζ' (=1569) μηνος Αυγούστου. ἔστιλεν) ο σουλιάν Σαίλεμ να πάρι τα κιδνιά εκ των εκκλησιών. ἔλαβεν δε από τω ναὸν του αγιου Μηνᾶ κιδνιά σι' και από το ἔδαφος τρία και από του εἰπομνησκοντος, κιδνιά γ' και από τ(ὴν) μ(ητ)ρ(ό)π(ο)λ(ιν) κιδνας η'.

φ. 105. ἔλαβα τὸ παρὸν βιβλίον τοῦ μεγάλου Δημητρίου καρὸ Ἰωάν-

¹ Πρὸλ. ἐνταῦθα εἰκόνα 5.

² O. T a f r a l i , Thessalonique au quatorzieme siècle, Paris 1913, 138, 3, καὶ 143, 1.

³ Ἀ. Ξ υ γ γ ο π ο ὑ λ ο υ , Συμβολαὶ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης. Ἐκδόσεις Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, σειρά θεολογικὴ καὶ φιλολογικὴ, Θεσσαλονίκη 1949, 7 κ. ἔ. Τ ο ὕ ἰ δ ἰ ο υ , Αἱ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀχειροποιήτου Θεσσαλονίκης εἰδήσεις τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ τόμου ἑξακοσιετηρίδος Ἀρμενοπούλου, Θεσσαλονίκη 1950, 9 κ. ἔ. (Τόμος Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, Θεσσαλονίκη 1952. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς τῆς Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμος 6).

⁴ Δ. Γ κ ἰ ν η , Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 21, 1951, 145 - 162.

⁵ Πλήρης περιγραφή τοῦ κώδικος εὑρίσκεται εἰς τὸν ὑπὸ Α. Πολίτου συνταχθέντα καὶ ἀνέκδοτον εἰσέτι κατάλογον τῶν συμπληρωματικῶν κωδίκων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Πρὸλ. καὶ D. S e r r u y s , Catalogue des manuscrits grecs conservés au gymnase Grec de Salonique, Revue des Bibliothèques, 13, 1903, σελ. 60.

ν(ης) καὶ ραιφερ(εν)δαρι(ος), γὰ διὰβάσο τὰ θανυ(α)τι(α) τοῦ πανενδόξου μεγαλομαρτυροῦ Δημητρίου καὶ μετὰ θελίσε(ως) τοῦ προτεκδήκου, ἔτι(ους) ζοζφ (=1568) ἰνδ. ιβ' μηνὸς Νοεβρίου.

φ. 106. ἐτούτο τὸ βιβλίον ὑπάρχει τῆς μ(η)τροπ(ό)λε(ως) Θεσσαλωνίκης καὶ τὸ ἐξήτεισα ἐγὼ ὁ σακελλάριος Βερροίας ἀπὸ τὸν ἅγιον Θεσσαλωνίκ(ης) τὸν κῦρ Θεωνᾶν καὶ πάλιν ἔξωθεν τὸ ἐπήρα πάλιν γὰ δωθεῖ μετ' ἐντωλῆς ἀ(να)γνωστοῦ διὰ γὰ διαβάσω τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου Δημητρίου τὸ ἔλαβα.

φ. 176 β. ἐκοιμῖθι ὁ τιμιωτατος χαρτοφύλαξ τῆς ἀγιοτι(ά)της ἐπισκοπ(ῆς) Ἀρδαμερέ(ως) καὶ την ἤκισην ης τ(ῆν) Γαλατίσο(ης) χωρ(αν) ὁ καὶ τοῦνομα Νέστορ ι(ε)ρεὺς υἱὸς του Ἀνδρονικου ἀληθῆς τὸ ὄντι του θ(ε)οῦ ἀν(θ)ρωπος καὶ των θειων μυστηρί(ων) ηπυρετις καὶ λυτουργὸς κατὰ μῆ(να) Φεβρουᾶριον τῆ ἕκτη του αὐτοῦ μηνὸς ἔτους ,ςϷνδ' (=1446) ἰνδ. θ' κυρ(ιακῆ) του τελόνου καὶ τοῦ φαῖσαίου.

Ὁ μοναχὸς καὶ φιλόσοφος Συμεὼν εἶναι ἀγνωστος ἀλλὰ χροῖται. Ἐπὶ πλέον τῶν τίτλων του «μοναχὸς καὶ φιλόσοφος», ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ ἐγκωμίου προκύπτει ὅτι οὗτος ἦτο Θεσσαλονικεὺς, Δημήτριος... ὁ γνήσιος ἡμῶν πολιτοῦχος στ. 1 - 2, εὐκλεὲς ἡμῶν ἔδαφος στ. 39, ἡ μεγαλόπολις αὕτη στ. 56, ἡ δὲ ὀμιλία του δέον γὰ ἔχη ἐκφωνηθῆ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου, παρόντος τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης. Βλέπον οὐρανόθεν λοιπὸν καὶ τὸ πρὸς σὲ τῆς σῆς πόλεως φίλτρον κατὰμαθε μικρὸν ἐνταῦθα συγκαταβάς, ἰστόρησον τῶν συνειλεγμένων τὰς μελωδίας, τὸ σὸν ἱερώτατον ποιμνιον σὺν τῷ ποιμένῳ πνευματικῶς εὐωχούμενον ἐν τῇ μνήμῃ σου, τὸ σὸν τέμενος ἅπαν δαφιλεῖ τῇ φωτοχυσίᾳ ἅπαντας τοὺς παρόντας περιαστρόπιον, τῆς εὐωδίας τῶν θυμιαμάτων ἀναμιμνήμενον τὸν ἀέρα... Μικροῦ σήμερον ἡ γῆ τὸν οὐρανὸν ἐκμιμεῖται καὶ ἡ τῷ τοῦ καλλινίκου σου σώματος τεμένει περιεχυμένη λαμπρότης... στ. 256 - 264. Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνον στοιχεῖα τὰ ὅποια ἔχομεν περὶ τοῦ συγγραφέως, τὸ δὲ κείμενόν του δὲν θὰ εἶχε, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, μεγάλην σημασίαν, ἐὰν δὲν ἦτο ὀμιλία ἐκφωνηθεῖσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν κυρίως ἐπέτειον τῆς μνήμης τοῦ μάρτυρος. Διότι ἐκ τῶν διασωθέντων ἐγκωμίων εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον τὰ περισσώτερα καὶ τὰ καλύτερα εἶναι ἔργα φιλολογικοῦ χαρακτήρος, μολονότι δὲ ἐγράφησαν ὑπὸ τύπον ὀμιλιῶν κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου, ἐν τούτοις οὐδέποτε ἐξεφωνήθησαν καὶ οὔτε ἦτο δυνατόν, λόγῳ τοῦ μήκους καὶ τῆς ἐντέχνου φιλολογικῆς ἐπεξεργασίας των, γὰ ἐκφωνηθῶν. Τοιαῦτα φιλολογικοῦ χαρακτήρος ἔργα εἶναι τὰ ἐγκώμια τοῦ Ἀκροπολίτου,⁶ τοῦ Κ

⁶ Ἄ. Π. α. β. ο. π. ο. ὑ. λ. ο. ὑ. Κ. ε. ρ. α. μ. ε. ω. ς, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Στρυγγιολογίας, ἐν Πετρούπολει, 1, 1891, 160 - 215.

βάσιλα,⁷ τοῦ Μετοχίτου καὶ τοῦ Γρηγορά,⁸ οἱ ὅποιοι ἄλλωστε δὲν ἦσαν κληρικοί. Τὰ τρία ἐγκώμια Λέοντος τοῦ Σοφοῦ⁹ καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγορίου ρεφερενδαρίου¹⁰ ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πραγματικαὶ ὁμιλίαι, ἐκφωνηθεῖσαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης του, δέον νὰ εἶναι τὰ ἐγκώμια ὑπὸ Πλωτίου,¹¹ Ἰωσήφ,¹² Γρηγορίου Παλαμά,¹³ Ἰσιδώρου καὶ Γαβριήλ.¹⁴ Τὸ τοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης¹⁵ εἶναι καὶ αὐτό, κατὰ πάσαν πιθανότητα, ἔργον φιλολογικοῦ χαρακτήρος, ὅπως ἐνδεχομένως εἶναι καὶ τὸ τοῦ Ἀρμενοπούλου. Κατὰ ταῦτα, τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀγνώστου ἄλλως Συμεῶν εἶναι ἐνδιαφέρον, διότι ἀποτελεῖ πράγματι ὁμιλίαν ἐκφωνηθεῖσαν κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς ἑορτῆς τοῦ μάρτυρος εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ναὸν του. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως τὸ κείμενον αὐτὸ ἔχει ἐνδιαφέρον. Ὅλοι αἱ διασωθεῖσαι ὁμιλίαι, αἱ ἐκφωνηθεῖσαι πράγματι εἰς τὸν ναὸν, εἶναι ὁμιλίαι μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τῆς ἑορτῆς διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης δίδει τὴν ἀκόλουθον χρήσιμον πληροφορίαν καὶ λέγοντος τοῦ ἀρχidiaκόνου τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, ἀναγινώσκει ὁ ἀρχιερεὺς εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αἰτίαν ἔχουσαν τὸν μέγαν Δημήτριον. Καὶ τελέσας καὶ σφραγίσας τὸν λαόν, δίδωσι καιρὸν καὶ ἄρχεται ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρισσοστόμου.¹⁶ Ἡ ὁμιλία τοῦ μοναχοῦ καὶ φιλοσόφου Συμεῶν, ἡ δημοσιευομένη ἐνταῦθα, εἶναι πράγματι «εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αἰτίαν ἔχουσα τὸν μέγαν Δημήτριον» καὶ εἶναι ἡ μόνη μέχρι τοῦδε γνωστὴ περίπτωσις ἐκφωνήσεως ὁμιλίας εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα, ἐντὸς τοῦ ναοῦ του, κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης του, ὑπὸ μὴ ἐπισκόπου καὶ δὴ ὑπὸ ἀπλοῦ μοναχοῦ. Προφανῶς ὁ Συμεὼν ἢ ἦτο ἤδη διαπρεπῆς διανοούμενος καὶ ἢ ἄδεια τῆς ἀναγνώσεως ὁμιλίας τοῦ παρεχωρήθη τιμητικῶς ἢ ὁμίλησε ἀντικαθιστῶν ἀσθενοῦντα τὸν μητροπολίτην.

⁷ Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, σ. 67-114 καὶ Βασ. Λαούρδα, Νικολάου Καθάσιλα, Προσφώνημα καὶ ἐπιγράμματα εἰς ἅγιον Δημήτριον. Ἐπ. Ἐλ. Βυζ. Σπ. 22, 1952, 97-109.

⁸ Ἐνταῦθα, σελ. 56-96.

⁹ Ἀκακίου, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Πανηγυρικοὶ (sic) λόγοι, ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 121-139.

¹⁰ Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, 54-66.

¹¹ Ἐνθ. ἀν. 40-53.

¹² Ἰωσήφ, ἔκδ. Arsenij, Mosquae 1889.

¹³ Migne, 151, 544-547.

¹⁴ Βασ. Λαούρδα, Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Ὁμιλίαι εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Θεσσαλονίκη 1954. (Ἑλληνικά, Παράρτημα 5) καὶ τοῦ αὐτοῦ, Γαβριήλ Θεσσαλονίκης, Ὁμιλίαι. Ἀθηνᾶ 57, 1953, 141-178.

¹⁵ Tafel Th. L. F., Eustathii Opuscula, 1832, 162-182. Πρὸς. καὶ Βασ. Λαούρδα, Εἰς Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης, Ἐπ. Ἐλ. Βυζ. Σπ. 23, 1953, 544-547.

¹⁶ Βασ. Λαούρδα, Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Ἀκριβὲς διάταξις τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Γρηγόριος Παλαμάς 39, 1956, 333.

Οὐδεμίαν σαφή χρονολογικὴν ἔνδειξιν παρέχει τὸ κείμενον. Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ δέκατος τέταρτος αἰὼν εἶναι ἢ πιθανωτέρα ἐποχὴ καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ὁ λόγος.¹⁷ Ὁ Συμεών, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀκολουθοῦσαν σύντομον περίληψιν τοῦ κειμένου του, χρησιμοποιοῖ τοὺς συνήθεις κοινοὺς τόπους τῶν ἐγκωμιαστῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.¹⁸—§ 1. Ὁ τιμώμενος ἄγιος εἶναι περιφανὴς καὶ ἀνώτερος ὅλων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν καταγωγὴν καὶ κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ κατὰ τὴν δόξαν ὅτι δὲ εἶναι καὶ ἀκαταγώνιστος εἰς τοὺς ἄθλους καὶ ἀπρόσιτος εἰς περιγραφὴν δι' ὀμιλίαις, διαπιστοῦται ἀπὸ τὴν σημερινὴν τελετὴν, διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἀπονέμονται τιμαὶ οὐδέποτε δοθεῖσαι οὔτε καὶ εἰς βασιλεῖς. Καθόλου λοιπὸν παράξενον ἂν τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ δὲν εἶναι ἀντάξιόν του.—§ 2. Θὰ πρέπη ὅμως νὰ ὀμιλήσωμεν, διότι καὶ ἡ ἀδυναμία ἢ ἰδική μας εἶναι ἀπόδειξις τῆς δυνάμεώς του.—§§ 3 - 4. Ἡ περιγραφὴ τῆς ζωῆς του, τῆς περιουσίας του καὶ τῶν ἀξιωμάτων του εἶναι ἔργον ἱστορίας, ὅχι ἐγκωμίου. Ἀρκεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, ὅτι κατέλαβεν ἀνώτατα ἀξιώματα, καὶ ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὴν ἔνδοξον Θεσσαλονίκην. Ἡ σπουδαιότερα ὅμως ἀρετὴ του ἦτο ἡ πίστις του εἰς τὸν Χριστόν.—§§ 5 - 6. Ὁ Δημήτριος ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς εἰδωλολατρείας ἔλαμπεν ὡς ἥλιος, ἀντὶ δὲ ὑπάτου καὶ ἰλλουστρίου ἦτο πράγματι ἀπόστολος καὶ μυστολέκτης.—§§ 7 - 8 - 9. Ἐλθὼν ὁ Μαξιμιανὸς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὑπερήφανος διὰ τὰς νίκας του ἐναντίον τῶν Σαυροματῶν καὶ τῶν Γόθων, ἐπεζήτηε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν εἰδωλολατείαν. Ἀποτέλεσμα τοῦ σχεδίου του αὐτοῦ ἦτο ὁ ἄγιος διωγμὸς τῶν χριστιανῶν. Τούτους ὅμως ἐνίσχυε διὰ τῆς διδασκαλίας του ὁ Δημήτριος, ὁ ὁποῖος καὶ τελικῶς συλλαμβάνεται.—§§ 10 - 11. Ὁ Μαξιμιανὸς συναντᾷ τὸν Δημήτριον καθ' ἣν ὥραν μετέβαινε εἰς τὸ στάδιον διὰ νὰ παρακολουθῆσθαι ἀγώνας πεντάθλου καὶ μονομάχων, ἰδίως δὲ διὰ νὰ ἴδῃ νέα κατορθώματα τοῦ Λυαίου. Εἰς ἐρώτησίν του ἂν πράγματι ὁ Δημήτριος εἶναι χριστιανὸς καὶ ἂν ἐμμένῃ εἰς τὴν πίστιν του, ὁ μάρτυς ἀπήντησεν ὑπερηφάνως ὅτι εἶναι, ὅτι ἐμμένει, καὶ ὅτι εἶναι ἔτοιμος νὰ προσφέρῃ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πίστιν του.—§§ 12 - 13. Ὁ Μαξιμιανὸς, ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ στάδιον, δίδει διαταγὴν νὰ φυλακισθῆ ὁ Δημήτριος εἰς τὰς πλησίον τοῦ σταδίου στοὰς ἐνὸς δημοσίου λουτροῦ. Ἐκεῖ συνέβη τὸ ἐπεισόδιον τοῦ σκορπίου.—§§ 14 - 16. Εἰς τὸ στάδιον ὁ Νέστωρ μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Δημητρίου φρονεῖ τὸν Λυαίον.—§§ 17 - 18. Ὁ Μαξιμιανὸς ἐξοργισθεὶς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυαίου διατάσσει νὰ φονευθῆ ὁ Δημήτριος.—§§ 19 - 20. Ὁ Δημήτριος ἀπέθανε προθύμως καὶ

¹⁷ Δὲν ἀποκλείεται μάλιστα τὸ ἐγκώμιον νὰ εἶναι ἔργον τοῦ κατόπιν ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεών (1419 - 1429). Ἵπὲρ τῆς συσχέτισεως ὅμως αὐτῆς εἶναι μόνον τὸ κοινὸν ὄνομα καὶ ἐπίσης ἢ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Συμεών ἀπουσία ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.

¹⁸ Ἀκολουθῶ τὸν χωρισμὸν εἰς παραγράφους τοῦ κώδικος.

τώρα εϋρίσκεται πλησίον τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων καὶ ὄλων τῶν ἁγίων, ἐξ ἑνὸς ἐκάστου τῶν ὁποίων ἔλαβε τὸ κύριον χαρακτηριστικόν, ἑνὸς τὴν σοφίαν, ἄλλου τὴν γενναιότητα, ἄλλου τὴν καλωσύνην, ἄλλου τὴν μεγίστην ταλαιπωρίαν, συγκεντρώσας οὕτω εἰς ἑαυτὸν τὰς μεγίστας ἑνὸς ἐκάστου ἀρετάς. Βεβαίωσιν τούτου ἀποτελεῖ καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ μύρου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ θαῦμα ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης κρίσεως.— §§ 21 - 22. Εἶναι ὅμως ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ κανεὶς λεπτομερῶς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου, ἀρκετὸν δὲ εἶναι νὰ εἴπῃ γενικῶς ὅτι διὰ τῶν ἁγίων τοῦ ὁ Κυρίου κατὰ θαυμαστὸν τρόπον ἐπραγματοποίησε τὰ θελήματά του.— §§ 23 - 24. Ἐς προσπαθήσωμεν λοιπὸν νὰ βελτιώσωμεν τὴν ζωὴν μας διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς βοήθειας τοῦ ἁγίου.— §§ 25 - 28. «Εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αἰτίαν ἔχουσα τὸν μέγαν Δημήτριον».

Ἐκ τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσει ὁ Συμεὼν εἰς τὸ ἐγκώμιόν του, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μαξιμιανοῦ νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἡ κοινὴ παράδοσις εἶναι ὅτι ὁ Μαξιμιανὸς διέταξε νὰ γίνῃ ἡ ἐκτέλεσις, διότι διεπίστωσεν ὅτι ὁ Δημήτριος ἐνίσχυσε διὰ τῆς εὐλογίας καὶ τῶν ἐνθαρρυντικῶν του λόγων τὸν Νέστορα. Πράγματι ὁ Συμεὼν ὁμιλεῖ περὶ τῆς παρακλήσεως τοῦ Νέστορος καὶ τῆς ἐπικουρίας τοῦ Δημητρίου· *φρουρομένῳ προστρέχει τῷ μάρτυρι καὶ τὴν βουλὴν ἐξαγγέλλει καὶ δι' εὐχῆς αὐτὸν ἐξαιτεῖ συνεπαμύναι τῇ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον μάχῃ καὶ τὸ τοῦ Ἀναίου θρόσος ἀμύνασθαι. Θᾶτον οὖν ὁ μάρτυς τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει καὶ τῇ τοῦ σταυροῦ καθοπλίσει τὴν τε κατὰ Ἀναίου νίκην καὶ τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίαν τῷ Νέστορι προοιμισάμενος τεθωρακισμένον παρεπέμψε πρὸς τὸ στάδιον.* στ. 153 - 159. Εἰς τὴν συνέχειαν ὅμως τῆς ἀφηγήσεως ὁ Συμεὼν δὲν φαίνεται νὰ συνδέῃ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ· καὶ δῆτα περὶ τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου παρὰ τῶν τοῖς ἀδήλοις τοῦ φθόρου γνάθοις κατεσθιωμένων ἀγαμνηθεῖς, ὡς κακὸν οἰωνὸν αὐτῷ χρηματίσαντα, τοῖς παριστώσιν αὐτῷ... κατασφάζαι καὶ ἀνελεῖν αὐτὸν ἐγκελεύεται. στ. 172 - 176. Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ Μαξιμιανοῦ μετὰ τοῦ Δημητρίου καθ' ἣν ὄραν ὁ βασιλεὺς μετέβαινε πρὸς τὸ στάδιον· *ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις οὖν αὐτοῦ πορευομένου καὶ ὄλον τοῖς θεατρικοῖς παρεσκευασμένον, συνάντημα γίνεται προσαχθεῖς ὁ μέγας Δημήτριος.* στ. 101 - 102. Ἡ παράδοσις περὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ συναντήσαντος δέσμιον τὸν Δημήτριον καὶ θεωρήσαντος τὴν συνάντησιν αὐτὴν ὡς κακὸν οἰωνὸν εἶναι παλαιὰ καὶ ἀπαντᾷ εἰς διάφορα κείμενα. Πρβλ. τὴν δευτέραν παραλλαγὴν τοῦ μαρτυρίου Migne 116, 1181 αὐτίκα ὑπερξέσας τῷ θυμῷ, οἰωνισάμενος ὡς οὐκ ἀγαθὸν τὸ συνάντημα αὐτῷ γεγονέναι εἰς τὸ στάδιον αὐτῷ εἰσβάλλοντι. Ἐπίσης Φώτιος Migne 104, 104 - 105 Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ τινες λόγους ἔφραον περὶ τοῦ μάρτυρος Δημητρίου, ἄτε δὴ μεθύων καὶ τῷ θυμῷ καὶ τῇ

ἀσεβεία, καὶ ἅμα νομίσας ὡς οἰωνὸς αὐτῶ γέγονεν οὐκ ἀγαθὸς ἢ κατὰ τὸ στάδιον ἀπιόντι τοῦ ἁγίου συνάντησις. Ὁμοίως καὶ Συμεὼν Μεταφραστῆς Migne 116, 1197 Ἀδτίκα γοῶν Μαξιμιανὸς ὀξύτατα χολωθεὶς καὶ ἅμα οἰωνισάμενος ὡς οὐκ ἀγαθὸν αὐτῶ συνάντημα Δημήτριος γένοιτο πρὸς τὸ στάδιον ἀνιόντι. Νεόφυτος, ἐνταῦθα, σελ. 52, στ. 151 - 154 Τότε οὖν διαβολιμαῖοί τινες τῶν ἀρχόντων διαβάλλουσι Δημήτριον τῶ βασιλεῖ ὡς αἴτιον τῆς τοῦ Λυαίου σφαγῆς. Ὅπερ ἀκούσας καὶ αὐτὸς οἰωνοσάμενος ἔλεγεν ὡς οὐκ ἀγαθὸν τὸ συνάντημα Δημητρίου ἐν τῶ σταδίῳ ἡμῶν γέγονε, ὅπου ἕμωσ ὁ Νεόφυτος, ὀρθῶς, ἀναφέρει μὲν τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ κακοῦ συναπάντηματος, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύει τὴν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ ὡς ἀποτέλεσμα ὑποδείξεων περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ Δημητρίου. Πρὸς ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ρωμανοῦ φερόμενον ὕμνον τοῦ πατριακοῦ κώδικος 212.¹⁹

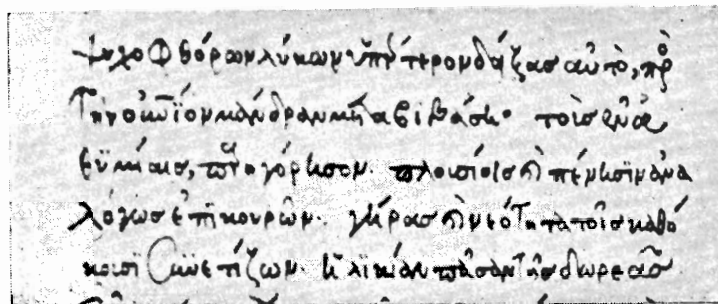
τότε οἰωνοσάμενος
ἀνεβόησε δομὴν τοῖς ὑπηρέταις·
«νῦν οὖν ἀπολέσθω, καὶ ἀπαλλαξάτω
ἐμὲ καὶ τὴν γῆν μου τῆς συντυχίας
κακῆς αὐτοῦ γνώσεως».

Ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ θέματος αὐτοῦ δεόν νὰ ᾔτο ὡς ἀκολούθως. Ὁ Δημήτριος προσήχθη εἰς τὸν Μαξιμιανὸν ὅτε οὗτος μετέβαινε εἰς τὸ στάδιον. Μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Λυαίου, ὁ Μαξιμιανὸς ἐπληροφορήθη ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Δημητρίου, συμβουλευθεὶς δὲ καὶ τοὺς θεοὺς του (οἰωνοσάμενος), ἐθεώρησε τὴν συνάντησίν του μὲ τὸν Δημήτριον ὡς «κακὸν συναπάντημα». Ὁ Συμεὼν, εἰς τὸ ἐγκώμιόν του, δὲν ἀντελήφθη τὰ δύο αὐτὰ διαφορετικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ (τὰς πληροφορίας τῶν περὶ αὐτόν, καὶ τὴν ἀπάντησιν τῶν θεῶν εἰς τὴν θυσίαν του) καὶ οὕτω παρουσιάζει τὸν Δημήτριον ὡς μαρτυροῦντα ἀπλῶς διότι ὑπῆρξε «κακὸν συναπάντημα» τοῦ βασιλέως. Οἱ λογιώτεροι ἐκ τῶν ἐγκωμιαστῶν τοῦ ἁγίου εἶναι περισσότερον προσεκτικοὶ εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ θέματος αὐτοῦ ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ὁ Συμεὼν. Πλωτίνος, § 6, σελ. 46 προστάττει τὸν μὲν.... Νέστορα ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθῆναι, τὸν δὲ τοῦτον ταῖς εὐχαῖς καθοπλίσαντα Δημήτριον, διὰ τὸ καὶ οἰωνόν, ὡς ᾤετο, ἀσύμφορον φανῆναι τῶ συναντήματι.... τεθνάναι. Ὁ Πλωτίνος διακρίνει σαφῶς δύο διαφορετικούς λόγους τῆς ὀργῆς τοῦ Μαξιμιανοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ Γρηγόριος, § 10, σελ. 61 κοινὸς ἐστὶν ὀλετήρ, θεῶν στυγητός, τῆς πάντων φιλοτιμίας φθορῆς, οὐχὶ πείρα τὸ αὐτοῦ δυσάντητον ἐπεσφράγισε, ὁ ὁποῖος δεικνύει, διὰ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως δυσάντητον, ὅτι γνωρίζει τὴν παράδοσιν. Τέλος, οἱ ἐκ τῶν ἐγκωμιαστῶν καλλιεργηθέντες διὰ τῆς κλασσικῆς παιδείας παραλεί-

¹⁹ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ, ὕμνοι ἐκδιδόμενοι ἐκ πατριακῶν κωδίκων, 2, 1951, 24.

που τελείως τὸ θέμα αὐτὸ περὶ οἰωνῶν καὶ περὶ συναντήματος. Ἀκροπολίτης § 22 Δημήτριον δὲ τὸν τῆς Χριστοῦ διδασκαλίας προστάτην διάπυρον καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυρίας ἀλείπτειν ἀπίστητον λόγχαις ἐπὶ φρουρᾶς ἀνελεῖν... ἐγκελεύεται.²⁰ Μετοχίτης § 14, στ. 720 - 723 ἀφροσύνην μὲν ὄντως ἐν καρδίᾳ καθ' ἑαυτὸν διαλογισάμενος, οὐ μὴν παντάπασιν οὐκ ἀλόγως πρὸς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ἔγνω συνελεῖν ἐν βραχεὶ καὶ συστεῖλαι μετ' ἀφανοῦς μάλα τῆς ἐγχειρήσεως τὰ κατὰ τὸν μέγαν Δημήτριον.²¹ Κασσιανός § 33 Ὁ μὲν βασιλεὺς δυσχερῶς ὡς μάλιστα ἔχων, εἰ, τῶν θεῶν ὑβριζομένων, αὐτὸς ἀγαπητῶς ἔξει, θάνατον καταψηφίσαιο τοῦ μεγάλου, νομίζων, εἰ τοῦτον ἐκ μέσου ποιήσει, καλῶς ἔξειν τοῖς θεοῖς τὰ πράγματα.²² Οὕτω, εἶναι, νομίζω, θεμιτὸν γὰρ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ περὶ κακοῦ οἰωνοῦ θέμα χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἐγκωμιστῶν καὶ παραλείπεται ὑπὸ τῶν λαϊκῶν, τῶν διὰ τῆς κλασσικῆς παιδείας καλλιεργηθέντων, ὅπως ἐπίσης παραλείπεται καὶ ὑπὸ τῶν μεταβυζαντινῶν, καθ' ὅσον εἶναι δυνατόν γὰρ συμπεράνη κανεῖς ἀπὸ τὰ ἐνταῦθα ἐν συνεχείᾳ ἐκδιδόμενα τρία μεταβυζαντινὰ ἐγκώμια.

Εἰκὼν 5.

Atheniensis 2118, f. 79 (Συμεῶν ἐγκώμιον, σελ. 104, στ. 276 - 279).

5, 6, 7. Μεταβυζαντινὰ ἐγκώμια.

Τὰ τρία δημοσιευόμενα ἐνταῦθα ἐγκώμια ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸν ἀνεκμετάλλευτον ἀκόμη καὶ ἐν πολλοῖς ἀγνωστον θησαυρὸν τῆς μεταβυζαντινῆς θρησκευτικῆς φιλολογίας. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν κειμένων αὐτῶν παραμέ-

²⁰ Πρὸς ἀνωτέρω, σημ. 6, σελ. 180. Πρὸς καὶ H. De la Haye, Les légendes grecques des saints militaires, Paris 1909, 259.

²¹ Ἐνταῦθα, σελ. 74.

²² Πρὸς ἀνωτέρω, σημ. 7, Ἰωάννου, σελ. 101.

νουν ἀδημοσίευτα, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἔχουν δημοσιευθῆ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀπρόσιτα καὶ συζητησίμου ἀξίας, λόγῳ τοῦ ἐρασιτεχνικοῦ χαρακτήρος τῶν ἐκδόσεων των. Εἰς τὰς δυσχερείας αὐτὰς πρέπει νὰ προστεθῆ ἐπίσης ὅτι δὲν ὑπάρχει συστηματικὴ βιβλιογραφία τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀναλυτικὴ περιγραφή τῶν εἰς τὰς διαφόρους βιβλιοθήκας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποκειμένων κωδίκων, οἱ ὅποιοι περιέχουν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνέκδοτα εἰσέτι ἔργα. Ἡ παρούσα ἔκδοσις τῶν δύο πρώτων ἐκ τῶν ἐγκωμίων αὐτῶν εἶναι προκαταρτικοῦ χαρακτήρος, διότι ἐνδεχομένως τὰ ἴδια αὐτὰ κείμενα ὑπάρχουν εἰς περισσοτέρους κώδικας καὶ ὄχι μόνον εἰς αὐτοὺς ἐξ ὧν δημοσιεύονται ἐνταῦθα. Δὲν ἀποκλείεται ὅ' ἐπίσης εἰς τοὺς μὴ ληφθέντας ὑπ' ὄψιν κώδικας τὰ ἴδια αὐτὰ κείμενα νὰ φέρουν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως. Παρὰ τὰς δυσχερείας ὅμως αὐτὰς ἐνόμισα ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ προβῶ εἰς τὴν προκαταρκτικὴν αὐτὴν ἔκδοσιν, ἀφ' ἐνός μὲν διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ δυνατότης νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀρχὴ ἔστω μιᾶς περισσότερον συστηματικῆς καὶ περισσότερον ὀργανωμένης μελέτης τῆς μεταβυζαντινῆς θρησκευτικῆς φιλολογίας.¹

5. Ἐγκώμιον ἀνωνύμου (πρῶτον ἡμισυ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος).

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν τριῶν μεταβυζαντινῶν ἐγκωμίων, τὰ ὅποια δημοσιεύονται ἐνταῦθα, εἶναι τὸ τέλος ὁμιλίας εἰς τὸ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀναγινωσκόμενον εὐαγγέλιον. Διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἀναφερομένου τμήματος τῆς ὁμιλίας ἐχρησιμοποίησα δύο κώδικας, ἀμφοτέρους τῆς μονῆς Βατοπεδίου, δὲν ἀποκλείεται ὅμως, ἐκτὸς αὐτῶν, τὸ κείμενον νὰ φέρεται καὶ εἰς ἄλλους, ἀγνώστους εἰς ἐμέ. Κατὰ τὴν ἐνταῦθα δημοσίευσιν, ἐπειδὴ αἱ διαφοραὶ τῶν κειμένων εἰς τοὺς δύο κώδικας ἔχουν αὐτοτελεῖ ἑκάστη ἀξίαν, ἐχρησιμοποίησα ὡς βάσιν τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, κατέγραψα δὲ τὰς ἀποκλίσεις τοῦ ἄλλου εἰς τὸ ὑπόμνημα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δὲν ἐπεδίωξα νὰ φθάσω εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον, ἀλλὰ νὰ παρουσιάσω δύο γλωσσικῶς ἰσοτίμους, νομίζω, παραλλαγὰς, αἱ ὅποια, προστιθέμεναι εἰς ἐνδεχομένως ὑπαρχούσας ἄλλας ἐξ ἄλλων φορέων τοῦ κειμένου, θὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἀνασύνθεσιν τῆς ἀρχικῆς μορφῆς, ἐξ ἧς αἱ παραλλαγαί. Τὸ ὑπόμνημα, τὸ ὅποτον ἐδῶ εἶναι βεβαίως ὄχι κριτικόν, ἀλλὰ ὑπόμνημα παραλλαγῶν, περιέχει μόνον τὰς γλωσσικὰς καὶ φραστικὰς διαφοράς, ὄχι δὲ τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα τῶν κωδίκων, τὰ ὅποια εἶναι ἄ-

¹ Μερικὰς γενικωτέρας παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ πρὸς Β α σ. Λ α ο ὁ ρ δ α, Μεταβυζαντινὴ ἀγιολογία. Καινούρια ἐποχὴ, τεύχος 3, 1956, 182-186.

νευ σημασίας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γλωσσικῆς μορφῆς τῶν κειμένων.¹ Ὡς θάσιν τῆς ἐκδόσεως ἔθεσα τὸν κώδικα ὑπ' ἀριθ. 802 τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἀνήκοντα εἰς τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα καὶ δῆ, νομίζω, εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ αὐτοῦ. Ὁ κώδιξ ὑπ' ἀριθ. 427 τῆς ἰδίας μονῆς κατεγράφη κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ἐξ ἄλλου κώδικος, ὅχι ἐκ τοῦ 802.² Τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος εἶναι, νομίζω, καὶ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐγράφη ἀρχικῶς τὸ κείμενον, διότι ἡ γλῶσσα του εἶναι δυσχερὲς νὰ ἀναχθῆ εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν.

Τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα· εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν (§§ 1 - 3, στ. 1 - 156), ὁ ἐγκωμιστὴς ἀφηγεῖται τὴν ζωὴν καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Δημητρίου, εἰς δὲ τὸ δεύτερον (§§ 4 - 10, στ. 157 - 276) περιγράφει ἐξ θαύματά του. Ἡ ἀφήγησις γίνεται μὲ ζωηρότητα, ἄνευ στερεοτύπων καὶ συμβατικῶν ἐκφράσεων, καὶ προπαντὸς ἄνευ τῆς φορτικῆς πολυλογίας ἢ τῆς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν θεολογικῆς γενικεύσεως, τὴν ὁποίαν συναντῶμεν εἰς τοὺς βυζαντινοὺς ἐγκωμιστάς. Ὁ μεταβυζαντινὸς αὐτὸς ἐγκωμιστὴς εὐχαριστεῖται μὲ τὴν ἀφήγησιν, αἱ δὲ περιωρισμένης ἐκτάσεως θεολογικαὶ ἢ ἠθικολογικαὶ του σκέψεις προέρχονται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα καὶ δὲν ἔρχονται νὰ προστεθοῦν ἐπ' αὐτῶν, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμιστάς.

Εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς ζωῆς καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου ὑπάρχουν μερικαὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τὴν παράδοσιν, ὀφειλόμεναι ὅχι εἰς ἀγνώστους εἰς ἡμᾶς πηγὰς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ ἐγκωμιστὴς ὑπ' ὄψιν του, ἀλλ' εἰς ἰδικὰ του λάθη. Προκειμένου περὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ ὁ ἐγκωμιστὴς λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνόσιος καὶ σκληρὸς βασιλεὺς ἐκίνησεν πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσαύρων· καὶ πηγαίνοντας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ νὰ συναθροίσῃ λαόν... στ. 45 - 46. Οἱ «Ἰσαυροὶ» ἐδῶ εἶναι οἱ Σαυρομάται τῆς παραδόσεως· εἰς ὅλα ἐπίσης τὰ κείμενα περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁ Μαξιμιανὸς ἔρχεται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἔπειτα ἀπὸ τὴν νίκην του ἐναντίον τῶν Σαυροματῶν, καὶ ὅχι πρὸ αὐτῆς «διὰ νὰ συναθροίσῃ λαόν». Λανθασμένη εἶναι καὶ ἡ περὶ Λούπου ἀφήγησις· εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ ἁγίου εὐρέθη ἐκεῖ ἕνας του δοῦλος καὶ ἔγραψε τὸ ἅγιόν του μαρτύριον, παίροντας τὰ ἐνδύματά του καὶ τὸ δακτυλίδιον του αἱματωμένον. στ. 151 - 153. Εἰς οὐδεμίαν πηγὴν ὁ Λούπος ἀναφέρεται ὡς ὁ συγγραφεὺς τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Πέντε ἀπὸ τὰ ἐξ περιγραφόμενα θαύματα εἶναι γνωστὰ καὶ ἀπὸ ἄλλ-

¹ Ἐπίσης ἀπέφυγα νὰ διορθώσω τὸ κείμενον, ἀκόμη καὶ εἰς μερικὰς περιπτώσεις ὅπου ἡ διόρθωσις φαίνεται ἐπιβεβλημένη. Σημειῶ πάντως ἐδῶ, διὰ τὴν τάξιν, τὰς περιπτώσεις, 42 τρέχοντες=τρέχοντας. 123 μετ' ἐκείνου=μετ' ἐκείνον. Ἐκ τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος, σελ. 108, δέον νὰ ἀπαλειφθῆ ἡ λέξις δύνამες (στ. 112).

² Πρβλ. εἰκόνα 6. Εἰς τὸν κώδικα 802 ὑπάρχει καὶ ἄλλο δημῶδες ἐγκώμιον εἰς τὸν ἄριον Δημήτριον, περὶ οὗ ἄλλοτε.

λας πηγᾶς. Τὸ πρῶτον, § 4, εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ ἁγίου κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Χαγάνου,³ τὸ τρίτον, § 6, εἶναι τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Βιταλίου,⁴ τὸ τέταρτον, § 7, εἶναι ἡ συντριβὴ τῶν Ἀράβων ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ,⁵ τὸ πέμπτον § 8, ἡ ἴασις τοῦ ἀσθενοῦντος ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του,⁶ καὶ τὸ ἕκτον, § 9, τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Μαουήλ Παλαιολόγου.⁷ Ὁ ἐγκωμιστὴς ἀφηγεῖται τὰ θαύματα αὐτὰ μὲ πρωτότυπον τρόπον εἰς τὰς ἐκφράσεις του, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰ θέματα τῆς παραδόσεως. Δυσχερεῖας παρουσιάζει μόνον τὸ δεύτερον, § 5, τὸ ὁποῖον προῆλθε, νομίζω, ἀπὸ σύγχυσις διαφόρων ἄλλων στοιχείων τῆς παραδόσεως. Ὁ ἐγκωμιστὴς λέγει ὅτι ὁ Μιχαήλ, ὁ νέος βασιλεὺς, ἀσθενήσας ἐζήτησε νὰ μεταφέρῃ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ νὰ λάθῃ, ἀπέστειλε δὲ πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸν ὄσιον Κοσμᾶν. Οὗτος ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπρακτος, διότι καθ' ὁδὸν τὸν ἠπέιλησε ὁ ἅγιος καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ματαιώσῃ τὸ σχέδιον τῆς μεταφορᾶς του. Ὁ βασιλεὺς κατόπιν τούτου ἀνήγειρε μεγαλοπρεπῆ ναὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Γνωσταὶ ἀπόπειραι μεταφορᾶς τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶναι μόνον δύο, ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ ἄλλη ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου.⁸ Εἰς οὐδεμίαν ὅμως ἐξ αὐτῶν γίνεται λόγος περὶ ἀσθενείας καὶ περὶ ὀσίου Κοσμᾶ. Ἐπίσης οὐδεμία ἐκ τῶν ἀποπειρῶν αὐτῶν συνδέεται, καθ' ὅσον γνωρίζω, μὲ ἴδρυσιν ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐὰν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μιχαήλ ὁ νέος βασιλεὺς» ἐννοεῖται Μιχαήλ ὁ τρίτος (842 - 867), ἀναφέρεται μὲν ἴδρυσις τοιοῦτου ναοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας του, συνδέεται ὅμως αὕτη πρὸς τὸν Βάρδαν καὶ ὄχι τὸν Μιχαήλ.⁹ Ἡ ἀφήγησις τοῦ ἐγκωμιστοῦ παρουσιάζει μερικὰ στοιχεῖα σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἴδρυσιν ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὸ Σίρμιον ὑπὸ τοῦ Λεοντίου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀσθενὴς καὶ λάθῃ ὑπὸ τοῦ ἁγίου, προσπαθήσας δὲ νὰ μεταφέρῃ λείψανόν τι τοῦ ἁγίου εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἠμποδίσθη ὑπ' αὐτοῦ, ἔκτισε δ' ἀργότερον εἰς μνήμην του μεγαλοπρεπῆ ναόν.¹⁰ Κατὰ ταῦτα, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι πιθανόν ὅτι ὑπῆρξεν αὐτοκράτωρ, ὁ ὁποῖος ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἑβδόμον αἰῶνα ἀπεπειράθη νὰ μεταφέρῃ ἐκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης τὸ σκῆνωμα ἢ ἔστω

³ Migne, 116, 1284 - 1293.

⁴ Σταυράκιος, ἔκδ. Ἰωακείμ Ἰεηρίτου, Μακεδονικά, 1, 1940, § 17, σελ. 351.

⁵ Ἀκροπολίτης §§ 49 - 50, σελ. 200 - 202.

⁶ Σταυράκιος, ἐνθ' ἄν. § 18, σελ. 353.

⁷ Ἐνθ' ἄν. § 33, σελ. 368.

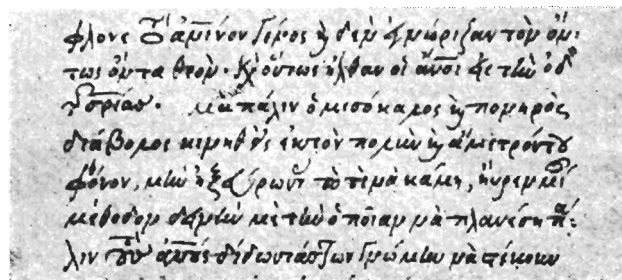
⁸ Ἐνθ. ἄν. §§ 9 καὶ 10, σελ. 343 - 344.

⁹ R. J a n i n, La géographie ecclésiastique de l' empire byzantine, 1, III Les églises et les monastères, Paris 1953, 94.

¹⁰ Migne, 116, 1184.

καὶ λείψανόν τι τοῦ ἁγίου, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐγκωμιστοῦ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἀναφερόμενον ἐπεισόδιον, περὶ προσπαθείας Μιχαήλ τινος βασιλέως νὰ μεταφέρῃ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ περὶ ἀποστολῆς πρὸς τοῦτο τοῦ δούου Κοσμά, δέον νὰ θεωρηθῇ συμπίλημα στοιχείων εἰλημμένων ἀπὸ ἄλλας ἀφηγήσεις, τὰς ὁποίας ὁ ἐγκωμιστὴς δὲν ἐνεθυμείτο ἐπακριβῶς.

Εἰκὼν 6.

Κώδιξ Βατοπεδίου 427, f 11 (Ἐκώμιον ἀνωνύμου, σελ. 105, στ. 11 - 16).

6. Ἐγκώμιον ἀνωνύμου (1666 - 1669).

Ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον μεταβυζαντινὸν ἐγκώμιον, ὑφ' ἣν μορφήν δημοσιεύεται ἐνταῦθα, οὕτω καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 ἀποτελεῖ τὸ τέλος ὀμιλίας εἰς τὴν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀναγιγνωσκομένην εὐαγγελικὴν περικοπὴν ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. Αἱ πρὸ τοῦ ἐγκωμίου σελίδες 659 - 668 εἶναι ἀνάπτυξις τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς εἰς τὴν ἰδίαν γλώσσαν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ὕφος, ὅπως καὶ τὸ ἐγκώμιον, παρελείφθησαν ὅμως ἐνταῦθα ὡς ἔξω τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης πραγματείας.

Δὲν γνωρίζω ἂν ἡ ὀμιλία αὕτη ἔχῃ διασωθῆ καὶ εἰς ἄλλον κώδικα. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 76 κώδιξ τῆς μονῆς Σταυρονικήτα περιέχει κείμενα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς γλώσσης των προκύπτει, ἔχουν ὅλα γραφῆ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως, εἶναι δὲ καταγεγραμμένα εἰς τὸν κώδικα περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ὡς εἶναι δυνατόν νὰ συναχθῇ καὶ ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ χάρτου. Ἀναλυτικῶς τὰ περιεχόμενα εἰς τὸν κώδικα κείμενα εἶναι ὡς ἐξῆς: 1 - 11 *Χρεία λογικῆ ἐγκωμίων*. 12 - 16 *λευκαί*. 17 - 54 *Λόγος εἰς τὴν τριήμερον τοῦ Κυρίου μας ἀνάστασιν*. 55 - 56 *λευκαί*. 57 - 69 *Ἐγκώμια εἰς τὴν ἀνάστασιν*. 70 - 72 *λευκαί*. 73 - 83 *Εἰς τὴν ἀνάστασιν*. 84 - 88 *λευκαί*. 89 - 125 *Λόγος τῇ Κυριακῇ τοῦ παραλύτου*. 126 - 127 *λευκαί* (καὶ δύο ἐπὶ πλέον ἄνευ ἀριθμῆσεως). 127 - 154 *τῇ Κυριακῇ τοῦ παραλύτου*. 155 - 158 *λευκαί*. 159 - 194 *Λόγος τῇ Κυριακῇ*

τῆς Σαμαρείτιδος. 195 - 198 λευκαί. 199 - 238 Λόγος εἰς τὸ εἶ ἦδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ. 239 - 263 Λόγος τῆ Κυριακῆ τοῦ τυφλοῦ. 264 - 270 λευκαί. 271 - 302 Λόγος τῆ τετάρτη τῆς τετάρτης ἐβδομάδος. 303 - 310 λευκαί. 311 - 345 Λόγος περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. 346 - 350 λευκαί. 351 - 401 Διδάσκαλε θέλομεν ὑπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 402 - 407 λευκαί. 408 - 443 Πρόσωπον δὲ κυρίου—τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Ψαλμ. λγ'. 444 - 446 λευκαί. 447 - 473 Λόγος περὶ ἱερωσύνης. 474 λευκή. 475 - 484 Λογίδριον περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης. 485 - 486 λευκαί. 487 - 496 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. 497 - 498 λευκαί. 499 - 509 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. 510 - 514 Λόγος εἰς τὰς ἐξ τοῦ Ἰουλίου μηνός, τῆς ἁγίας μάρτυρος Μαρίνης. 515 - 526 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἁγίας δαιομάρτυρος Παρασκευῆς. 527 - 528 Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Παντελεήμονα. 529 - 530 λευκαί. 531 - 543 Ὁμιλία εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μεταμορφώσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 544 - 546 λευκαί. 547 - 555 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου. 556 - 562 λευκαί. 563 - 575 Λόγος ἕτερος εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον καὶ ἀειπαρθένον Μαρίαν. 576 - 578 λευκαί. 579 - 592 Λόγος εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου. 593 - 602 λευκαί. 603 - 629 Λόγος εἰς τὴν γέννησιν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. 630 - 636 λευκαί. 637 - 639 Ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν σκόλιον. 640 - 642 λευκαί. 643 - 651 Λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ. 652 - 658 λευκαί. 659 - 672 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, τῆ εἰκοστῆ ἕκτη τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἄρχεται: Ὡς καθὼς ὁ κυκλοσφαιροειδῆς οὐρανός, θεοφιλέστατε καὶ λογιώτατε δέσποτα, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ἐντιμώτατοι καὶ λογιώτατοι κληρικοὶ καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι ἀκροαταί. 673 - 674 λευκαί. 675 - 697 Λόγος ἐπιτάφιος. 698 λευκή. 699 - 714 Ἔτερος λόγος ἐπιτάφιος. 715 - 724 Ἐπιτάφιον λογίδριον εἰς νέον. 725 - 727 Ἔτερον. 728 - 731 Ἔτερον. 732 - 735 Ἔτερον. 736 - 739 Ἔτερον. 740 - 742 Περὶ τῆς ματαιότητος τῆς παρούσης ζωῆς, κατὰ τὸ ἀλφάβητον.

Ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς τῶν κειμένων τοῦ κώδικος αὐτοῦ εἶναι προφανῶς διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐπειδὴ δὲ ἐκφωνεῖ τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης του, δεόν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦτο κληρικός. Αὐτὸ ἄλλωστε ἀποδεικνύουν καὶ τὰ ἄλλα κείμενα εἰς τὸν κώδικα, τὰ ὅποια εἶναι καὶ αὐτὰ ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ καταγραφή των εἰς τὸν κώδικα ἐγένετο διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς πρότυπα διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ ρητοροδιδασκάλου.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον χρονολογεῖται εὐχερῶς ἀπὸ τὴν μνείαν τοῦ πρώην πατριάρχου Διονυσίου, ὃ ὅποιος τῶρα προΐσταται τῆς ἐκ-

κλησίας τῆς Θεσσαλονίκης· ἄλλος ἥλιος, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου τῷ φωτὶ ὑπερβάλλει κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ χάριν τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πρῶην πατριάρχης κύριος Διονύσιος, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται μὲ τὰς χάριτας τοῦ παναγίου πνεύματος, στ. 79 - 82. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐξ Ἄνδρου καταγομένου Διονυσίου τοῦ Βαρδαλῆ, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὸ 1662, ἐπαύθη τὸ 1665 καὶ ἀνέλαβε ἀπὸ τοῦ 1665 μέχρι τοῦ 1670 τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ὁμιλία, ἡ ὁποία τὸν ἀναφέρει ὡς μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, δέον νὰ ἔχῃ ἐκφωνηθῆ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1666 καὶ 1669, διότι ὁ Διονύσιος ἀπελύθη ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τὴν 21 Ὀκτ. 1665, καὶ συνεπῶς ἀποκλείεται πέντε ἡμέρας ἀργότερον νὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὡς μητροπολίτης αὐτῆς, τὸ δὲ Πάσχα τοῦ 1670 εἶχεν ἤδη ἐγκαταλείψει τὴν Θεσσαλονίκην.¹

Τὸ ἐγκώμιον ἐξεφωνήθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἰς ἄλλον οὐρανὸν ἐπίγειον ὁμοιον κατὰ πάντα τοῦ οὐρανοῦ εὑρίσκομαι. Οὐρανὸς ἐπίγειος εἶναι καὶ λέγεται ὁ περίφημος τοῦτος ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Δημητρίου... στ. 76 - 78. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ πρόκειται περὶ τοῦ πραγματικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζομεν, ἤδη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος εἶχεν μεταβληθῆ εἰς τζαμί.² Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ ἐγκωμιστής, δέον νὰ εἶναι ὁ μικρὸς ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος, ὁ ἀνεγερθεὶς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ μεγάλου, παρὰ τὸν σημερινὸν ναὸν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ.³ Ὁ χαρακτηρισμὸς «περίφημος», τὸν ὁποῖον τοῦ ἀποδίδει ὁ ρήτωρ, εἶναι θεβαίως σχῆμα ρητορικόν.

Ἄλλα ἐνδιαφέροντα θέματα εἰς τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ εἶναι, πρῶτον, ἡ μακρὰ ἀποστροφή εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον τῆς § 2, μὲ τὴν ρητὴν μνείαν τῶν δεινῶν τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τὴν ἐκκλησίαν πρὸς τὸν μεγαλομάρτυρα νὰ βοηθήσῃ τὴν πόλιν του. Ἡδη εἰς τὰς ὁμιλίαις τοῦ Ἰσιδώρου καὶ ἀργότερον εἰς τὸ χρονικὸν τοῦ Ἀναγνώστου ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἅγιος Δημήτριος δὲν ἐνδιαφέρεται πλέον διὰ τὴν πόλιν του, λόγῳ τῶν ἀνομιῶν καὶ τῶν ἀμαρτιῶν τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ὁ ἐγκωμιστής τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐπαναλαμβάνει τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν, τὴν συνδυάζει ὅμως μὲ τὴν ἰκεσίαν διὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἁγίου. Ἡμεῖς τὸ ἐγνωρίζομεν πῶς τοῦ εἴμεσθεν πταῖσται, παρήκοοι, παραβάται, ἀχάριστοι, ἀμὴ πάλιν αὐτὸν μόνον προσκυνοῦμεν, αὐτὸν μόνον λατρεύομεν, καὶ αὐτὸν μόνον σεβόμεθα. Διὰ τοῦτο,

¹ Μ. Γ ε δ ε ω ν, Πατριαρχικοὶ πίνακες, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1884, σ. 588-591.

² Ν. Β ε η, Αἱ πασχάλιοι ἐπιγραφαὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, κτλ. Byz. neugr. Jahrbücher 7, 1930, 140 - 160.

³ Η. Η π α γ ε ω ρ γ ί ο υ, Θεσσαλονίκης ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικά. Μακεδονικόν Ἡμερολόγιον 5, 1912, 56 - 74.

ἄγιε μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Δημήτριε, ἰκέτευσον, παρακάλεσον, καὶ μεσίτευσον... στ. 43 - 47. Δεύτερον ἐνδιαφέρον θέμα εἶναι ὁ ἔπαινος τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος συνεχίζει τὴν παράδοσιν τῶν βυζαντινῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, τὰ ὁποῖα, κατὰ κανόνα, πρὸ τῆς βιογραφίας τοῦ ἀγίου ἐκθειάζουν τὴν πόλιν του. Παρὰ τὴν ὑποδούλωσιν, ὁ ἐγκωμιαστής, ὁ ὁποῖος, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου του, δὲν εἶναι Θεσσαλονικεὺς, πλέκει μὲ πολλὴν θέρμην τὸ ἐγκώμιόν της. Ἀὕτη ἡ πόλις εἶναι τόπος ποθητὸς ἀπὸ ὅλους, διατὶ ἡ φήμη τῆς τοιαύτης πολιτείας εἶναι παντοῦ κηρυγμένη, ἡ εὐμορφία της ἀπὸ ὅλους ὁμολογεῖται, ἡ εὐκοσμία της ἀπὸ ὅλους χαίρεται. στ. 65 - 67. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ὁμιλητὴς πλέκει τὸ ἐγκώμιον καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς Θεσσαλονίκης: οἱ ἐνάρετες καὶ καλὰς πράξεις τῶν ἐντιμοτάτων καὶ περιφήμων ἀρχόντων ταύτης τῆς περιφήμου πόλεως Θεσσαλονίκης ἀπὸ ὅλους μακαρίζονται, στ. 67 - 69. Οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ εἶναι βεβαίως οἱ προεστοὶ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος Θεσσαλονίκης. Ὅτι δὲ οἱ λόγοι τοῦ ἐγκωμιαστοῦ καὶ διὰ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ διὰ τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς δὲν εἶναι λόγοι κενοί, ἀλλ' ἀνταποκρίνονται πράγματι εἰς τὴν κυρίαρχον, καὶ παρὰ τὴν δουλείαν, θέσιν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος καὶ πέραν, τὸ γνωρίζομεν ἀπὸ πλήθος ἄλλο πηγῶν.

7. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Διονυσίου.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Διονυσίου ἔχει ἤδη δημοσιευθῆ εἰς ἓν δυσεύρετον βιβλίον, ὑπὸ τὸν μακροσκελῆ τίτλον *Βιβλίον καλούμενον Ἰγνος Χριστοῦ, ἦτοι ὁμιλῖαι πνευματικαί, ἠθικαὶ καὶ ψυχωφελεῖς, συντεθεῖσαι παρὰ τοῦ ἀοιδίμου ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ἱερομονάχου καὶ Πνευματικοῦ Πατρὸς τοῦ ἐκ Σιατίστης καὶ ἀσκήσαντος κατὰ τὸ ἀγιώνυμον Ὁρος τοῦ Ἀθωνος, ἐν τῇ Ἱερᾷ Σκῆτῃ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῇ κειμένῃ κατὰ τὴν μεγίστην Λαύραν τοῦ Βατοπαιδίου, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσαι παρὰ τῆς Συνοδίας Σάββα Ἱερομονάχου ἐκ τοῦ ἐν Καρναῖς Βατοπαιδίου κελλίου Ἁγίου Χαραλάμπης καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσαι εἰς κοινὴν τῶν Ὁρθοδόξων ὠφέλειαν. Τύποις ἄνων. Ἐταιρείας ἐκδόσεων «Νέα Ἑλληνικὴ Ἡὼς» (I. Χατζηγιάννου) Κολοκυνθοῦς 2, Ἀθῆναι.¹ Ἡ ἔκ-*

¹ Τὸ βιβλίον ἀποτελεῖται ἀπὸ 288 σελίδας, περιέχει δὲ σαράντα δύο ὁμιλίας εἰς ρητὰ τῆς γραφῆς, τρεῖς λόγους, ἑπτὰ ἐγκώμια (ἐν οἷς καὶ τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον), τρεῖς ἐπιστολὰς εἰς μοναχοὺς καὶ, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, ἐπιστολὴν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μυρέων, μίαν ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Προκοπίου καὶ τέσσαρας τοῦ Μυρέων πρὸς τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου, συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ διδασκάλου τῆς Ἀθωνιάδος ἱεροδιακόνου Κυπριανοῦ, μίαν ἐπιστολὴν καὶ ἓν ἐπίγραμμα τοῦ Νικοδήμου διὰ τὸν συγγραφέα καὶ τὸ ἔργον του, ἄλλο ἐπίγραμμα ἐπίσης τοῦ Νικοδήμου πρὸς τὸν Μυ-

δους είναι άχρονολόγητος, τὸ ἐξώφυλλον ὅμως τοῦ δεδεμένου ἀντιτύπου, τὸ ὁποῖον ἔχω εἰς χεῖρας μου, ἔχει ἔντυπον εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος τὴν χρονολογίαν 1923. Ἡ παρούσα νέα ἔκδοσις ἐγένετο καὶ διὰ τὰ γνωσθῆ ἑυρύτερον τὸ ὥραϊον αὐτὸ ἐγκώμιον καὶ διὰ τὰ συζητηθῶν μερικὰ θέματα συνδεόμενα πρὸς τὸ περιεχόμενόν του καὶ πρὸς τὸν συγγραφέα. Διὰ τὴν ἔκδοσιν ἐχρησιμοποίησα τὸν κώδικα τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ ἡ δημοσίευσίς εἰς τὸ «Ἴχνος Χριστοῦ»,² σιωπηρῶς δὲ ἐδιόρθωσα μερικὰ ὀρθογραφικὰ λάθη. Ἡ εἰς τὸ βιβλίον «Ἴχνος Χριστοῦ» ἔκδοσις ἐγένετο μετὰ πολλῶν σφαλμάτων εἰς τὴν στίξιν, παραλείπει δὲ καὶ τὴν χρησιμωτάτην χρονολογικὴν ἔνδειξιν εἰς τὸ τέλος τοῦ κειμένου (στ. 215 - 217 τῆς παρούσης ἐκδόσεως, σελ. 121).

Τὸ ἐγκώμιον εἶναι τμήμα τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Διονυσίου, διὰ τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου του λέγει τὰ ἐξῆς: *ἠθέλησεν ἡ ἀγαθότης του (τοῦ Θεοῦ) καὶ δι' ἑμοῦ τοῦ ἐκτρομάτου, τοῦ ἀγροίκου καὶ ἀγραμμάτου, διὰ ἰδίαν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν τὰ ὠφελήσῃ τοὺς δούλους του μὲ τοὺς παρόντας λόγους, ὅπου ἡ χάρις του ἐνευσε, καὶ βάνοντάς τους εἰς τὴν ἀσθενῆ μου διάνοιαν τὴν ἐδυνάμωσε, δίνοντάς μοι καὶ δύναμιν τῶν ἔξω αἰσθήσεων, ὅπου τοὺς συνέγραψα, μαζὶ μὲ τὰ ἐγκώμια ὅπου εἰς τὴν βίβλον φαίνονται, εἰς τοὺς ἐξήκοντα δύο χρόνους τῆς ἡλικίας μου.*³ Εἰς τὴν πρώτην ὁμιλίαν του δίδει καὶ ἄλλην χρήσιμον πληροφορίαν: *κοντεύω, πατέρες μου ἅγιοι, ἐδῶ εἰς τὴν σκήτην σαράντα χρόνους καὶ ἐπέρασαν δύο καὶ τρεῖς γενεαὶ ἀνθρώπων.*⁴ Ἀπὸ τὰς πληροφορίας αὐτάς, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν χρονολογίαν, Ἰουλίου 10, 1792, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον, συνάγομεν ὅτι ὁ Διονύσιος ἐγεννήθη περὶ τὸ 1730 εἰς τὴν Σιάτισταν, μετέβη περὶ τὸ 1750 εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ συνέγραψε τὰς ὁμιλίαις του, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐγκώμιον, τὸ 1792. Ἀπὸ ἔσα λέγει ὁ ἴδιος εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ἔργου του φαίνεται ὅτι αἱ γραμματικαὶ του γνώσεις ἦσαν περιορισμέναι. Τοῦτο προκύπτει καὶ ἀπὸ τὰς συμβουλάς τὰς ὁποίας τοῦ δίδει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μυρέων Ἰωάννης εἰς ἐπιστολὴν του προτασσομένην τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁμιλιῶν: *καὶ τοῦτο σοι ἀδελφικῶς μόνον συμβουλεύω, ἤγουν ἡ ἀντιγραφὴ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος διὰ σοῦ γραφομένων τὰ γίνεται παρὰ δυνατοῦ σπουδαίου γραμματικοῦ, διὰ τὰ ὀρθογράφῃ κατὰ τὴν γραμματικὴν τέχνην καὶ τὰ προσθέτῃ κάποια στοιχεῖα καὶ συλλαβὰς εἰς μερικὰς λέξεις, διὰ τὰ γίνεται κεκοσμημένη ἡ τοῦ λόγου σύνταξις καὶ εὐφράδεια, χωρὶς ὅμως τὰ μεταβάλλῃ τὰς φωτεινὰς καὶ*

ρέων, ἐπίγραμμα τοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ βιβλίου, καθὼς καὶ «πολιτικὸς στίχος ἀνωμόμου τινός εἰς τὸν συγγραφέα τῆς βίβλου ταύτης καὶ εἰς τὴν βίβλον».

² Πρὸβλ. ἐνταῦθα εἰκόνα 7. Ὁ κῶδιξ νομίζω ὅτι εἶναι αὐτόγραφος.

³ Ἴχνος Χριστοῦ, σελ. 15.

⁴ Ἐνθ. ἀν. σ. 25.

πνευματικὰς λέξεις σου, οὔτε γὰ ἀφαιρῆ λέξιν δλόκληρον ἢ γὰ προσθέτη.⁵

Διὰ τὸ ἐγκώμιον ὁ Διονύσιος ἀναφέρει εὐσυνειδήτως τὰς πηγὰς τοῦ πρῶτον μανθάνομεν ὀλίγον τι ἀπὸ τοῦ παλαιὸν συναξάριον, ὁποῦ μὲ συντομίαν τὰ περὶ τοῦ ἁγίου διηγεῖται, καὶ δεύτερον ἀπὸ τὸν φιλαληθῆ Μεταφραστήν.⁶ Ἀπὸ τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ, προκύπτει ὅτι τὸ «παλαιὸν συναξάριον», τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησεν, εἶναι τὸ γνωστὸν ἡδη ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς Βενετίας.

Διονύσιος

Στ. 88 - 91. Λέγει λοιπὸν τὸ παλαιὸν συναξάριον διὰ τὸν ἅγιον πῶς ἦτον εἰς τὸν καιρὸν Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων πόλεως. «Εὐσεβῆς ἄνωθεν καὶ τῆς εἰς Χριστὸν διδάσκαλος πίστεως καὶ τῆ εὐσεβείᾳ διαβόητος».

Μηγαῖον Ὀκτωβρίου⁶

Οὗτος ἦν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν βασιλέων ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων δομώμενος πόλεως, εὐσεβῆς ὢν ἄνωθεν καὶ τῆς εἰς Χριστὸν διδάσκαλος πίστεως... τῆ εὐσεβείᾳ διαβόητος.

Ἀπὸ τὸν Συμεῶν τὸν Μεταφραστήν, τοῦ ὁποῖου τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον θὰ ἐγνώριζεν ὁ Διονύσιος ἀπὸ τοὺς εἰς Ἅγιον Ὄρος κώδικας, δὲν φαίνεται γὰ παρέλαβε συγκεκριμένον χωρίον, τὸν ἀναφέρει δὲ ἀπλῶς ὡς πηγὴν διὰ τὸν βίον τοῦ ἁγίου.⁷ Ὁ Διονύσιος περιορίζεται εἰς ἐλάχιστας πληροφορίας διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον: ἦτο ἐκ Θεσσαλονίκης, κατέλαβε μεγάλα ἀξιώματα, ἐδίδαξε τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἔπειτα δὲ ἀπὸ τὸν θάνατόν του ἐπιτελεῖ πλήθος θαυμάτων καὶ δὴ διὰ τοῦ μύρου. Κατὰ τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε ἀποτελοῦν καὶ τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ ἐγκωμίου, διότι τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα δίδονται δι' ὀλίγων φράσεων, τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖ ἔξαρσιν τῶν ἀρετῶν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἰδίᾳ δὲ τῆς εὐσεβείας του (§§ 5 καὶ 6) καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης του (§§ 7 καὶ 8). Ὁ Διονύσιος ἀναπτύσσει καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἀρετὰς μὲ πολὺν λυρισμόν, ἀλλὰ μὲ τόσας γενικότητας, ὥστε ὅσα λέγει θὰ ἠδύναντο γὰ ἐπαναληφθοῦν καὶ δι' οἵανδήποτε ἄλλην προσωπικότητα ἐκ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Μολονότι δὲ ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἐκ Μακεδονίας καὶ γράφει εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, δὲν δεικνύει εἰς τὸ ἐγκώμιόν του ὅτι γνωρίζει τὰς παραδόσεις καὶ τὴν αἴγλην τοῦ ἁγίου εἰς τὴν Θεσσαλονικίην. Τὸ συνήθως συνδεόμενον πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ ἁγίου ἐγκώμιον συνοφίζεται ἐδῶ εἰς τὴν ἀπλῆν διατύπωσιν, εἰς ἓνα μέρος τῆς γῆς, εἰς τὴν μεγαλόπολιν λέγω Θεσσαλονικίην. Ὁ τρόπος αὐτὸς ἐγκωμίου εἶναι θε-

⁵ Ἐνθ. ἀν. σ. 18.

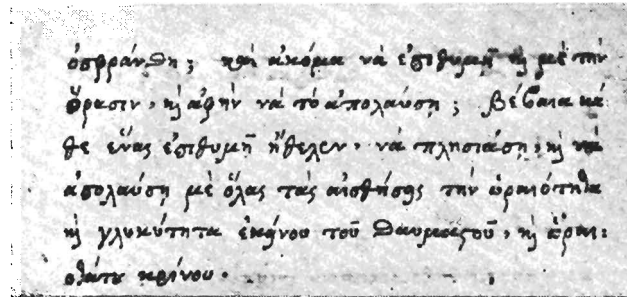
⁶ Μηγαῖον Ὀκτωβρίου, δευτέρα ἐκδοσις ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, Βενετία 1852, σελ. 156, 6.

⁷ Τὸ κείμενον εἰς Migne 116, 1185 - 1201.

βαίως τυπικῶς μοναστικός, καὶ δὴ ἀγιορειτικός, διότι κατὰ τὸν ἴδιον γενικὸν ἠθικολογικὸν καὶ θεολογικὸν τρόπον ὁμιλεῖ καὶ περὶ ἄλλων ἁγίων εἰς ἐγκώμιά του τόσον ὁ Διονύσιος, ὅσον καὶ ὁ σύγχρονός του συγγραφεὺς εἰς τὸ Ὅρος Νικόδημος. Χαρακτηριστικὸν δὲ ἀκριθῶς αὐτῆς τῆς μοναχικῆς ἀντιλήψεως εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐξαρσις τῆς παρθενικότητος τοῦ ἁγίου Δημητρίου· ἡ φροντίς καὶ μέριμνα τοῦ Δημητρίου δὲν ἦτον ἄλλη... μόνον πῶς νὰ φυλάξῃ τὸ κατ' εἰκόνα ἀμόλυντον, πῶς νὰ τὸ τελειώσῃ εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν, πῶς νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀγγελολίμητον παρθενίαν, καθὼς καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ ἐκατόρθωσεν, καθὼς πολλοὶ τὸ ὁμολογοῦσι καὶ μάλιστα τὴν μαρτυρίαν ἔχομεν ἀπὸ τὴν μεγίστην χάριν, ὅπου ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔλαβεν, νὰ βλύξῃ εὐῶδες μύρον ποταμηδὸν ἐκεῖνο τὸ παρθενικὸν καὶ ἅγιον λείψανον... Λοιπὸν ἡ παρθενία καὶ καθαρότης τοῦ Δημητρίου θεομαρτύρητος ἔγινεν ἀπὸ τὴν ἀνάβλυσιν τοῦ μύρου καὶ τὴν θείαν ἐκείνου πνευματικὴν εὐωδίαν, ὅπου ἀπὸ τὸ ἅγιον σῶμα του πλουσίως ἐπέμπετο. στ. 129 - 140.⁸ Τὸ θέμα τῆς παρθενικότητος τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλα ἐγκώμια, ὑπὸ ἄλλων συγγραφέων, εἰς οὐδὲν ὅμως ἄλλο κείμενον ἐξαίρεται ὅσον εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀγιορείτου μοναχοῦ καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο συνδέεται μετὰ τοῦ μύρου. Ἡ ἐρμηγεία τοῦ Διονυσίου, ὅτι τὸ μύρον εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παρθενικότητα καὶ σωματικὴν καθαρότητα τοῦ ἁγίου, ἀποτελεῖ μὲν στοιχεῖον ἄγνωστον εἰς τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐγκώμια, εἶναι ὅμως συνυφασμένον πρὸς τὰς γενικὰς ἀντιλήψεις τοῦ εἰς σκῆτην τοῦ Ἁγίου Ὁρους διαβιούντος μοναχοῦ. Οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Διονυσίου συναντῶμεν τὴν ἴδιαν τάσιν ἐνυφάνσεως εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἰδεῶν προσωπικοῦ χαρακτῆρος, τάσιν, τὴν ὁποίαν ἐπανειλημμένως ἔχομεν ἤδη συναντήσῃ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΑΟΥΡΔΑΣ

Εἰκὼν 7.

Κώδιξ Βατοπεδίου 385, φ. 504 (Διονυσίου ἐγκώμιον, στ. 10 - 14).

⁸ Εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ κειμένου ἐκράτησα τὸν τύπον «μυροβλύτης» λόγῳ τῶν «βλύξῃ» καὶ «ἀνάβλυσιν» τῶν ὡς ἄνω στίχων.